Editura UNIVERS

Voiam ca oamenii care nu pot dormi noaptea să ia cărţile mele din raft şi să fredoneze uşor citind un pasaj favorit. Voiam ca nevestele neglijate, soţii părăsiţi, adolescenţii neînţeleşi, toţi dezmoşteniţii soartei să-mi răsfoiască scrierile şi să găsească în ele ceva care să-i susţină, şi să fie fericiţi că am trăit pe lumea asta. Doream să fiu un sfînt, un erou, un mîntuitor al omenirii. Voiam să-şi cufunde oamenii găleţile lor mici în fîntîna mea adîncă şi bogată şi să le ridice sus pline. Doream să dau tuturor celor care veneau către mine.

Lei 7

125

1970

JOHN WAIN • NUNCLE

JOHN WAIN

NUNCLE

COLECŢIA MERIDIANE

Desenul copertei : *Ion Bănulescu*

John Wain

NUNCLE AND OTHER STORIES

St. Martin's Press, New York
1961

John Wain

Nuncle

În românește de *Petru Creția*

Editura UNIVERS

București, 1970

John Wain s-a născut în anul 1925 la Stoke-on-Trent, Staffordshire. A studiat în orașul natal și apoi la St. John's College, Oxford. Și-a început cariera în cadrul universitar, întîi ca preparator la St. John's, apoi lector la catedra de limbă engleză de la Reading University. În anul 1955 a renunțat la învățămînt, pentru a scrie literatură originală și critică literară. De atunci s-a dedicat diferitelor activități literare, inclusiv editarea cărților, recenzarea și prezentarea lor în emisiuni radiofonice. De asemenea a ținut numeroase conferințe în Europa și Statele Unite. În afară de aceasta, s-a făcut cunoscut ca un apreciat critic dramatic și de film. În anul 1958 a primit premiul Somerset Maugham pen- volumul *Eseuri preliminare.*

A publicat următoarele volume : *Sentimente mixte, Un cuvînt săpat pe-un prag, Plîngi în fața lui Dumnezeu* (poeme) ; *Opinii contemporane despre poezia romantică, Eseuri preliminare : Grăbește-te să cobori, Fiul brutal, Jeremy și jazz-ul, Tinerii vizitatori, Rivalii, Cerul mai mic* (romane) ; *Note de călătorie din S.U.A.*

MASTER RICHARD

Nici o primejdie ? Este oare pus la punct sistemul meu de apărare, am aplicat oare camuflajul cu pricepere ? Cred că da : *Enciclopedia celor mici* e cartea mea cea mai voluminoasă și, dacă mi-o țin proptită dinainte, mă ascunde perfect de oricine ar veni pe ușa din fața mea ; și cum am avut grijă să nu stau cu spatele la geam, nu e primejdie ca vreun tîmpit băgăreț să privească peste umărul meu. Pot începe să scriu.

Bineînțeles, nu în condiții perfecte. De pildă, tare mă sîcîie gîndul că stă acolo în colț o mașină de scris portabilă foarte bună, de care nici vorbă să mă ating ; aș avansa mult mai repede, îndată ce i-aș prinde rostul, și în orice caz, așa meticulos cum sînt, mi-ar plăcea mult mai mult aspectul unui teanc ordonat de foi dactilografiate, decît carnetul ăsta jerpelit. Dar nu se poate. Carnetul ăsta jerpelit e singura mea șansă de a putea scrie. Doar un deget să pun pe mașina de scris și prima persoană care ar intra pe ușă s-ar repezi și m-ar trage deoparte.

Ar urma bineînțeles nelipsita gargariseală și fals reticenta lăudăroșenie cu privire la precocitatea mea. „Nu-i plac jucăriile obișnuite! Păi zilele trecute s-a dus întins la *mașina de scris!*" Parcă aud vreun nerod de musafir spunînd: „Înclinare spre tehnică, probabil." „Aș, nici pe departe!" ar răspunde ai mei, „e fascinat cînd vede ceva tipărit. Abia îl putem ține departe de cărți și de ziare. Să vedeți ce mai profesor o să fie!"

Dar ce-mi trece prin minte? Să folosesc o mașină de scris — eu? Mai întîi că mîinile mele n-au destulă putere să o suie pe masă și chiar dacă aș pune-o sus, degetele mele sînt probabil prea mici pentru a folosi clapele. M-am uitat cum bătea El la mașină o scrisoare, deunăzi: folosea doar două degete și bătea probabil mult prea tare — degetele lui greoaie loveau ca barosul — chiar de-ar fi fost însă de ajuns pe jumătate atîta forță, eu nici de atîta n-aș fi fost în stare. Mi-e destul de greu și cu creionul ăsta blestemat; n-am scris bine o pagină, că mă și doare mîna, și în orice caz bestia asta de creion se tocește atît de repede, încît trebuie să-l tot răsucesc ca să-i dau minei o altă înclinare. Cînd abia se chema că am început, mă aștept să mă lase în drum și voi fi nevoit să mă zbat să găsesc altul. Fiindcă, bineînțeles, nu se poate presupune că sînt în stare să *ascut* un creion. Și așa nu am ascuțitoare, și-mi închipui ce tărăboi ar ieși dacă aș

încerca să pun mîna pe un cuțit. Doar cît mă gîndesc și mă umflă rîsul.

Nu, n-am altceva de făcut decît să mîzgălesc mai departe cu comedia asta. De ce mă frămînt? Ce mă îndeamnă oare să încerc să-mi aștern gîndurile pe hîrtie? Chiar în clipa în care îmi pun această întrebare îmi dau seama însă cît de evident e răspunsul. *Desigur*, trebuie să-mi notez gîndurile, fie și numai pentru iluzia că pot să comunic cu oricine, oriunde, oricum. Asta fac toți deținuții — iar eu, la drept vorbind, sînt un deținut. N-am nici o șansă de a mă sustrage acestui mediu, exasperantei supravegheri a Lui, a Ei și a celorlalți, cel puțin zece ani de-acum înainte. Zece ani! Mă cuprinde disperarea cînd rostesc termenul sentinței mele. Și nu mă năucește numai gîndul la răstimpul acesta atît de lung, ci și la complicațiile îngrozitoare ale situației mele. Cred că m-aș încumeta să rabd zece ani, dacă mi s-ar da apoi izbăvirea și aș fi liber să mă comport ca un om normal. Dar problema adaptării, nesfîrșita dificultate de a cîntări cîtă dezvoltare îmi pot permite pe an ce trece, îmi dă impresia că n-am să izbutesc niciodată să-mi păstrez mintea întreagă.

Să vorbim limpede. Acum, cînd scriu, tocmai am împlinit cinci ani. Adică trupul în care mintea mea a nimerit oarecum din întîmplare a trăit cinci ani de cînd a ieșit din pîntece — pîntecele Ei. Pe cît pot judeca eu, pentru cei cinci ani ai mei par să fiu normal din punct

de vedere fizic, dacă mă compar cu ceilalţi copii cu care vin în contact; alerg destul de sprinten, organele vorbirii emit un vocabular complet (desigur, în privinţa asta trebuie să mă controlez, ceea ce înseamnă o tensiune permanentă şi intolerabilă), mă pot îmbrăca singur (mă prefac totuşi că nu-s în stare să mă descurc decît cu nasturii din faţă, şi nici cu ei întotdeauna), iar glasul meu cuprinde o octavă. Dar *mintea mea* ? Ce vîrstă are? După aprecierea mea, aş zice că am mintea unui om cam de treizeci şi cinci de ani. E greu de spus, desigur, fiindcă nu posed nici unul din mijloacele obişnuite de apreciere. Dac-ar fi vorba de aşa ceva, un om obişnuit de treizeci şi cinci de ani ar fi în stare să-şi măsoare vîrsta după amintiri; cele desluşite ar pătrunde cam cu treizeci de ani în trecut, şi în orice caz omul şi-ar aminti nenumărate evenimente cu dată precisă. Ceea ce face situaţia mea atît de stranie e această vacuitate — aş asemui-o cu amnezia. Simt, dar numai în linii mari, că am preocupările unui om de treizeci şi cinci de ani. Cam vîrsta asta o are El, presupun, şi ştiu că, atunci cînd îi vin prieteni la masă, şi cînd mă strecor destul de aproape ca să-i aud ce vorbesc, lucrurile pe care le spun ei se situează binişor pe lungimea mea de undă. Preocupările lor nu coincid pe deplin cu ale mele, dar ceea ce spun ei îmi sună ca versiunea redusă, mai searbădă, mai plictisitoare a conversaţiilor care mi-ar plăcea mie. Mi-ar plăcea? Mi-aş da braţul drept ca să pot conversa în mod firesc cu persoane de vîrsta

mea — de vîrsta mea mintală, adică. Şi aşa sînt sătul pînă-n gît de compania celor de cinci ani: îngeraşi, giuvaere, pentru părinţii lor. Altminteri spus, o adunătură de mucoşi smiorcăiţi, iar fiecare în parte, centrul propriului său univers mărunt şi îmbîcsit.

Să mai stărui asupra chinurilor prin care trec? Ea, fiind o mamă modernă şi înţeleaptă (are, adică, destulă şcoală ca să descifreze în ziarele de duminică articolele cu privire la igiena copilului), mă ia de mai multe ori pe săptămînă, după-amiaza, să facem vizite altor Sfinte Născătoare — ordinea de zi constînd în a pune copiii într-un loc unde se pot juca fără să spargă ceva de preţ, în timp ce femeile îşi dau drumul gurii: îşi bîrfesc soţii. Trebuie să mărturisesc că m-am şi distrat de cîteva ori, chiar dacă mă bălăceam din plin în plictiseală şi însingurare fără nădejde, de cîte ori m-am tîrît destul de aproape ca să le aud cum le turuia gura. Cîte nepotriviri găseau între ele şi oropsiţii de care erau legate! Destul ca să mă hotărască, la cinci ani, să nu mă însor niciodată. Dar desigur, nu pot avea norocul să stau şi să ascult un capitol întreg de nemulţumiri conjugale; mereu se găseşte cîte un ţînc — sau mai bine zis cîte un alt ţînc — care umblă nesigur de colo-colo şi care ba gungureşte, ba chiraie, iar eu trebuie, conform aşteptărilor, să-mi fac datoria, alăturîndu-mă lor. E fără îndoială o varietate de infern cu totul deosebită. Cunoaşteţi deznădejdea şi dezorientarea care se abat în mod firesc

asupra unui mascul adult căruia i se lasă în grijă un copil mic ? Un dureros sentiment de neajutorare, iscat din bine întemeiata bănuială că foarte curînd îngerașul va începe să zbiere la nesfîrșit, sau va înghiți ceva și se va îneca, sau pur și simplu se va învineți la față fără un motiv anume. Ei bine, acesta este simțămîntul pe care mi-l dă și mie, dar de o mie de ori mai rău, neajutorarea mea trupească : nefiind nici mai mare, nici mai greu, nici mai voinic decît puștii cu care mă joc, nu pot recurge la apărarea supremă a adultului — statura lui. Dar încordarea sufletească ! E de necrezut ! Era să scriu : ceva mai rău nu cunosc, dar mi-am amintit la timp că, dimpotrivă, e aproape singurul lucru pe care-l cunosc cu adevărat. Adică în ceea ce privește experiențele de care-mi pot aminti. De fapt, conversațiile care îmi vin în minte le-am avut fie cu vreun țînc care abia îngăima cîteva sunete, fie cu vreun neghiob de adult care încearcă să imite graiul copiilor ca să fim amîndoi la același nivel. Una mai rea decît alta.

Desigur, trebuie să recunosc că o providență binevoitoare m-a scutit de ceea ce ar fi fost mai cumplit. Cel puțin nu am avut inteligență matură atîta timp cît am fost într-adevăr neajutorat — sau, dacă am avut-o, nu-mi amintesc de ea. Cît timp am fost nevoit să port scutece, să mă hrănesc cu terci, și alte asemenea chestii dezgustătoare, nu știam nimic despre starea în care mă aflam. Nu pot preciza clipa în care mi-am dat seama prima oară de festa

cumplită pe care mi-a jucat-o viața : cred că a fost cu puțin înainte de a împlini cinci ani. La vremea aceea știam să vorbesc și cred că graiul a fost cheia care mi-a deschis înțelegerea acestei situații nefericite. Mi-am dat pur și simplu seama într-o bună zi că graiul adulților, cînd se întîmpla să-mi ajungă în urechi, mi se părea mai firesc decît bîiguiala la care se așteptau de la mine. Chiar cînd mi-am dat seama că e așa, instinctul m-a ferit să-mi dezvălui secretul. Nu cred că am judecat conștient ; vorbeam doar cît se poate de puțin, și cînd aveam ceva de spus, îmi cîntăream întîi vorbele pe îndelete, ca nu cumva să dau drumul la ceva prea precoce.

Pentru că — și asta îmi va păstra cîteva fărîme de echilibru mintal — am fost și sînt cît se poate de hotărît să nu fiu un copil minune, un monstru, o atracție de bîlci. Desigur, Ea și cu El nu sînt oameni care să mă ducă la bîlci ; s-ar părea că fac parte din *burghezia* bine întemeiată — El lucrează la Asigurările Sociale, sau așa ceva. M-ar trata mai curînd ca miracol din punct de vedere medical. Și nu e asta versiunea științifică a unuia și aceluiași lucru ? Nu vreau să se îmbulzească într-un cort bădărani cărora isprăvile memoriei mele să le taie răsuflarea, dar cu atît mai puțin vreau să mă examineze prin lentilele lor bifocale și să ia notițe profesori și tipi din Harley Street. Nu, Dumnezeu mi-e martor, că am de gînd să mă dezvolt ca un băiat normal, ceva mai răsărit la învățătură decît majoritatea colegilor lui, dar nu să fiu o ciudățenie a naturii.

Oricum, voi avea de luptat. Nerăbdarea e pentru mine o capcană primejdioasă. De pildă, mi s-a părut aproape insuportabil să pretind, de nevoie, că nu știu să citesc. Nu prea sînt multe de citit în casă, e drept, dar am crezut că dacă trec o dată hopul și fac acceptat ca oficial faptul că știu să citesc, aș putea avea acces la cărțile din bibliotecă sau la alte lecturi. Am o blestemată sete de a mă *informa*. Jur că aș putea citi orice, dar absolut orice, cu condiția : a) să fie într-o limbă pe care o înțeleg și b) să conțină fapte solide în care să-mi înfig dinții. În orice caz, de îndată ce am înțeles bine în ce fel de situație mă aflu, m-am apucat de treabă, ca să-i învăț cu ideea că știu să citesc. Creionul s-ar fărîmița într-o pulbere usturătoare, dacă aș încerca să descriu dezgustătoarele subterfugii la care am fost nevoit să recurg. Bineînțeles, pentru început am tras cărțile afară din rafturi și m-am prefăcut că mă joc cu ele, dînd semne și de stîngăcie și de încîntare. O vreme a mers destul de bine. „Nu mai poate după cărți !" exclamau ei. Nu știu care dintre ei doi era mai bucuros. Nu ne trecea nimeni pragul fără să i se spună cît de mult îmi plac cărțile și cum mă duc drept la ele, lăsînd deoparte jucăriile obișnuite și de-al de astea. Am început să mă tem că-mi va ieși numele de Copil Minune, dar nu mai aveam încotro. Trebuia să urzesc mai departe. Pasul următor era desigur ca de îndată ce vedeam pe cineva citind ceva, să-i sar pe genunchi — ca un pisoi — și să-l bat la cap

să-mi arate ce spun literele. „Vreau să citesc", bîiguiam eu, gata să mi se întoarcă stomacul pe dos cînd îmi auzeam gunguritul prefăcut. „Vreau să citesc !"

Cu Ea n-a mers niciodată. Niciodată, cel puțin cît era singură, nu se așeza la citit ; uneori mai lua cîte o revistă ilustrată, dar dacă eu mă cățăram pe genunchii ei și începeam iar obișnuita poveste cu „vreau... să... citesc", Ea, distrată și cu ochii ațintiți pe revistă, mă apuca doar și mă lepăda pe podea. Pe mine asta mă făcea să fierb de mînie. Nu o dată m-am rugat să am puterea de a-i sparge capul. Ceea ce mă scotea mai ales din sărite era felul ei de a nu-mi acorda atenție decît pe jumătate. Desigur, așa fac mamele cu copiii lor mici și presupun că ei nici nu observă. Dar eu, Doamne Dumnezeule, observam, și de mai multe ori m-am dus în celălalt capăt al bucătăriei și am spart înadins cîte o ceașcă. Și nu o ceașcă oarecare, ci cîte una scumpă, de porțelan bun. În felul acesta nu era nici un serviciu complet în toată casa. Isprava mea o urnea desigur din loc și mă bătea pînă urlam. E ciudat că țipam exact ca un copil de cinci ani. Vreau să spun că intra în funcțiune un mecanism mai degrabă fizic decît psihic. În clipe de supărare sau de teamă, nu mă mai pot împiedica să mă văicăresc sau să plîng în hohote, așa cum un adult nu se poate abține să strănute sau să tușească. Eu — adevăratul meu „eu" — se ține la distanță, și mă ascult cum fac tărăboi, dar de oprit

nu mă pot opri. Cînd mă chelfănea, umpleam casa de zbierete de-or fi crezut vecinii că la noi se înjunghie un porc.

După o vreme, am renunțat la Ea și mi-am concentrat eforturile asupra Lui. Pe El îl puteam duce de nas atît de ușor! Mă cățăram pe genunchii lui, împungeam cu degetul în carte (părea să fie de fiecare dată cîte un roman polițist prost) și-mi ridicam privirea spre el cu rugămintea: „Arată-mi literele, tăticule! Vreau să citesc!“ Și îi dădeam de furcă. El era bineînțeles încîntat. „Asta e *a*“, spunea el după ce căuta și găsea un *a*. „Se zice *aa*. Asta e un *b*: se zice *bî*“. Iar eu repetam sunetele și găseam și eu literele, și totul mergea strună. După vreo două-trei ședințe am socotit că mă pot așeza într-un colț cu o carte; cu condiția să nu întorc paginile prea repede, părea un joc inofensiv; mă fascina doar tiparul și încercam să-mi amintesc ce-mi spusese El.

Las la o parte o seamă de amănunte; prea era dezgustător teatrul pe care trebuia să-l joc. Dar merita. Cînd să împlinesc cinci ani, cîștigasem partida; nu se mira nimeni dacă aveam o carte în mînă, nu uitîndu-mă doar la ea, dar citind, fățiș. Rămînea fără îndoială chestiunea felului de cărți la care aveam acces. Ziua mea îmi aduse o recoltă de scîrboase cărți cu poze. Trebuia desigur să mă cufund în ele și să dau semne de încîntare că am cărțile mele și numai ale mele. Dumnezeule! Și ce gunoaie erau! Singurul mod de a mă împăca cu obligația de a mă zgîi la ele numărul de ore necesar era să

invent versiuni obscene la versurile de sub ilustrații. Da nu mă prea distra nici asta, cînd mă gîndeam că mi-aș fi putut folosi timpul citind ceva interesant.

Ceea ce aveam de îndeplinit era delicat: să le bag în cap ideea că îmi place lectura mai mult decît îmi plac cuburile sau plastilina, dar să fac în așa fel încît să nu-mi atrag reputația de minunăție. Era ca și cu problema vorbitului. De fapt, n-am prea stăpînit-o niciodată bine. Cere atîta încordare, încît mă întreb dacă n-am să ies nebun de legat din toată povestea asta. Fac fraze scurte și mă limitez la cuvinte foarte simple, dar trebuie să admit că rezultatul nu prea aduce cu nesfîrșitul șuvoi de trăncăneală izvorît din gura celorlalți copii de cinci ani cu care vin în contact.

Dar un lucru e limpede — răzbesc eu. Pur și simplu, n-am cum s-o scot la capăt decît ținînd calea tot înainte. Cîteodată, noaptea, stăteam culcat, cu ochii în tavan, și mă gîndeam la toată nebunia asta, monstruoasă și absurdă. Mă tot întrebam: de ce să fiu pedepsit astfel? Ce e o farsă sau o experiență nemiloasă înfăptuită de o divinitate diabolică și neîndurătoare? Sau un simplu accident pe undeva în obscura mașinărie a universului: am luat fără voia mea o cotitură greșită pe jgheabul coborîtor al timpului? Dar oricum, ce s-a întîmplat cu trupul care adăpostea mintea asta a mea? Omul de treizeci și cinci de ani care eram eu — unde e el acum? Mort? Sau bolborosește și se joacă cu degetele, pe undeva în vreun azil, fiindcă a

făcut dintr-o dată schimb de rațiune cu un copil de cinci ani? Aceste întrebări îmi chinuiau mintea pînă ce hotăram brusc că nu mai pot îndura și că trebuie să sar din pat în clipa aceea, să mă îmbrac și s-o pornesc pe străzi pînă dau de firma vreunui medic, apoi să intru și să mă predau științei. Mă închipuiam spunînd: „Apelez la dumneavoastră în numele științei medicale. Pentru ce, nu știu, dar sînt un adult întemnițat în trupul unui copil. *Faceți* ceva, pentru numele lui Dumnezeu!"

Dar la punctul acesta mă oprea întotdeauna un gînd: ce *putea* face el? Care medic, care specialist, care congres de specialiști recrutați din toate colțurile lumii m-ar putea ajuta? Și mă lăsam din nou să cad pe spate, pradă deznădejdii. Nu mă putea ajuta nimic decît timpul — timpul și răbdarea.

Vine cineva, trebuie să mă opresc.

Așa, acuma iată-mă din nou la lucru. Dumnezeu știe pentru ce risc în continuare. Dacă foile acestea vor fi vreodată descoperite, nici nu îndrăznesc să mă gîndesc ce bucluc s-ar isca. Le ascund, firește, cu destulă grijă, printre droaia de cărți pentru copii aflate în lada mea cu jucării, dar sînt tot timpul neliniștit — îmi sare inima de cîte ori o aud pe Ea, sau pe femeia de serviciu cotrobăind prin camera mea. Nici nu-mi trebuie mai mult ca să fac ulcer. Da, poate că voi sfîrși ca unicul copil care să fi avut ulcer duodenal. Dacă nu precocitatea mea, atunci măcar ulcerul acesta ar trebui să concentreze asupra mea atenția medicilor.

Aparent nu e mare lucru de relatat. Am de gînd să omit toate micile detalii plictisitoare (de pildă, cumplita vacanță la mare, luna trecută). E destul să spun că s-au scurs trei luni de cînd am scris ultima oară și că s-a ivit un singur lucru nou: și anume, acum sînt sigur că voi înnebuni. Această dublă percepere a vieții mă supune unei tensiuni prea mari. Mintea mea știe prea multe față de ce știe trupul meu. Zilele trecute, de pildă, am descoperit cu groază că pot avea dorințe carnale. Ea invitase la ceai o cuconiță destul de frumușică; cele mai multe din prietenele Ei se îmbracă fără gust și sînt neinteresante, dar asta era o fată de vreo douăzeci și șase de ani, cred, care știa să se îmbrace și să se poarte elegant. Stăteam și mă uitam la ea, în timp ce copiii ei se ciorovăiau într-un colț, și deodată m-am pomenit că-mi imaginez viața ei sexuală. Pare să fie bună la așa ceva, mă gîndeam. Și dintr-o dată am început să fac cu ochiul acestui gînd și să-mi lase gura apă, întocmai ca unui octogenar. Ceea ce este, fără îndoială, o comparație riguroasă. Și în loc să încerc să mă înfrînez, îmi dădeam drumul, lăsînd gîndurile în voia lor, pînă cînd am început să-mi închipui ce mi-ar plăcea să-i fac chiar eu. Dumnezeule, a fost groaznic, respingător. Fără manifestări fizice, desigur, nici erecție, nici ceva asemănător. Totul era cu desăvîrșire *cerebral*.

M-am culcat în seara aceea într-o stare de totală deznădejde. Viața mea e ruinată de la bun

început, mă gîndeam eu. Am calculat cîți ani trebuie să treacă pînă să pot nădăjdui la o viață sexuală normală; cel puțin treisprezece. Dacă m-aș afla într-o țară latină, acest răstimp s-ar putea reduce la șase sau șapte ani; se vede încă o dată ce noroc am — dacă tot trebuie să am cinci ani, nu se putea să fiu un copil sicilian sau argentinian?

Așa că stau întins aici examinîndu-mi șansele de viitor. Dacă de pe acum știu ce înseamnă dorința fizică, ce-o să se întîmple cînd o să mai cresc puțin? An de an infernul, pînă cînd mintea mea nu va mai rezista și voi cădea în mania sexuală. Sau în delirul homosexual — și asta se poate, mai cu seamă dacă mă vor trimite la internat.

M-a năpădit mila de mine însumi, stăteam culcat și mă smiorcăiam. Lacrimile mi-au adus oarecare ușurare, așa că aș fi putut lesne aluneca în somn, dar cînd să ațipesc, a venit așa, dintr-o dată.

Ca o grindă căzută din tavan, m-a izbit cu putere o povară de spaimă, imensă și rece. Nu numai spaima, ci o panică în toată legea îmi strîngea inima în ghearele ei. M-am așezat în pat: era tot ce puteam face ca să nu urlu.

Motivul spaimei mele? Îmi venise, pur și simplu, o idee cumplită, obsedantă, care se îndurase de mine pînă atunci și nu mă lovise. Dar acum *se ivise* și știam că nu voi mai ieși niciodată din umbra ei glacială. Ideea era doar asta: știu eu la ce soroc de viață se poate aștepta mintea mea? Dacă a pornit cu un avans de treizeci de ani față de trupul meu, de ce n-ar și ajunge la capăt cu treizeci de ani mai devreme? Cînd trupul meu va avea patruzeci de ani, mintea mea va avea șaptezeci; de ce n-ar fi atunci istovită, de ce n-ar muri? Gîndiți-vă la asta cum m-am gîndit eu — un om de patruzeci de ani tîrîndu-se de colo-colo cu mintea moartă. Nici memorie, nici grai, nici *personalitate*. Ca unul cu lobotomie frontală, dar de o sută de ori mai rău.

Desigur, s-ar putea întîmpla ca trupul să nu-mi poată supraviețui minții. Fără o minte care să coordoneze și să dirijeze impulsurile, trupul cu greu ar putea funcționa în continuare. Sau poate mi-ar rămîne exact atîta putere de coordonare mintală cît să mă țină în viață, dar sub înfățișarea unui soi de idiot?

Trebuia să țip, de data asta chiar *trebuia*. Mi-am astupat gura cu mîna, dar degeaba. Țipetele ieșeau stridente și smucite ca fluieratul unei locomotive într-un spațiu închis. Dacă tot începusem, am luat mîna de la gură și le-am dat drumul din plin. Urlet după urlet — atît îmi rămăsese, singura ușurare, singurul mod de a-i spune acestei cumplite lumi de tortură ce cred despre ea.

A urmat, firesc, agitația de rigoare; nu era prea tîrziu, și cîteva persoane invitate la masă mai erau încă jos, și El a dat buzna în cameră, mirosind a fum de țigară, și Ea după el, pe scări în sus, atît de repede cît îi îngăduiau to-

curile înalte, și ia-mă în brațe și : „Ei lasă, lasă !" și „A visat urît !" Și presupuneri : ce am mîncat de nu mi-a priit.

Am încetat să urlu. Dar tot aceea a fost și clipa în care am înțeles că îi urăsc.

Poftim. E însărcinată. Lucrul acesta l-am știut odată cu ei, dar nici nu era greu ; medicul a confirmat faptul acum trei zile abia, și a și aflat tot orașul. Bineînțeles, nici unul din ei nu vorbise despre altceva. El se împăunează de ai zice că e primul bărbat care ar face pe o femeie să zămislească. Nerod îngîmfat ! De ce, după toate necazurile pe care le am, mai trebuia să fiu căpătuit și cu un tată dobitoc și nătărău ? Ca să nu mai vorbim despre maică-mea, o vacă cu lapte, fără minte, ignorantă, cu suflet mărunt și care în viața ei nu a produs alte idei decît în legătură directă sau indirectă cu funcțiile ei fiziologice. E destul să mă uit la ea ca să deslușesc întreaga istorie a gîndirii ei pe fața rotundă și inexpresivă, cu ochi depărtați și cu fruntea îngustă : de la vîrsta de șase luni pînă la ziua nunții ei, cum să-și facă rost de un soț ; de atunci încolo, menirea ei de mamifer vivipar. Prea e animalică și sordidă toată povestea. Nu pricep de ce s-or mai fi îmbrăcînd și de ce or fi umblînd în două picioare. Și cum mai batjocoresc ei divinul dar al vorbirii, adevăratul limbaj al adulților pe care eu, pentru bucuria de a-l putea folosi măcar zece minute, aș da orice! Cînd stau tolănit pe covor, prefăcîndu-mă că mă joc, și ascult cum schimbă între ei grohăieli și mugete, conversație chipurile, simt că înnebunesc de furie văzînd cum folosesc nătîngii ăștia instrumentul de preț care mie îmi este interzis.

Și acum, mă rog, le e grijă de mine. Da, le e grijă. Au observat că mă comport ciudat, cum spun ei. Cîteva din celelalte tinere mame moderne au spus că nu par a mă purta ca un copil de cinci ani. Asta, după toate eforturile mele : poftim nedreptate ! Dacă ar ști cum m-am pus eu în pielea unui copil de cinci ani, zi de zi, oră de oră ; un rol mai bine jucat nu vor vedea în viața lor. Le-am studiat îndeaproape pe ororile alea mici (Dumnezeule, ce tratat de psihologie infantilă aș putea scrie ! Dar nu o voi face, singura mea ambiție fiind să uit tot ce știu în privința asta) și, ca să obțin un joc realist, am selecționat cele două caracteristici esențiale ale unui *homo sapiens* de cinci ani. Înainte de orice, egoismul, firește. Din punct de vedere moral, drăgălașii cu care sînt nevoit să mă joc se află la stadiul de nou născut. Nevoi și instincte, atîta au. Nu încap în mintea lor concepte ca : recunoștință, loialitate, afecțiune, nimic ce depășește poftele clipei. A doua trăsătură e farmecul. Ba să-l scriu cu literă mare : Farmecul, mustește din ei farmec mincinos, amăgitor. În privința asta, copiii de cinci ani i-au depășit cu mult pe nou născuți. Cînd un prunc vrea ceva, întinde brațele și țipă. Cînd un băiat sau o fetiță de cinci ani vrea ceva (amîndouă sexele se comportă

la fel în astfel de împrejurări), intră Farmecul în joc. Nu-ţi vine să crezi cînd îi vezi pe aceşti mici idoli cum îşi înalţă privirea către părinţii lor şi cum îşi flutură genele şi cum surîd, cînd vor să-i ducă de nas. Şi eu nu le fac nici o vină, sînt atît de lesne de amăgit, idioţii ! Orice observator dezinteresat poate vedea că îşi bat joc copiii de ei, numai ei habar n-au. Parcă ar fi hipnotizaţi.

Deunăzi mă „jucam“ cu un găgăuţă buzat, de vîrsta mea, fiul unei cucoane care ne poftise la ceai. Vremea e bună acum, şi puştiul şi cu mine am fost daţi afară, în curtea din spatele casei, căreia neroada de cucoană, plină de ifose, îi zicea „patio“. Cîtăva vreme totul a decurs lin — el era dus într-o lume imaginară, iar eu nu-i prea dădeam atenţie. Dar în curînd a ajuns cu construirea acestei lumi personale la un punct care necesita, pare-se, ceşti cu farfurioare. Nu mă întrebaţi de ce ; poate că se vedea în chip de valet, sau aşa ceva. Oricum el o ia în trap spre casă, iar eu aud zgomot de faianţă şi discuţie. Mamă-sa, biata neroadă, încerca să-l convingă să nu ia afară ceşti şi farfurioare, sau, dacă trebuie neapărat, să nu le ia pe cele bune, ci să aştepte să-i caute ea unele vechi şi ciobite. Se tot ciorovăiesc o vreme pe această temă, apoi femeia tace ; e clar că s-a dus să-i caute nişte ceşti vechi. Ceea ce urmează este bineînţeles apariţia lui în uşă, cu un munte de ceşti şi farfurioare legănîndu-i-se nesigur pe braţe. În spatele lui, cîrîind puţin, dar neîndrăznind să

se împotrivească voinţei micului stăpîn cu mutră de plăcintă, o văd pe Ea, pe mămicuţa mea, care se uită la el şi nu-i prea vine la socoteală cînd îl vede cum nesocoteşte cu seninătate poruncile mamei sale. El iese în curte, pune ceştile şi farfurioarele jos pe pavaj şi începe să le umple cu nisip sau aşa ceva. Mama se întoarse, şi cele două femei ieşiră din casă, şi se holbară cît se holbară, şi nu le prea convenea, dar el nu le lua în seamă. Au stat la îndoială, încercînd să-şi adune curaj ca să înhaţe ceştile şi farfurioarele şi să înfrunte răcnetele care aveau să urmeze fără doar şi poate, dar în cele din urmă s-au consolat reciproc spunîndu-şi că, după toate aparenţele, se juca foarte frumos cu ele şi nu le va sparge, şi hotărîră să-l lase în pace. Ba am şi auzit-o pe Ea spunînd, pe cînd intrau iar în casă, că nu-i strică să înveţe cum să umble cu porţelanul fin. „Richard e tartorul porţelanurilor, spuse Ea, îmi sparge într-una tot ce am mai bun. E singurul lucru rău pe care-l face“.

Richard. Aşa m-au botezat. Exact genul de nume care li s-a părut lor mai potrivit, un nume cumsecade, burghez, dintre cele care nu ies din făgaş.

Ei, şi s-a aşternut pacea. Ţîncul tot învîrtea porţelanurile şi îngăima pentru sine vorbe fără noimă ; cîştigase bătălia voinţei şi era perfect satisfăcut. Şi dintr-o dată — nici eu nu ştiu cum — s-a dezlănţuit în mine o furie mare. Vaci fleţe şi tîmpite ! m-am gîndit eu.

De ce îi îngăduie să-și facă de cap? Li se cuvine o lecție bună. Și m-am dus drept la porțelanuri și le-am făcut zob izbindu-le cu piciorul. Zburau cioburi în toate părțile; de fapt, cum le loveam se și făceau cioburi. Era o senzație destul de plăcută, ca atunci cînd calci pe ghinde. Țîncul a dat firește drumul la zbierete, dar înainte ca matroanele răzbunătoare să apară în ușă, eu mă și aflam în capătul celălalt al curții, jucîndu-mă cu o minge. Le-a spus, bineînțeles, printre sughițuri, că nesuferitul de Richard venise și îi spărsese ceștile, dar se știe că nu te poți încrede într-un copil de cinci ani, și eu, cu niște ochi mari nevinovați, l-am putut face să treacă drept un mincinos nerușinat. M-am simțit mai bine toată seara. Aveam sentimentul că luptasem pentru o educație mai disciplinată, și totodată că nu eram, în ghearele adulților, atît de neputincios cum crezusem.

Lunile au trecut cumva; în curînd voi împlini șase ani, și cam în același timp populația casei va fi sporită cu un membru. Aritmetic, adică; proporțional însă, s-ar zice că populația va crește cu aproximativ o mie cinci sute la sută. Ce cantitate imensă de echipament! Găleți de plastic, și scutece, și căruciorul (o comedie nouă-nouță destul de mare ca să poarte o morsă), și hăinuțe, și cutii cu pudră, și fișe, și tonice misterioase înțesînd pervazul ferestrei de la baie. Casa întreagă e în stare de asediu.

Între timp, m-au dat la școală. La orice altă vreme, presupun că asta ar fi prilejuit o mică petrecere fără pretenții, dar așa cum stau lucrurile faptul a trecut aproape neobservat. Pregătirile au fost făcute cum se cuvine, am fost luat în oraș și echipat cu uniformă și ghiozdan, și gata. Cînd a sosit ziua, m-a luat El, în drum spre birou, m-a lepădat în clădirea școlii și m-a lăsat în voia întîmplării. Să fiu drept: a intrat totuși cîteva minute și i-a ținut profesoarei un mic discurs, ca să-i spună ce mare geniu sînt. „Știe deja să citească, domnișoară Briggs, a rostit el într-un gîngurit sfios, încercînd să nu semene prea mult cu un cultivator căruia i s-a premiat un dovlecel. A învățat singur, cu ajutorul meu pe ici pe colo“ „Da, spuse domnișoara Briggs (prelungind conversația pentru că, presupun eu, nu are deseori norocul să se afle la cîțiva pași de un bărbat), directoarea mi-a vorbit despre Richard. E *foarte* rar ca un copil să citească înainte de a merge la școală. Sîntem cu toții foarte emoționați că ni se dă în grijă un astfel de miracol!“

Am pățit-o, mi-am zis eu. Îmi venea să-i trag un picior în gleznă ca s-o fac să tacă. Cuvîntul „miracol“ era exact ceea ce doream să evit. Fiind un cuvînt mai mult decît monosilabic, nici El nici Ea nu l-ar fi pus în circulație din proprie inițiativă; dar de îndată ce altcineva îl introdusese în vocabularul lor, aveau să-l folosească de dimineață pînă seara. Vor lua ușurel la lămuriri pe orice persoană

întîlnită: „Fiul nostru cel mare e un miracol" Și în scurtă vreme aș fi iremediabil pus la păstrare într-o vitrină de sticlă, în calitate de monstru.

Dar s-a dovedit că n-ar fi trebuit să-mi fac griji. Am intrat în școală cu inima strînsă, dar cînd m-am întors acasă, pentru masa de prînz, am constatat că subiectul fusese definitiv îngropat. El, pe cît mi-am dat seama, nici nu-și mai amintea că-i vorbise domnișoarei Briggs; singurul subiect de conversație era, ca de obicei, bebelușul, bebelușul, bebelușul. M-au întrebat de formă cum îmi mersese la școală, eu am răspuns că îmi mersese foarte bine și apoi s-au întors din nou direct la subiectul bebeluș, bebeluș, bebeluș.

Am fost bucuros, desigur, cu toate că e firesc să te cam dezumfli cînd te-ai oțelit pentru luptă și lupta nu se mai dă. Luasem o hotărîre, în cursul dimineții: dacă povestea asta cu miracolul prezenta vreo primejdie, să-mi dublez eforturile ca să par un copil normal de vîrsta mea, incluzînd o porție zdravănă de purtare urîtă, nu glumă, chiar dacă asta mi-ar fi atras cîteva scatoalce. După calendarul lor, aveam cinci ani și eu nu intenționam să-i las să uite asta. Îmi dădeam seama acum că nu va fi nevoie să joc teatrul ăsta, dar îmi adunasem forțe în acest scop, așa că m-am hotărît să-i dau înainte. Nu-mi strica să fiu asigurat. Am răsturnat un pahar cu lapte și cînd a fost adus un al doilea, l-am răsturnat la repezeală și pe acela, avînd grijă să i se împrăștie Lui pe haine. Apoi, după ce El s-a dus să se curețe și s-a întors la masă, am declarat că mi-e foame și că mai vreau pește — asta mîncam în ziua aceea. Pește nu mai era, cum prea bine știam, așa că m-am bosumflat frumușel și în cele din urmă am înșfăcat o bucată din farfuria Ei. Nici măcar asta nu i-a supărat; au cîrîit puțin, a dezaprobare, dar Ea nici nu s-a ostenit să-și recupereze peștele. Parcă aș fi devenit deodată invizibil, ascuns îndărătul umbrii uriașe a pruncului care nici măcar nu se născuse. Deodată, n-am mai putut îndura. Am slobozit un puhoi de țipete ascuțite, am azvîrlit în El cu peștele furat (îmi făcea plăcere să spun că l-am nimerit drept în față) și am luat-o razna de tot. La un moment dat am apucat chiar fața de masă și am început să trag de ea, în speranța că voi arunca pe jos toate blestematele de mîncăruri, dar El a fost mai iute decît mine. Așa că am căpătat, firește, o palmă și am fost dat afară pe ușă și am fost ținut în dizgrație pînă a venit timpul să mă duc din nou la școală. M-a dus El cu mașina și de data asta. La început, cînd ne-am suit în mașină, și-a luat cea mai mîhnită înfățișare de mă-miră-purtarea-ta, dar în timpul celor zece minute de drum trebuie să se fi oprit la gîndul că mă aflam sub încordarea primei zile de școală cu toate consecințele ei și mi-a vorbit blînd și mi-a spus că nu trebuie să-mi dau prea multă osteneală la școală, ci să iau lucrurile așa cum sînt. Iar cînd mi-a deschis portiera ca să cobor, mi-a

strîns brațul în mîna lui mare și cărnoasă. Am intrat de-a dreptul în școală și am înhățat o linie, am început să lovesc ca un descreierat în puștiul de lîngă mine, profesoara m-a înhățat, și eu m-am pus pe urlat, apoi deodată am tăcut și m-am aruncat la pămînt înainte de a izbuti ea să mă scoată din clasă, și mi-amintesc că în tot răstimpul ăsta doream să-mi lepăd măruntaiele o dată pentru totdeauna și să mă culc să mor și să scap de toată afacerea asta blestemată.

*

În noaptea asta trebuie să nască. Știu, cu toate că se presupune că nu înțeleg ce înseamnă o naștere. M-au luat așa cum se obișnuiește : „Mămica va lipsi cîteva zile". Mă voi trezi într-o dimineață și Ea va fi plecată. În curînd se va întoarce și eu voi avea un frățior drăgălaș sau o surioară cu care să mă joc. *Ce va fi ?* am întrebat eu, jucînd rolul copilului de șase ani, îndesînd înapoi în mine negurile de mînie și de ciudă care mi se suiau pe gîtlej și încercau să izbucnească pe gură. *Nu se știe, pînă nu ajunge Ea acolo.*

Iar acum, în timp ce eu stau culcat aici, Ea e în drum spre acolo. Știu că va naște la noapte fiindcă au luat-o pe la ora nouă. A plecat și El și a lăsat o toantă de cucoană să vadă de mine. Una dintre alea la care mă duce Ea la ceai. Acum e aproape trei dimineața. Cucoana doarme la parter. A vorbit de mai multe ori

la telefon cu spitalul. Ultima dată pe la miezul nopții, și am auzit-o spunînd : „Așadar a început ? Bine !"

Zac aici zvîrcolindu-mă ca șarpele cînd e prins. A început. Nașterea asta care ar fi trebuit să mă aducă pe mine pe lume. Copilul va fi normal, știu. La el nu va fi nici o deviație pe făgașul timpului. La noapte va avea zero ani, la anul va avea un an, și va avea șase ani cînd trupul lui va fi cît e al meu acuma. Va descoperi lumea treptat, pas cu pas ; pentru el, ca pentru oricare altul, va fi desigur înspăimîntător, dar cel puțin, în tot timpul creșterii lui, lumea va ține pas cu el. El nu va cunoaște nici singurătatea de care sufăr și de care voi suferi neîncetat, nici adînca spaimă ce s-ar putea repeta. Copilul nou-venit va fi cel de care au nevoie. Au dorit întotdeauna să procreeze, să aibă copii care să-i salveze de propria lor mediocritate, să izbucnească un miracol drept în miezul vieții lor. Cum ? Sîntem noi mediocri ? Chipuri de porc ? Mohorîți ? *Dar trăim în preajma unei minuni !* Acum o au. Aș fi putut să fiu eu minunea, dar minunea a dat greș. Scamatorul din ceruri picotea de somn sau era cu gîndul aiurea : și-a fluturat bagheta, dar a fluturat-o cam prea într-o parte, sau o dată mai mult decît trebuia. Rezultatul — un monstru. Ca o fotografie la care ai uitat să învîrti filmul mai departe. Tulbure, suprapusă. O fantomă pe aceeași placă pe care e fixat surîsul luminos, exagerat zi de zi. Cum de știu asta ? N-am mînuit

niciodată un aparat fotografic. Sînt prea mic. L-aş strica. Atunci de unde ştiu? *Cum de ştiu atîtea?*

Dar ştiu, ştiu multe, cunosc fiecare fisură şi fiecare ungher al acestei vieţi căreia îi sînt prezentat ca un străin şovăielnic. Eu sînt strigoiul de pe placa fotografică. Asta e mama, lîngă fîntînă. Şi unchiul Phil, în picioare lîngă maşina nouă. Şi cine se uită peste umărul unchiului, şi cine păşeşte de-a dreptul prin mama, stricînd poza? Sînt eu, eu, eu, eu, eu. Nu eu am cerut să fiu strigoi. Duhurilor nu le place să fie duhuri. Se văd doar silite să fie, cînd le ia altcineva locul. Pînă acum eu am fost doar monstru, acum sînt strigoi. Copilaşul acesta va prelua viaţa mea. Ale lui sînt şi trupul şi sufletul meu. El este eu şi noneu. A venit să restabilească echilibrul, să-i înzestreze cu un copil adevărat, nu cu o contrafacere. El e copilul pe care ar fi trebuit ei să-l aibă atunci cînd m-au avut pe mine. El se naşte în locul meu, dar prea tîrziu! Eu mă şi aflu pe lume! Ar fi trebuit să i se pună eticheta: „Inutil, dacă întîrzie". Soseşte, luptînd cu sălbăticie să-şi croiască drum în lumea de aer şi de lumină, dispus să ucidă sau să fie ucis numai să nu-şi curme zbuciumul orb, nebunesc, de a ieşi pe acest tărîm. Înapoi, nesocotitule! Ce te îndeamnă să crezi că e atît de bine aici? Cine ţi-a spus că o să-ţi placă? Dar e prea tîrziu: soseşte — nu pentru el e prea tîrziu, nu pentru Ei e prea tîrziu, ci pentru mine.

Pămîntul îşi ţese drumul fără ţel în jurul soarelui, iar eu, eu sînt pierdut. În univers nu

se află un cămin şi pentru mine. Stau agăţat de învelişul zgrunţuros al pămîntului, întins aici, în patul ăsta, şi mă gîndesc la milioanele de mile de beznă îngheţată dintre stele: aş putea tot aşa de bine să fiu acolo. Frigul mi-ar ucide trupul, dar gîndirea mea n-ar putea muri o dată cu el. Această sincronizare stricată, previzibilă, această binevenită precizie, mie îmi sînt refuzate. Mintea mea va muri cînd se va fi împlinit propriul ei soroc de viaţă. Unde e trupul în care sălăşluiam? E mort şi descompus, sau trăieşte, dar nu poate gîndi? Mă tot întreb, dar nimeni nu-mi va putea răspunde niciodată. Iar acum, personalitatea care ar fi trebuit să fie a mea se avîntă în lume. Mama se zbate, umflată de durere, cu ochii ieşiţi din orbite, iar venele îi sînt sfîşiate pe dinăuntru. Sau zace fără cunoştinţă, între două spasme, pe cînd tăcutul ei gîde, pe care îl îndrăgeşte atît de mult, alege clipa cînd s-o strîngă din nou în gheare şi s-o chinuiască din nou. Ea îl iubeşte pe călăul, poate pe ucigaşul ei: cu cît o brutalizează, cu cît e mai aproape de a o ucide, cu atît îl iubeşte, cu atît îl doreşte mai mult. Ştiu asta pentru că sînt acolo. Dacă el este eu, atunci şi eu sînt el. Dau din picioare în pat aşa cum dă ea într-al ei: mă aflu în acelaşi timp şi aici şi acolo: ca un peşte alunecos şi ucigător, îmi croiesc cale silită pe povîrnişul roşu, dilatat: cu dinţi de rechin sfîşii carnea ca pe o hîrtie udă, cu degete de prunc îi dezmierd pielea. Împung capul afară din pîntecele ei, meterezele ei cedează, tendoa-

nele i se lasă, a suferit prea mult, gata, a trecut, nu are putere să răsufle, zace pe spate, fericită că am înfrînt-o. Din clipa asta sînt fiul ei. Chiar dacă moare acum, tot fiul ei voi rămîne : iubitul ei, care se hrănește cu carnea ei, care o crucifică : parazitul și mîntuitorul ei.

M-am născut ! S-a născut ! Suflete siameze : el ia locul ce i se cuvenea de la început, și a sosit timpul să mă mut și eu, dar nu pot : nu am unde să mă strămut, nici măcar în moarte. Nu se află loc pentru mine, nici măcar în neant : sînt silit să rămîn aici în beznă, în singurătate, în ură.

În beznă, pentru că fiecare particulă de lumină care bate pe suprafața trupului meu aruncă particula sa de umbră în centrul tăcut în care stau ghemuit, ca să nu mă dau de gol, chircit asupra putredei mele taine.

În singurătate, fiindcă sînt un proscris, cu totul și pe veci în afara legii, azvîrlit în blestemul meu dincolo de atingerea chiar și a celei mai simple și mai elementare tovărășii, aceea a timpului.

În ură, pentru că urăsc, urăsc, urăsc, urăsc, urăsc.

Acum sînt rece. Rece, dur și strălucitor : sînt oțel fără cusur, sînt sticlă, sînt metal și substanță chimică. Isteria a trecut. Dar a durat mult ; am fost bolnav săptămîni întregi,

prea bolnav ca să mă poată deplasa, apoi am fost trimis într-un sanatoriu pentru copii convalescenți. A fost un răstimp de pace ; stăteam întins afară, pe un pat de campanie. Mai erau și alți copii acolo, dar îi puteam ignora și mă lăsam în voia somnului. Îmi erau necesare lungi săptămîni de odihnă. Încercasem să închid în trupul unui copil de șase ani simțămintele unui om matur, ceea ce e cu neputință. Sentimentele mele dure, agresive, mi-au sfîșiat, mi-au sfîrtecat fibra fragedă. Mă simțeam vinovat ca un om care se lasă purtat de mînie și lovește un copil, numai că eram chiar eu copilul bătut. Am brutalizat propriul meu trup pînă l-am distrus, pînă l-am redus la o grămăjoară inertă, cu suflarea aproape stinsă, palid ca o piele de țipar lepădată, zăcînd pe un pat de campanie, în tremur și lacrimi.

Odihna m-a refăcut. Toți au fost buni cu mine. El venea deseori să mă vadă la sfîrșit de săptămînă, a venit și Ea, cînd a putut ieși din casă. Dar de cele mai multe ori trebuie să stea acasă cu copilul. Iar acum copilul are șase luni. În curînd se va tîrî de colo-colo pe podea ; au și început să-l lase nesupravegheat, în țarcul lui, să dea din picioare în aerul văratec și să se zbenguie, bucuros că trăiește și că are mîini și picioare care se mișcă.

Îmi pare bine că e pe lume. Conform teoriei oficiale, gelozia a pricinuit, la nașterea copilului, boala mea, și sînt, cu îngrijorare, ținut sub observație, ca nu cumva să dau din

nou semne de gelozie și ură. Dar eu nu dau de loc astfel de semne. Ce rost ar avea? Îi sînt recunoscător copilașului că a venit pe lume. El mi-a rezolvat astfel problema, problema morală. Nu mai sînt descumpănit. Știu ce am de făcut.

Pe scurt, altă cale nu am decît pe povîrniș în jos. Apariția acestui copil normal mi-a dezvăluit fără urmă de îndoială că sînt un monstru. La început, speram că ascunzîndu-le celor din juru-mi inteligența mea nesincronizată, bătînd pasul pe loc, ca să spun așa, pînă cînd trupul meu ar crește și ar coincide cu gradul de dezvoltare a minții mele, aș înceta într-o bună zi să mai fiu o ciudățenie. Pe an ce trece, m-aș apropia de situația fericită în care aș putea să-mi slăbesc vigilența, să spun orice îmi trece prin minte și să încep să duc o viață normală. Dar acum știu că toate astea erau visuri deșarte. O astfel de fericire nu-mi este hărăzită. Sînt un monstru, azvîrlit dincolo de hotarele vieții normale a omului și condamnat să trăiesc într-un pustiu metafizic, în beznă și haos, luminat doar de zvîcnirile unei vîlvătăi stacojii. După cîte știu eu, sînt singur în această pustietate, dar va veni poate vremea cînd voi întîlni și alți locuitori ai ei, și atunci Dumnezeu știe ce groaznice făpturi vrednice de milă mi se vor înfățișa! Da, Dumnezeu — acest îndepărtat făuritor de cruzimi, surd la strigătele celor pe care i-a creat doar ca să-i azvîrle dincolo de propria-i aducere aminte!

Mă las dus. Și nu trebuie. Calm, calm, tot ceea ce fac și gîndesc trebuie să pornească din calm și spre calm să tindă. Numai în felul acesta pot realiza ceva. Știu c m-a stîrnit: sentimentul pe care l-am avut cînd am ținut din nou un creion în mînă, cînd am scris pe aceste pagini frumoase și albe, după atîtea luni departe de caiet. Caietul ăsta e singurul meu prieten. Și încă ce prieten! Întotdeauna receptiv, întotdeauna răbdător. Sînt atît de dornic să-i vorbesc încît scriu urît, tot mai repede, cu atîta nerăbdare și grabă, încît mîinile mele mici abia pot forma literele așa cum se cuvine, iar rezultatul are aspectul unui cifru, dar nu-i nimic! Eu îl pot citi, și numai asta are importanță. Altcineva nu se mai află în universul meu. Îmi dau seama că mă tem deja din ce în ce mai puțin să fiu descoperit. Nădușeam de spaimă cînd se mișca cineva prin camera în care ascund caietul: acum nu-mi pasă. Nici nu-mi prea dau osteneala să-l ascund. Că l-ar citi și altcineva îmi pare o posibilitate pur și simplu ireală. Scriu eu, ca să citesc tot eu; gîndul, și numai el, că paginile astea există, mă scapă de dureroasa singurătate care mă roade. Ba mai e ceva: Planul meu.

Caietul meu și Planul meu! Trecutul și viitorul meu! Scriind această dare de seamă despre fazele suferinței mele, îmi orînduiesc cumva experiența, las o dîră de melc, oricît de chinuită și șovăitoare ar fi ea, cu ajutorul căreia să pot privi în urmă. Ceea ce mă aș-

teaptă e haotic, dar ceea ce am depășit a fost cel puțin prins și fixat într-o oarecare ordine, ținut locului și obiectivizat în cuvintele pe care le-am crezut potrivite. Dar viitorul meu? Cel puțin un lucru pot prezice: orice îmi va rezerva viitorul, el va cuprinde Planul meu. Numai dacă aș fi șters de pe fața pămîntului aș renunța la el. Dăruiește un țel vieții mele, o direcție gîndurilor mele, ba uneori chiar un fel de fericire obidei mele.

Să raționăm. Legile morale, așa cum știe orice om cu judecată, coincid cu legile naturii. Să fii credincios propriei tale naturi e o îndatorire fundamentală. Omul nu trebuie să se comporte ca un cîine, nici pasărea ca o insectă. Eu, fiind un monstru, trebuie să-mi îndeplinesc menirea, să fac ce face un monstru. Înainte de a fi bolnav, simțeam că nu mai sînt eu, într-atît mă zdrobea strădania de a mă hotărî ce concepție despre lume să-mi făuresc, pentru ce scopuri să mă zbat și ce împlinire să caut. Acum totul e hotărît. Am chiar în mîinile mele unealta desăvîrșită. Copilașul. Cu șase ani mai mic decît mine, el va crește, considerîndu-mă pricipalul intermediar între el și lumea înconjurătoare. Cu puțină bunătate din partea mea, mă va iubi și mă va admira fără rezervă. Părinții lui, oricît i s-ar dărui, tot nu-i vor fi atît de aproape ca mine, căci eu sînt copil ca și el, dar, în parte, și adult. *El îmi aparține.* Și dacă e al meu, ai mei sînt și El și Ea. Fericirea lor depinde doar de felul în care li se va dezvolta vlăstarul. Una din două: mîndrie, satisfacție, o fermecătoare desfășurare de vieți noi, la ale cărui faze ei pot lua parte; sau chin, umilință, rușine. Au deja un monstru în cuibul lor, dar n-o să știe niciodată; îmi voi controla fiecare privire, fiecare gest; nimic nu mă va trăda. Nu: monstrul va fi el. Voi face din el unealta care-i va distruge. Dacă va fi să hălăduiască vreodată pe acest pămînt făptură omenească complet coruptă, atunci, pun eu chezășie, copilul acesta va fi. Voi scrie pe fața neprihănită a minții lui, din belșug și cu voie bună, întocmai ca pe paginile acestea. Voi fi prudent: *el* va lovi, va răni, va jigni și, în cele din urmă, va trăda. Își va vinde părinții, le va azvîrli sufletul în captivitate, pentru un pumn de pastile aromate. Va da cu ochii lor de-a rostogolul în jgheabul jocului de bile. Va scuipa în mormintele pe care cu răbdare și le vor săpa ei înșiși. Din tot ce le va face, nimic nu-i va părea prea crîncen. Iar eu, în tot răstimpul în care pun la cale fărădelegile lui, sugerîndu-i-le, îmbrîncindu-l ușurel pe povîrniș de cîte ori îl văd că șovăie — eu voi fi chibzuit, și voi surîde, și voi părea grav și îngrijorat atunci cînd lucrurile vor merge prost.

Acesta e Planul meu. Și astfel intru în luptă nu cu trei mărunte, inofensive făpturi omenești, nedemne de puterea unui monstru, dar cu Dumnezeul acela care s-a încumetat să mă înfrunte.

Un nou început. Vezi și tu că un mănunchi întreg de pagini a fost smuls din caiet. (Zic „tu“ și totuși îmi dau seama, chiar în timp ce scriu, că devine din ce în ce mai puțin probabil ca o privire străină să se aștearnă asupra acestor pagini. Pare totuși firesc, cînd cineva vorbește sau scrie, să se *adreseze* cuiva. Poate că acel „tu“ voi fi chiar eu însumi într-un timp mai îndepărtat; măcar de-ar fi așa.) Oricum, au trecut doi ani de la ultima însemnare pe care n-am rupt-o. De fapt ceva mai mult: puștiul are doi ani și jumătate, și acum e din nou vară.

Trebuia să rup paginile acelea și să le dau foc. Și-au avut rostul, desigur, la vremea cînd au fost scrise: dar acum, recitindu-le, m-am simțit pătat, năclăit, umilit. Cîtă milă de mine însumi, vîscoasă, dulceagă! Îmi dau seama, privind în urmă, că acești doi ani au fost greu de trecut. Săptămîni, ba chiar luni în șir parc-aș fi fost de-a dreptul ieșit din minți. Din fericire, nu așteaptă nimeni de la un copil să se poarte ca o făptură întreagă la minte! Un adult, aflat sub tensiunea căreia îi eram supus eu, ar fi fost în mod oficial declarat nebun și înlăturat. Și ce cuvinte am scuipat, și ce puroi mi s-a scurs din suflet pe paginile acestui caiet! (În astfel de cantități, încît ajung în curînd la volumul doi. Ce imagine! Îmi închipui cum crește fără oprire un nesfîrșit raft de caiete scrise în chinuri, pagini și pagini pline de suferințele mele.)

Totuși, nu neapărat din silă am rupt paginile acelea. Îmi dau seama, în această privință, că nu sînt acum mai „întreg la minte“, în sensul obișnuit al cuvîntului, decît eram în cele mai rele momente de rătăcire. Adică nu sînt mai aproape decît atunci de o alcătuire mintală normală, de impulsuri normale, de „sentimente“ normale. Planul îl păstrez totuși, îndrăgit și elaborat în amănunt, cu tot mai multă dragoste pe măsură ce trece timpul. Nu, ceea ce m-a scîrbit de fragmentul acela de caiet era impuritatea sentimentelor mele. Nu înțeleg prin asta desfrîu; din punct de vedere *chimic*, sentimentele mele erau impure, infectate. Mintea mea nu era destul de concentrată asupra unui singur punct. De mai multe ori, de pildă, m-am surprins că-mi îngădui crize de pură gelozie — neagra, imensa gelozie de care suferă copiii. Ca și cum *eu*, om adult întru totul, cu excepția trupului, aș putea fi gelos pe un mucos care urlă și își udă scutecele. Și totuși, de nenumărate ori *am fost* gelos — acesta e adevărul și nu-l pot trece cu vederea.

Poate că n-ar trebui să-mi fac prea multă vină. E ca și cum, în vreun ungher al făpturii mele, s-ar mai ascunde frînturi din psihologia unui copil de șapte ani. Nu e net contrastul între mintea mea de adult și trupul meu de copil; și cum ar putea fi? Am observat, cu ani în urmă, că atunci cînd Ea îmi trăgea cîte o chelfăneală, nu mă puteam împiedica să urlu cu patimă, întocmai ca un copil adevărat. Plînsul părea că face parte dintr-un proces mai cu-

rînd trupesc decît psihic. Şi poate că aceeaşi constatare se aplică la gelozia mea. În definitiv, am toate poftele unui copil ; înfulec tort şi şarlotă din care abia ar gusta un adult care se respectă ; ştiu că, la drept vorbind, merită mai curînd să beau, de pildă, sherry sec decît limonadă, dar ştiu şi că de *plăcut* nu mi-ar plăcea mai mult. Fiind condamnat să trăiesc viaţa unui băieţel care are un frate mai mic e cu neputinţă să nu mă înţepe gelozia iscată dintr-o asemenea stare de lucruri.

Prea bine, îmi acord iertare ; dar paginile asupra cărora gelozia s-a revărsat atît de năvalnic, atît de pătimaş, trebuiau totuşi arse. Trebuie să mă purific de asemenea simţăminte josnice. Intenţia mea, care a luat fiinţă şi s-a dezvoltat la rece, şi care acum e dură şi strălucitoare ca o unealtă din oţel fără cusur, este să-l folosesc pe acest copil ca instrument al răzbunării mele împotriva universului. Răzbunarea aceasta, care va fi cumplită — tot atît de cumplită, dacă o voi putea face să fie astfel, ca şi crima pe care a comis-o la început universul faţă de mine — şi îl va implica întîi pe copil, se va întinde apoi asupra părinţilor şi de acolo, prin cercuri din ce în ce mai largi de implicaţii metafizice, pînă la Dumnezeu. Aşa că, neînduplecat, trebuie să-l distrug întîi pe copil. Dar trebuie, oricîtă stăpînire de sine m-ar costa, să arunc departe de mine orice fel de sentiment personal. Nu pe copil îl urăsc, nici măcar pe El sau pe Ea. Ghinionul lor e că au fost aşezaţi în orbita furiei mele. Aceeaşi

diabolică răutate care m-a distrus pe mine îi va distruge şi pe ei. Îmi dau seama cît de jalnică e condiţia lor ; cînd sînt mai exaltat, îmi apare tot atît de sfîşietoare ca şi tristeţea propriei mele condiţii. Dar nu există scăpare, nici pentru ei, nici pentru mine.

Aşadar, de aici decurge, fireşte, că trebuie să întorc spatele tuturor acestor vrednice de dispreţ lacrimi şi toane de copil. Că le-am trăit este una din calamităţile pe care mi le-a impus neîndurata soartă. Dar e de neconceput să mă opresc asupra lor, să îngădui ca amintirea lor să dăinuie, fie şi într-un caiet pe care nimeni nu-l va citi vreodată.

★

Blestem ! Şir nesfîrşit de blesteme asupra nestatorniciei mele ! Nimeni nu va şti vreodată, cuvintele nu vor putea niciodată zugrăvi cît de înverşunat am luptat să împiedic ca puritatea viziunii mele şi simplitatea motivului meu să se tulbure şi să se topească într-o zeamă amorfă. Dar pare că, oricît m-aş strădui, slăbiciunea şi multiplicitatea vor pătrunde tîrîş ; nu pe furiş, ci de-a dreptul, sub ochii mei, în timp ce fiecare fărîmă din energia mea luptă să menţină dîrzenia şi ţinta unică.

Să relatez trista povestire. A trecut o săptămînă de cînd am scris ultimul pasaj cu privire la impersonalitate şi la răzbunare metafizică. Şi acum, atît de curînd după aceea, să cobor

pînă la meschina înciudare, să mă port ca și cum n-aș urî universul întreg, ci pe fratele meu mai mic. Să mă frîng, să mă nărui, doar din priviri, în ochii lui. Dar să mă adun și să scriu calm ce s-a întîmplat. În felul acesta îi voi da cel puțin valoare de fapt obiectiv.

M-am întors de la școală azi după-amiază simțindu-mă, pentru o dată, mai mult sau mai puțin mulțumit. Era soare, fusese soare toată ziua și cartierul în care locuim e destul de plăcut, cu străzi largi, plantate cu arbori. Mi-am făcut vînt pe poartă, nerăbdător să scap de uniformă și să mă joc pe afară o jumătate de ceas, înainte de a fi chemat la masă. Dar cum am intrat în grădină, iată că frățiorul meu mă aștepta. Nu mă aștepta doar așa, ci stătea ca și cum de ore întregi, prins în rădăcini în locul acela, m-ar fi așteptat să vin acasă.

Acum aleargă binișor și vorbește în legea lui. Abia în ultimele luni a dovedit mai multă aptitudine pentru asociațiile de idei, iar acum în urmă s-a dezvoltat foarte rapid. În orice caz, îmi dădeam seama că mă așteaptă și că are ceva să-mi arate.

„Ichard !“ Și s-a năpustit spre mine, radiind de bucurie. (Nu-l poate rosti pe „r“ așa că de cele mai multe ori îl elimină.) „Vino să vezi casa mea !“

La început am crezut că e doar o născocire ; ca orice copil de vîrsta lui, pare capabil să treacă pe meleagul himerelor și înapoi, fără să-și dea seama că a fost acolo. Așa că am

spus, ca să-i fac pe plac : „Grozav ! O casă mare !“, sau ceva asemănător. „Nu, nu“, a spus el și a început să mă tragă de mînă. Era evident că înjghebase într-adevăr ceva, în altă parte a grădinii, și voia să merg să văd.

L-am lăsat să aștepte pînă mi-am dus ghiozdanul în casă și l-am agățat în cui. Dar, cu toate că nu m-am grăbit, cînd am ajuns afară mă aștepta, țopăind de nerăbdare și de voie bună și radiind de bucurie.

„Casa mea ! O să-ți arăt !“ ciripea el ; nu-și găsea chiar cuvintele potrivite, se exprima cu aproximație, dar destul de clar ca să-l înțeleg. Pe cînd coboram pe aleea grădinii, cu mîna mea rece și cam disprețuitoare în mîna lui plină de rîvnă, mi-a săltat deodată inima în piept, ca un pește cînd zvîcnește de moarte. Mi-am simțit mădularele grele și reci și m-aș fi întins acolo, pe pietrișul aleii, să urlu ca o sălbăticiune. Parcă s-ar fi cățărat pe mine vreo făptură care mi-ar fi injectat, în doză masivă, otravă oribilă. Adică tocmai ceea ce se întîmplase. El, fratele meu, era plin de iubire față de mine, plin de bucuria de a mă vedea, capabil să împartă cu mine triumful creației, toate în așa măsură încît, în cel mai strict sens al cuvîntului, mă ucidea. Pentru că dragostea, cînd nu o dorești sau nu ai ce face cu ea, e ucigătoare.

A simțit că mă crispez și a ridicat spre mine ochii plini de încredere și bucurie, și m-am simțit de parcă m-ar fi lovit în cap cu un sac

de nisip. Dragostea lui îmi ardea pielea, îmi sugruma venele, îmi oprea inima ; răsuflam din ce în ce mai greu, fiindcă mă înecau aburii denși, apăsători, ai dragostei lui.

O, tu, căruia ar fi să-ți cadă vreodată în mînă acest caiet : tu care te întrebi ce fel de simțăminte zvîcneau în sufletul acesta chinuit și cum îl sfîșiau, să-ți fiu de învățătură, înainte de a pieri ! Niciodată, *niciodată* să nu stîrnești, sau să nu îngădui dragostea în nici o făptură, om sau animal, dacă nu poți răspunde cu dragoste. Nu uita asta, căci de nu, vei pătimi ca mine, și declar solemn, proiectat pe fundalul eternității : fie cît de adînci genunile de beznă și de suferință care mă așteaptă, chinul de acum e cel mai cumplit.

Nu m-am prăbușit pe pietriș ; mai bine mă prăbușeam. Dar vechea deprindere de a mă stăpîni mi-a îmboldit mădularele și am ajuns în cel mai îndepărtat colț al grădinii, locul nostru de joacă preferat, din pricina tufișurilor care ne fereau de privirile celor din casă.

Ne-am oprit ; casa lui era acolo. Căutase primprejur pînă găsise vreo șase bețe de lungime aproape egală, apoi le îmbinase și le acoperise cu o zdreanță. Arăta mai mult a cort decît a casă, cu toate că la drept vorbind nici cu un cort nu puteai spune că *seamănă*. Bețele, cu îndărătnicie, tot bețe erau, iar cîrpa tot cîrpă. Totuși, era casa lui. Cea dintîi înfăptuire a lui. Și mă așteptase să viu acasă, să mi-o arate, pentru că mă iubea, pe mine, fratele lui.

„Uite, Ichard“, gîngurea el arătînd casa cu degetul, ca și cum ea s-ar fi aflat la o sută de metri, și nu chiar acolo în fața noastră. „Uite !“

M-am uitat. Mi l-am închipuit alergînd cu pași mărunți prin grădină, căutînd bețe, apoi încercînd de vreo două sute de ori pînă să obțină poziția aceea, apoi ducîndu-se în casă după o bucată de cîrpă și întinzînd-o deasupra bețelor. Dragoste ! Iată ce exprima casa : dragoste pentru lumea întreagă, pentru viață, pentru bețe și pentru bucăți de cîrpă, dragoste pentru case, dragoste de a înfăptui ceva, dragoste de a respira și de a se mișca. Dar, mai presus de orice, exprima dragoste pentru mine. El dorea să făurească ceva ca să-mi arate mie și eu să fiu mulțumit și să-l iubesc.

Inima mea era moartă. Cerul mi-era întunecat și prin fisurile inimii îmi șiroia ploaia. Am scuturat mîna lui dintr-a mea, am rămas nemișcat o clipă, uitîndu-mă țintă la casa pe care o făcuse, apoi am înaintat încet și am călcat-o înadins în picioare. Biata căsuță, am sfărîmat-o repede ; am zburat-o cu prima atingere, apoi, stivite sub picioarele mele, bețele au trosnit. Am îngropat în noroi cîrpa cu călcîiul, și gata treaba. Gata cu casa, gata cu dragostea. *Ce zici de asta, Doamne ?*

Apoi m-am întors către el. Știam că făcusem o neghiobie, fiindcă Planul meu îmi cerea să-i cîștig încrederea, și ar fi trebuit să mă joc cu el prin jurul casei, sau să fi făcut orice altceva, pînă ce m-aș fi putut apuca să-i depravez ins-

tinctele. Era cu putință să se ivească dezamăgiri crude, nu avea însă rost să mi le provoc tocmai eu. Dar nu mă putusem stăpîni. Dragostea, precum am spus, e o armă cumplită cînd se întoarce asupra celui care nu-i poate răspunde ; și dragostea lui mă ardea, mă sugruma, mă otrăvea. Doream să se înfurie, să urle de mînie și să se năpustească asupra mea amenințîndu-mă cu pumnii lui micuți ; sau și mai bine, să alerge hohotind la mamă-sa și să o facă să mă snopească în bătaie. În momentul acela simțeam chiar nevoia unei pedepse corporale : ce sentiment de eliberare aș fi avut să simt pe spinare cadența violentă a loviturilor usturătoare și fierbinți izgonind dragostea care îmi frîngea inima !

Abia pot scrie urmarea. Cînd mă gîndesc, simt că mă sfîrșesc, tremur și plîng. Pentru că,

nu s-a
supărat
de loc :
a rămas doar
locului și

m-a privit cu ochii lui mari care adineauri străluciseră de fericire, iar acum erau înecați în tristețe și în lacrimi, dar n-a spus nimic și eu așteptam să spună ceva și el stătea doar locului și mă privea apoi a coborît privirea la rămășițele casei lui pe care fusese atît de mîndru să mi-o arate dar nu mai era nimic din ea eu o călcasem în picioare și totuși el mă iubea asta era cumplit mă iubea totuși mă auzi ești acolo mă auzi Doamne vin pînă la tine să te scuip

drept în obraz fiindcă m-ai înfrînt ai lovit în mine cu singurul lucru de care nimeni nu se poate apăra. M-ai făcut să-mi pară rău că i-am călcat casa în picioare. Mi-a părut rău fiindcă mă iubește. Nimeni nu poate lupta cu dragostea și de aceea vin la tine Doamne să te scuip în obraz fiindcă nu te iei niciodată la luptă dreaptă și te-ai măsurat cu mine în chip atît de mîrșav silindu-mă să văd dragostea în ochii lui.

Acum sîntem după ora cinci și cît ne-am băut ceaiul nu a zis nimic și se uita doar în farfurie și Ea i-a luat temperatura fiindcă amîndoi îl credeau bolnav și acum sînt singur și toți sînt la treburile lor Ea e sus și îi face baie necăjitului ăluia micuț iar El se foiește pe unde va și s-a isprăvit

s-a isprăvit

după ce scriu aici am de gînd să mă duc la bucătărie fiindcă nimeni nu poate lupta cu dragostea și eu am avut de ales între a lupta cu ea sau a muri așa că voi muri și mă duc la bucătărie să iau cuțitul cel mare și lung și ascuțit și am să mi-l înfig în beregată și sper să-mi retez capul

s-a isprăvit

LA BAR CU ALCOCK ŞI BROWN

Unii mai umblau încă fără pardesie, ca şi cum vara nu s-ar fi terminat. Dar Benlowes nici nu ajunsese la jumătatea drumului, coborînd scările, la ora douăsprezece, cînd îl lovi aerul rece care venea din curtea interioară.

N-are importanţă cum e vremea, se gîndi el. Cel puţin în ceea ce îl privea pe el. Vara fusese caldă şi frumoasă, iar ei îşi petrecuseră mult timp împreună. De fiecare dată cînd ieşise cu ea, ziua fusese frumoasă şi caldă. Nu era vremea de vină dacă lucrurile luaseră o astfel de întorsătură. Iar acum începea ultimul lui an şi el era nevoit să stea în casă şi să lucreze după un program fix. „De la nouă la cinci, Benlowes", îşi spuse străbătînd curtea în pas vioi, spre loja portarului. Avea toate şansele să iasă al doilea, dacă lucra ca un funcţionar de la nouă la cinci.

Ceasul colegiului porni chiar atunci să bată douăsprezece, ca şi cum ar fi spus : Benlowes nu lucrează acum, şi de ce oare nu lucrează ? Dar Benlowes nu-şi pierdu cumpătul. Semestrul abia începea. Era vineri şi programul propriu-zis nici nu avea să înceapă înainte de duminică. Am tot timpul să pornesc de luni, se gîndi el. Să ţin lucrurile în perspectivă. Funcţionarii îşi au timpul lor liber, să şi-l ia şi el. Un student în anul trei trebuie să fi învăţat cum să-şi organizeze viaţa.

Raţionînd în felul acesta, Benlowes reuşi, pe cînd intra în loja portarului, să păstreze calmul în jumătatea superioară a minţii lui. Totuşi jumătatea inferioară se făcea simţită ; era, nici mai mult nici mai puţin, un iaz frămîntat de vîrtejuri. *Scrisoarea o să fie acolo !* striga ea neîncetat către jumătatea superioară. *Scrisoarea o să fie acolo !* „Ei şi ce, chiar dacă o să fie acolo ?" fu el cît pe ce să exclame, cu glas tare, în clipa în care un val de exasperare se năpusti asupra lui. Ce-i putea face o scrisoare ? Era doar hîrtie şi cerneală, nu? Nici măcar nu era obligat s-o deschidă, dacă nu voia. Oricum părea o laşitate să nu se uite în căsuţa lui poştală. Dacă scrisoarea mai era acolo, putea foarte bine s-o ridice.

Intră în loja portarului. Prin uşa cu geam se vedea portarul stînd, pe jumătate adormit şi cu o înfăţişare foarte paşnică, dinaintea radiatorului electric. Benlowes simţi dintr-o dată îndemnul arzător de a se duce să-i vorbească, să stea cu spatele la radiatorul electric (căldura îi va cuprinde pulpele, pînă sus, la partea dinapoi a genunchiului) şi să-şi petreacă ziua acolo. În loc de asta, se sili să meargă drept spre cutiile de scrisori. Îi era teamă, asta era. Teamă de o bucată de hîrtie inofensivă dintr-un plic inofensiv.

Scrisoarea era acolo și o văzu imediat. Mai erau vreo șase studenți care foloseau aceeași căsuță poștală — sînt multe nume care încep cu B — și totuși, dintr-un ciudat capriciu al soartei, în cutie nu se afla decît plicul acela. Benlowes îl luă de acolo. Era mai mare decît de obicei, și hîrtia era de foarte bună calitate. Se dusese să cumpere un pachet de plicuri deosebit de bune în onoarea acestui prilej ? Sau era cu cineva și a folosit unul din plicurile acelei persoane ? Dacă da, atunci îi povestise persoanei cu care era ? Discutaseră despre el ? Benlowes își închipui cum persoana cealaltă o încuraja, arătîndu-i că un un om care, logodit cu o fată timp de trei ani, e în stare, așa din senin, să-i scrie că rupe logodna *prin corespondență,* trebuie să fie un vierme laș, și nu merită să-și frîngă ea inima din pricina lui.

Persoana aceea nu cunoștea, desigur, împrejurările și nu putea vedea lucrurile așa cum le vedea Benlowes. Stînd în loja portarului și cîntărind scrisoarea în palmă, Benlowes recunoștea că se simte ușor vinovat. Vinovat că rupsese logodna și vinovat, în alt chip, mai sîcîitor, de a-i fi comunicat intenția lui prin scris și nu *viva voce. Depărtarea* îi influențase în cele din urmă hotărîrea, dar cu greu i s-ar fi putut explica asta persoanei cu care era Ellen, dacă era cu cineva lîngă ea. Părea neconvingător și totuși fusese un obstacol pe care nu avusese puterea să-l sară. Să ia calea de la Londra pînă în inima Devonshire-ului — chiar dacă avea noroc de legături bune de tren, tot îi lua cinci

ore, de la casa lui la a ei. Și cînd te gîndești că cinci ore la șir n-ai altceva de făcut decît să privești în față greaua încercare ! Nimic de făcut decît să-ți închipui succesiunea evenimentelor : începutul strălucit, sărutul aprins, oprirea poticinită, apoi acel „Ce-s-a-ntîmplat-ai-ceva-să-mi-spui ?", ca o cingătoare, și în cele din urmă miezul adînc, pătimaș, de necaz și de lacrimi ; își închipuia călătoria de coșmar și capătul ei, iadul în doi.

Dar poate, cu trecerea timpului, s-ar fi dovedit că și asta ar fi fost mai bine decît să și-o închipuie cum coboară în grabă scările, cînd îl aude pe poștaș, cum își ia fericită scrisoarea, cum strigă către mama ei : „E de la Eric : de obicei nu scrie miercurea !" și cum se duce în salonul însorit să rupă plicul și să parcurgă o dată scrisoarea în fugă, înainte de a o duce sus, în camera ei, unde s-o citească pe-ndelete și s-o învețe pe de rost... Ce blestem, să-l iubească atît de mult !

„Pe mine și-a întemeiat totul", zise Benlowes tare. „Totul, fir-ar să fie !"

Portarul ieși, împingînd țîfnos ușa de sticlă, ca și cum cineva ar fi pus-o acolo cît stătuse cu spatele și ca și cum i-ar fi fost ciudă că nu i se spusese și lui. Părea a chibzui dacă să înnădească sau nu o conversație, iar Benlowes simți că e necesar să o șteargă. Dar nu înapoi în camera lui ; în liniște, în singurătate, n-ar fi îndrăznit să citească ce îi scrisese ea. Îi trebuia un loc vesel și populat, unde putea sta printre

oameni, de preferință oameni cunoscuți, ca să-i amortizeze șocul.

Adică la braserie. Aceasta se afla la vreo cincizeci de metri, pe stradă în jos „Domnul fie lăudat pentru braseria engleză", îi spuse el portarului, al cărui nume era Elliott. Elliott se încruntă la aceste cuvinte aruncate la întîmplare, după cît părea. Era în mod evident de părere că Benlowes, nepregătindu-și remarca într-un fel oarecare, încălcase eticheta. Pentru orice eventualitate, nu răspunse nimic. Benlowes ieși, ținînd în mînă scrisoarea nedeschisă încă. Cinci urme umede apăruseră pe plicul neted, ușor lucios, cîte o urmă de fiecare deget. De obicei mîinile îi erau perfect uscate.

Platanii își scuturară cîteva frunze cînd trecu pe sub ei. Vremea se putea răci, dar își dădea toată osteneala să obțină efecte artistice ; era evident că Oxfordul se pregătea pentru una din după-amiezile sale de toamnă aurii. Cerul avea o culoare albastră, pe care Benlowes o considera nefirească, și cîțiva nori, fără îndoială aleși pentru formele lor ciudate și pentru albul lor orbitor, călătoreau pe cer ca niște indolente gîște sălbatice. Soarele făcea să strălucească puternic orice atingea, iscînd umbre dramatice. Studenți și profesori se plimbau în sus și în jos, părînd să aibă preocupări fericite ; în sinea lor erau cu toții bucuroși că trecuse lunga vacanță în timpul căreia le fusese atît de greu să-și găsească cîte o ocupație și așteptau cu plăcere să reia ritmul normal al vieții lor între patru pereți. Doar comercianții erau posaci, fiindcă regretau că procesiunea

vioaie de turiști care intrau și ieșeau din localurile lor trebuie oprită din cauza noului an universitar.

În timpul drumului scurt pînă la braserie, Benlowes își purtă gîndurile ca pe un pahar prea plin, pe care s-ar fi temut să nu-l verse. Hotărîrea lui era fermă. Hotărîrea lui era cea bună. Hotărîrea lui era unicul lui rost în viață. Dacă i-ar fi trebuit mult timp să ajungă la această hotărîre, ce-ar fi fost ? Unora le trebuie timp ca să facă stînga-mprejur. Ellen n-are decît să se învețe cu ideea că nu mai e logodită cu el. E o fată întreagă la minte. Iar dacă nu, e vina ei, sau, în orice caz, nu e vina lui.

Dintr-o dată îl năpădi dorința aprigă să afle ce cuprinde scrisoarea. Dar nu încă. Trebuia să intre întîi în braserie, să se așeze într-o tovărășie protectoare, în orice tovărășie pe care va binevoi soarta să i-o scoată în cale.

Intră în barul public, lung și îngust. Erau acolo mai mulți bărbați rezemați de tejghea, dar cei pe care îi cunoștea stăteau de obicei în scaune împletite, mai încolo, cu fața spre vitrină. Se uită într-acolo : la o masă stăteau trei băieți, chiar din colegiul lui. Unul dintre ei, un tînăr masiv, gras și moale, numit Digley, povestea ceva cu glas foarte tare, precum îi era obiceiul. Ceilalți doi, care ascultau în tăcere și, după cît se părea, nu cu mult interes, se numeau Alcock și Brown. Aceștia doi erau oameni cu gusturi și temperamente destul de asemănătoare și-ar fi putut ușor ajunge prieteni buni, dar erau înclinați să se evite unul

pe altul, fiindcă îi sîcîia întrebarea care li se punea de nenumărate ori. Această întrebare era, firește, dacă vreunul din ei sau amîndoi se înrudesc cu amîndoi sau doar cu unul dintre celebri aviatori care traversaseră cei dintîi Atlanticul. Nu erau rude, iar întrebarea asta nu li se punea separat, cînd erau singuri, ci doar cînd erau împreună. Așa că ajunsese lucru rar să-i vezi pe Alcock și pe Brown în aceeași încăpere, cu toate că se simpatizau destul de mult.

Digley nu și-a pierdut firul cînd l-a văzut pe Benlowes venind spre ei cu un pahar de bere în mînă. Benlowes observase, de unde stătea, că Digley cu Alcock și Brown abia își umpluseră din nou paharele, așa că nu era momentul să le ofere un rînd. Dorea doar să li se alăture, fără să-i deranjeze și fără să întrerupă istorisirea lui Digley. Dacă-l întrerupeai, Digley era în stare s-o ia de la început, ceea ce ar fi fost greu de suportat pentru Alcock și Brown.

— Tocmai le povesteam lui Alcock și lui Brown despre ciubucul meu de vacanță, spuse Digley, cu glasul lui subțire cu timbru destul de plăcut. Ce să vă spun, e o ușurare cînd te gîndești că a trecut vacanța asta lungă. Și că nu-ți mai pui iar problema cumplită de a-ți născoci distracție și fonduri pe patru luni. Surîse afectat.

Benlowes îl privi cu răbdare, nedorind să spună ceva care l-ar fi încurajat pe Digley să-și îndrepte elocința spre el personal. Dorea ca Digley să se întoarcă la povestirea lui, să-i cuprindă pe toți patru în răsunet de rîs și de vorbă, sub pavăza căruia el, neobservat de nimeni, ar fi putut scoate ușurel scrisoarea și ar fi citit-o pe deasupra, ca să desprindă ideea generală. Începe oare cu ceva despre inima ei frîntă, sau cu o acuzație de cruzime sau cam așa ceva? Sau o fi concisă și formală, stoică în ținută? Sau (mai rău decît orice) o fi afectuoasă și „înțelegătoare“?

Luă paharul și bău nervos și repede. Poate că ea nu vrea să accepte. Poate că a scris ca să-i spună că ia primul tren și vine să discute chestiunea cu el. Tresări și fără voia lui aruncă o privire spre ușă.

— Firește, e un lucru mai mult sau mai puțin obișnuit, nu mult mai rău, le spunea Digley lui Alcock și lui Brown. Un om ca ăsta n-are pur și simplu timp și energie să scrie tot ce apare sub numele lui.

— Totuși, obiectă Alcock, ar fi putut cel puțin să se ducă să vadă filmele și să facă vreun comentariu oarecare. Apoi tu ai fi dat o formă materialului și l-ai fi scris într-un stil care să-l imite pe al lui.

— Care să-l imite pe al lui? exclamă Digley. Rîse lăudăros. *Are* Sopwith Nunn vreun stil? Uite un lucru despre care nu știam! Rîse din nou, teatral.

Sopwith Nunn. Benlowes recunoscu numele unuia dintre romancierii de succes, foarte la modă în momentul acela. Se părea că Digley se întreținuse pe timpul verii scriind cronici

de film care apăreau într-un ziar de seară sub numele lui Nunn.

— Nu cred că e de mare importanță, spuse Brown, dacă aprecierile despre filme erau ale lui Sopwith Nunn sau ale lui Digley; pentru cititori era tot una.

— Aprecieri! exclamă Digley. S-ar fi zis că în ziua aceea era înclinat să repete orice se rostea în prezența lui. Tocmai asta e poanta povestirii. Nu e vorba de aprecieri. Stați s-o iau de la capăt, spuse el instalîndu-se bine în scaun. La început, am fost trimis la Nunn. Mi-a acordat vreo cinci minute din prețiosul lui timp și mi-a spus două lucruri: primul, că am mare noroc să merg de atîtea ori la cinema pe gratis; al doilea, că nu trebuie să emit, cu nici un preț, altceva decît elogii. Să-mi placă toate filmele. Asta aveam de făcut. Dar *toate* filmele, încheie el pe un ton care voia să impresioneze.

— Bine, spuse Alcock, care era mai vorbăreț decît Brown, dar mă bate gîndul: de ce mai era nevoie să vezi filmele? De ce să nu fi stat acasă și să scrii că-ți plac toate?

— Sigur că puteam, și încă foarte bine, spuse Digley. Dar editorul avea impresia că, dacă era vorba să se facă recenzii, cineva trebuia să vadă filmele. Altminteri s-ar fi făcut mărunte încurcături idioate cu privire la actori și rolul în care e distribuit fiecare, și așa mai departe. Concurența abia așteaptă să-i prindă cu chestii de astea — și în veci nu i-ar lăsa să le uite.

Benlowes ținea acum scrisoarea cu amîndouă mîinile pe sub masă. Se întreba dacă venise momentul s-o deschidă.

— Bineînțeles, mie puțin îmi păsa, continuă Digley. Nu eram născut pentru misiunea de a mîntui sufletul industriei cinematografice producînd critici strepezitoare, sau să mîntuiesc sufletul lui Nunn, dacă avea nevoie de așa ceva.

Benlowes își detașă atenția nu numai de la povestirea lui Digley, dar, pentru un fericit răstimp, chiar și de la scrisoare. Observă că un tînăr și o fată, așezați la masa din stînga lui, discutau pe un ton serios, cu accente străine pe care nu le putea indentifica. „Accente" la plural, pentru că erau diferite. Foloseau probabil engleza ca grai comun. Fata învățase engleza de la un american, ceea ce complica lucrurile, și după cîteva cuvinte Benlowes putu doar stabili că nici unul dintre ei nu venea din Europa de sud. Totuși nu aveau accent german. Ascultă cu atenție.

— De multe ori am crezut și eu tot așa, spuse tînărul. De fapt cîțiva dintre noi am vorbit odată cu una din fetele acelea. Eram într-un local de noapte din Antwerp. Dansa acolo, știi, dezbrăcată, adică nu chiar dezbrăcată, doar le știi cum sînt... și am vorbit cu ea.

— V-a spus de ce făcea asta? întrebă fata. Suedeză, hotărî Benlowes; și tînărul, olandez.

— Așa că totul mergea strună, spuse Digley. Mă duceam doar la cinema de patru ori pe săptămînă și scriam cîte o zeamă lungă despre filme și iată-mă în stare să hălăduiesc în oraș,

trăind destul de confortabil. Doream să stau în oraş, chiar dacă de obicei evit oraşul în august, pentru că eu...

Digley e genul de om de viaţă organizată, se gîndi Benlowes. Nu poate suferi oraşul în august, dar îl suportă cînd are cîte un motiv special. Un om cu planuri bine stabilite. Lui Benlowes nu-i prea plăcea Digley, dar o clipă se uită la el cu respect. Lui Digley nu i s-ar fi întîmplat niciodată să nu îndrăznească să deschidă o scrisoare. Ar fi deschis-o imediat, acolo în loja portarului, cu Elliott lîngă el.

— Trebuie să fi fost o tîrfă, o auzi el pe fată spunînd, şi uşorul şoc pe care i-l dădu cuvîntul acesta rostit de o femeie îl făcu să asculte atent cîteva clipe.

— Ei bine, nu, aş zice că nu, spuse tînărul. Am întrebat-o dacă vrea să bea ceva şi a spus că da, dar că îşi plăteşte singură. Noi am întrebat-o de ce.

— În cele din urmă, le spuse Digley lui Alcock, Brown şi Benlowes, am ajuns la ultima săptămînă. Şi ce senzaţie de libertate mi-a dăruit ! *Nunc dimittis,*[1] m-am gîndit, patru luni m-am ţinut de fleacurile astea, acum sînt liber să o fac lată.

— Dar parcă spuneai că nu-ţi pasă, interveni Brown.

— Nici nu-mi păsa, spuse Digley, ca şi cum ar fi cîntărit vorbele cu chibzuinţă. Dar mă

[1] Slobozeşte, Doamne (lat.).

cam sîcîia. Mă săturasem pînă-n gît de prostiile astea, şi mi se pusese şi botniţă. Tăcu, de parcă ar fi contemplat această împerechere de metafore.

— Dar de ce făcea asta ? Nu înţeleg, insistă fata.

— Pentru că i se părea fascinant.

— Atunci *era* stricată.

— Aşa că s-a nimerit ca ultimul pe care l-am văzut să fie împuţitura aia de „Condamnat la Paradis“, spuse Digley. Ceilalţi încuviinţară din cap şi Alcock spuse :

— L-am văzut. Dumnezeule, ce film tare !

Benlowes apucă repede toate paharele lor, se duse la bar, le umplu, şi le aduse înapoi. Digley aştepta, ca să nu fie nevoit să repete deznodămîntul povestirii.

— Aşadar, întorcîndu-mă acasă în noaptea aceea, continuă el cînd fură toţi gata, am scos vechea mea maşină de scris şi i-am dat drumul. Dar presupun că aţi văzut recenzia, urmă el, întorcînd o privire plină de aşteptare spre publicul său.

Dintr-un motiv sau altul nici Alcock, nici Brown nu văzuseră recenzia lui Digley, în ciuda faptului că ziarul pentru care lucrase era important şi de largă circulaţie. Nici Benlowes nu-l văzuse. Se simţiră în uşoară inferioritate cînd fură nevoiţi să recunoască ; îi făcea să se simtă cît de puţin informaţi erau, în comparaţie cu Digley. Digley îşi dădu seama de acest sentiment, care fu atît de mult pe gustul lui, încît îi iertă. În afară de asta, îi dădea oca-

zia să citeze cîteva din ceea ce considera el cele mai memorabile fraze ale sale.

— Am intitulat-o „Pleavă cinematografică“, începu el fericit.

Benlowes lăsă să-i treacă pe deasupra minții șuvoiul de vorbe al lui Digley. Acum sau niciodată era timpul să deschidă și să citească scrisoarea de la Ellen. Ținînd-o strîns, îi rupse un colț și își strecură degetul mic în deschizătură

Cu Ellen va fi totul foarte bine. Se va descurca perfect fără el. Nu era probabil decît o scrisoare de adio, fără complicații.

Încercă s-o deschidă, dar degetele păreau că i se înmoaie dintr-o dată.

— Spunea că nu poate suferi felul în care o privesc unii bărbați, îi spuse olandezul fetei suedeze. Mă rog, unii dintre ei considerau că execută un dans ca toate dansurile, dar pe alții, spunea ea, îi detest.

— Dar de ce *făcea* asta, dacă îi detesta?

Lui Benlowes i se prelingea sudoare pe față. Încercă să forțeze plicul, dar părea că e făcut din fier; sau, mai precis, dintr-un material plastic nou, elastic, cîntărind cît hîrtia, dar tare ca duraluminiul.

— A doua zi dimineața sună telefonul, spuse Digley. Retrăia aventura și vocea lui vibra. Știam că e Nunn, așa că n-am răspuns. Credeți-mă, n-au trecut mai mult de zece minute și a sunat la ușă. Era chiar el. Îi auzeam respirația prin cutia de scrisori.

— O clipă, spuse Brown, ridicîndu-se. Trebuie să mă duc afară. Dați-mi paharele și cu ocazia asta vi le și umplu.

— Sper că nu, spuse Alcock în glumă. Brown luă paharele fără să răspundă. În curînd se întoarse cu ele pline. Digley tăcea iar, uitîndu-se nerăbdător prin încăpere. Tresări ușor cînd întîlni privirea insistentă a unui om de vîrstă mijlocie, roșu la față și îmbrăcat cu un impermeabil; omul stătea la capătul dinspre ei al barului și era evident că ascultase cu luare-aminte.

Cînd Brown puse paharele pe masă, băură toți cîte puțin, cu o înclinare prietenească a capului, și Digley reluă.

— A țîșnit în casă ca o furie răzbunătoare, spuse el, și flutura hîrtia în mînă. Ce dracu înseamnă toate astea? zbiera el. Nu m-am ostenit să încerc să-l calmez. L-am lăsat să facă pe nebunul.

Omulețul în impermeabil se apropie cîțiva pași.

— Nu văd de ce aș fi obligat să dau vreo explicație, i-am spus eu. M-ați însărcinat cu recenziile cinematografice și eu am facut critica filmelor. De ce vă agitați?

— Pentru simplul motiv că mă vor da fără doar și poate în judecată, spuse Nunn.

— Voi intra la apă pentru defăimare și tot ce mai scrie în codul penal.

— Nu, n-au s-o facă, i-am răspuns eu ca să-l calmez, ziarul va intra la apă, nu dumneata. Dar el nu voia s-audă de nimic.

— Ai făcut-o înadins, zbiera el într-una. Te-a mituit cineva !

Omulețul cel roșu la față și îmbrăcat în impermeabil se îndreptă spre Digley și îi puse mîna pe umăr.

— Hai, recunoaște, spuse el cu un glas strident și agresiv. Te-a mituit cineva.

Gura lui Digley se căscă larg. S-ar fi căscat și mai mult dacă maxilarul lui ar fi fost destul de mare. Era cu totul descumpănit.

— Pentru... Dumenezeu, despre ce vorbești ? se bîlbîi el.

Alcock interveni :

— De unde știi *dumneata* că l-a mituit cineva.

— Pentru că eu sînt Sopwith Nunn, spuse omulețul cel roșu la față. Această replică fu primită cu o explozie de rîs, dat fiind că toți cei de față văzuseră fotografiile lui Sopwith Nunn în ziarele ilustrate și l-ar fi recunoscut oriunde. Nu avea nici un fel de asemănare cu omulețul roșu la față.

— Pe dracu ești ! urlă Digley. Era supărat de-a binelea pe omuleț că îi stricase povestea în mod absurd. Știi ce cauți ? Să fii băgat la închisoare. Te-aș putea da direct pe mîna unui polițist pentru falsă identitate și fraudă.

— O, nu n-ai putea, spuse calm omulețul.

Digley se ridică pe jumătate, cu fața stacojie de supărare.

— Și ce m-ar împiedica, mă rog ? întrebă el.

În loc să răspundă, omulețul scoase un brici din buzunarul impermeabilului. Avea mîner alb și o lamă strălucitoare care părea cumplit de ascuțită. Îl apropie de fața lui Digley, stînd cu spatele la bar, așa încît lumea cealaltă să nu poată vedea briciul.

— Nu te mișca, spuse el, și nu țipa. Altminteri îți tai beregata. Așa. Sînt Sopwith Nunn ?

— Da, șopti Digley fixînd briciul, ca hipnotizat.

— Sînt un mare romancier ?

— Un romancier foarte mare, orăcăi Digley.

Briciul țîșni spre el, atingîndu-i aproape gîtlejul.

— N-am spus un romancier *foarte* mare, zise omulețul. Am spus un romancier mare. Dacă exagerezi, o să cred că nu mă iei în serios.

Alcock și Brown schimbară o privire rapidă, dar nu se mișcară. Nici Benlowes. Simțeau cu toții că Digley era mai în siguranță atît timp cît nici unul din ei nu se mișca.

— Așa. Ai fost mituit ca să-mi joci festa aia murdară, nu-i așa ?

— Da, murmură Digley.

— Și cine te-a mituit ?

O pauză lungă, în timpul căreia Digley șovăi. În cele din urmă șopti :

— Lord Beaverbrook.

— Mulțumesc, zise omulețul. Atît voiam să știu. Și, de vreme ce ai mărturisit, nu-ți mai

tai beregata. Trebuie doar să pricepi că romancieri mari ca mine nu pot fi sîcîiţi cu farse făcute de studenţi naivi.

Digley înghiţi în sec şi dădu din cap.

— Nu, spuse el.

— Studenţei naivi, repetă omuleţul cel roşu la faţă. Îşi închise briciul şi îl puse la loc în buzunar, îi mai privi pe toţi o clipă, apoi se întoarse brusc şi ieşi repede afară în soare.

— Iudă, croncăni Digley. Iudă de trei parale. Se prăbuşi în scaun.

— Cine dracu era ăsta ?

— Sopwith Nunn, zise Alcock. Toţi rîseră ironic.

— N-ar trebui să ne luăm după el ? întrebă Brown.

Cîteva minute chibzuiră ce e de făcut. În cele din urmă hotărîră să-şi golească iute paharele şi să treacă pe la poliţie. Dacă îl descriau, omuleţul avea să se pomenească în curînd la arest.

În timpul discuţiei, Benlowes îşi puse scrisoarea în buzunar, uşurat că se ivise ceva care să-i distragă atenţia de la ea. Desigur, nu-şi putea pierde timpul cu afacerile lui personale, acum cînd avea o datorie cetăţenească de îndeplinit. Trebuia să se ducă drept la poliţie şi să semneze ca martor. Sigur că Ellen ar înţelege asta ; nu ar putea fi atît de neînţelegătoare.

Alcock şi Brown şi Digley ieşiră. Benlowes rămase o clipă în urmă să-şi termine berea. Pe cînd stătea, cu paharul în mînă, în barul pustiu acum, se gîndi la primul sărut pe care i-l dăduse Ellenei. Se întîmplase într-o seară foarte liniştită de iunie. Stăteau sub un copac şi erau atît de fericiţi şi atît de tăcuţi, încît un sturz coborîse din zbor şi ţopăise înspre ei, privindu-i cercetător cu ochişorii lui scînteietori, ca şi cum s-ar fi întrebat de ce stăteau atît de liniştiţi. În timp ce-şi bea restul de bere, Benlowes se gîndi la sturz şi avu o subită revelaţie : fusese singurul lucru adevărat din viaţa lui şi a se despărţi de Ellen însemna să se despartă de sturz şi de tot ceea ce însemna sturzul. Îl năpădiră lacrimile cînd se gîndi la ochii sclipitori ai sturzului şi la pacea nopţii de iunie.

Benlowes puse paharul jos şi se luă în grabă după Alcock şi Brown şi Digley. Scrisoarea era în buzunar. Merse aproape alergînd pînă ajunse camarazii, apoi îşi încetini pasul şi umblă lîngă ei încet de tot, cu pardesiul descheiat, ca şi cum vara nu s-ar fi terminat încă.

CELE DOUĂ LUMI ALE LUI ERNST

Dintre toţi oamenii pe care i-am întîlnit în Alpi, cel mai des mă gîndesc la Ernst.

Era o figură cunoscută în satul în care mă duceam. Cunoscut din vedere, adică. Nimeni nu ştia cu adevărat ceva despre el ; era elveţian din cantoanele de limbă germană, pe cînd ei erau elveţieni de limbă franceză, şi din pricina asta era cam retras. Dar această izolare a lui însemna mai mult decît atît. În parte fiindcă nu putea fi încadrat în nici o categorie. Nu era ţăran, dar nici nu trecuse în domeniul industriei turistice. Îşi lua de lucru, dînd ajutor şi colo şi colo ; cîteva săptămîni lucra la vreo fermă, apoi alte cîteva făcea munci ocazionale la cîte o pensiune — lui Ernst îi era tot una. Era foarte mulţumit să aibă un mijloc de existenţă şi nu avea nevoie de cîştiguri grase, ca să trăiască singur într-o cabană, ceva mai mare decît o colibă, sus pe povîrnişurile cele mai înalte ale muntelui.

Ca vizitator străin, care încearcă să-şi facă o părere despre tot ce vede, dificultatea de a-l situa m-a atras de la început către Ernst. Nu

semăna cu nici un tip determinat de om ; scund, voinic, desigur, dar cu osatura frumos formată, aproape delicată. Profilul lui era mai degrabă ascetic, cu conturuti tăioase pe care le îndulceau ochii lui mari şi cenuşii şi expresia lui binevoitoare. Ca să desăvîrşim portretul, avea o barbă scurtă, căruntă şi proeminentă. Îl puteai tot atît de bine lua drept artist, sau drept om la toate într-un hotel, sau drept muncitor agricol.

Cînd l-am cunoscut, mi-am dat seama că e toate acestea la un loc. Era omul Alpilor. Se pricepea la tot ce ţine de viaţa alpină. Ştia tot despre sălbăticiuni, fie ele mamifere, peşti ori păsări, şi totul despre modul de a le ucide. Dacă ar fi dispărut toate celelalte făpturi omeneşti, Ernst ar fi continuat să trăiască ducînd în munţi o viaţă de Robinson Crusoe.

Dar nu trebuie să dau impresia că era excesiv de primitiv. Era simplu, pentru că îi plăcea simplitatea, dar niciodată nu mi-a părut un *naïf*. Ştia că există o lume mai întinsă, acolo jos, sub nori, o lume cu guverne şi comitete şi autostrăzi şi fabrici şi camere de consultaţii şi săli de operaţie şi concerte simfonice. Dar el hotărîse, blînd dar ferm, să nu-şi bată capul cu ele. Alpii erau lumea lui. Îşi redusese viaţa la ce era esenţial, şi în felul acesta se desprinsese de majoritatea lucrurilor la care noi ţinem atît de mult. Nu ţi-l puteai închipui avînd o viaţă de familie, sau costume şi haine atîrnate într-un dulap, sau un paşaport, sau orice fel de act sau carte, afară poate de Biblie. Era greu chiar

să ți-l închipui că are bani și că intră într-un magazin să-și cumpere ceva, cu toate că, bineînțeles, făcea probabil toate astea. Misterul era sporit, pentru mine, de faptul că Ernst vorbea franceza cu un accent atît de greoi, încît nu puteam înțelege mai mult de jumătate din ceea ce spunea. Am stat ceasuri întregi vorbind cu el serile, în barul pensiunii, dar nu-mi amintesc să fi prins vreodată mai mult decît ideea generală a spuselor lui, și uneori nici atît. Numai o dată am înțeles perfect; îmi spunea despre peștii care sar din cascade, cum izbutesc să sară în două sau trei etape, băgîndu-se în crăpăturile din stînci. Demonstra cu mîna, dîndu-i o formă ascuțită și ducînd-o în sus, într-o serie de salturi abrupte. Își urmărea mîna, cu ochi lucitori. Simțeai că-i sînt într-adevăr dragi peștii aceia, pentru salturile lor dibace.

Ernst nu era totuși unul din acei iubitori ai naturii care preferă oamenilor peștii. Dimpotrivă, aici ca și în multe alte privințe, părea că se află la jumătatea drumului. Așa deosebit cum era, cu accentul lui străin și cu locul lui izolat în societate (dar e absurd să spui despre Ernst că avea un „loc în societate"), nu părea să se apropie mult de ceilalți oameni. Totuși, s-ar fi zis că îi plac oamenii și că le apreciază calitățile exact ca pe ale peștilor. Cînd îl vedeam pe Ernst printre oameni, mă frapa întotdeauna cît de mult se deosebește de ei și în același timp cît e de capabil să-i aprecieze. *Părea într-adevăr* deosebit, cu profilul lui ascetic și cu ochii lui frumoși. Și rîdea mereu. Cînd era

singur, era mai curînd grav; nu solemn, dar retras, așa cum i se cade unui om care trăiește atît de mult în singurătatea munților. Dar cum se afla împreună cu alți oameni, sau chiar cu unul singur, începea să rîdă îndată ce se spunea ceva. Poate că în felul acesta compensa pronunția lui cu neputință de înțeles; puteai pricepe greșit orice, dar nu buna lui dispoziție. Rîdea tare ; nu erau hohote prostești, ci un rîs din inimă, și, dacă se afla în bar cu lume în jurul lui, răsuna toată clădirea de rîsul lui.

Nu încerc să dau impresia că îl înțelegeam pe Ernst. Contactul meu cu el era limitat și superficial : nici nu puteam bănui ce gîndește. Dar cînd se întîmpla să aflu, de obicei de la alții, cîteva fapte disparate în legătură cu el, mă gîndeam mult la ele. Mă fascina. Primitivitatea și gentilețea lui alcătuiau o combinație pe care n-o mai întîlnisem la europeni ; și refuzul lui de a folosi comodități de trai artificiale era uimitor de consecvent, o pildă de ceea ce s-ar *putea* face dacă ne-am pune mintea. Nu s-a dus niciodată la medic, nici măcar la dentist. Avea remedii proprii contra bolilor lui. De pildă leacul împotriva răcelii era berea încălzită. Eu personal aș prefera să fiu răcit decît să beau bere caldă. Dar leacurile lui Ernst erau deseori mai cumplite decît suferința. Un sătean mi-a povestit că odată, pe cînd Ernst îndeplinea, la el, conform obiceiului său, muncă ocazională, îl văzuse scoțîndu-și singur un dinte. Ernst pomenise cînd și cînd, în decursul zilei, despre durerea

de dinte, iar seara, cînd isprăvise treaba, se dusese într-un colț și îl scosese încetul cu încetul.

Ăsta-i Ernst și pace bună. L-am cunoscut în iarna aceea pe cît era cu putință — și nu prea era — să-l cunoști. Dar cred că mă simpatiza; în orice caz, nu-mi refuza partea care mi se cuvenea din atotcuprinzătoarea lui bunătate și voioșie. În cei doi ani care au trecut pînă la următoarea mea vizită în satul acela, m-am gîndit deseori la el, dar de la depărtare părea ciudat de ireal; ca produsul unui vis. E greu, printre străzile citadine sau în grădinile din jurul orașului, să-ți amintești că poate exista un om ca Ernst.

La următoarea mea vizită, am constatat că nu mai e de văzut pe acolo. Renunțase la postul lui de portar, sau fusese concediat și plecase la vreo cabană îndepărtată. Nu mi-a spus nimeni nimic despre el, nu fiindcă ar fi fost o conspirație a tăcerii, dar pur și simplu fiindcă acolo la ei, sus, nu se spune nimic dacă nu întrebi anume. Dacă aș fi întrebat: „Ce-i cu Ernst?“ ei mi-ar fi spus: „A plecat“. Apoi ar fi fost rîndul meu să întreb: „Și unde lucrează acum?“ și tot așa mai departe pînă ce, pe la întrebarea a zecea, ar fi reieșit că, de cînd nu-l văzusem, Ernst intrase în armată, sau obținuse titlul mondial la categoria cocoș, sau cine știe ce altceva. Și nu trebuia să-mi bat capul. Așa că descoperirea s-a amînat pînă l-am întîlnit chiar pe Ernst.

Fusesem în vale la dentist și la întoarcere, cînd trenul a oprit la o haltă neînsemnată, am auzit rîsul lui Ernst. Am coborît geamul și am privit afară, iar el mă văzu imediat și străbătu în goană peronul ca să-mi strîngă mîna.

— Merge? ne-am întrebat unul pe celălalt, așa cum se obișnuiește. Dar nu ar fi fost nevoie să-l întreb. Oricine ar fi putut afirma dintr-o privire că îi mergea bine. Părea îngrijit, era chiar spilcuit. Nu mai avea înfățișarea aceea primitivă, la jumătate distanță între om și sălbăticiune. Fuma o țigară și avea pe cap o bonetă de lînă.

Am mai schimbat cîteva cuvinte — ca de obicei nu pricepeam nici jumătate din ce spunea — apoi controlorul îl chemă:

— Vii?

— Da, strigă el, și rîse.

— Sus atunci!

Cînd Ernst se duse la ușă și se sui în tren, am observat cît îi era de caracteristic să vină să dea mîna cu mine și să înceapă conversația înainte de a fi în tren. Nici nu-mi dădusem seama că venea cu noi. Așa era felul lui, să dea întîietate gestului de prietenie.

Cînd fu înăuntru, se instală în fața mea și începurăm să vorbim. Spunea că la pensiune descoperise că ce e mult nu-i bun. Era întotdeauna cîte ceva de făcut și mereu auzea: „Unde e Ernst?“ la orice oră din zi sau din noapte. Acum era altceva. Lucra la căile ferate.

— Profit mai mult de viața mea personală acum, înțelegi, spuse el. Formularea trebuie să-i fi părut cea mai bună, fiindcă repetă : Profit mai mult de viața mea personală, da, de viața mea. Apoi s-a uitat la mine și a rîs.

Trenul suia gemînd și zăngănind. Era în jurul orei cinci și lumina începea să scadă. Fără zăpadă, ar fi fost întuneric, dar zăpada păstra mai multă lumină decît cerul ; părea că lumina, în loc să se stingă, se prelinge din cerul cenușiu către zăpada albă. Tavanul vagonului strălucea, podeaua era întunecată.

Ernst începu să-mi arate ceva pe geam, pe cînd trenul cotea.

— Aceea e, spuse el. Cea mai îndepărtată, acolo sus.

Mi-am dat seama că îmi arată casa lui. Era fără îndoială departe de sat. Trăia aceeași viață de Robinson Crusoe ? Dacă da, atunci de ce i se schimbase înfățișarea ? De ce aspectul spilcuit și țigara ? (O țigară nu e ceva deosebit aici, desigur. Dar nu l-am văzut niciodată pe Ernst fumînd altceva decît o pipă veche.) Avea într-adevăr atîta importanță slujba stabilă ? Simplul fapt că făcea, în mod durabil, muncă de întreținere la căile ferate, fusese de ajuns pentru a-l muta pe Ernst dintr-o lume în alta ?

Spunea ceva ; dar accentul lui părea mai greoi ca oricînd și în plus atenția mea fusese absentă.

— La primăvară, spuse el și am înțeles că tocmai îmi spusese că se însoară.

Am deschis gura să-l felicit cumva, dar m-am oprit brusc. Era cu neputință. Aș fi făcut o greșeală tîmpită, indus în eroare de pronunția lui și de urechea mea puțin simțitoare la limba franceză. Ernst să se însoare ! Prostii. Probabil că-mi spusese cu totul altceva. Dar nu prea îndrăzneam să-l rog să repete. Se uita la mine oarecum mîndru și timid, gata în orice moment să izbucnească într-un rîs prietenos.

Era evident, îmi spusese că avea să se întîmple *ceva* la primăvară. Așa că trebuia să reacționez.

— *Eh bien,* spusei eu. *Tiens. Mon Dieu, alors.* Și alte zgomote similare care-mi veneau în minte.

— *Oui, oui,* spuse el. Apoi rîserăm amîndoi, ca să dovedim că ne înțelegem bine.

Trenul se opri. Ajunseserăm. Ernst își luă ranița la spinare, îmi dădu mîna, aruncă mucul de țigară care fumega din plin și porni să suie spre casă. Cît despre mine, m-am dus repede să-mi întreb prietenii. Ernst se însoară ? Da. Cu cine ? Se pare că ia o văduvă din satul vecin ; eu n-o văzusem niciodată.

Nu era chip să aflu care e impresia lor. Se prea poate să fi știut tot atît de puțin ca și mine ce se petrece în mintea lui Ernst. În orice caz, sufereau de o totală lipsă de curiozitate cu privire la semenii lor, o trăsătură neplăcută care mă frapează întotdeauna la temperamentul muntenilor din Elveția. Ca și cum secole de neîncetate eforturi pentru a supraviețui pe coastele acelea dure i-ar fi golit de orice, afară de aspra

hotărîre de a-l lăsa pe fiecare în voia lui : aceeași hotărîre care a făcut din țara lor leagănul protestantismului european.

Duminica următoare l-am văzut din nou pe Ernst. Așa cum spun : nu l-am întîlnit, doar l-am văzut. Ne dusesem cu toții să vedem niște campionate de sărituri, la schi. Îmi găsisem un loc tocmai lîngă frînghia care ne despărțea de pistă, exact sub punctul în care concurenții se avîntau în văzduh. Fiecare își îndoia genunchii cînd venea la vale, fîșîitul sec al schiurilor tăcea dintr-o dată și iată-l *zburînd* în cerul albastru închis, sus deasupra capetelor. Părea că ai timp să numeri pînă la o sută înainte de a-l vedea aterizînd, cu zeci de metri mai jos, reluîndu-și fîșîitul pînă la capătul pantei.

După un răstimp l-am văzut pe Ernst. Era drept în fața mea. Ne-am surîs și ne-am salutat ; distanța dintre noi era atît de mică, încît ne-am fi putut vorbi cu ușurință, dacă am fi fost singuri ; dar prezența gloatei flecare, megafoanele și toate celelalte făceau comunicarea între noi imposibilă. Curînd am observat însă ceva. Cei din preajma lui, o femeie durdulie, în floarea vîrstei, și o pereche de tineri nu se aflau întîmplător lîngă el. Formau un grup. Ea era probabil văduva ; auzisem că are o fată și că fata are un logodnic, așa că cei de acolo ei erau.

Singurul din trio pentru care am avut o antipatie *imediată* numai văzîndu-l, a fost logodnicul. Îi cunoșteam genul. Purta o bonetă albă, o jachetă titirită cu guler de blană și o cămașă țipătoare în carouri ; întocmai uniforma

tînărului filfizon *petit-bourgeois* din Lausanne, plecat în week-end pe munte. Și ochelarii lui de soare erau din aceia oribili care-l ascund pe purtător cu desăvîrșire, nu fiindcă ar fi întunecați, dar fiindcă sînt ciudat făcuți, așa încît să reflecte lumea înconjurătoare ; în loc să arate a ochelari, arată ca o pereche de oglinzi cu rame de ochelari, dar oglinzi cam obscure, livide și deformante. După cîte am observat, numai oamenii exagerați poartă astfel de ochelari. Și omul ăsta părea exact genul care îi poartă ; era trupeș și plin de ifose, și îi tot auzeam vocea zgomotoasă făcînd fără doar și poate vreun comentariu peremptoriu asupra evenimentului.

Prea bine, m-am gîndit, ce dacă e un nemernic ? În definitiv rolul lui e folositor — îi va lua lui Ernst grija fetei. Și după ce m-am uitat de cîteva ori cu atenție la fată, lucrul acesta nu mi s-a părut mai puțin de dorit. Era durdulie și cu înfățișare ursuză ; părea că se îmbufnează des și că atunci cînd nu e îmbufnată, ori chicotește ori se încruntă. În fond nu e fată rea, am presupus eu, dar răsfățată. N-o să piardă nimic Ernst cînd o să scape de ea. M-am pomenit hotărînd să fac cercetări cu privire la data căsătoriei ; căsătoria fetei, adică.

Pe calea asta am ajuns cu gîndul la mamă. Nu știam de loc ce să cred despre ea. Nu arăta rău. Mai tînără sau mai în vîrstă decît Ernst ? Întrebarea m-a făcut să-mi dau seama că nu mă gîndisem niciodată la vîrsta lui Ernst. Asta ținea de faptul că nu te puteai gîndi la Ernst ca la o persoană ; așa cum consideri că o sălbăticiune

se dezvoltă pînă la maturitate, apoi se menţine cam la acelaşi nivel pînă încep bătrîneţea şi declinul, aşa şi cu Ernst. Avea patruzeci de ani ? Cincizeci ? Părea fără însemnătate. Oricum, ea avea aproape cincizeci ; nu era tocmai rea vîrsta pentru o a doua căsătorie şi pentru o toamnă îmbobocită. Judecînd după aparenţe, Ernst era foarte indicat pentru aşa ceva. Părea foarte elegant îmbrăcată ; nici urmă de ceva ce s-ar putea numi sărăcie.

Totuşi nu-mi plăcea chestia asta. Nu-l vedeam pe Ernst într-un astfel de cadru, nici măcar pe acest nou Ernst, dichisit, cu slujbă stabilă şi ore fixe de lucru. Şi, de bună seamă, Ernst şi nu cadrul avea să fie schimbat.

Cînd se termină competiţia, Ernst şi cu mine ne-am mai zîmbit de cîteva ori unul spre altul, apoi ne-am deplasat cu mulţimea care se împrăştia, pe grupuri. Cînd am întors capul, n-am putut să nu observ că tînărul se plasase în mijlocul, sau aproape în mijlocul unui astfel de grup, şi vorbea pe ton peremptoriu — se vedea după gesturi — în timp ce oribilii lui ochelari reflectau şi schimonoseau în mod necuviincios feţele celor cărora le vorbea. O împinsese şi pe fată în mijlocul grupului, iar mama se afla doar cu cîţiva paşi în urma ei, dar Ernst rămăsese pe dinafară.

De fapt asta e toată povestea. Nu l-am mai văzut pe Ernst de cînd s-a căsătorit, aşa că nu ştiu ce efect a avut asta asupra lui. Îmi pot închipui totuşi. Tocmai în preajma plecării mele din sat, hazardul a făcut să văd cum se desfăşurau lucrurile.

Ieşisem să mă plimb într-o fierbinte duminică dimineaţa, spre sfîrşitul anotimpului. Soarele dogorea atît de tare, încît stratul superior de zăpadă începuse să se topească în nenumăraţi stropi limpezi de apă, care străluceau ca diamantele. Cînta pretutindeni un zvon picurat din ţurţurii care se topeau pe streşini. După o plimbare destul de lungă, am fost bucuros să ajung iar în sat şi să-mi pot oferi un pahar cu bere rece. Am intrat în prima braserie de care am dat, la marginea satului.

După ce m-am aşezat, mi-am scos ochelarii de soare şi îndată ce m-am obişnuit cu lumina slabă i-am văzut pe Ernst şi pe văduvă în partea cealaltă a încăperii. Ernst era îmbrăcat cu hainele lui cele mai bune. A înclinat capul spre mine şi mi-a surîs şi a săltat uşor umerii, ca şi cum ar fi vrut să-mi arate că ar fi dorit să rîdă. Situaţia era cam jenantă ; eu nu prea eram sigur dacă trebuie să mă duc şi să stau cu ei la masă, şi el nu prea era sigur dacă să facă vreo mişcare.

Aşa că am rămas pe loc. Eu am hotărît să las totul pe seama văduvei. Ea observase, desigur, că Ernst văzuse un cunoscut, şi i-ar fi fost lesne să exprime, prin priviri şi gesturi, că-i pare bine să-i fie prezentat oricare din prietenii lui Ernst. Dar pe cînd formulam ideea asta, mi-a venit să zîmbesc. De ce ar fi făcut ea cunoştinţă cu prieteni de-ai lui Ernst ? Întreaga ei comportare proclama foarte desluşit că nu o priveşte şi că e hotărîtă să nici nu

o privească vreodată viaţa lui Ernst care se afla dincolo de influenţa ei nemijlocită.

Nu vreau să reiasă de aici că o detestam pe femeia asta. Nu era decît o femeie ca oricare alta, îngustă la minte şi respectabilă, care, privită din unghiul nimerit, avea părţi bune. Aflasem că defunctul ei soţ fusese dulgher ; aşa că evitase independenţa şi izolarea extremă a ţăranilor munteni, precum şi manierele destul de politicoase ale celor din industria hotelieră. Era exact ca femeile de soiul ei din lumea întreagă. Ţi-o puteai închipui cum spune : „Am fost întotdeauna respectabilă.“ Era clar că-l considera pe Ernst nu *mai prejos* decît ea, nu tocmai, pentru că era prea înţeleaptă ca să ia un bărbat pe care l-ar fi socotit mai prejos decît ea, dar, hai să zicem, îl privea ca pe o materie brută. Cu profilul lui distins, cu bărbuţa lui căruntă, cu ochii lui mari şi limpezi, Ernst alcătuia un material bun de prelucrat. Îmi dădeam seama de toate astea. Ea îl stimulase să-şi ia o slujbă stabilă, chiar dacă era muncă cu sapa şi cu tîrnăcopul. Din punctul meu de vedere şi probabil şi dintr-al lui Ernst, vechea lui viaţă neorgarizată fusese la un nivel uman mai înalt ; folosise mai multe talente, mai multă pricepere, mai multă ştiinţă. Acum era un simplu şef de echipă. Dar din punctul *ei* de vedere, slujba era un progres. Însemna că Ernst lucrează pentru o întreprindere, că numele lui e înscris în registre, că are salariu şi program de lucru regulat. Probabil şi pensie şi indemnizaţie de boală. Nu mai era vorba ca

Ernst să-şi scoată singur dinţii. Şi dacă răcea, avea, luat de la farmacie, tubul cu pilule, cu nume ştiinţific potrivit, şi gata cu dezgustătoarea bere caldă.

Ei şi, m-am gîndit eu. Mie-mi era cam tot una ; eram mai preocupat de propria-mi soartă decît de a lui Ernst. Dar părea cam tristă povestea. Mi-am băut berea, puţin cam mohorît.

Chiar în clipa aceea se opri pe drum o maşină, cu un plăcut murmur de lanţuri. Văduva şi Ernst ciuliră urechile, apoi pe feţele lor izbucniră surîsuri de bun sosit. Ştiam, fără să mă întorc. Era tînărul. Iar fata era cu el.

Cum nu-mi doream de loc rolul de participant, m-am aplecat asupra unui număr ferfeniţit din Pour Tous şi am mai comandat o bere. Totuşi nu prea eram în primejdie. Nu aveau de gînd să rămînă, după cum am dedus din conversaţia lor. De fapt, tînărul venise pentru a le duce pe doamne într-o excursie cu maşina. O luase în drum pe fată, de la locul ei de muncă, şi de aici o lua pe mamă.

Băură ceva, tînărul se agită niţel, apoi s-au ridicat cu toţii. M-am întors să văd dacă tînărul şi-a pus boneta albă, dar nu şi-o pusese. Avea în schimb o pălărie moale cu borurile lăsate. Am dedus că nu poartă bonetă albă decît la campionatele de schi. Nu era cu ochelarii aceia groaznici, dar de bună seamă nu-i purta în casă. Îi lăsase probabil în maşină.

Ernst fuma o ţigară şi părea mulţumit. Părea că se hotărîse să-i ia pe aceşti oameni aşa cum se vedeau ei înşişi. Ernst tot n-avea să observe

că viitoarea lui fată vitregă e o fetișcană obraznică și țîfnoasă, iar logodnicul ei un mitocan lăudăros. De fapt, nu cîștiga nimic dacă-i vedea cum sînt cu adevărat. Renunțase la viața lui personală și intra într-a lor ca un străin, sau ca un musafir abia tolerat. Tot ce-i mai rămăsese era mansuetudinea lui. Nu, mă exprim cu prețiozitate dacă folosesc acest pompos cuvîntul latin. Vreau să spun că tot ce-i mai rămăsese era bunătatea lui.

Logodnicul s-a uitat la ceas, nerăbdător să plece. Le-a ajutat pe femei să-și pună hainele și fularele și le-a rînduit spre ieșire. Ele au ieșit cloncănind, apoi am auzit portierele mașinii deschizîndu-se. Din prag, logodnicul s-a întors și, pe jumătate amabil pe jumătate satiric, a emis un zgomot care în franceză ar putea fi ortografiat *baille, baille*. I se adresa în parte lui Ernst, în parte chelneriței, în parte celor din braserie; și presupun că povestea cu *bye-bye*-ul era o aluzie hazlie la adresa mea. I-am răspuns la salut cu nădejdea ascunsă că, în timp ce conduce mașina, ochelarii de soare vor aluneca, îi vor cuprinde gîtul și îl vor sugruma.

Pe Ernst îl lăsaseră în picioare lîngă masa cu patru pahare goale. Înfățișarea lui spilcuită păru dintr-o dată nepotrivită. Poate crezuse că-l vor lua și pe el. Dar cum era să se gîndească la așa ceva ? Era atît de limpede că tînărul împărtășea lipsa de considerație a fetei față de Ernst și că nu i-ar fi trecut niciodată prin minte să-l ia în mașina lui. Dar fără îndoială,

mi-am spus eu, Ernst știa asta de mult. Nu însemna că acum e un nătărău, fiindcă și-a părăsit lumea lui și a intrat într-a lor.

Am aruncat o privire asupra figurii lui. Nu vădea, firește, nici resentiment, nici dezamăgire. Ernst se uita după mașina care se depărta pe drum, și tot ce puteai desluși în expresia lui era iubire și mîndrie ; iubitor față de drăgălașa lui văduvă durdulie și mîndru de fata elegantă și de curtezanul ei care reușea în viață și care le lua pe amîndouă cu mașina într-o excursie de sîmbătă.

Îmi pare rău s-o spun, dar am fugit de lîngă el. Aș fi putut rămîne să stăm de vorbă, dar dintr-o dată n-am mai putut îndura. După ce am schimbat cîteva cuvinte, am spus că e timpul să plec la masă, ceea ce era adevărat. Ne-am dat mîna și Ernst rîse.

L-am mai văzut o singură dată, cîteva zile mai tîrziu, pe cînd plecam din sat și coboram în vale cu trenul de la mijlocul dimineții. Vedeam jos, în fața noastră, marea de nori albi ca laptele, iar noi șerpuiam către ei cu obișnuita hodorogeală și icneală. Jos, dedesubtul norilor, mă aștepta o lume lipsită de taine, o lume cu cerul acoperit, cu viață „normală". Între timp, soarele dogorea și pinii aruncau umbre albastre. Totul părea ireal ; sufletește mă și aflam jos, la nivelul mării, iar priveliștea pe care o aveam dinaintea ochilor părea un decor de teatru. Doar o ilustrată, m-am gîndit eu. Lumea de jos e cea adevărată.

Apoi l-am văzut pe Ernst. Stătea lîngă șine, ținînd o lopată din acelea lungi și fără mîner pe care le folosesc elvețienii. Pe cînd treceam, i-am făcut semn cu mîna ; l-am prins cu privirea vreo zece secunde doar, iar lui i-au trebuit vreo două sau trei ca să-și dea seama cine sînt și că plec. Apoi l-am văzut ridicînd brațul și l-am auzit rîzînd.

Noi ne urmam călătoria hurducată. Iar eu zăbovisem prea mult în sat. Aveam nevoie de luminile orașului, de străzi, de poduri, trenuri rapide, fete în fuste, cinematografe, magazine. Îmi doream cu nerăbdare ca trenul să meargă mai repede, înainte la vale, către marea de nori despărțitoare.

Apoi am cotit, urmînd șerpuirea șinelor, și silueta lui Ernst se văzu din nou, la cinci sute de metri depărtare. Se uita încă după tren și cînd cotitura mă aduse din nou cu fața la el, îmi făcu semn cu mîna. Îmi făcea un semn deosebit, fiindcă plecam. Știam că nu mă poate vedea și totuși am fluturat și eu mîna. Mi-a plăcut mai mult decît toți oamenii pe care i-am întîlnit în Alpi.

UN MESAJ DE LA PIG-MAN

Nu i se mai zice Ekky acum, fiindcă o să fie băiat în toată firea, are aproape șase ani și pantaloni de flanel gri, cu cordon separat, nu prins cu elastic, și numele lui este Eric. Dar e una din schimbările firești, pe care le aduce timpul, și nu o întorsătură care să te tulbure ; înțelege asta. Nu la o astfel de schimbare s-a gîndit mama lui cînd i-a făgăduit : „N-o să se schimbe nimic". Totul trebuie să meargă ca mai înainte, doar că tata n-o să mai fie cu ei și în locul lui o să fie Donald. Îl cunoaște desigur pe Donald și îi place să-l aibă în casă și totuși, cînd stă culcat în pat și se gîndește, i se pare un lucru nebunesc și fără rost ca venirea lui Donald să însemne că tata trebuie să plece. Pentru ce ? Casa e destul de mare. El nu are nici frați, nici surori, și dacă ar *avea*, nu l-ar deranja să împartă camera cu ei, chiar cu un bebeluș care cere foarte multă îngrijire, numai să rămînă o cameră liberă în care să doarmă tata. Dacă lucrurile s-ar petrece astfel, n-ar mai avea, e drept, o cameră liberă, dar camera liberă e aproape întotdeauna goală ; ultima oară

cînd a folosit-o cineva a fost cu *ani* în urmă, cînd el era cu mult mai mic — adică iarna trecută. Și chiar și atunci musafirul, o doamnă care avea dinți nu știu cum și rîdea cînd trăgea aerul în piept, nu cînd îl scotea afară, ca orice om, a stat acolo doar două sau trei nopți. *De ce* se poartă mereu oamenii mari ca niște nebuni, ca niște proști? Îi spun lui deseori să nu fie prost, dar proști sînt ei, ba prostia lor e chiar fără nici o noimă, nu rîd, nu cîntă, nu nimic, sînt doar proști și triști.

E atît de greu să înțelegi semnele; dar asta e altceva. Cînd îți dau ei să te ocupi cu ceva, e cu neputință să știi cum s-o iei. Tata i-a cumpărat un tren, cu cîteva săptămîni în urmă, și i-a arătat cum să îmbine șinele. Asta ar fi însemnat că tata rămîne; care om întreg la minte ar fi cumpărat un tren, l-ar fi montat, l-ar fi făcut să meargă și, chiar dacă l-ar fi dăruit altcuiva, *ar fi plecat pe urmă de acasă?* Eric trebuie să recunoască: Donald s-a purtat foarte bine în povestea cu trenul; i-a cumpărat un pod și o mulțime de vagoane. Întîi vagoanele n-au fost bune, aveau roțile prea apropiate și nu se potriveau pe șine; dar în loc să folosească obișnuitul șiretlic al oamenilor mari care fac mutre lungi și pe urmă nu mai fac nimic, el s-a înapoiat la magazin, chiar în după-amiaza aceea, și i-a adus vagoane potrivite. Poate asta înseamnă că *el* o să plece. Dar nu pare probabil, după cum se tot ține mama de el, cuprinzîndu-l chiar pe după mijloc, de parcă s-ar teme să nu se rupă în două.

Totuși, el nu mai e Ekky acum, ci Eric, și e înțelept și mare. E probabil vina lui dacă totul i se pare ciudat. Nu trăiește așa cum ar fi potrivit cu pantalonii lui de flanel — poate că asta e; se teme de prea multe lucruri, nu pune întrebări care s-ar dovedi probabil că au răspunsuri foarte simple.

Pig-man[1], de pildă. Prea s-a frămîntat din pricina lui Pig-man. Nici unul din oamenii mari nu se poartă ca și cum Pig-man ar fi ceva de care să te temi. Are, de bună seamă, doar o *înfățișare* ciudată, atîta tot. Dacă în loc să-l evite cu atîta grijă, ar ieși într-o seară și s-ar uita la el, lung și fără teamă, lăsînd deschisă ușa din dos ca să se poată năpusti în casă, la adăpost și la căldură... nu! E mai bine, la urma urmelor, să nu-l vadă pe Pig-man; în orice caz pînă n-o mai crește; la aproape șase ani e destul de mare, dar nu chiar *foarte* mare...

Și totuși ăsta e unul din lucrurile de neînțeles. Nimeni nu i-a spus niciodată sau nu i-a atras atenția să aibă grijă să nu-l prindă Pig-man, așa că Pig-man e *probabil* inofensiv, pentru că atunci cînd e vorba de lucruri care ar *putea* să-ți facă vreun rău, ca de pildă circulația pe strada principală, ei te bat la cap că trebuie să te uiți și în dreapta și în stînga, și turavura. Cu toate astea pe Pig-man nici nu-l pomenesc măcar; s-ar părea că oamenii mari nici nu-l observă. Mama spune din cînd în cînd:

[1] Omul-porc (engl.).

„Stai să vedem, parcă azi vine Pig-man, nu ?" sau : „Aoleu, acu' trece Pig-man și n-am scos nimic afară." Cînd vorbește așa, lui Eric îi trec furnici și fiori reci pe șira spinării ; tace chitic și așteaptă, fiindcă deseori urmează cuvintele : „Eric, puișor, ia cojile astea (sau ce se întîmplă să fie) și du-le afară la gunoi, te rog." Lada de gunoi e cam la cincizeci de metri de ușa din spate ; o au în comun cu cele două case vecine. Și *nimeni* nu se teme de Pig-man. Se întreabă care o fi atitudinea lor ? Le e milă că nevoia îl duce să mănînce resturi umede din lăzile de gunoi — frunze de ceai și coji de ouă și de-al de astea ? Poate că le gătește acasă și le face un pic mai bune. Fără îndoială nu sînt prea arătoase toate astea cînd deschizi lada de gunoi și le vezi acolo. Cîteodată chiar miros urît. E oare Pig-man foarte sărac ? Îi e milă de el însuși, sau se simte bine așa ? *Așa cum ?* Ce înfățișare are Pig-man oare ? O fi avînd ochi mici și un rît turtit ? O fi avînd labe, sau mîini și picioare de om ?

Întins pe spate, Eric se muncește zdravăn cu problema asta. Găleata de gunoi are mîner ; așa că el o duce probabil așa cum se obișnuiește, în mînă — afară doar, firește, dacă umblă în patru labe și o duce în gură. Dar nu prea e de presupus, fiindcă, dacă ar umbla în patru labe, ce deosebire ar fi între el și un porc ca toți porcii ? I se zice Pig-man și nu Man-pig[1]

[1] *Pig-man* ar fi un om cu înfățișare de porc, *Man-pig*, un porc cu înfățișare de om.

și asta înseamnă fără îndoială că umblă în două picioare și îmbrăcat. Știe oare să vorbească ? Are pesemne un fel de grai grohăit, fiindcă altminteri cum le-ar spune oamenilor ce fel de hrană dorește să i se pună în găleată ? *De ce nu l-a întrebat oare pe tata despre Pig-man ?* A făcut rău ; tata i-ar fi spus despre el absolut totul. Dar tata a plecat. Eric adormi și îi văzu în vis pe tata și pe Pig-man care călătoreau împreună în tren ; îi strigă, dar ei nu auzeau, și trenul îi luă cu el. „Tată ! strigă el cu disperare. Să nu-l aduci pe Pig-man cînd te întorci ! Nu-l aduce pe Pig-man !" Apoi a venit mama în cameră și l-a sărutat, și mirosea frumos ; era plăcut s-o simtă lîngă el, și senzația asta l-a cufundat din nou în somn, fără vise de astă dată ; dar ziua următoare, nedumerirea reveni.

Totuși, dimineața avea școală și după-amiaza se ducea să se dea în leagăn și mai erau o mulțime de alte lucruri care înlăturau chipul lui Pig-man și întrebările în legătură cu el. Și nu fusese niciodată mai departe de frămîntările cu privire la toată povestea asta, ca în momentul acela, cîteva seri mai tîrziu, cînd s-a dezlănțuit deodată criza.

Lui Eric i se dăduse voie, „așa, numai o dată", să-și aducă trenul în sufragerie, după ora ceaiului, pentru că acolo ardea focul și era mai plăcut decît în camera în care se juca el de obicei. Era cald și lumină, și covorul dinaintea căminului era neted și bine fixat la locul lui, exact ce trebuia ca să-și pună șinele pe el. Do-

nald venise acasă şi stătea — în scaunul lui tata, dar să lăsăm asta — citind ziarul şi fumînd. Mama era în bucătărie, zăngănind uşurel vasele, şi amîndouă uşile erau deschise aşa încît ea şi cu Donald să-şi poată striga unul altuia cîte o remarcă. Îi despărţea doar un coridor scurt. Era exact partea zilei care-i plăcea cel mai mult lui Eric, iar ora de culcare se afla la distanţă consolatoare. Îmbină bucăţile de şină, aruncînd cîte o privire locomotivei de care se bucura dinainte şi care aştepta, mîndră că va trage vagoanele după ea, în cerc şi într-o viteză nemaipomenită.

Atunci mama lui strigă :

— Eric ! Fii băiat bun şi dulce şi du resturile astea afară pentru Pig-man. Am mîinile pline de cocă. Cînd te întorci, te las să rîcîi ce rămîne pe marginea ligheanului.

Stătu nemişcat o clipă, sperînd că nu-i adevărat ce-a auzit, că-i sună, doar aşa, un glas în urechi. Dar Donald se uită spre el şi spuse :

— Hai, domnişorule, du-te. N-ai nimic împotrivă, nu-i aşa ?

Eric spuse :

— Dar în seara asta *vine* Pig-man.

Nu e cu putinţă să-l trimită afară, în amurgul adînc, tocmai la vremea cînd e în toi primejdia de a se *întîlni* de-a binelea cu Pig-man.

— Cu atît mai bine, răspunse Donald, cufundîndu-se din nou în lectura ziarului.

De ce cu atît mai bine ? Oare ei chiar *vor* ca el să dea de Pig-man ?

Încet, mirîndu-se cum de nu i se împotrivesc picioarele să umble, Eric se duse la bucătărie.

— Uite acolo, spuse mama arătînd către o pungă mare de hîrtie cafenie, plină cu coji de cartofi şi resturi.

O luă şi deschise uşa din spate. Dacă e sprinten şi ţîşneşte *îndată* spre lada de gunoi, ar putea să deschidă capacul şi să fie înapoi în casă cam cît ai număra pînă la zece. Unu-doi-trei-patru-cinci-şase. Se opri. Lada de gunoi nu era acolo.

Dispăruse. Eric se uită împrejur, dar lumina, cu toate că era slabă, nu era *chiar aşa* de slabă. Se vedea că lada dispăruse. Pig-man *trecuse.*

Şapte-opt-nouă-zece, paşii lui erau zglobii şi uşori. Din nou în casă, la căldură şi la lumină şi la trenul lui care-l aştepta.

— A plecat Pig-man, mami. Găleata nu-i acolo.

Ea se încruntă, cu mîinile cufundate în ligheanul de frămîntat.

— A da, cred că l-am auzit. Dar abia acum cîteva clipe. Da, exact înainte de a te striga, drăguţule. Probabil că asta m-a şi făcut să mă gîndesc la el.

— Da ! spuse el politicos, punînd punga jos.

— Aşa că dacă îi tragi o goană, puişor, îl prinzi uşor din urmă. *Vreau* să scap de resturile astea.

— Să-l prind din urmă ? întrebă el, înţepenit în uşă.

— Da, dragă Eric, *să-l prinzi din urmă*, răspunse ea cam tăios (Tînăra Mamă Pricepută știe să fie Fermă). Nu poate fi departe.

Înainte de a termina ea de vorbit, Eric era afară și alerga. O tehnică pe care o cunoștea. Ca atunci cînd te bagi în apa rece ca gheața. Dacă s-a sfîrșit cu el, dacă Pig-man are să-l apuce de mînă și are să-l tîrască pînă la cocioaba lui, mă rog, atunci cu atît mai rău. Legănînd punga de hîrtie în mînă, alerga repede în amurgul care cobora.

Din spate, Pig-man semăna mult cu ce-și închipuise el. Un mers tărăgănat, cam împleticit, umerii aduși, o pălărie veche îndesată pe cap (ca să-i ascundă urechile ?) și o găleată în mînă. Tîrș, tîrș, de parc-ar fi fost obosit. Poate că e doar un șiretlic, cu toate că pare în stare să înhațe lesne, cînd îl văd ochii lui mici și răutăcioși, vreun băiețel drăgălaș și gustos sau vreo altă vietate... Mănîncă oare Pig-man păsări ? Sau pisici ?

Eric se opri. Deschise gura să-l strige pe Pigman, dar la prima încercare nu obținu decît un biet chițăit răgușit. Inima îi pocnea ca focurile de artificii. Aproape că îi lua auzul.

— Domnule Pig-man ! strigă el, și de astă dată rosti mai deslușit și destul de tare.

Umbra cea hurducată și bătrînă se opri, se întoarse și îl privi. De unde era, Eric nu-l vedea limpede. Dar *trebuia* să vadă. Totul, pînă și teama lui, se cufunda și se îneca în năvalnicul talaz de curiozitate. Înaintă. La fiecare pas, vedea mai clar. Pig-man nu era decît un moș ca toți moșii.

— Bună, băiețaș. Ai ceva pentru rîmători ?

Eric dădu din cap pe mutește și îi întinse obolul său. Ce rîmători ? Ce vrea să spună ?

Pig-man lăsă jos găleata. Avea mîini ca toate mîinile, brațe ca toate brațele. Deschise capacul. Eric întinse punga de hîrtie și, o clipă, mîna lui Pig-man o atinse pe a lui. Un val de recunoștință îl năpădi. Pig-man răsturnă resturile în căldare și înapoie punga.

— Mulțam, fiule, spuse el.

— Pentru cine sînt ? întrebă Eric într-un nou suflu de rostire limpede. Vocea lui părea să aibă o viață de sine stătătoare. Pig-man se îndreptă din spinare, mirat. Apoi rîse, cu un rîs gîlgîit, dar nu un rîs de porc.

— Ah, aah, haa, haa ! făcu el. Nu pentru mine, dacă așa credeai. Acoperi găleata. Pentru rîmători, spuse el. Pentru porcii puși la îngrășat. Asta le place porcilor. Doar coji de fructe nu. Las cîteodată scris ce să nu-mi pună. Niciodată coji de fructe. Le dă dureri de burtă.

I se zice Pig-man fiindcă are niște porci de care îngrijește.

— Mulțumesc, spuse Eric. Noapte bună. Alergă către casă, în timp ce-l auzea pe Pig-man, pe bătrînul ca toți bătrînii, obișnuit și normal, spunînd cu glas obișnuit de om bătrîn :

— Noapte bună, taică.

Uite așa trebuie făcut. S-o ții drept înainte fără să-ți pese de nimic. Ca atunci cînd te bagi în apă rece. *Faci* așa, și gata.

Încetini mersul cînd ajunse la ușă. De pildă, dacă există o întrebare la care dorești răspuns, și ai simțit întotdeauna că nu poți întreba, ceea ce ai de făcut este să întrebi. De-a dreptul, ca atunci cînd te-ai dus la Pig-man. Greutăți, frămîntări, întrebări, n-ai decît să le tratezi ca pe Pig-man.

Așadar asta e!

Se vedea lumina îmbietoare prin ușa crăpată. O deschise și intră. Mama stătea în picioare lîngă masă, tot frămîntînd coca. O să-l lase să rîcîie ligheanul și lingura — o să ceară și lingura. Dar nu de-a dreptul. Era întîi altceva mai însemnat.

Puse jos punga de hîrtie și se duse la mama lui.

— Mami, spuse el. De ce nu poate să stea și tata cu noi, *chiar dacă* e Donald aici? Adică, de ce nu pot să locuiască la noi și el și Donald?

Mama se întoarse și se duse către chiuveta de bucătărie. Deschise robinetul și își puse mîinile sub apă.

— Iubitule! strigă ea.

— Da, se auzi vocea lui Donald.

— Știi ce-a spus adineauri?

— Ce?

— A întrebat... Închise robinetul și își șterse mîinile fără să se uite la Eric. Vrea să știe de ce nu poate să locuiască și Jack cu noi.

Urmă un moment de liniște, apoi Donald spuse încet, așa încît vocea lui abia ajunse la urechea lui Eric:

— Asta-i bună!

— Poți să rîcîi vasul, îi spuse mama lui Eric. Îl ridică în brațe și-l sărută. Apoi își frecă obrazul de al lui, lăsînd o dîră umedă. Sărăcuțul de tine, spuse ea cu un glas nu știu cum.

Îl puse jos și el începu să rîcîie ligheanul pentru frămîntat, sigur de un lucru cel puțin, că oamenii mari sînt nebuni și proști și că el îi urăște pe toți, pe toți, *pe toți*.

RAFFERTY

Încercă de mai multe ori să o ia de braț, pe cînd se întorceau acasă de la cinema în seara aceea înăbușitoare de vară. Acasă la ea, nu la el sau la ei. O conducea acasă.

— Oh, Walter, nu, spuse ea în cele din urmă.

— Dar, draga mea...

— Nu, te rog, nu, spuse ea.

Merse cîțiva pași în tăcere, apoi izbucni :

— Păi bine, dar cît o să mai meargă tot așa ?

— Pînă o să mă conving eu.

— Că e așa sau altminteri ?

— Că e așa sau altminteri.

— Dar asta poate să dureze cîteva secole, bombăni el.

— Walter, ți-am spus că nu va dura o eternitate. Îți cer doar puțin răgaz. Cînd mi-ai propus să ne căsătorim, abia ieșeam a treia oară împreună.

— Unsprezece zile după ce te-am cunoscut, spuse el fără vlagă.

— Da, și știai în ce stare mă aflam.

Strada era pustie ; n-avea cine să tresară, cînd izbucni dintr-o dată nestăvilitul lui hohot de rîs.

— Foarte bine, spuse ea înțepată. Știu că nu-ți place să-ți vorbesc despre asta. Dar ar trebui să privești lucrurile în față.

— Prea bine, voi privi lucrurile în față. Cîte vrei tu. Și m-ar bucura dacă pentru fiecare lucru pe care-l privesc *eu* în față, ai să privești și tu unul.

— Oh, nu vorbi *prostii*, te rog.

— Numărul unu, spuse el cu glas ridicat. Te-am cunoscut tocmai cînd Rafferty îți dăduse papucii.

— Mulțumesc pentru exprimarea politicoasă.

— Îți dăduse papucii. Te dăduse pe ușă afară. Te scosese la pensie, dar fără pensie. Rafferty care te-a dus cu vorba că te ia de nevastă...

— N-a spus niciodată asta, spuse ea repede.

— Prea bine, să-i acordăm ce i se cuvine. N-a *spus* niciodată asta. Te-a lăsat doar să speri că, dacă te culci cu el, și-l lași să se obișnuiască cu tine, va simți nevoia să te aibă mereu în preajma lui.

— Te înșeli, te înșeli grozav. Am știut întotdeauna că nu mă va lua de nevastă. Nu se însoară cu nici una din prietenele lui.

— Foarte bine, jur că îți acord și *ție* ce ți se cuvine. Îl doreai pe Rafferty atît de mult încît nu-ți păsa ce se va întîmpla sau cît va dura.

— Îl iubeam. Nu văd de ce aş tăgădui. Dar tu eşti acela care tot aduci vorba despre asta, nu eu.
— Da, eu tot aduc vorba despre asta, pentru *avantajele* pe care mi le aduce.
— Ţi-am mai spus că nu văd de ce aş tăgădui.
— Nu-ţi cer să tăgăduieşti. Îl iubeai pe Rafferty şi după ce te-a lepădat la gunoi s-a isprăvit cu viaţa ta. Tocmai că se isprăvise într-adevăr, că el nu avea de gînd să mai reia relaţiile cu tine, cînd m-ai cunoscut pe mine...
— Şi după unsprezece zile m-ai cerut în căsătorie, spuse ea. Intrară pe strada ei. Luna de pe cerul Kensington-ului lumina blînd, iar întortochetura de străzi înguste înăbuşea zgomotul oraşului.
— Te-am cerut în căsătorie. Şi de atunci au trecut trei luni.
— Trei *luni!* exclamă ea oprindu-se Şi-ţi dai seama că dacă ne căsătorim vom avea de trăit împreună vreo patruzeci şi cinci de ani?
— Da, spuse el, îmi dau seama.
— Tot e bine.
— Dar Isobel, ascultă-mă... Îşi reluaseră mersul. Nu e o chestiune de timp... Nu atît cît pretinzi tu, în orice caz. Tocmai fiindcă o căsătorie e ceva de durată, nu înseamnă că trebuie să-ţi cunoşti partenerul de multă vreme.
— Ah, nu?
— Sigur că nu. De cum te-am cunoscut am ştiut că vreau să fii nevasta mea.
— Da, rosti ea rar, dar nu erai...

— Nu, nu eram în perioadă de refacere după o dragoste cumplită care mă înălţase pînă la ceruri şi-mi frînsese apoi inima.
— N-am spus niciodată că mi-e inima frîntă.
— Nu. Aşa e. De spus n-ai spus niciodată. Ajunseseră la uşa apartamentului ei şi ea îşi deschise geanta ca să caute cheia.
— Isobel, pentru Dumnezeu...
— Ei da, Walter, spuse ea, calm. Dacă tot ai pomenit de refacere, putem fi sinceri. Eram în refacere.
— Erai? Vrei să spui că *eşti,* nu-i aşa?
— Nu fi aspru. M-am învăţat cu ideea că totul s-a sfîrşit între mine şi... că s-a sfîrşit totul.
— Între tine şi Rafferty, spuse el cu răutate. De ce nu spui aşa? Ţi-e teamă de un nume? Rafferty, Rafferty, *Rafferty!* Poate e un descîntec bun.
— Aş dori să te stăpîneşti, spuse ea, tot calmă. Precum spuneam, am îngropat trecutul Doar că...
— Doar că ţi-e teamă că o să se înalţe din mormînt şi o să te revendice iar. Nu cred că i-ar fi greu să scuture de pe el pătura de pămînt cu care l-ai acoperit *tu.* Cam vreun deget de pămînt, aş zice.
— Tot ce-ţi cer, şi nu ştiu de cîte ori vrei să-ţi repet, este să-mi laşi răgaz să răsuflu. Am văzut eu ce se întîmplă cu fetele care se mărită imediat după o dragoste pierdută. Ţi-am spus, chibzuiesc asupra propunerii tale...

— Şi cîtă vreme mai ai de gînd să tot chibzuieşti, pentru Dumnezeu ?

— Vreau să mă gîndesc la propunerea ta în timpul de care am nevoie ca să te cunosc mai bine.

— Ia ascultă, dacă vrei să mă cunoşti mai bine, de ce nu...

— O nu, spuse ea plictisită. Nu începe iar. Îţi spun o dată pentru todeauna că nu mai vreau să începi iar cu *povestea asta*.

El tăcu, lăsîndu-şi moale mîinile de-a lungul trupului.

— Uite ce e, spuse ea mai blînd. Sînt obosită şi trebuie să mă culc. Îţi mulţumesc că m-ai scos în oraş, Walter.

— Mărită-te cu mine, spuse el.

— Nu te mai frămînta, spuse ea tot blînd. Fac tot ce pot. La urma urmelor, nu te amăgesc, nu-i aşa ?

— Nu cum l-ai amăgit pe Rafferty, spuse el.

Într-o clipă, ea scoase cheia, o băgă în broască şi o răsuci, deschise uşa şi intră.

— Isobel... nu, te rog...

— Noapte bună.

— Dar te rog, iubita mea, doar o clipă... Îmi pare rău. Mi-e tot atît de ciudă pe mine însumi cît şi ţie.

— Cred.

— Te rog, iubita mea, m-a luat gura pe dinainte, nu aveam intenţia să...

— *Nu aveai intenţia !* şuieră ea. De ce nu recunoşti că gelozia te înnebuneşte în aşa hal, încît nu poţi evita acest subiect de conversaţie, te ţii de el ca rîia, o scîrbă de rîie.

— Dumnezeule, nu mă pot *abţine*, Isobel... E drept că nu pot evita subiectul, dar cine ar putea în locul meu ? Ascultă, fata mea dragă, ai fost îndrăgostită, poţi înţelege desigur... Trebuie să ştii cum e. Nu erai şi tu geloasă ?

— Geloasă ? zise ea, cu glasul din nou iritat. Care din fetele care l-au iubit *pe el* a scăpat vreodată de gelozie ?

— Bine, atunci...

— Dar aveam destulă stăpînire ca să nu mă dau în spectacol.

— Să mă dau în spectacol, o îngînă el cu tristeţe. Cît eşti de englezoaică... Crezi că e important să-ţi ascunzi sentimentele, nu-i aşa ? Dar nu uita că dacă izbuteai mai bine decît mine să-ţi ascunzi gelozia, în definitiv puţină consolare tot aveai, legătura ta cu Rafferty nu a fost ca legătura mea cu tine, un lung şir de lovituri date într-un zid.

— Consolare ? se întrebă ea mirată.

— Ca să vorbim pe şleau, te culcai cu el.

— Noapte bună. Intrase şi închidea uşa.

— Isobel, dă-mi voie să te sun...

Lăsase uşa deschisă atît timp cît să poată auzi el :

— Ţi-am spus foarte lămurit. *Nu* vreau să mă tot suni. Ţi-am spus şi îţi spun, foarte serios, că o să te sun eu cînd o să am o propunere să ieşim în oraş. Dacă îmi mai telefonezi o singură dată, dacă ridic receptorul şi te aud, închid pur

şi simplu, şi atunci va fi ultima dată cînd vom avea de-a face unul cu celălalt. E limpede ?

— Da, spuse el cu blîndeţe.

— Atunci noapte bună, Walter.

— Noapte bună. Western 8864.

— Ştii foarte bine că am numărul tău, spuse ea şi uşa se închise.

— Walter ?

— Isobel, eşti chiar tu ?

— În persoană.

— Am aşteptat lîngă telefon seară de seară...

— Ei, păi nu-i chiar aşa jalnic. Am fost la cinema miercurea trecută, aşa că ai aşteptat numai cinci seri.

— *Numai ?*

— Hai, bucură-te. Am veşti bune pentru tine. Mergem la o petrecere.

— Oh !

— Nu pari încîntat.

— O petrecere la care voi avea o şansă cît de mică să rămîn singur cu tine cîteva minute ?

— Depinde cum te porţi.

— Credeam că vrei să mă cunoşti mai îndeaproape.

— Întocmai, dar poţi afla o sumedenie de lucruri cînd vezi pe cineva cum se poartă în lume.

— Ce lume o să fie acolo ?

— Nu ştiu sigur ; genul de oameni care probabil îţi plac. Lume bună. Gazde sînt Roderick şi Helen.

— Dar ţie o să-ţi placă ?

— Poate. În orice caz vreau să mă duc. Vii să mă iei mîine seară ? Cred că începe cam pe la nouă.

— Vrei să luăm întîi masa în oraş ?

— Mulţumesc mi-ar face plăcere.

— Atunci vin pe la şapte şi jumătate.

— Nu, la opt. N-o să fiu gata pînă la şapte şi jumătate.

Mai vorbiră cîteva minute, fără ca el să poată obţine o porţie mai generoasă din timpul ei.

După o oră petrecută la reuniune, Walter era dispus să se felicite. În afara celor cîteva cuvinte schimbate de formă cu gazdele, la venire, nu vorbise nimeni cu el. Invitaţii păreau că se cunosc foarte bine între ei şi oricum erau prea cu nasul pe sus şi prea nesuferiţi ca să se adresese cuiva pe care nu-l cunoşteau. În consecinţă, se retrase cu Isobel într-un colţ şi-i putuse reţine atenţia fără nici o dificultate. E drept că ea se tot uita peste umărul lui ca să vadă dacă nu erau cumva şanse de distracţie mai plăcută ; dar nu te aştepţi niciodată ca lucrurile să meargă strună şi el era foarte fericit să le menţină aşa cum erau.

Astfel că primul ceas se scursese în mod plăcut. Dar nu trecuse mult dintr-al doilea, cînd surveni ceva.

— Isobel, nu te mişca. Se uita peste umărul ei spre uşă. Nu te întoarce.

— Dece ?

— Vreau să spun, aşteaptă-te la o emoţie cînd te întorci.

— Dar ce...? Vorbești de parcă ar fi intrat o stafie.

El nu răspunse.

— Walter, e cumva...

— E Rafferty, spuse el. A intrat adineauri și stă de vorbă cu Roderick și Helen.

— Nu știam că-i cunoaște, șopti ea.

Rămaseră nemișcați o clipă. Apoi cu o mișcare bruscă, ea se trase într-o parte ca să lase din mînă paharul gol.

În același timp se întoarse în așa fel încît de la ușă să poată fi văzută din profil.

— Mulțumesc că mi-ai spus, Walter, zise ea cu glas ferm. Și acum nu mai e necesar să vorbim despre asta. M-ai scutit să dau nas în nas cu el pe nepregătite... singurul lucru care m-ar fi întors pe dos. Dacă îl știu aici nu mai risc să fiu surprinsă. N-are nici o importanță.

— E cu o fată, spuse Walter, uitîndu-se de zor fără să se observe.

— Nu-i nevoie să-mi spui. E mereu cu cîte una.

— De data asta aș zice că a pus mîna pe una clasa întîi.

— Foarte bine, n-ai nevoie să insiști.

— Nu insist. Am spus doar că a pus mîna pe una rasată. Păr castaniu încadrînd o fetișoară cît se poate de pictantă, în formă de inimă.

— Mulțumesc. O să mă întorc cînd va fi cazul și o voi vedea eu însumi.

— Și ochi foarte mari.

— Îți mulțumesc, Walter. Ochii mei nu sînt foarte mari, dar destul de mari ca să vadă o fată din celălalt capăt al camerei, așa că nu-i nevoie să-mi umpli un formular cu amănunte despre fata asta. Vocea ei era acum ascuțită.

— Ești tulburată, spuse el, privind-o cu atenție. Te-a tulburat, e firesc, apariția lui neașteptată. Vrei să plecăm ?

— Cu siguranță nu.

— Mi-ar fi ușor să le spun lui Roderick și Helenei că avem mai tîrziu o întîlnire importantă.

— Să nu faci una ca asta. Ce, să mă retrag de la o petrecere, chiar dacă nu e prea amuzantă, numai fiindcă a picat aici un ticălos ? N-are decît să apară în orice loc m-oi duce cît oi trăi.

— Și de fiecare dată cu altă fată.

— Așa precum cu mult tact spui tu, mereu cu cîte o altă fată.

— Cu toate că nu l-aș învinui dacă pe asta n-ar schimba-o. E clasa întîi.

— Walter, dacă îmi mai spui o singură dată că e clasa întîi, îți promit pe cuvînt că am să țip.

— Dar este clasa întîi, protestă el.

— Îți promit *solemn* că țip pînă dărîm *casa*, dacă mai spui un singur cuvînt în legătură cu ea.

— N-ai să faci asta. Dacă țipi, toți vor crede că ai făcut o criză din cauză că a venit Rafferty.

— Nici pomeneală, spuse ea înfierbîntată. Nu cred că e cineva pe aici care să știe ceva.

El rîse scurt.

— Asta-i bună. Știi cu ce se ocupă Rafferty cînd nu face dragoste, nu-i așa ? Stă prin baruri povestind oricui îl ascultă.

— Dumnezeule, ce dezgustător ești, spuse ea uitîndu-se la el cu luare aminte, de parcă atunci îl vedea pentru prima oară. Te roade gelozia aia cumplită și îți stă foarte rău.

— Crezi cumva că nu spun adevărul ?

— Nu-mi pasă dacă spui sau nu adevărul. E urît ce faci, atîta tot. Ești de-a dreptul nebun de gelos pe el...

— Bine, spuse Walter, dar trebuie să recunosc că știe pe cine să aleagă.

— *Tot* cu prăpădita aia de fată îmi bați capul ?

— Nu neapărat. În definitiv te-a ales și pe tine.

— Mulțumesc că mă pui în aceeași oală cu ea.

Walter tăcu puțin înainte de a răspunde :

— Păi dacă Rafferty v-a pus în aceeași oală, nu văd de ce nu v-aș pune și eu.

Îl pălmui. În gălăgia crescîndă a petrecerii palma nu se auzi, doar cîteva persoane din preajma lor observară și vorbiră mai tare ca să pară că nu văzuseră nimic.

— Ei, ce mai aștepți ? șuieră ea, roșie la față și cu ochii înlăcrimați. Du-te, aleargă și tu după stricățica aia picantă, cu fața în formă de inimă. Destul te-ai ostenit cu mine să-i calci lui pe urme. De ce n-ai încerca și cu ea ?

— Cu asta poate se însoară, îi spuse Walter deschis.

— Nu-ți bate tu capul. Chiar dacă se însoară cu ea, în curînd o va lăsa singură, în timp ce-și dă întîlnire cu vreo alte șase deodată. Frumos rol pentru tine, nu ? Consolator al înduratei cu fața în formă de inimă și ochii mari.

— Nu uita părul castaniu.

Ea se răsuci pe călcîie și se uită țintă spre locul unde se aflau Rafferty și fata și o sfredeli pe fată cu privirea timp de un minut, fără să-i alunece privirea măcar o dată către Rafferty. În cele din urmă, sub apăsarea privirii intense, fata ridică ochii, îi întîlni pe cei care o fixau și îi spuse ceva lui Rafferty, făcîndu-l să-și întoarcă spre ei capul lui de irlandez, un cap mare și frumos. Răspunse ceva, fata surîse și se întoarseră amîndoi cu spatele.

— Poftim, am făcut-o, așa-i ? îi șopti Isobel lui Walter. Am făcut-o să ne întoarcă spatele. Acum nu te mai poți zgîi la fața ei. Presupun că ți-am stricat petrecerea, *regret*.

— Nici gînd. Mă distrez foarte bine. Din spate priveliștea e tot atît de plăcută.

— Mai vrei o palmă ?

— Nu m-ar deranja, avînd în vedere că palma a fost primul semn de atenție pe care mi l-ai acordat vreodată.

Ea tăcu, încordată, apoi se destinse încet, și o expresie mai blîndă apăru pe fața ei.

— Da, spuse ea cu glas scăzut, punîndu-și o clipă mîna pe mîna lui. Am fost proastă, îmi pare rău. Îl privi aproape cu duioșie.

— Dar să știi că nu e neapărat necesar.
— Ce nu e neapărat necesar?
— Să mă faci geloasă. Surîse. Hai, recunoaște că asta voiai.
— Da, spuse el fără s-o privească; gelozia e un simțămînt cumplit.
Ea surîse cu îngăduință.
— Proastă am fost că n-am înțeles mai de mult.
— Ne mișcăm puțin? zise el. Altminteri vom descoperi că e timpul să plecăm și că încă n-am vorbit cu nimeni.
— Am vorbit noi amîndoi.
— Dar, dar avem totuși îndatoriri față de ceilalți invitați.
Ea ridică din umeri și începură să circule prin cameră. Walter umplu paharul Isobelei și se întoarse la masă ca să-și umple pe al lui. Cît rămase singură, o fată pe care o cunoștea vag vorbi cu Isobel și o introduse în conversația unui grup de persoane ale căror nume, aruncate către ea fără ceremonie, abia făcu efortul să le rețină.
Walter, cu paharul plin în mînă, stătea în picioare lîngă masă și nu încercă să se alăture Isobelei. Ochii lui rătăciră pînă dădu de prietena lui Rafferty. Era într-adevăr rasată. Avea un gît ca de alabastru. Nu observase la început gîtul ei, dar acum era înclinat să-l prețuiască tot atît cît îi prețuia figura în formă de inimă, ochii mari și părul castaniu pieptănat cu mult gust.

— Știe să aleagă Rafferty ăsta mormăi el. Apoi veni Isobel lîngă el.
— Walter, am de gînd să-ți îngădui să mă conduci acasă.
— Zău? spuse el.
— Da, Walter. Sînt obosită și m-am săturat de petrecere. Pe *tine* nu te întreb dacă te-ai plictisit, și îi surîse cu înțeles și cu duioșie, fiindcă prin diverse uneltiri tot evitți să fim cu alții împreună. Poftim, ți s-a ivit acum ocazia.
El îi aduse haina, îngînară cîteva scuze și formule de bun rămas, apoi îi învălui noaptea domoală de vară.
— Știi, spuse ea, după ce merseră în tăcere cîteva minute, într-un fel nu regret că a venit și el.
— Nu?
— Nu! De fapt, mă bucur.
— *Și eu,* se gîndi el.
— M-a ajutat să văd mult mai limpede, urmă ea.
Se prea poate ca Roderick să știe cine e fata și unde locuiește, se gîndi el.
— Dacă mi-ai fi spus dinainte că o să vină, aș fi fost probabil atît de nervoasă, încît, n-aș mai fi vrut să merg. Dar s-a întîmplat să merg, și el să *vină* acolo, și pînă la urmă n-a avut nici o importanță.
— Nu, n-a avut, spuse el.
— M-am lămurit, spuse Isobel, că s-a stins. Adică ce-am simțit eu pentru el. Stins, de tot.
— Asta e bine, zise el.

— Ea tăcu pe cînd intrau pe strada ei, Apoi rosti :

— Atît ai de spus ?

— Ce anume ?

— Doar că e bine ?

El reflectă :

— Păi ce, nu e bine ?

Ajunseseră la apartamentul ei.

— Nu cred că am să te poftesc înăuntru Walter, spuse ea, sînt obosită și nu ți-aș oferi probabil o tovărășie plăcută.

— Nu m-ai poftit niciodată înăuntru. De ce m-ai invita tocmai acum ?

— Chiar așa, spuse ea cu însuflețire. Ușa era deschisă. Apartamentul ei, pustiu, De unde se afla, Isobel își putea vedea cele două pardesiuri atîrnate în cuierul din vestiar.

— Așadar, noapte bună, Walter.

— Noapte bună, spuse el. Ea se îndreptă șovăind către ușă, el pornise pe stradă tăcut. Mai sună-mă, da ? zise el peste umăr.

— Cînd ?

— Oricînd. Pe neprevăzute, ca astă-seară.

— Da, spuse ea, vorbindu-și mai mult sie înseși, te cam atrage neprevăzutul, așa-i ?

Socoti probabil că vorbea prea încet ca s-o audă el de unde se afla, dar el răspunse îndată, pe un ton politicos de conversație.

— Așa-i, viața oferă atîtea prilejuri neașteptate, încît face să-ți cultivi gustul pentru ele. Porni mai departe și adăugă : Ei bine, noapte bună, Isobel.

Ea rămase locului urmărindu-l cu privirea. Înainte de a ajunge la colț, se întoarse și-i făcu semn cu mîna, fără să-și întrerupă totuși pasul cadențat.

— Mulțumesc că m-ai dus la petrecere, strigă el. A fost amuzant.

Dădu colțul. Ea intră în apartamentul ei pustiu și închise ușa.

— A fost amuzant, a fost amuzant, a fost amuzant, le spuse hainelor ei atîrnate în cuier.

O COMUNICARE ÎN FAŢA SOCIETĂŢII DE LITERATURĂ, FILOZOFIE ŞI DEZBATERI

Domnule preşedinte, doamnelor şi domnilor,

Cu profundă repulsie aş irosi fie şi un singur moment din preţiosul timp al unor cetăţeni ca dumneavoastră, cu atît de multe răspunderi şi atît de solicitaţi, dar simt că nu-mi pot începe discursul — care vă promit că va fi scurt — fără să menţionez propria mea recunoştinţă şi mîndrie datorite cinstei pe care mi-aţi făcut-o. Cu toate că, precum ştiţi, nu sînt decît un umil funcţionar într-una din instituţiile de stat ale oraşului nostru, am înregistrat neîncetat, de departe şi cu respect, prezenţa în mijlocul nostru a societăţii de literatură şi filozofie ; ştiam despre întrunirile ei tradiţionale şi regulate, ştiam că o alcătuiesc cei mai înţelepţi şi cei mai pricepuţi dintre cetăţenii noştri, ştiam că împrăştie lumină nu numai asupra oraşului nostru, dar şi asupra întregii regiuni. Că voi fi cîndva prezent la una din aceste întruniri, şi nu numai prezent, dar onorat de binevoitoarea atenţie a unui public atît de numeros şi de ales ca acesta pe care îl văd aici, aşa ceva nu mi-a trecut prin minte nici în cele mai îndrăzneţe vise ale mele. Dar a vorbi despre vise înseamnă poate să anticipez asupra subiectului meu. Aşadar îmi voi încheia preambulul afirmînd doar că sînt mîndru de a mă afla la întrunirea acestei distinse societăţi, mai mîndru încă de a vorbi înaintea ei, şi cît se poate de mîndru de invitaţia pe care nu eu am căutat-o, ci pe care mi-aţi adresat-o dumneavoastră, în mod spontan.

Înfăţişînd societăţii o scurtă relatare a obiceiurilor şi predilecţiilor cam ciudate pe care le-am vădit în ultimii zece ani, mă voi strădui, desigur, să prezint chestiunea într-o lumină interesantă, oricît de puţin m-aş fi aşteptat să atrag vreodată atenţia membrilor acestei societăţi. Ştiam — într-adevăr, cum să nu fi ştiut ? — că din pricina modului de viaţă cam bizar pe care îl adoptasem, stîrnisem curiozitatea în oraşul nostru. Pe scurt, am dobîndit, chiar dacă fără voia mea, o vagă notorietate. Cînd mă urc într-un vehicul de transport în comun, observ că oamenii îşi fac uneori semne sau şoptesc între ei. Explică, fără îndoială, vreunui prieten sau vreunei rude de pe alte meleaguri : „Iată una din ciudăţeniile oraşului nostru. Închipuie-ţi, şi-a făcut din somn o pasiune !“

Ca să vorbim deschis, (aşa cum presupun că se vorbeşte în general despre asta), predilecţia mea pentru starea de inconştienţă trebuie să pară excentrică, poate chiar neserioasă. Un om a cărei pasiune este să doarmă ! Ce apatie, ce reprobabil zor de a se sustrage vieţii şi pro-

blemelor ei ! Un astfel de personaj e fără doar şi poate bolnav pînă în măduva oaselor.

Domnilor şi doamnelor, scopul meu în această seară nu e să mă lansez întru apărarea pasiunii mele. Ştiu, şi vă sînt recunoscător, că mă aflu în prezenţa unor minţi pozitive şi obiective şi că va fi suficient să schiţez istoricul dispoziţiilor mele sufleteşti şi să le descriu amănuntele esenţiale, pentru a dobîndi consideraţie şi înţelegere din partea dumneavoastră.

S-o luăm aşadar de la început. Într-o seară de primăvară, acum vreo zece ani — zece ani, cinci luni şi trei zile, ca să fiu exact — mă întorceam, după ce-mi încheiasem obişnuita zi de lucru, în camera mea cu chirie.

Ştiam întocmai cum se va desfăşura seara care mă aştepta : proprietăreasa mea îmi va pregăti o cină caldă, pe care o voi putea lua în compania celor trei colocatari ai mei, iar după aceea intenţionam să accept invitaţia unor prieteni de-ai mei de la periferie. Aceste seri, care veneau cu regularitate, alcătuiau plăcerea cea mai de seamă a molcomei mele existenţe ; obişnuiam să ne petrecem prima parte a serii jucînd cărţi. iar restul, stînd de vorbă. Amicii mei de la periferie erau plini de viaţă şi primitori, şi în casa lor se închegau, sau cel puţin se înfiripau, prietenii ca acelea care le sînt sortite oamenilor timizi şi singuratici.

Aşadar, pe cînd mă îndreptam spre casă în seara aceea anume, aveam un sentiment de plăcută aşteptare. Era încă lumină : zilele creşteau şi era plăcut ; în amurgul trandafiriu,

cîteva păsări ciripeau în frunziş. Eram mulţumit că iarna trecuse şi în acelaşi timp aveam sentimentul că viaţa mea se deschidea către perspective care cîştigau în întindere şi varietate.

Cina noastră fu repede servită şi consumată, şi m-am retras în camera mea, la etajul cel mai de sus, ca să-mi schimb hainele de lucru cu altele mai potrivite pentru o împrejurare veselă, mondenă. Cînd am intrat în cameră, m-am pomenit privind pe fereastra la care nu fuseseră încă trase perdelele. În timp ce luam masa, jos, amurgul trecuse într-o întunecare blajină şi gînditoare. Am ridicat automat mîna spre comutatorul electric, dar cine ştie ce impuls m-a împiedicat să-l ating ; frumuseţea cerului sumbru, cu luna limpede care plutea desprinzîndu-se tocmai atunci dintr-un val de nori, m-a ţintuit locului.

Îmi părea în clipa aceea că ar fi fost aproape un sacrilegiu să inund camera în lumina electrică şi să reduc noaptea la proporţiile unui fleac de ecran negru.

Mîna mi-a căzut de-a lungul trupului şi, un răstimp, am rămas privind afară ; cît anume, nu ştiu. Îmi amintesc doar că, în vreme ce priveam, mintea mea s-a golit. Nu mă pot exprima altminteri. Parcă s-ar fi scurs apa dintr-un vas şi ar fi lăsat în locul ei un gol frumos şi calm. Cu o jumătate de oră mai înainte, pe cînd veneam spre casă, o sumedenie de gînduri încîlcite îmi umplea mintea — evocările întîmplărilor, mereu aceleaşi, ale zilei de muncă,

frînturi de amănunte privind slujba mea, salariul meu, suma pe care o aveam de plătit la fondul de pensii obligatoriu, și alte asemenea gînduri ; așteptam seara pe care aveam s-o petrec cu prietenii mei și îmi aminteam de alte seri asemănătoare. Dar pe cînd priveam afară în noapte, le-am uitat cu desăvîrșire. Ca și cum un fier de călcat ar fi netezit o haină boțită, sumedenie de crețuri mărunte dispăreau, iar mintea mea se întindea spre infinit ca o cîmpie domoală sub jocul mîngîietor al vîntului care zbîrlește poate iarba, dar nu stîrnește nici mîhnire, nici tulburare.

Nu pot spune cum am ieșit din visare, fiindcă nu-mi amintesc nimic. Faptul următor de care-mi pot aduce aminte este că soarele răsărea prin fereastra cu perdele rămase la o parte. Am deschis ochii și am clipit privind în jurul meu cu mirare crescîndă. Eram întins pe pat, cu toate hainele pe mine, nu făcusem nici o pregătire de culcare, nici măcar nu dădusem la o parte plapuma. Era evident că mă întinsesem pur și simplu pe pat și că Morfeu, marele zeu al somnului, mă răpise imediat cu brațele lui puternice și îmbietoare.

M-am uitat la ceas. Era șapte și un sfert, exact ora la care eram învățat să mă scol. Totuși nu m-am sculat ; m-am instalat și mai comod în perne. Mi se întîmplase ceva însemnat, și singura mea dorință era să stau liniștit și să-mi țin răbdător cumpătul pînă aflu ce e cu mine.

Așa cum stăteam culcat, cu hainele mototolite, și cum fixam gînditor razele de soare care năvăleau pe fereastră, am început să mă întreb : „Ce s-a întîmplat ? De unde vine această nouă libertate ?“ Da doamnelor și domnilor, asta era — un sentiment de libertate. Stăteam liniștit, întins pe spate, fără să mișc un singur mușchi, și mă simțeam în stare să rotesc în jurul capului întregul univers prins într-o funie. Mă simțeam vesel, ușor, puternic. Și ce făcusem pentru a fi recompensat atît de măreț ?

Dintr-o dată, mi-am auzit glasul frîngînd liniștea matinală a odăii „Mi-a venit în somn“, spuneam : exact cuvintele acestea și nimic mai mult. Am ascultat lacom și am cîntărit vorbele cu grijă, ca și cum vocea mea ar fi fost un oracol ca acelea despre care citim în povestirile de demult. „Mi-a venit în somn“. Dar ce ? Viața cea nouă, puterea cea nouă, simțămîntul că nu mai am griji, că m-am scuturat de necazuri, adică ceea ce trăiam acum ?

Nu știu cum să mă exprim, doamnelor și domnilor. Sînt un modest funcționar, un membru neînsemnat al comunității noastre, și nu pot stăpîni limbajul precis și totodată elocvent pe care sînteți obișnuiți a-l auzi de la această tribună. M-am concentrat zile întregi asupra acestei părți a cuvîntării mele, dar nici unul din cuvintele pe care le găseam nu erau potrivite pentru a exprima starea de fericire calmă și binefăcătoare care m-a cuprins în dimineața aceea. Pe cînd stăteam întins în pat, o simțeam cum își deschide calea în mădularele mele, în

vine și în măduva oaselor, ca o substanță materială, totodată tămăduitoare și întăritoare. Încă nu înțelegeam ce se întîmplase, dar îmi dădeam seama limpede că era în legătură cu somnul adînc în care căzusem atît de neașteptat și din care abia ieșisem. În clipa aceea, un țîrîit înfundat se auzi din partea cealaltă a peretelui. Un sunet pe care îl cunoșteam bine Era deșteptătorul locatarului de alături, care pleca la lucru cu un sfert de oră după mine și prin urmare își potrivea ceasul să sune cu cincisprezece minute mai tîrziu decît al meu. Deoarece nu-l potrivisem, bineînțeles, în seara precedentă, ceasul meu rămăsese mut.

Țîrîitul l-am mai auzit pînă ce au trosnit droturile patului și colocatarul meu a început să tropăie prin cameră; atunci a contenit. Am surîs închipuindu-mi scena. Mi-am închipuit și ceea ce s-ar fi petrecut în mod obișnuit la mine în cameră. În fiecare dimineață, la ora cînd deșteptătorul de alături se declanșa, eu socoteam că trebuie să fiu gata cu spălatul și îmbrăcatul, pregătit să cobor pentru micul dejun. Același deșteptător care-l trezea pe vecinul meu îmi folosea mie, de fapt, ca clopoțel la gustarea de dimineață. Dar în dimineața aceea nu aveam chef de gustare. Starea plăcută în care mă aflam era atît de completă și de atotpătrunzătoare, încît nu mă vedeam cuprins de sete sau de foame, sau de oricare altă poftă. Numai somnul avea importanță și viața cea nouă care venea o dată cu el.

Vecinul meu tot bocănea și scîrțîia prin cameră, pregătindu-se pentru ziua lui de muncă. Eu stăteam liniștit, cu simțirea înălțătoare că mă aflu deasupra acestor preocupări mărunte.

Mintea mi-era perfect limpede; știam că sînt așteptat la serviciu, așa cum știam și că prietenii mei de la periferie mă așteptaseră seara trecută. Dar cu toate că știam, mi-era imposibil să dau vreo importanță acestor două fapte. Păreau că nu au nimic de-a face cu *mine*, cu adevărata mea persoană, ci doar cu un fel de marionetă care zi de zi se zbătea și alerga de colo-colo.

Colocatarul meu ieși tropăind pe palier, închise ușa și coborî scările.

Într-o zi ca toate celelalte, ne-am fi întîlnit cînd el intra în sufragerie iar eu ieșam, după ce dădusem pe gît o ceașcă de cafea și înghițisem cîteva înbucături de pîine. Schimbam cîteva cuvinte de salut rostite automat: „Frumoasă zi", „A plouat azi noapte, o fi noroi pe drum" „Te rog să nu te omori cu munca". Frazele acestea goale păreau că răsună în liniștea camerei.

Timp de o clipă m-am întrebat dacă nu cumva murisem. Mi se părea că starea în care mă aflu seamănă foarte bine cu imaginea pe care mi-o făcusem despre o moarte fericită. Întocmai așa ar fi contemplat sufletul de curînd eliberat de trudnicile și măruntele îndeletniciri în care era prins cît trăiam! Pe de altă parte, nu prea știam cărei încercări să mă supun ca să aflu dacă sînt viu sau nu. Inima îmi bătea, respiram,

sau cel puțin așa credeam. „Dacă am murit", mă gîndeam, „am să aflu curînd".

Pe cînd îmi treceau gîndurile acestea prin minte, m-am pomenit că mă scol din pat, că mă ridic în picioare, că încep să-mi netezesc hainele mototolite, că îmi strîng nodul cravatei și așa mai departe. Nu aveam în vedere un șir de fapte anume ; mă pomenisem că mă scol din pat, și mă sculasem. În cîteva minute eram bărbierit, pusesem un guler curat, îmi periasem pantofii și coboram să-mi iau micul dejun.

Proprietăreasa mea, care tocmai aducea de la bucătărie o cană cu cafea proaspăt făcută, m-a văzut coborînd și a dedus, firește, că îmi luasem cîteva zile de odihnă. Am lăsat-o în credința ei. Mi-am luat micul dejun împreună cu locatarii care nu erau nevoiți să plece devreme și pe care, din pricina asta, îi vedeam rareori înaintea orelor de masă. O plăcută impresie întări sentimentul de putere și de bună stare care pulsa în tot trupul meu. Nu aveam încă nici un plan de acțiune, dar, așa cum mă simțeam atunci, pînă și expresia *plan de acțiune* mi-ar fi părut cu totul lipsită de sens.

După micul dejun am hoinărit pe afară. Soarele strălucea, ba chiar încălzea de-a binelea, în ciuda anotimpului timpuriu și-a orei matinale. Și simțeam razele pătrunzîndu-mi blînd prin piele, încălzindu-mi carnea, vasele de sînge, încheieturile. Vă rog, doamnelor și domnilor, stăpîniți rîsul pe care e cu neputință să nu vi-l stîrnească nedibacele mele străduințe de a exprima starea în care se aflau mintea și trupul

meu. N-am venit aici cu false pretenții. Nu posed nici unul din talentele de care ar fi nevoie pentru a reda așa cum se cuvine astfel de întîmplări. Dar dumneavoastră mi-ați cerut să explic pentru ce mi-am însușit un mod de viață neobișnuit, iar eu fac ce pot.

Hoinărind fără țel de-a lungul străzilor liniștite, am lăsat curînd în urma mea orașul și m-am aflat printre lanuri, garduri vii și copaci. Iarna abia trecuse și frunzișul nou nu era încă decît muguri mititei care stropiseră un abur de verde crud pe cenușiul-brun al gardurilor vii ; straturi groase de frunze din anul trecut, uscate și boțite, zăceau în șanțuri. Gerul iernii nu făcuse încă din ele putregai ; asta era treaba ploilor de primăvară, care aveau să vină în curînd.

În timp ce colindam, cugetam asupra acestor așternuturi adînci de frunze uscate. „Așternut". Cuvîntul îmi apăru deodată de mare însemnătate. De ce a convenit omenirea să numească „așternut" un strat de frunze uscate ? Fiindcă *este* un așternut, am înțeles eu dintr-o dată ; un așternut elegant, oferit gratis de natura darnică, incluzînd în același articol salteaua și plapuma. Îndemnat de o dorință subită să profit de această dărnicie și să-mi arăt recunoștința față de ea, m-am cufundat în frunze, alegînd un colțișor însorit și ferit, unde frunzele se îndesaseră în strat gros sub aripa unui zid, și am căzut imediat într-un somn adînc.

Dormisem probabil vreo șase sau șapte ceasuri, fiindcă soarele, cînd m-am trezit, cădea

spre asfințit. Dar întoarcerea la starea de veghe a fost de data asta diferită de trezirea promptă din dimineața aceleiași zile ; mai șovăitoare, mai nesigură, oscilînd între luciditate și uitare, ca într-un dans ritual. „Un arabesc", m-am auzit murmurînd. „Un încîntător arabesc !"

Glasul meu m-a trezit ; adică, am devenit complet conștient, doar o dulce somnolență mă mai cuprindea încă și eram mulțumit să stau întins între frunzele mele. Dispoziția mea, mi-am dat eu seama treptat, se schimbase. Trecuse detașarea ciudată din dimineața zilei, calmă și stimulentă totodată. Îmi revenisem la personalitatea mea obișnuită, după călătoria în cine știe ce slăvi ! Trebuie să fac o rezervă : nu revenisem la starea mea obișnuită de ușoară neliniște și teamă — climat moral permanent la venerabilul sclav al salariului, supus rutinei, climat care mă însoțise cu statornicie de cînd lăsasem în urma mea trăirea spontană a copilăriei. Nu, eram un om nou ! Doamnelor și domnilor, veți ierta tulburarea care, în ciuda strădaniilor mele de a rămîne calm, îmi străbate tot trupul cînd îmi amintesc de ziua aceea de mare fericire din viața mea, ziua renașterii mele ! Vă asigur că nu durerea îmi aduce sîngele în față și tremur în mădulare ; e recunoștința, îmbinată cu mirarea mereu înnoită, că eu, cel mai puțin deosebit și mai puțin înzestrat dintre oameni, am fost ales pentru această minunată revelație !

Dar destul cu extazul acesta. Voi continua pe un ton mai așezat. Atitudinea mea obișnuită

față de viață revenise ; știam că trebuie să le trimit un bilet prietenilor mei, scuzîndu-mă că nu-i vizitasem în seara trecută, știam că a doua zi dimineața, la ora obișnuită, trebuia să mă întorc la îndatoririle mele. Nu simțeam repulsie față de toate acestea. Detaliile obișnuite ale vieții nu mi se păreau apăsătoare sau zadarnice. Simțeam doar că, fără a avea vreun merit personal, devenisem deținătorul unei taine vrăjite. De două ori, fără intenție, căzusem în somn adînc : și de fiecare dată mă trezisem cu un simțămînt deplin de mister și de extaz, pe care mi-l dădea această experiență. Da, doamnelor și domnilor, somnul ! Niciodată nu-l socotisem altceva decît o necesitate ; o necesitate plăcută, fără îndoială, cînd eram obosit la sfîrșitul zilei, exact așa cum e plăcut să-ți potolești setea sau foamea.

Dar pînă atunci trecusem prin viață fără să înțeleg că somnul nu e doar un proces de rutină, renunțarea temporară la starea de conștiență pentru a elimina oboseala, ci o delectare, o aventură și un miracol.

Dacă nu mi s-ar fi întîmplat să adorm dintr-o dată în seara precedentă, legănat, fără îndoială de vasta, meditativa întunecime, dincolo de fereastră, n-aș fi înțeles niciodată acest mare adevăr. Acum, pe cînd mă ridicam în picioare, îmi scuturam frunzele de pe haine și porneam înapoi spre oraș, mă întrebam cum putusem fi atît de orb. Cele două porții de somn de care mă bucurasem erau atît de deosebite una de alta ca două mese puse la cale și pre-

gătite de un bucătar renumit pentru a arăta diversitatea talentelor lui. Noaptea, culcat în pat, pe salteaua și perna moale, învăluit de întunericul și de căldura din camera mea, dormisem profund, înfășurat în elementul acela necunoscut și tăcut, adîncit în el, ca o încărcătură de plumb care se înfundă în mare și cade spre fund, tot mai jos, în grotele pe care nimeni nu le va cerceta vreodată și care nu au văzut niciodată lumina. Și cînd soarele s-a ivit la fereastra mea, m-am ridicat la suprafață tot atît de brusc și de zvîcnit ca și cum încărcătura de plumb ar fi fost preschimbată în plută. M-am trezit într-o clipă, recunoscînd obiectele familiare ale existenței mele. Unul din numeroasele avantaje de a-ți face din somn un *hobby* (dacă acest cuvînt modest e într-adevăr potrivit pentru marea mea evlavie, este că îți poți face din el rostul vieții fără să tulburi cursul vieții fără să tulburi cursul obișnuit al orelor de trezie). Ca să dormi, trebuie să fii obosit ; ca să fii obosit, e necesar să trudești ; un mijloc de a te trudi e la fel de bun ca altul, iar eu am fost în stare, în ultimii zece ani, și să-mi îndeplinesc îndatoririle, spre satisfacția, sper, a autorităților municipale, și să rămîn în termeni buni cu prietenii mei, în timp ce-mi petreceam, ca fiecare dintre noi, o treime din viață dormind sau chemînd somnul.

În privința aceasta trebuie să lămuresc că definiția pe care am dat-o cuvîntului *somn* nu include nici un fel de stare de inconștiență sau de comă ca acelea produse de droguri. De fapt,

am ajuns să am pentru sedativele de orice fel o aversiune vecină cu groaza. E neîndoielnic că oricine a perceput *nuanțele* somnului nu ar putea recurge la droguri. Oricît de paradoxal ar suna, am suferit uneori foarte rău de insomnie ca o consecință directă a stăruinței în mania mea ; totuși, am fost întotdeauna mulțumit să aștept pînă era posibil, în ordinea normală a lucrurilor, să repar pierderea.

Cum era cu putință, aveți dumneavoastră dreptul să vă întrebați, ca urmărind satisfacerea pasiunii mele să fi ajuns la insomnie ? Răspunsul e că, deoarece experimentez neîncetat diverse feluri și grade de somn, nu pot ști niciodată dinainte dacă va fi de fapt posibil să dorm în condițiile alese de mine. Înfășurat într-o cuvertură, pe puntea unui vas, de pildă, într-un hamac în adîncul unei păduri de pini, poate că acestea sînt experiențe de somn cu totul noi care mă așteaptă. Ozonul și mișcarea navei într-unul din cazuri, iar în celălalt mireasma pinilor și sumbra maiestate a trunchiurilor înalte ar putea, foarte probabil, să producă varietăți de somn necunoscut pînă acum, cu totul deosebite între ele și totuși la fel de departe de obișnuita combinație : cearceaf, cuvertură și dormitor. Trebuie să le încerc pe amîndouă, ele se află pe lista mea de proiecte și am de gînd să includ ambele experiențe în următoarea mea vacanță de vară. Dar, desigur, unele experiențe de felul acestora se dau uneori peste cap ; dacă îmi permiteți să dau un exemplu fără pretenții, e imposibil să încerci cît de mult

te poţi apleca pe fereastră fără să cazi, în afară de cazul în care accepţi ca mai curînd sau mai tîrziu să depăşeşti limita de securitate şi să cazi de-a binelea. Aşa se face că experienţele mele mi-au răpit deseori odihna.

Aş putea spune multe poveşti triste despre paturi necorespunzătoare, despre camere supraîncălzite sau prea reci, despre cuşete jalnice în tren sau pe vapor, şi despre zori de zi care au brăzdat cerul doar ca să mă scoată la iveală ţeapăn, tremurînd şi frînt de oboseală în vreo claie de fîn sau pe malul vreunui rîu. Este totuşi adevărat că experimentările mele, pe care le-am notat în amănunt, au dat în multe cazuri rezultate preţioase.

Doamnelor şi domnilor, nu am, în această seară, intenţia să vă împovărez cu o relatare minuţioasă a numeroaselor aventuri la care m-au dus cercetările mele — aventuri în domeniul desfătării, al suferinţei (care îşi are şi ea plăcerile ei stoice) şi, mai importante decît toate, în domeniul cercetării. Căci luaţi seama : specia umană îşi petrece o treime din viaţă dormind ; un om de şaizeci de ani a dormit douăzeci ; e drept oare, e logic, se cuvine să fie lăsate neexplorate aceste întinse meleaguri ale experienţei noastre ? Să fie privit somnul doar ca o grosolană stare de inconştienţă, o stare seacă, otova, de gol lipsit de orice conţinut, care coboară asupra noastră timp de opt din douăzeci şi patru de ore şi care ne părăseşte apoi, fără ca noi să-i mai dăm atenţie sau să ne mai amintim de ea ?

Vă rog să nu-mi vorbiţi, doamnelor şi domnilor, despre cercetările care au fost făcute cu privire la vise. Trebuie să mărturisesc că nu mă interesează absolut de loc acest fenomen. Psihologii analizează visele omului pentru a obţine date asupra proceselor sale sufleteşti, asupra motivelor şi mobilelor acţiunilor sale ; cu alte cuvinte, studierea viselor ar fi un mijloc ocolit de a studia gîndirea conştientă. S-ar putea obiecta că, inconştientul fiind prin definiţie indescriptibil, am şi eu de a face cu gîndirea conştientă ; eu fac distincţie între un fel de somn şi altul, fixîndu-mi în memorie tot ce pot în legătură cu pătrunderea pe tărîmul inconştienţei şi cu părăsirea lui, luînd seama dacă am ieşit din timp la suprafaţă sau dacă am rămas în completă uitare, cum m-am simţit cînd am ieşit definitiv din somn şi aşa mai departe. Da, într-adevăr. Aş fi ultimul care să nu admită asta. Un fanatic al exprimării precise ar putea observa că mă interesează nu atît somnul însuşi, cît diferitele moduri de a căuta somnul. Dar notaţi deosebirea între această căutare şi studierea viselor. Este totuşi o mare deosebire.

Timpul de care dispun s-a scurs, şi doresc să mulţumesc fiecăruia din dumneavoastră pentru binevoitoarea atenţie pe care mi-a acordat-o. Dar nu-mi pot lua rămas bun de la dumneavoastră, nici chiar acum, fără un ultim cuvînt. Trebuie să menţionez, fie şi în treacăt, înaltul ideal pe care l-am îndrăgit timp de cîţiva ani şi care a devenit, încetul cu încetul, puterea

care îmi inspiră existența. Doamnelor și domnilor, doresc fierbinte și sincer ca studiile mele să fie de vreun folos omenirii. Sînt încredințat că în curînd va sosi ziua în care somnul va fi luat serios în considerare ca una din artele frumoase, ca un mijloc recreativ, ca o aventură. Sînt multe cazuri asemănătoare printre activitățile omului. Cazul atletismului, de pildă. Tinerii s-au întrecut întotdeauna între ei, s-au luptat, au făcut sărituri ; dar abia în timpurile moderne a devenit obișnuit ca banul public să fie folosit pentru a le facilita antrenamentul sau să fie întrebuințați instructori de profesie, sau să se organizeze tentative de a depăși recordurile. Astfel de activități ar fi părut fantastice în evul mediu. Tot astfel, prevăd că va veni vremea cînd fiecare școală își va avea instructorul ei de somn, așa cum are acum profesori de sport și antrenori, cînd vor fi stabilite centre care să ofere diverse condiții de experimentare, incluzînd exemplare din fiecare tip de pat și o instalație completă de aer condiționat, cînd somnul, ca și atletismul, își va avea marii lui virtuoși ale căror isprăvi vor rivaliza cu cele ale alpiniștilor sau ale înotătorilor de distanțe mari.

Și pentru vremea aceea care va veni, doamnelor și domnilor, eu, chiar și eu, am ambiția de a fi menționat. Nu numai ca pionier, primul om care realizează aceste variate posibilități ; nu mă pot împiedica să simt că momentul în care mi-am întors prima dată gîndurile către somn a fost ceva din afara mea, un dar, pentru

care sînt recunoscător, dar la care nu pot pretinde că am vreun merit. Nu, doresc să am la activul meu o realizare trainică, o realizare care va dăinui în analele somnului. Și ambiția mea, *pe care nu am mărturisit-o pînă acum nici unei ființe vii*, nu este altceva decît, SĂ FIU PRIMA FĂPTURĂ UMANĂ CARE HIBERNEAZĂ.

Planul meu e simplu. Mai întîi însă mă voi antrena la somnul de cursă lungă, sau de „lungă durată“, termenul e mai potrivit. Am și reușit să dorm pînă la douăsprezece sau cincisprezece ore ; sper să sporesc această realizare prin antrenament conștiincios, domolindu-mi ritmul inimii și al respirației, îngăduind temperaturii mele corporale să scadă la nouăzeci sau chiar la optzeci și cinci grade Fahrenheit, ceea ce nu va prezenta nici o primejdie în condiții de temperatură apropiate. (S-ar putea să fiu obligat să-mi construiesc un fel de incubator, în genul unui plămîn de oțel, cu aer condiționat în loc de sursă de oxigen). Va veni și vremea cînd voi reuși să dorm o săptămînă, o lună, două luni. În cele din urmă voi fi gata pentru marea aventură. În răcoarea și ceața unei dimineți de la sfîrșitul lui octombrie, voi intra în incubator, îmi voi lua rămas bun de la lumea treziei și voi porni către starea de suspendare a vieții, pe care animalele ne-au dovedit-o posibilă.

Nu cred că este un vis utopic. Studiile și experiențele mele arată cu precizie că hibernarea este posibilă. Și nu e nevoie să descriu eu

în cuvinte starea de supremă fericire în care se va afla omenirea întreagă o dată ce hibernarea va deveni o practică posibilă, obişnuită, statornică. Viaţa omenirii va fi mai lungă şi mai desfătătoare, problema combustibilului va fi rezolvată, războaiele şi revoluţiile vor fi greu, dacă nu chiar imposibil de făcut, iar speţa umană va intra în veacul de aur.

Dar chiar acum cînd vorbesc, mîhnirea ameninţă să mă năpădească. Prieteni ai mei, acest vis pe care inima mea îl nutreşte comportă un grav dezavantaj. Nu sînt, precum v-am spus, decît un modest funcţionar de stat. Timpul meu liber e doar un scurt concediu de vară sau cîte o zi de răgaz, la sărbătorile tradiţionale. Într-un cuvînt, îmi este imposibil să încep fie şi antrenamentul preliminar pentru această mare aventură a hibernării pînă ce nu mă va elibera pensionarea. Iar pensionarea vine doar peste cîţiva ani ; mă va găsi bătrîn, incapabil poate de adaptarea fizică necesară, cu inima şi cu temperatura în declin spre stagnarea finală, cînd somnul cel mare, cel tainic şi veşnic mă va primi pentru totdeauna în împărăţia lui.

Există o singură soluţie, o singură şansă ca idealul vieţii mele să poată fi realizat. Nu e nevoie să vă spun care anume ; minţile agere şi alese ale celor aici de faţă vor fi luat-o înainte gîndului meu şovăielnic. Da, doamnelor şi domnilor, am nevoie de libertate ; să fiu eliberat de ceasul deşteptător, de munca permanentă, de truda zilnică. Dacă autorităţile municipale mi-ar

îngădui să mă pensionez imediat, fără să-mi reducă salariul modest pe care mi-l plătesc ; sau, dacă nu, poate că cei binevoitori şi luminaţi ar subscrie un fond echivalent ; atunci, îndepărtat fiind spectrul nevoilor materiale, mi-aş putea începe cercetările pe loc, şi mileniul hibernării universale nu va mai fi departe !

Domnule preşedinte, doamnelor şi domnilor, membrii societăţii de literatură, filozofie şi dezbateri, îmi dau seama că nu e nevoie să mai adaug ceva.

CUM SĂ IEȘI MAI REPEDE DIN MANCHESTER

— Ai vreo preferință pentru un loc anume ? întrebă mr. White.

— Mi-e tot una, răspunse mr. Green, oricum n-avem mult de mers.

Cei doi bărbați avansară și se așezară împreună pe bancheta din spatele cabinei mecanicului. Erau destule locuri libere ; întrebarea lui mr. White însemna evident că accepta, chiar de la începutul serii, rolul de gazdă. O dată ce-l poftise la cină, dorea să-și asume, imediat ce se suiau în tren, răspunderea ca prietenul lui să se simtă bine. Mr. Green locuia în cealaltă parte a Manchesterului și de obicei se întorcea de la serviciu cu autobuzul ; așa că, într-un fel, el era pe teren străin în tren, iar mr. White, la el acasă.

Dîndu-și seama de situație, mr. Green începu el primul să vorbească :

— E cu totul altceva de cînd cu electrificarea, nu ?

— Cu totul altceva, cu totul, răspunse mr. White.

Mecanicul, care se aplecase pe fereastră ca să vorbească cu un om de pe peron, se instală în scaunul lui. Trenul porni.

— Merge lin, spuse mr. Green.

— Călătoria e foarte ușoară în felul acesta, rosti mr. White.

Păreau că discută despre o instalație din propria casă a lui mr. White.

Trenul duduia repede prin întunericul de noiembrie. Lămpi puternice ardeau pretutindeni. Deasupra capetelor, mii de stîlpi de oțel își întindeau brațele ca sinistra parodie a unei păduri.

— Ciudată așezare, Manchesterul ăsta, spuse mr. Green gînditor.

— Nu prea e făcut să atragă vizitatorii, constată mr. White. Firește, dacă locuiești în el, ajunge să-ți fie drag.

Tăcură un răstimp.

— Desigur, spuse din nou mr. White, pentru dumneata e altceva. Mie trebuie să-mi placă Manchesterul sau să-l port de bine de rău, dar dumneata ai mai multe șanse de a schimba decorul din cînd în cînd.

Mr. Green încuviință din cap. Nu părea prea bucuros să deschidă acest subiect de conversație.

— Copii, nevastă, continuă mr. White. Sînt o binecuvîntare pe de o parte, o piedică pe de alta, așa-i, Jim ? Rîse scurt și chicotit.

— Ca orice pe lume, spuse mr. Green fără entuziasm.

— Ca orice pe lume, dar ceva mai mult, răspunse mr. White, chicotind din nou. Sare în ochi că *dumneata* eşti în stare să vezi dezavantajele, altminteri te-ai fi însurat de mult.
— N-am decît patruzeci de ani, rosti mr. Green repede.
— Sîntem de-o vîrstă, spuse mr. White. Iar eu am copii aproape adulţi. Cel mai mare are şaptesprezece ani şi cel mai mic trebuie să aibă deja doisprezece sau treisprezece. Desigur, i-am făcut pe toţi de la început, ca să spun aşa, ca să-şi ţie tovărăşie şi ca nevastă-mea să nu fie prea mulţi ani legată de leagănul pruncilor.
— Foarte înţelept, spuse mr. Green politicos.
— Aşa cred şi eu. Şi iată-mă, cum spuneam, de patruzeci de ani şi nevastă-mea de treizeci şi opt. Şi-abia în ultimii doi ani am simţit că putem să mai ieşim şi noi puţin. Copiii erau mereu prea mici pentru a fi lăsaţi singuri. Abia acum în urmă am mai putut şi noi să ieşim şi să trăim puţin o viaţă numai a noastră.
Mr. Green tăcea. După o clipă mr. White adăugă :
— Şi nu e desigur la fel cînd ai patruzeci de ani şi eşti căsătorit de optsprezece.
— Ce nu e la fel ?
— Să-ţi trăieşti viaţa ta, spuse mr. White.
Trenul se opri. Cum nu era staţia la care coborau ei, cei doi prieteni rămaseră aşezaţi. Mecanicul scoase din nou capul pe fereastră şi angajă o conversaţie cu unul din tovarăşii lui. Părea că îi comunica o istorioară hazlie ; omul

de pe peron rînjea neîntrerupt, cu ochii la chipul mecanicului. La ceea ce părea încheierea istorioarei, amîndoi izbucniră în chiote de rîs, care se auzeau limpede dinăuntrul vagonului.
Mr. Green se gîndi că îl cam invidiază pe mecanic. Omul îşi avea rădăcinile lui, ştia care-i e locul. Avea camarazi cu care să pălăvrăgească de-a lungul întregului traseu. Fără doar şi poate avea şi acasă o existenţă bine aşezată : nevastă şi copii, ca mr. White. Pentru astfel de oameni, amănuntele vieţii zilnice erau stabilite ; unul îl urma pe celălalt, conform rutinei. Nu erau veşnic nevoiţi să ia hotărîri cu privire la probleme mărunte.
Trenul se urni din nou şi porni mai departe.
— Mă întreb adeseori cum o fi să vezi Manchesterul cu ochii dumitale, spuse mr. White. Trebuie să pară ceva mai altfel.
— Ba de loc, răspunse mr. Green cu prudenţă.
— Ba da, să nu-mi spui mie, zise mr. White nerăbdător. Sînt un tip care nu se mişcă niciodată din Manchester, doar pentru o săptămînă, cu familia, la Sf. Ana, şi chiar şi acolo jumătate din oamenii pe care îi întîlnesc sînt din Manchester. E o schimbare de aer, dar nu te deplasezi cu adevărat. Aşa că încetul cu încetul ajungi în situaţia de a nu-ţi mai putea imagina că există alt loc decît Manchester. Pe cînd dumneata, ei bine !
Făcu un gest, ca să arate cît era de absurd să compare cele două cazuri. Mr. Green tăcu. Ştia că dacă nu va fi foarte prudent, ba chiar

şi aşa, mr. White va aduce imediat în conversaţie subiectul pe care-l numea „Parisul vesel". Era drept că mr. Green, ca om neînsurat şi liber, avea ocazia să întreprindă, în concediu, mici călătorii pe continent şi că fusese de mai multe ori la Paris. Dar se simţea întotdeauna stînjenit cînd mr. White începea să ia aceste vizite ca punct de pornire pentru propriile lui fantezii în legătură cu viaţa de burlac.

— În definitiv, Deansgate nu e întocmai ca bătrînul Champs-Elysées, ce spui ? Mr. White chicoti. Puţin cam altceva, nu ? Iar pentru un om liber să facă ce vrea serile, contrastul trebuie să fie acelaşi în ceea ce priveşte viaţa de noapte.

Timiditatea plus faptul că era cam înclinat, cînd se afla în străinătate, să-şi economisească valuta, reduseseră experienţele lui mr. Green în materie de viaţă de noapte a Parisului la cîteva seri de music-hall. Se ferea să frecventeze cluburile de noapte, fiindcă îşi închipuise că va avea de a face cu un protocol pe care nu-l va pricepe şi că i se va umbla la pungă. Dar nu încercase niciodată să-i explice aşa ceva lui mr. White. Ştia că vizitele lui la Paris ajunseseră de mare însemnătate pentru mr. White... deveniseră, într-un anume sens, proprietatea lui mr. White. Relaţiile care se dezvoltaseră între ei se bazau pe emoţiile care creşteau în inima lui mr. White cînd se gîndea la călătoriile la Paris ale lui mr. Green şi în genere la existenţa lui nestînjenită. Cînd, aşa cum se întîmpla deseori, luau masa de prînz împreună, mr. White pierdea rareori ocazia de a conduce conversaţia spre tema libertăţii lui mr. Green. Relaţii cu o bază atît de îngustă nu prea erau sortite să devină prietenie adevărată, şi era de fapt prima dată cînd mr.White îl invita pe mr. Green la el acasă, cu toate că la bancă erau vechi colegi. Dar mr. Green îşi dădea seama ce rol important avea în viaţa lui mr. White.

În cele cîteva clipe de călătorie care mai rămăseseră, conversaţia îşi croi destul de lesne drum printre subiecte neutre ; întîmplările zilei şi viaţa la bancă în general. Mr. Green începu să spere că trecuse în seara aceea prin botezul focului şi că subiectul cu vieţile contrastante nu va mai fi atins. Dar îi îngheţă inima în el cînd, după ce coborîră din tren şi dădură într-o piaţă slab luminată, mr. White propuse să bea ceva. Ştia că mr. White, cu paharul în mînă, era în stare să bată apa în piuă despre feluri de viaţă opuse, despre libertate, despre Parisul vesel şi celelalte. Dar nu prea putea să refuze.

— Am prevenit-o pe Ethel că nu vom veni prea devreme, spuse mr. White, luînd calea bodegii din colţ. Stau la zece minute de aici şi, dacă mergem direct, n-ar fi de mirare să nimerim exact în momentul cînd îi dau copiii de furcă sau cînd are vreo şase oale pe foc. Chicoti din nou, cam hîrîit de data asta ; aerul de noiembrie nu-i prea menaja bronhiile.

După această explicaţie, mr. Green nu putea evita să intre în bodegă. Îşi adună tot curajul

ca să înfrunte subiectul Parisului vesel. Îl vedea venind. Se cunoştea prea bine pe el însuşi, ca să spere că ar putea să ţină subiectul la distanţă, făcînd obstrucţie, împiedicîndu-l pe mr. White să strecoare vreun cuvînt. Era, precum bine ştia, un om tăcut, reţinut chiar şi în compania prietenilor, şi îl depăşea orice ar fi semănat cu un monolog torenţial.

Mr. White, menţinîndu-şi rolul de gazdă, îl priponi pe mr. Green într-un colţ, iar el se duse la bar după băuturi. În timp ce aştepta, mr. Green privi în jurul lui cu un sentiment ce semăna a disperare. Se simţea prins în capcană.

Mr. White aduse băuturile.

— O vezi ? întrebă el, făcînd semn din cap, peste umăr.

— Pe cine ?

— Pe fata cea nouă de la bar.

Mr. Green se uită într-acolo. Era cam miop, cu toate că numai la citit purta ochelari, de teamă să nu i se înveţe ochii prea mult cu ei. Desluşi o siluetă solidă, cu o claie de păr blond în cap.

— Merge, spuse el pe un ton necompromiţător.

Mr. White chicoti, slobozind de data asta o cascadă de rîs autentic.

— A trecut examenul, zise el, în timp ce bea din pahar şi se aşeza. Ochiul cunoscătorului !

— N-o fi chiar aşa, spuse mr. Green stînjenit.

— Lasă falsa modestie, rosti mr. White şi rîse din nou.

— Bea asta şi mai cerem un rînd, spuse mr. Green. Atît îi veni în minte ca să întrerupă firul conversaţiei. Dar mr. White se mulţumi să rîdă din nou.

— Abia aştepţi să te duci, aşa-i ? întrebă el. Să ştii că nu-ţi fac nici cea mai mică vină.

— Departe de mine gîndul, răspunse scurt mr. Green.

— Ei, las-o ! rîse mr. White, ameninţîndu-l cu degetul. Lasă falsa modestie. Pe mine nu mă poţi duce.

Mr. Green suspină.

— În orice caz, eu nu te împiedic să-ţi cîştigi bucăţica, spuse mr. White. Îşi goli paharul pînă la fund. Îl poţi umple pe ăsta oricînd doreşti. *Eu* n-am să te reţin.

Fără o vorbă, mr. Green îşi goli paharul, îl luă şi pe al lui mr. White şi se duse la bar. I se părea că pereţii îi răsfrîng sunetul paşilor. La bar era linişte desăvîrşită. Erau cîţiva muncitori în sala cea mare, le auzea mormăitul monoton, dar în sala cea mică nu se aflau decît el şi mr. White. Auzea pînă şi focul arzînd. Şi-l închipui pe mr. White cum ciuleşte urechea ca să prindă fiecare cuvînt pe care îl va schimba cu fata de la bar.

Puse pe tejghea paharele care provocară, după cum i se păru lui, un pocnet dublu şi puternic. Fata, care era cufundată într-un ziar, la capătul celălalt al tejghelei, veni spre el.

— Ce doriţi ? întrebă ea.

Mr. Green o cîntări. Nu era drăguță, dar un bărbat căruia îi plăceau femeile corpolente ar fi găsit-o frumoasă.

Carne și oase din plin. Părul ei oxigenat și stratul gros de fard îi dădeau un ușor aer de cochetărie care nu izbutea să acopere masiva ei respectabilitate.

— Același lucru, zise el.

— Ați avut de două ori bere tare, nu-i așa ?

— Așa cred. Încuviință din cap.

Era genul idiotului de White să facă atîta caz de fată. E drept că cei de teapa lui numai despre fetele de bar știu să vorbească. Nu-și dădeau seama că în Anglia toate femeile care te servesc dindărătul tejghelelor sînt neînduplecat de respectabile ? Sînt cîteva care cochetează vag, cu patronul, dar numai clienți foarte naivi[1] își puteau pune speranța în așa ceva.

White e lipsit de experiență, se gîndi el. Un surîs fin îi arcui buzele. Păcat că nu putea aplica gluma asta. Dar nu avea rost să-l jignească pe bietul om.

Dintr-o dată lui Green îi păru rău de White. Cerul e martor că el a avut doar cîteva sărmane aventuri amoroase. Dar în comparație cu White, știa să se descurce. Da, slavă Domnului, se pricepea.

Simți în spinare privirea lui White. Îl aștepta să-și arate vitejia. Să demonstreze cum se descurcă un bărbat cu o femeie. Mă rog, în orice

[1] *Green* în text, joc de cuvinte între Green (numele propriu) și *green* care înseamnă și „naiv".

caz cu o fată ca aceea de la tejghea. Surîse din nou, cu mai puțină finețe de data asta. Începea să se amuze.

Fata se întoarse cu berea.

— Un shilling și opt pence, spuse ea.

Domnul Green își căută pe îndelete mărunțișul în buzunare.

— Liniștită seară, spuse el.

— Se umple mai tîrziu, explică ea, cu un surîs impersonal. Să vedem, ce e azi ? Marți, nu-i așa ? Da, presupun că o să fie plin între nouă și zece.

— Nu ca la sfîrșit de săptămînă, spuse el zornăind mărunțișul.

— Dumnezeule, nu ! Rîse. Vinerea și sîmbăta sîntem trei oameni aici care servim. Nu stăm jos o clipă.

— Trebuie să fii obosită la închidere, opină el. În buzunar, banii erau calzi și grei.

— Așa și așa, spuse ea. Pe chipul ei se ivi o expresie închisă. Ceea ce se petrecea la și după închidere făcea parte din viața ei proprie, în care nu avea dreptul să-și bage nasul nici un client, numai fiindcă a plătit două porții de bere amară.

— Un shilling și opt pence, ai spus ? mormăi mr. Green în chip de scuză. Numără mărunțișul. Apoi, într-un val de expansivitate stăruitoare, adăugă : Ar trebui să iei ceva ca să aduni puteri pentru năvala de mai tîrziu. Ce ți-ar plăcea să bei ?

Ea se uită la el ; expresia îi era impenetrabilă, cu jaluzelele trase peste priviri. *Unul din ăia.*

— Nimic ; vă mulțumesc totuși, spuse ea.

— Haide, insistă el, aplecîndu-se către ea. Un lichior de ou. Te ajută să reziști cînd va fi îmbulzeală.

— Am să rezist și așa, mulțumesc, spuse ea. Cînd văzu îngrijorarea pe fața lui, se muie într-atît încît îi oferi un surîs care avea în el o vagă urmă de căldură. "Ei hai, mai zi ceva", îl îmbia surîsul.

Făcînd pe grozavul, mr. Green duse paharele în colțul unde stăteau ei.

— Te-ai descurcat bine, spuse mr. White cu entuziasm.

Mr. Green clătină din cap, ca unul priceput în ale vieții.

— E mai greu decît pare, spuse el. Ar trebui s-o mai dezgheț, mă îndoiesc că aș avea răbdare.

— Păi depinde de fiecare caz în parte, zise mr. White. Cu mine care stau aici și aștept să te duc la căscioara mea, sigur că n-ai avut mînă liberă.

— Probabil că asta este, răspunse mr. Green părînd că face o concesie asupra acestui punct. Firea lui cinstită nu-i îngăduia să facă mai mult pe tipul care joacă pe degete fetele de la bar.

Băură în tăcere timp de un minut sau două. Apoi, văzînd că mr. White vrea să spună ceva, mr. Green interveni cu o bîrfă de la bancă. Cît mai stătură în braserie, găsi mijloace de al ține pe mr. White la distanță, departe de subiectul cu fetele de bar, femei în general, stiluri de viață opuse și Parisul vesel. Era un efort, dar simțea că își cîștigase imunitatea prin lovitura cu

fata de la bar. Asta îi procurase, ca să spunem așa, cîțiva lauri pe care să se culce. Se simți ușurat cînd mr. White spuse în cele din urmă :

— Ei, ar cam trebui să mergem. Știa că în sînul familiei nu va păți nimic.

Mr. White locuia într-o casă numită „Sălciile". Sălcii nu se prea vedeau prin partea locului ; dar, cugeta mr. Green, tot mai bine decît „ostrovul meu", cum se numea casa în care locuia el. Și oricum, pe întuneric era cu neputință să vezi dacă sînt sau nu sălcii la marginea grădinii.

— Hai, Jim spuse mr. White îmbietor. Dă-mi haina dumitale... așa. Acum hai înăuntru. Îl introduse pe mr. Green într-un salonaș curățel. Un băiat de cincisprezece ani stătea pe o canapea, cufundat într-o revistă de aeronautică.

— Dick, strigă mr. White, du-te și spune-i mamei că a venit mr. Green.

— Știe, răspunse băiatul abia ridicînd ochii de pe pagină.

— Nu-i nimic. Du-te și mai spune-i o dată, porunci mr. White tăios. M-ai auzit ? adăugă el, deoarece băiatul nu se mișca.

— Sînt absolut sigur că știe, spuse Dick. A auzit cheia în ușa din față și a zis. . .

— Ascultă Dick, spuse mr. White. Nu te-am întrebat ce-a zis. Te-am rugat să te duci și să-i spui că am venit.

Dick execută o ușoară mișcare din șold, ceea ce sugera că avea în vedere eventualitatea de a

se ridica, dar înainte de a o pune în aplicare, ușa se deschise și o fată de vreo șaptesprezece ani, fără îndoială sora lui, intră în cameră. Cînd îl văzu pe mr. Green tresări ușor și își netezi repede părul, care era și așa în perfectă ordine.

— O, scuzați, murmură ea.

— Să te scuzăm, drăguță ? întrebă mr. White cu duioșie. Cum adică ?

— Nu știam că avem un musafir, spuse fata, altminteri nu intram aici cînd arăt ca o sperietoare.

— În ochii mei nu sînteți sperietoare, își auzi mr. Green propriul glas. Cuvintele astea rostite fără premeditare îl cam surprinseră.

— Mama știe că sîntem aici, drăguță ? întrebă mr. White. Întrebarea lui reteză, intenționat poate, reacția fetei la remarca lui mr. Green.

— Cred că da, spuse fata, vine și ea îndată

Mr. Green, cugetător ager, deduse că fata trebuie să fi știut că se aflau în cameră înainte de a intra. Așa că scuza cu sperietoarea nu era decît o firească pornire feminină de a atrage atenția asupra ei.

Ba chiar, de ce nu ? se gîndi el. *O fată de șaptesprezece ani are dreptul să se poarte ca la șaptesprezece ani, nu-i așa ? Și firește, o femeie de orice vîrstă trebuie să aibă feminitate.*

O femeie cam voinică, de vreo patruzeci de ani, intră atunci în cameră.

— Ethel, iată-l pe mr. Green, spuse mr. White. Soția mea, Ethel.

— Bună ziua, spuse mrs. White cu vioiciune. Părea perfect stăpînă pe sine. Mă bucur că ați venit pînă aici, la noi. Știu că e cam peste mînă.

— Acum călătoria e ușoară, spuse mr. Green. De cînd au electrificat linia, lămuri el.

Electrificarea liniei ferate le oferi un mijloc de a înfiripa conversația. Dr. White mărturisi că acum își făcea, mult mai mult decît înainte, cumpărăturile în centrul Manchesterului. Mr. Green spuse că se întreabă dacă asta nu înseamnă că vor fi în pierdere comercianții locali. Mr. White răspunse că nu crede așa ceva ; în definitiv era mult mai multă circulație și asta era un bine pentru comerț în genere.

În timp ce vorbeau, mr. Green își aruncă de mai multe ori privirea către fată. Hotărî că luase cele mai avantajoase trăsături de la fiecare din părinți. Felul în care urmărea conversația mutînd privirea, cu vioiciune și totodată cu modestie, de la unul la celălalt, contrasta plăcut cu purtarea fratelui ei care, pentru a arăta că disprețuiește conversațiile mărunte, își țintea cu seriozitate ochii asupra paginii cu tipăritură deasă.

După un răstimp, mrs. White și fata dispărură în bucătărie ca să facă ultimele pregătiri pentru masă. Mr. Green presupune că de obicei luau ceaiul mai spre seară, dar că acum dădeau o „cină“ în cinstea musafirului. El așa obișnuia. Acasă, bea întotdeauna ceai pe seară, dar dacă avea musafiri pe care voia să-i primească bine, îi poftea de obicei să ia cina la restaurantul vre-

unui hotel. Cît de trist era să primească întotdeauna la hotel ! Făcea bine, desigur, pentru că dacă ar fi primit musafiri acasă, proprietăreasa lui ar fi început foarte curînd să se simtă frustrată ; cu douăzeci de ani de proprietărese în urma lui, cunoştea semnele preliminare ale acestei redutabile stări şi o evita întotdeauna. Oricum, locuinţa lui nu era destul de mare ca să primească musafiri. Numai două camere, mobilate după gustul altcuiva, iar urmele propriei lui personalităţi, personalitatea lui James Green, puteau fi şterse în cinci minute. Toate astea duraseră prea mult. Un om de vîrsta lui ar fi trebuit să aibă casă proprie.

— Trezeşte-te, Jim ! rîse mr. White. Te-am întrebat ceva.

— Scuză-mă, spuse mr. Green tresărind.

— Înţeleg, zise mr. White Urmăreşti vedeniile din flăcări .

De teamă că mr. White ar ţine-o aşa şi mai gîndind că vedeniile acelea fac parte din Parisul vesel, mr. Green îl rugă paşnic să-şi repete întrebarea referitoare la munca lor, care se dovedi a fi fost banală. Timp de alte cîteva minute conversaţia, se îndeletnici, neprimejdios, cu astfel de subiecte ; apoi fiica lui mr. White intră şi spuse că masa e servită.

— Sper că vă plac costiţele de miel, mr. Green ? întrebă ea pe un ton conversativ, pe cînd ieşeau din cameră.

Mr. Green o încredinţă că îi plăceau. I se adresa pentru prima oară direct, şi el admiră felul în care îmbina stăpînirea de sine a mamei

sale cu o nuanţă de respect feciorelnic şi modest. Dădea impresia că o interesa într-adevăr dacă lui îi plac sau nu cotletele de miel.

Intrară în sufragerie unul după altul. Totul era aranjat cu strălucire : masa fusese împodobită cu flori şi era neîndoielnic că scoseseră serviciul de masă cel mai bun, în afară de cele mai bune tacîmuri şi pahare.

Se aşezară. Mr. Green observă că erau doar cinci la masă.

— Celălalt fiu al dumitale nu e acasă ?

— Aşa-i, unde-o fi ? întrebă mr. White. Dick, unde e Geoffrey ?

— La cercetaşi, răspunse băiatul cu nepăsare.

Masa începu. Mr. Green era aşezat exact în faţa domnişoarei White şi asculta cu atenţie de cîte ori i se adresa unul din părinţi.

Voia să-i afle numele de botez. Nu îndrăznea să întrebe de-a dreptul.

Masa era pe sfîrşite, cînd numele ieşi la iveală : Erica. Un nume atrăgător pentru o fată atrăgătoare, se gîndi mr. Green. Erica White. Hm !

Dintr-o dată, fără să vrea, mintea lui alcătui numele : Erica Green.

— Mai doriţi ananas, mr. Green ? întrebă mrs. White.

— Aa... nu, vă mulţumesc, răspunse el.

— Atunci să trecem în living-room să bem cafeaua.

Pe cînd ieşeau, mr. Green se întrebă dacă făcuse un efort conştient pentru a nu folosi cuvîntul „salon“ fiindcă presa ieftină o învăţase

că nu e o expresie aleasă, sau dacă numise întotdeauna living-room-ul living-room. Părea mai curînd genul de femeie care îi zice hol. Dar mai era și indiscutabil genul de femeie căreia nu era nevoie să-i spui de două ori că „hol“ e un cuvînt pus pe lista neagră. Da, da, o femeie care știe ce vrea. *Bine înțeles. !*

Îi apăru dintr-o dată limpede rostul invitației, pregătirile făcute cu grijă, familia care se dădea peste cap pentru el, iar băiatul cel mic, probabil un derbedeu nedisciplinat, măturat din cale. Ha-ha ! Va să zică asta era ! Fata era la vîrsta de scos la pețit ! El, James Green, era distribuit în rolul de pețitor !

Și de ce nu ? Era foarte firesc. Amicul White, topit după fiică-sa, dorea desigur să o vadă măritată cu un bărbat așezat, de nădejde, care să știe să-i poarte de grijă. Om cu judecată cum era el, nu-i trebuiau flăcăiandri fluieră-vînt, cu caș la gură. O pornea pe fată pe drumul cel bun. Un partener cu experiență. De aceea îi tot dăduse zor, așadar, cu aventurile amoroase ale lui, cu călătoriile în străinătate, cu Parisul vesel ! Mr. Green se căia de a-l fi judecat greșit pe mr. White. Îl privi peste masă cu un sentiment nou de camaraderie și simpatie. Mr. White, care își umplea pipa, era preocupat și nu observă.

Erica îi dădu lui mr. Green cafeaua. Pe cînd o lua, unul din degetele lui le atinse pe ale ei. Atingerea îi străbătu trupul ca o descărcare electrică. *Iar eu am patruzeci de ani !* se gîndi el. *Ei și, de ce nu ? Un om de patruzeci de ani*

mai are destule rezerve ! Precum va descoperi și ea, își făgădui el. Se simțea puternic, tare, sigur de el.

Se rezemă pe spate în scaunul lui și îi adresă fetei un surîs în care erau împletite căldură și puțină complicitate. Încercă să exprime, în mare, că înțelegea cum fusese pusă la cale mica reprezentație din seara aceea pentru a-i da lui ocazia să o studieze pe fată, că, departe de a fi înspăimîntat, el aprecia șansa care i se dăduse, și că o găsea pe domnișoară foarte pe gustul lui. Un surîs nu poate cuprinde toate acestea, dar totuși o mare parte din ele, și mr. Green își dădea toată osteneala. Nu fu nemulțumit cînd ea, în loc să-i răspundă la surîs, își coborî cu modestie privirea.

Cafeaua și conversațiile se prelungiră încă o jumătate de oră, la capătul căreia mr. White și fiica ei se retraseră, fără îndoială pentru a spăla vasele și a face ordine în bucătărie. Dick se topi într-un scop necunoscut și cei doi bărbați rămaseră singuri.

— Ultimul tren, presupun că vrei să afli, Jim, spuse mr. White, pleacă la unsprezece fără zece. Sper că nu vei ajunge prea tîrziu acasă.

— Tocmai bine, zise mr. Green, urmărind cu o privire de apreciere carafa cu whisky, cele două pahare și sifonul pe care gazda le scosese la iveală.

Așadar aveau să se instaleze și să discute chestiunea la un păhărel, ca oameni cu jude-

cată, ca oameni de lume. Hotărî să nu abordeze direct subiectul, înainte de a-l aborda gazda. În definitiv nu era probabil vorba să se aranjeze căsătoria cu una cu două, chiar în seara aceea. Ar semăna, de ambele părți, o grabă lipsită de demnitate. Totuși, nu avea rost să piardă ocazia de a-și lămuri pe deplin poziția. Nu avea nimic împotrivă ca mr. White să înțeleagă, în linii mari, că el dorește o nevastă și că Erica făcuse o impresie bună inimii lui de bărbat.

— Drăguță fată, Erica, spuse el, privind gînditor la pahar.

— Seamănă cu taică-su, spuse mr. White glumeț, trăgînd din pipă.

— E încă la școală, nu? întrebă mr. Green, făcîndu-se că se interesează într-o doară.

— A terminat de curînd, spuse mr. White. Acum urmează un curs de secretară. Îmi pare bine că nu e cu nasul pe sus, cu idei stupide despre carieră.

— Nu? întrebă mr. Green îmbietor.

— Nu e genul, răspunse mr. White. E cît se poate de fericită să rămînă unde îi e locul — acasă.

— Bineînțeles, nu va rămîne veșnic acasă, spuse mr. Green, îngăduind unei nuanțe viclene, vag încurajatoare, să i se strecoare în ton. Vei fi în curînd nevoit să te dai la o parte și să faci loc altcuiva.

Mr. White își privi prietenul fără să răspundă, ca și cum ar fi considerat această remarcă de un gust îndoielnic, și nu era hotărît să i-o

spună. În cele din urmă, se mulțumi să reia după o scurtă pauză:

— Le faci pe fete să urmeze o carieră oarecare; în zece cazuri față de unul, asta implică plecarea de acasă. Și atunci, firește, se îngroapă pe undeva, în alt oraș, și devine pradă oricărui afurisit de pungaș de pe acolo.

Mr. Green, neștiind ce să spună, clătină din cap a înțelepciune.

— A oricărui stricat și nepricopsit, spuse mr. White tăios. Și Dumnezeu știe că mișună astfel de indivizi pervertiți care socotesc că orice fată e prada ce i se cuvine pentru micile lui desfătări.

Mr. Green simți că va trebui să scoată conversația din acest făgaș și să pornească pe o direcție mai constructivă.

— E de nădăjduit, desigur, că va face o căsătorie potrivită.

— Va face o căsătorie potrivită, spuse mr. White. Am și început să-mi fac socoteli pentru vremea cînd va avea vreo douăzeci și unu de ani. Cunosc cea mai mare parte din tinerii districtului nostru, și chiar dacă nu-i cunosc pe ei, le cunosc părinții. Te asigur că veghez cu străşnicie. Sînt destui dintre care ar putea alege: flăcăi de vîrsta ei sau pînă la cinci-șase ani mai mari decît ea. Cam pe acolo, știi. Dar dacă îmi ajunge la urechi că unul din ei nu evoluează cum trebuie și ajunge rușinea familiei lui, îl înscriu desigur în mintea mea pe lista neagră.

Se opri așteptînd parcă un răspuns de la mr. Green, dar tot ce putu spune mr. Green era :

— Zău, chiar așa ?

— Da, spuse mr. White, încuviințînd din cap. Chiar așa. Numai cel mai bun dintre ei va fi destul de bun pentru Erica. Se va mărita cu un flăcău fără cusururi, cu un flăcău așa cum se cuvine. Ea se va păstra curată, pot garanta de asta, pînă îi va veni vremea, și n-am de gînd s-o dau pe mîna vreunui stricat și nepricopsit care să-și fi făcut de cap pînă atunci...

Tăcu dintr-o dată și coborî privirea, pînă atunci deschisă asupra lui mr. Green. Își dădu seama, fără îndoială, că făcuse o gafă. Mr. Green se simțea și el foarte stînjenit. White se lăsase pur și simplu dus de entuziasm într-un subiect favorit și nu intenționase să lovească în el anume. Totuși, un lucru era limpede ; cina nu fusese pregătită pentru motivul presupus de el.

— Va face, bineînțeles, ea însăși alegerea, spuse mr. Green cu glas slab.

— Da, va alege ea singură, zise mr. White. Dar aș fi un tată denaturat dacă nu aș dori să o feresc de primejdiile la care o expun tinerețea și lipsa ei de experiență. Rosti fraza ca și cum ar fi fost obișnuit s-o tot rostească.

Lui mr. Green îi stătea pe limbă să spună că pentru a feri o fată de propria ei lipsă de experiență trebuie s-o măriți cu un bărbat matur care știe ceva despre viață. Dar o singură privire către fața lui mr. White îl făcu să-și dea seama că e inutil să continue.

Conversația lîncezea. Nici unul din ei nu părea că mai are ceva de spus. Mr. Green se simțea obosit și apatic. *La ce bun ?* îi spunea o voce lăuntrică. *La ce bun ?*

Mrs. White apăru, dar Erica nu, și toți trei se așezară dinaintea focului, întreținînd o oarecare conversație. Dar era neplăcut, și toată lumea se simți ușurată cînd mr. Green se uită la ceas și spuse că trebuie să plece.

— Să te conduc la gară, spuse mr. White ridicîndu-se o dată cu el.

— O, nu te deranja, răspune grabnic mr. Green.

— Ba te conduc : nu e nici un deranj.

— Nu, zău că nu, spuse mr. Green cu hotărîre, prefer să merg singur. Mă cam doare capul. Răcoarea nopții îmi va face bine.

— Să vă dau o aspirină ? întrebă mrs. White.

— Nu, nu, răspunse el. Ceea ce îmi trebuie e o mică plimbare nocturnă, fără să fiu nevoit să fac conversație. Dîndu-și seama că această ultimă remarcă i-ar fi jignit gazda, adăugă : Sînt sigur că înțelegi ce vreau să spun.

— Da, spuse scurt mr. White.

În timp ce mr. Green își îmbrăca pardesiul în vestibul, Erica se ivi din altă cameră. Îi surîse. Dintr-o dată își dădu seama că e frumoasă.

— Sper că nu aveți drum lung de făcut, mr. Green, spuse ea.

— O nu, zise mr. Green. Nu e lung de loc. De fapt locuiesc doar de partea cealaltă a...

— Erica, spuse mr. White din ușă, fii fată cuminte și du-te la culcare și nu-l ține de vorbă pe mr. Green toată noaptea.

— Sînt politicoasă, atîta tot, spuse ea bosumflîndu-se.

— Așadar, noapte bună, Jim, zise mr. White deschizînd ușa de la intrare. Sper că ți-a mai trecut durerea de cap.

— E un fleac, răspunse mr. Green. Le spuse noapte bună gazdelor și le mulțumi. Apoi se întoarse spre Erica, dar ea îl ascultase pe tatăl ei și se dusese sus.

— Ne vedem mîine la truda zilnică, spuse mr. White ; fire bună, își recăpătă repede voioșia.

— Am să vin cu entuziasm proaspăt după o seară ca asta, zise mr. Green. Dorea foarte mult să șteargă orice impresie proastă pe care ar fi făcut-o.

Mai schimbă cîteva urări de noapte bună, apoi mr. Green porni pe poteca grădinii.

— La stînga, la dreapta, apoi iar la dreapta, nu te poți pierde, strigă mr. White după el.

— Mulțumesc, strigă mr. Green peste umăr. Nu se opri din mers și cînd ajunse la poarta grădinii auzi ușa din față închizîndu-se în urma lui.

STRĂINUL

Dintre toate necazurile mele, cel mai neplăcut este în clipa de față nervul ăsta care mi se tot zbate în obraz. Încerc mereu să-mi spun că n-are importanță. De observat observă toată lumea, dar nimeni nu se sinchisește. Umblă părerea că refugiații sînt nervoși și istoviți : așa își dovedesc autenticitatea. „Bietul om ! După toate prin cîte a trecut ! Revoluție, lupte de stradă, evadări riscate, obligația de a părăsi totul, nu-i de mirare că nu e în formă. I-ați văzut spasmul nervos ? Foarte trist.“ Așa se vorbește. Și n-ar trebui să-i urăsc din pricina asta : ar trebui să le fiu recunoscător pentru că, în obișnuitele limite omenești, sînt amabili. Au într-adevăr față de mine o bunăvoință autentică. Au viețile lor de trăit și hainele lor de purtat și trebuie să-și ia masa și să-și vadă de iubiri și de prieteni și de copii și de conturile lor la bancă. Și cu infima parte care le mai rămîne după toate astea, mă compătimesc sincer pe mine. Știu că e așa și îi respect. Aș dori doar să nu se mai zbată nervul ăsta. Pură

vanitate : şi numai vanitate, totuşi, fiindcă te simţi atît de slab cînd nu te-ascultă trupul ! M-aş simţi slab chiar dacă aş avea casă şi prieteni şi o patrie care să mă recunoască ; cu atît mai mult acum, cînd trupul mi-e singurul bun !

Haide, îmi spun, te afli la o petrecere. Cum te arăţi sociabil, cum arăţi că apreciezi amabilitatea gazdelor tale ? Ai de gînd să stai toată seara singur într-un colţ, cu un pahar gol în mînă şi cu muşchiul care ţi se zbate în obraz ? Surîzi, priveşte în jur ; arată că eşti dispus să fii prietenos.

Vezi ? Prinde : uite că vine gazda şi aduce două persoane să ţi le prezinte. Un bărbat gras şi neîngrijit şi nevasta lui, subţire şi elegantă. „Vreau să-ţi prezint pe..." Nume, nume ; nume englezeşti solide şi pătrate, care ies greoi din gură, cu un zgomot înfundat şi cad pe podea. Ţi le închipui rămase pe jos ca nişte cuburi uitate de un copil. Toate numele engleze sună a John Blomp, iar numele nevestelor lor a Susan Blusan. Sau Anne Gram. Numele meu, care răsuceşte limba ca o succesiune de pocnituri de bici în arena unui circ, le pare ridicol acestor oameni. Ba mai rău, mi se pare ridicol şi *mie*. Mă simt ca un impostor care şi-a scornit un nume.

Stăm de vorbă. El e scriitor. Nu mă surprinde, dat fiindcă neîncetat îmi sînt prezentaţi scriitori. Ei îmi ţin acum loc de patrie. „Republica Literelor" : o ficţiune nevinovată. Aşa că şi de data asta încep o conversaţie în care mişcările sînt cu totul automate. Mutăm piesele de colo-colo, străduindu-ne să fim amabili. Singura deosebire e că el le mută cu uşurinţă mecanică, în timp ce eu mut cu nesfîrşită trudă ; obrazul îmi tresare mai rău ca oricînd în timp ce-mi frămînt mintea să găsesc cuvîntul potrivit. Uneori cred că n-am să stăpînesc niciodată această limbă blestemată, sortită de un popor insular uzului exclusiv al indigenilor.

Mutăm piesele de pe un patrat pe altul. N-a auzit de mine, nici eu de el. Ştie, fiindcă i-a spus gazda, că în ţara mea sînt un poet renumit. Îl întreb despre opera lui. Îmi place că e modest ; un roman sau două, recenzii la o publicaţie săptămînală, cîteva povestiri la radio. Ca mulţi alţii. Nevasta lui e tot timpul cu ochii aţintiţi asupra chipului meu. Pare înfometată, ca şi cum el nu i-ar da destul de mîncare. La ce se gîndeşte ? Se întreabă ce fel de om ascund vorbirea mea poticnită, frecventele pauze pe care le fac fiindcă sînt derutat, spasmul meu nervos ? Se întreabă poate dacă sînt bun de mîncat ? Am hotărît : seamănă a pasăre. Osoasă ca o pasăre, cu aceeaşi expresie fixă sugerînd în parte şi o reptilă, dar şi (ca să fiu drept) cu ceva din farmecul delicat şi vioi al unei păsări. Îmi vine să-i spun bărbatului : „Nevasta dumitale seamănă cu o pasăre. Se uită la mine ca şi cînd eu aş fi o pisică, iar ea o pasăre care a învăţat să prindă pisici." Ce uşurare ar fi să încep o conversaţie plină de fantezie, amuzantă, ba chiar trăsnită ! Să scăpăm de jocul ăsta cu fise, mort şi istovitor ! Dar desigur nici vorbă

de așa ceva. Chiar dacă, mînat de o pornire nebunească, aș lua-o pe calea asta, vocabularul meu deficient m-ar opri înainte de a fi rostit cîteva fraze. Și continuăm tot așa. De cînd mă aflu în țara asta, care au fost etapele evaziunii mele, ce ajutoare mi-au dat organizațiile internaționale.

Înțelege oare îndesatul ăsta cu privire gravă ce mi-au făcut ? Poate ; în definitiv, trăiește și el tot prin cuvînt și înțelege probabil ce înseamnă să ți se ia cuvîntul, să-ți fie smulsă limba din rădăcini, iar mintea ta, cu puterea ei de percepție, cînd activă, cînd coborînd spre străfunduri, și cu minunatul ei joc de lumini, să-ți fie, ca tăblița unui copil, ștearsă cu o cîrpă plină de praf și trimisă înapoi la școală. E plictisit ; conversația începe să-l obosească, cu ritmul ei mecanic de du-te-vino, cu platitudinea ei, cu ideile ei generale ; privirea lui începe să rătăcească prin cameră, căutînd scăpare. Găsesc așadar o scuză oarecare pentru a-l părăsi, pe el, și pe nevasta lui cu înfățișare de pasăre. Au fost copii cuminți, și-au făcut datoria. Și mi-au îngăduit să-mi exersez engleza.

„Engleza mea", dar engleza nu va fi niciodată a mea. Sînt prea bătrîn. Ar trebui, trebuie să învăț s-o stăpînesc într-o măsură oarecare, dar va fi întotdeauna a lor, nu a mea. Un om nu poate avea decît o singură limbă, așa cum nu poate avea decît o singură mamă. Și-acum plîng după ea, tot atît de sfîșietor cum ar plînge cel care și-a pierdut mama. Oh, graiul meu, graiul meu ! Sufletul, viața și amintirea poporului meu izbucnind dintre buzele lui ca un veșnic, nesecat izvor. Cît de arzător caut pînă și pe cea mai ștearsă, cea mai anostă persoană care să folosească în chip firesc cuvintele acelea, cîndva ale mele : ar fi o picătură din izvorul acela, stropindu-mi obrazul ca o binecuvîntare.

Dar aici, în această încăpere, nu cunoaște nimeni izvorul meu. Dacă vreau așadar să vorbesc în graiul meu, trebuie să vorbesc cu nervul obrazului : „Ia ascultă, nerv, îi spun. Ce-i cu tine ? Nu știi că ești foarte favorizat ? Trebuie să-ți aduc la cunoștință, sir, că faci parte dintr-o prea fericită anatomie. Dacă ai fi un nerv din obrazul unui refugiat de rînd, ar fi de înțeles pentru ce te zbați ; de fapt ai putea fi iertat în aceste condiții, dacă te-ai zbate pînă ai scăpa din balamale și ai cădea pe caldarîm, unicul tău viitor fiind de a te vedea măturat împreună cu gunoaiele. Dar tu, dragul meu sir, faci parte din chipul *meu*, un chip care a fost deseori fotografiat, ca să nu mai vorbim de cîte ori i s-a făcut portretul, desen sau pictură".

Pictură... o, Marya, unde ești acum ? Un șiretlic al tău, nu-i așa, Marya, cînd ai propus să-mi faci portretul, ca să ajungi la mine și, în curînd, să-mi scrii numele pe lista iubiților tăi ? Nu doresc să te mai văd, Marya, fiindcă au trecut ani de la despărțirea noastră, doresc doar să știu unde te afli : dar amîndouă sînt cu neputință, nici nu te voi mai vedea, nici nu voi mai auzi vreodată de tine. Acum un an gîndul ăsta nu m-ar fi durut, dar acum mă doare,

Marya, mă doare pînă la lacrimi și strigăt. Nu numai din pricina ta, trista, vicleana mea dragoste, *dar fiindcă îmi aduce din nou în minte vorbele*. Cafeneaua în care ai venit către mine și te-ai prezentat (să nu crezi că n-am știut din prima clipă ce vrei, zgripțuroaico !), lumina soarelui, strada leneșă, glasurile... Doamne, glasurile... Marya, mintea mea te-a transfigurat, apriga flacără a amintirii ți-a dat o înfățișare nouă, sfîntă. Acum ești parte din izvor !

Iată că vine iar gazda mea să-mi prezinte o altă victimă, care pare să aibă presimțiri rele. Alt scriitor ? Vreun redactor sau vreun editor ? Sau orice a putut captura ca să mascheze tragicul chip al clovnului din colț, care mormăie și se schimonosește deasupra unui pahar gol ?

Dar uite o sticlă și paharul meu nu mai e gol, și am o figură nouă de privit și un nume nou de aflat și vechiul joc de luat de la început. *Bună-ziua... Da, se împlinesc șase luni într-adevăr, au fost foarte mărinimoși... planurile mele de viitor...* și nu-i mai vorbesc nervului din obraz, dar el tot îmi vorbește mereu, în graiul meu pierdut, amintindu-mi cerul sub care mi-am trăit tinerețea și chipurile prietenilor, unii morți, alții dispăruți, și cafeneaua și pe Marya, care trecea strada însorită cu un tablou sub braț, și poeziile pe care le scriam și mi le citeam noaptea în camera înaltă care domina orașul, și cuvintele, frumosul izvor de apă vie al propriilor mele cuvinte, cu jocul izbucnit spre văzduh al minunatelor pene pe care nu le voi mai vedea nicicînd.

Da, au fost cît se poate de mărinimoși... Abia mă mai simt ca un refugiat... nemaipomenit de norocos...

Jocul de-a ineluș-învîrtecuș continuă ; mereu cîte o nouă victimă, și alta, și alta. Paharul meu se umple, se golește, se umple din nou. Petrecerea ține de ceasuri întregi. În curînd mă voi duce acasă ; dar nu încă. Nu pot înfrunta singurătatea ; chiar dacă nu sînt cu acești oameni, ci numai printre ei, tot e ceva.

Continui să vorbesc automat. Acum mă adresez unei femei. Buzele mele se mișcă independent, alcătuind aceleași silabe plicticoase de care m-am săturat cu toate că aparțin unui grai încă țeapăn de nou ce-mi e ; și pe cînd vorbesc mă uit la ea, din pură obișnuință, cîntărind farmecul ei sau dimpotrivă, așa cum faci, doar pe jumătate conștient, de cîte ori e vorba de o persoană de sex opus. Arunci o privire, apoi te gîndești la altceva... dar nu ! Ce se petrece cu mine ? Mi se taie dintr-o dată picioarele, întind mîna ca să mă sprijin pe masă... Gata, a trecut. Această femeie, care e durdulie și blondă, și trecută de patruzeci de ani, care surîde liniștitor și are totuși o privire moartă : în clipa în care am privit-o *am văzut-o pe Marya*. Nu pe Marya așa cum o chemasem în închipuire, tînără, sprințară, frumoasă, dar Marya așa cum era în realitate : grasă, trecută, nemulțumită, vicleană, îngălată. O, știu cine-mi ești, Marya ! Ai fi bucuroasă dacă ai afla că m-ai amăgit, fie și în amintire !

Ascultă-mă, Marya, am să-ţi vorbesc în propriul meu grai, chiar acum, în timp ce buzele mele flecăresc, jucînd ostenite silabe spre folosul femeii ăsteia de aici. Amanta unui poet! Straşnic sună, nu-i aşa ? O artistă dînd de bunăvoie dragostea şi mîngîiere altui artist : tu cu paleta, eu cu vorbele, sus deasupra oraşului, în nopţile de primăvară încărcate cu electricitate. Minunat, minunat! Numai că nu prea era aşa, ce spui, Marya ? Cînd ai ajuns la mine erai destul de uzată, nu-i aşa ? Dar nu m-ar fi supărat aspectul tău fizic, îmbrăcămintea ta sărăcăcioasă şi zbîrciturile din jurul ochilor, dacă sufletul tău n-ar fi avut cu mult mai neplăcute urme de uzură. În realitate nu-ţi plăceau bărbaţii, şi nu e de mirare, după felul în care se purtaseră cu tine. Dar nici nu te puteai lipsi de ei. Să presupunem că tot aşa eram şi eu în ceea ce priveşte femeile. Ne căutam unul pe celălalt şi meritam iadul meschin pe care ni-l cream unul altuia. Da, da, unele din imaginile fermecătoare pe care mi le înfăţişează memoria sînt adevărate, sau în orice caz nu cu desăvîrşire false. Aveam într-adevăr o cameră undeva sus de unde puteam privi oraşul, eu stăteam într-adevăr la fereastră şi recitam poezii. Dar asta se petrecea într-un cartier mizer, şi oamenii care locuiau în celelalte apartamente erau beţi deseori şi brutali uneori, şi urcam scările pe furiş, tremurînd de spaimă şi deseori stăteam în cameră chiar dacă nu dormeam, fiindcă nu puteam înfrunta tărăboiul de pe scara cu covorul ei destrămat şi scorţos de mult ce se vomitase pe el. Nu-mi plăcea camera aceea şi scoteam cu greu banii pentru chiria săptămînală, dar undeva trebuia să înnoptăm, nu-i aşa, Marya ? Nu se putea, nu-i aşa, să exhibăm în stradă dezgustătoarele noastre spasme fizice. Iar tu locuiai cu bătrîna ta mamă, de *ea* mi-a fost lehamite după prima vizită, cînd m-a urmărit din cameră în cameră cu necontenita ei litanie de văicăreli stridente. Era la fel de nesuferită ca nevastă-mea, numai că nevastă-mea era posacă ; felul ei de a-şi arăta nemulţumirea era să nu deschidă gura o săptămînă întreagă. Oh, ce viaţă idilică, zău ! Fireşte, ştia despre tine, Marya, dar ce era să facă ?

Ei, dar toate acestea au trecut de mult. N-am putut s-o aduc după mine, şi oricum n-ar fi vrut să vină, chiar dacă ar fi fost cu putinţă. Se va da bine cu noul regim ; îi vor îngădui probabil să încaseze şi drepturile mele de autor şi va trăi destul de bine de pe urma lor ; tot atît de bine pe cît trăise cît eram eu acolo, oricum... ciudat cît de subit am început s-o urăsc ! Mi se părea că se preschimbă într-o broască rîioasă, chiar sub ochii mei, îndată după nuntă. Înainte de a pleca ultimul invitat, mă şi întrebam cum o să petrec noaptea cu ea, fără să mai vorbim de cele cinci mii de nopţi care ne pardoseau calea spre mormînt. Dar fiica mea ! Dacă se va simţi cineva bine sub noua orînduire, aceea va fi *ea !* Aş pune pe loc prinsoare că a şi găsit un protector în cercurile înalte ale birocraţiei, că circulă în maşină şi că înfulecă ciocolată cu lichior. Probabil că îşi

aranja toate astea încă din clipa în care eu, tatăl ei, fugeam ca să-mi salvez viața. Dacă aș fi fost prins și împușcat, nu mă îndoiesc că ar fi cerut să fie de față la execuție. „Uite, tăticule, ar fi spus ea, zbătîndu-se ca să ajungă în primele rînduri ale gloatei, sînt aici ! Asta e noua mea haină de blană și mîine capăt o brățară, și mamei nu-i e greu *de loc* să facă rost de gaz lampant : *acum* recunoști că sînt mai deșteaptă decît tine ?“ „Da, dragostea mea, aș fi răspuns eu, pe cînd mi se lega batista la ochi, ai moștenit istețimea mamei tale. Amîndouă sînteți mai istețe decît mine. Singurul lucru la care m-am priceput vreodată a fost să scriu poezii. Singurii mei prieteni au fost cuvintele ! Iar voi două v-ați făcut din mine ospăț, ați mîncat tot, pînă și tălpile ghetelor mele !“

Cerule, n-am auzit nimic din ce mi-a spus femeia asta în ultimele cinci minute. Se uită la mine ciudat. Mă crede probabil beat. Păi da, sînt beat, beat de revelație, de luciditate. Trebuie să plec, să umblu singur pe străzi. La revedere gazdei mele. La revedere ici, la revedere colo. Pardesiul, pălăria. Jos, pe scări, în ploaia și răcoarea de afară. Aer plăcut, rîul întunecat curge viguros pe lîngă mine ; în definitiv, poate că într-o zi voi iubi meleagurile astea. Deocamdată, să revin la Marya.

Sau mai bine nu. Să nu revin la ea. Am văzut-o așa cum era în realitate și m-a scîrbit. Cît de mincinoase erau amintirile mele ! Dar minciuna e contagioasă și s-au contaminat probabil chiar de la Marya. Ea ura cinstea cum urăște liliacul lumina zilei ; o durea cu adevărat cînd auzea spunîndu-se adevărul, chiar și în chestiunile cele mai neînsemnate... Dar furatul ! Șterpelea orice lucrușor care îi plăcea și îl îndesa în geantă mai repede decît privirea ta i-ar fi putut urmări mîna. Obiectele mărunte care-i plăceau însă cel mai mult erau monedele, sau bacnotele cînd era rost să le umfle. Nu îndrăzneam să-mi golesc buzunarele, noaptea. Îmi țineam banii la îndemînă chiar și cînd făceam dragoste. Marya nu s-ar fi dat îndărăt să-mi cerceteze buzunarele în toiul. . . mă rog, nu are rost să insist.

Ceea ce mă interesează este că am avut, în plină banalitate și plictiseală, momentul acela de revelație. Țipătorul fundal de vise pe care mi-l zugrăveam a crăpat drept în două și mi-am zărit viața așa cum era cu adevărat : falsă, compromisă, meschină și în linii mari și în detaliu. Cu excepția poeziilor mele. E important să mă agăț de asta. Poeziile mele erau într-adevăr bune. Presupun că într-o zi va trebui să mă conving pe mine însumi de faptul acesta ca de un fapt oarecare, un fapt de care îmi amintesc ; anii vor trece, graiul meu va înceta să-mi fie un bun viu, intim, și cu toate că voi fi întotdeauna în stare să-l citesc și să-l vorbesc destul de bine, voi pierde acea profundă cunoaștere a unei limbi care îți dă puterea să deosebești ce e bun și ce e rău în literatură. Dar acum, cînd umblu pe lîngă apa întunecată și am de partea cealaltă clădiri înalte, moarte, triste, acum, în clipa aceasta, știu cu adevărat.

Am fost întotdeauna un dibaci mînuitor de cuvinte. Printre poeţii noştri nu se afla nici unul care să fi solicitat şi să-şi fi însuşit limba noastră atît de complet ca mine. Făceam cu ea tot ce doream ; îmi dădea pe loc orice îi ceream ; eram copilul ei răsfăţat, căruia îi îngăduia orice toană, în timp ce oameni cu talent autentic şi cu integritate veritabilă se trudeau ani în şir, fără să obţină nicicînd întreaga ei bunăvoinţă, şi nu ştiau niciodată dacă ea e dispusă să le acorde ceea ce îi cereau. Şi nu cuvintele erau totul : aveam ceva de spus şi toată lumea ştia asta. Poate că propria mea viaţă fiind stătută şi dezamăgitoare, vedeam cu atît mai limpede ce *ar fi putut* să fie viaţa pe acest pămînt ; vedeam pînă în miezul viselor şi dorinţelor, şi le dădeam formă, o formă lirică adevărată, viguroasă, care umplea oamenilor ochii de lacrimi cînd mă ascultau citind. Nu lacrimi de tristeţe, ci lacrimi de bucurie — da, bucurie şi uşurare, fiindcă descopereau că la urma urmelor nu erau singuri, că altă făptură omenească cunoscuse visele care coborau asupra lor cînd, în întuneric, îşi odihneau, în singurătate, capul pe pernă. Să visez visele lor împreună cu ei, dar să găsesc cuvintele pe care nici într-un milion de ani nu le-ar fi putut găsi, să le înveşmîntez visele în cuvintele acelea, să le îmbogăţesc cu toată măreţia şi profunzimea şi cu intensa lumină arzătoare şi zglobie care joacă prin graiul nostru — asta a fost izbînda mea şi nimic nu mi-o poate răpi !

Aşa că, la urma urmelor, ce importanţă are ? M-am păcălit pe mine însumi, nu am onestitate morală : îmi amintesc de viaţa mea trecută ca de un răstimp de tihnă, de libertate şi de strălucire, cînd în realitate era searbădă şi meschină ca o gheată veche pescuită într-o baltă. Acolo unde ar fi trebuit să am aduceri aminte, nu am decît vise. Fiindcă ştiu că aceste sclipiri de realism şi onestitate vor deveni din ce în ce mai rare. Poate că aceasta a şi fost ultima dintre ele. În cîte un vis urît, din cînd în cînd, sau într-o clipă rece de deprimare, s-ar putea s-o văd pe Marya ca pe o tîrfă cleptomană, pozînd în artistă, pe nevastă-mea ca pe o îngălată ursuză, pe fiică-mea ca pe o zăpăcită, cu totul superficială, învăluită în egoism ca o scroafă de rasă în grăsimea ei. S-ar putea să văd cafeneaua mea iubită ca pe un birt slinos, plină de paranoici trîndavi, roşi de înfumurare şi de invidie, un loc unde trebuia să alegi cîte un grăunte de bun simţ şi de bunăvoinţă dintr-un munte de bîrfă şi defăimare. *Nimic din toate acestea nu are importanţă* — iată ce am descoperit în seara asta. Graiul meu era autentic ; dragostea şi cucernicia mea faţă de el, poeziile pe care le scriu în limba mea, viaţa care era o continuă celebrare a acestui miracol, tezaurul de cuvinte : toate astea au fost adevărate, şi în balanţa finală puţin adevăr va cîntări mai greu decît o lume de minciună. Oraşul meu, cafeneaua mea, Marya, nevasta mea şi fiica mea, toate implicaţiile vieţii aşa cum o cunoşteam, erau pătate ; dar acum, fiindcă mă

gîndesc la ele în cuvinte care vin din îndepărtata, frumoasa lume a graiului, au prins adevăr. Numai cu prețul unui mare efort le pot vedea, așa cum erau, pe toate : cu excepția izvorului ! *Pe el* îl văd, cînd închid ochii, tot atît de limpede cum văd, cu ochii deschiși, stîlpul de felinar din fața mea.

Acum m-am întors la casa în care locuiesc. Voi sui scările pînă la camera mea, mă voi culca și voi dormi. Și voi înceta să mai lupt. Din clipa aceasta, mă predau izvorului, primind ca pe o binecuvîntare faptul că sfînta lui boare de picături mi-a atins amintirile și le-a preschimbat în vise. Poate că, la urma urmelor, în răstimpul acestor ani nu eu am visat, ci izvorul. Graiul meu mă grăia pe mine ; devenise viața mea și mă trăia pe mine ; și-acum, poate, cînd se îndepărtează tot mai mult de realitatea vieții mele de fiecare zi, va deveni un vis uriaș în care rătăcesc, în care pot să-mi lepăd identitatea și să devin, în locul visătorului, visul însuși.

Într-adevăr, mă așteaptă zile minunate !

CRĂCIUNUL LA RILLINGHAM

— Să știi Sidney, spuse mr. Rillingham cu glas tare, că Patty e o fată foarte norocoasă.

Vorbea tare nu fiindcă Sidney s-ar fi aflat la distanță. Sidney era chiar lîngă el, ajutîndu-i să așeze cîteva picupuri noi în vitrina cea mare. Ci fiindcă Patty era la distanță, ba mai și pusese, ca de obicei, un disc.

Sidney știa că puțin îi pasă lui mr. Rillingham dacă el îi răspunde sau nu, așa că se mulțumi să încuviințeze din cap și să spună :

— Norocoasă.

— Gîndește-te, să-i placă cuiva atît de mult ceea ce face ca să-și cîștige existența, spuse mr. Rillingham, tot cu glas tare.

— Nu prea pare în regulă, spuse Sidney, aplecîndu-se ca să culeagă de jos un catalog de care se împiedicase.

— Ascultă ce-ți spun : pe mine nu mă deranjează, zise mr. Rillingham, ba dimpotrivă. Îmi crește inima cînd văd o persoană fericită. Mai ales una tînără și drăguță, ce zici Sidney ?

— Da, da, spuse Sidney ca și cum și-ar fi vorbit sie însuși.

— Tînără, drăguță și fericită, spuse mr. Rillingham. Un zid sonic înaintă din partea cealaltă a magazinului și îi plesni vorbele înapoi în gură. Sidney și le închipuia încolăcindu-se în jurul dinților lui mari, ca serpentine de hîrtie suflate în jurul stîlpilor de felinar și ale grilajelor.

În fiecare noapte întreb astrul ce-re-he-hesc
De ce n-am încă vîrsta și totuși iube-he-hesc.

— Poftim, mr. Rillingham? strigă Patty către celălalt capăt al magazinului. Ați spus ceva?

— Tocmai îi spuneam lui Sidney, răspunse mr. Rillingham, ridicînd glasul pe deasupra vacarmului crescînd, că ești o fată foarte norocoasă.

— Lua-te-ar moartea, spuse calm Sidney în sinea lui.

— Și ce, nu merit? întrebă Patty, venind către ei. În definitiv e Crăciun. Se opri la vreo doi metri de mr. Rillingham, care, cu haina descheiată, stătea îngenuncheat în vitrina mare, și îi aruncă un surîs poznaș.

Mr. Rillingham nu răspunse. Părea puțin cam încurcat. Sidney observase mai de mult că lui mr. Rillingham îi place să glumească cu Patty pe un ton galant, atîta vreme cît se aflau la capetele opuse ale magazinului și atîta vreme cît el, Sidney, putea fi intercalat ca material izolant. Dar dacă Patty se apropia, iar mr. Rillingham se afla față în față cu ea, părea că se face ghem.

Avea ochi rotunzi, albaștri și holbați, și păr blond tuns foarte scurt. Sidney nu găsea că fața ei e frumoasă, așa că în general se uita la trupul ei, un trup din acelea care sugerează cuvîntul „opulent“ și „mărinimos“. Ca să vorbim pe șleau, pieptul ei era atît de mare încît Sidney îl crezuse capitonat. De curînd, totuși, începuse să-l creadă autentic, fiindcă ocaziile de verificare păreau că întîrzie să se ivească. Situația asta, în general, îl obosea pe Sidney foarte mult.

— Pare destul de bine, patroane, spuse Sidney, privind în jos la cele patru picupuri lustruite, de diferite mărimi și forme, pe care le aranjaseră în vitrină.

— Așa ar trebui să fie, spuse mr. Rillingham, ridicîndu-se cu vioiciune și ușurare. Mă duc să văd de afară.

Coborî din vitrină și ieși pe ușa magazinului, îmbrăcîndu-și haina pe drum.

— Cam tîrziu de expus marfa, pe douăzeci și patru, spuse Patty.

— Abia a sosit, lămuri Sidney. Și în afară de asta o să te mire cîte picupuri și alte chestii importante se vînd exact cînd mai e puțin pînă la închidere, în ajunul Crăciunului. Familia pregătește tot pentru bairamul de Crăciun, dar tinerii vin acasă și spun: „A, nu! Nu mai folosim picupul ăsta de tip *vechi!*“ Babacul vine aici cu buzunarele doldora de banii pentru săr-

bătorile Crăciunului și pac! Pînă să te dezmeticești bine, ai și vîndut trei-patru picupuri, după-amiază, în ajunul Crăciunului.

— Ihî, răspunse Patty. Își mișca fălcile ritmic, parcă ar fi mestecat chewing-gum, și îl observa pe mr. Rillingham care stătea afară, pe trotuar, așa cum ar sta un cumpărător.

Sidney se întrebă de ce se mai ostenește să vorbească cu Patty. Nu reușea niciodată să aibă un ton firesc. Simțămintele lui față de ea erau prea confuze.

Mr. Rillingham, de afară de pe trotuar, aruncă o ultimă privire cercetătoare către vitrina cea mare, dădu colțul ca să se uite și la cea mică, apoi se întoarse la ușa magazinului. Tocmai o deschidea cînd un grup de tineri, doi băieți și două fete, toți în haine de *duffle*[1] și pantaloni fără dungă, izbucniră de după colț și se înghesuiră la intrare. Nu păreau că-l văd pe mr. Rillingham, cu toate că-l îmbrînciseră în calea lor, în asaltul care țintise ușa magazinului. Prin sticla ușii, Sidney aruncă o privire către chipul lui mr. Rillingham, roșu și fioros de atîta supărare. Apoi tinerii năvăliră în magazin, părînd că-l umple cu zgomot, cu mîini și picioare neastîmpărate, șaluri și mănuși colorate și cu numele lui Patty pe buze. Parcă începuse o petrecere în magazin.

Sidney îl urmări pe mr. Rillingham cum intră încet, cum închide ușa în urma lui și rămîne o clipă uitîndu-se la cei cinci tineri adunați mănunchi în jurul discurilor expuse în partea cealaltă a magazinului. În timp ce îi privea, supărarea îi pierea de pe fața care se boți într-un surîs grăsun.

[1] Stofă groasă, aspră, cu fir lung și des (engl.).

— Bună treabă am făcut pentru comerțul nostru, Sidney, mai bună nici că se putea, spuse mr. Rillingham cu duioșie.

— Da, e nițel altceva, spuse Sidney.

— Tinerii sînt cei care au bani în ziua de azi, Sidney, spuse mr. Rillingham. Comerțul nostru cu discuri nici n-ar exista, dacă n-ar fi tinerii.

— Treizeci și patru, spuse Sidney între dinți.

— Rock-and-roll! spuse mr. Rillingham vesel. Trăiască rock-and-roll-ul.

— La mulți ani, spuse Sidney.

— În felul acesta toată lumea e fericită, spuse mr. Rillingham. Mă bucur că pot spune așa ceva de Crăciun! Lui Patty îi place să vîndă articole de felul acesta, poate sta de vorbă cu clienții despre ele. E tot atît de pasionată ca și ei.

— Vacă tîmpită, grăi Sidney în sinea lui.

— Știi cîte fotografii ale lui Elvis Presley are fata asta acasă la ea? întrebă mr. Rillingham, răsucindu-se către Sidney.

— Multicele, presupun, spuse Sidney, agitînd prin jurul propriei sale persoane cîrpa de praf.

— *Nouăzeci,* spuse mr. Rillingham cu solemnitate. Fiecare în alt fel. Așa mi-a spus ea și

o cred. Îți spun eu că e *nebună* după chestii de astea.

— Nebună e bine zis, spuse Sidney, înainte de a se putea opri. Mr. Rillingham se încruntă.

— Nebună sau nu, băiete, spuse el, schimbînd brusc tonul, entuziasmul ei vinde marfa, o face să se urnească din rafturi. De ce intră tinerii ăștia în magazinul nostru mai curînd decît într-altul ? Din pricină că aici e Patty. Și de ce din pricina ei ?

— Ca să se uite la balcoanele ei mari, vru să spună Sidney. Dar știa că adevăratul motiv era cel dat de mr. Rillingham.

— Le place o vînzătoare care le înțelege gusturile. E în stare să le pună discuri ore în șir și nu se necăjește dacă, la urmă, ei pleacă fără să cumpere măcar unul. Și nici eu nu mă necăjesc. Nu-i strică nici unui disc să fie ascultat de cîteva ori. Apoi cînd vine ziua în care *au* bani... Ha ! Mr. Rillingham suflă, învăluit în prea fericita viziune a unui comerț din ce în ce mai extins. Vin aici pentru că își amintesc de timpul plăcut petrecut cu Patty care le pune rock-and-roll-uri toată după-amiaza și nu le pretinde niciodată să le cumpere. Și să știi, timpul acela vine, Sidney, adăugă mr. Rillingham pe un ton pătrunzător, ca și cum și-ar fi amintit că îi ține lui Sidney un logos plin de energie. Vine fără greș. Fiindcă în ziua de azi și în lumea în care trăim tineretul are bani.

— Treizeci și cinci, numără netulburat Sidney.

Mi-am luat o păpu-hu-șă, ea doarme și vorbe-he-hește și plînge și humblă și trăie-hește, zbiera picupul mai tare decît adolescenții care țipau.

Sună telefonul și mr. Rillingham străbătu magazinul ca să răspundă. Sidney fu mulțumit să fie lăsat în pace o clipă, ca să se complacă în proasta lui dispoziție. Cu cîrpa de praf începu să lustruiască furios o casetă cu discuri. Ce trebă avea mr. Rillingham să vie să-i spună, din cinci în cinci minute, cît de mari servicii aduce Patty magazinului ? Specialitatea lui Sidney nici nu era măcar vînzarea ; el studia ca să devină tehnician de radio și televiziune. Avea deja o slujbă de răspundere, conducea camioneta, livra aparatele și le instala ; se pricepea să repare aproape orice, urma cursuri serale și învăța pentru o diplomă. Nu-l interesa să stea îndărătul unei tejghele și să pună discuri idioate de rock-and-roll pentru o adunătură de puști care se îmbracă în haine de *duffle* și chicotesc. De ce credea mr. Rillingham că e necesar să-i spună lui, de treizeci și cinci de ori că în ziua de azi tinerii au bani ?

Cît despre Patty, Sidney o socotea o mare fandosită. Era sigur de un lucru : că acasă i se spunea Pat. Ar fi pus prinsoare că ea își zisese Patty fiindcă era genul de nume care merge cu *pop* și cu *rock*. Nici o îndoială că, dacă l-ar fi scris, l-ar fi ortografiat Patti cu i. Sidney hotărî că ceea ce i se cuvine e s-o culci pe un genunchi și să-i lipești cîteva la fund. În același timp, fiind băiat cinstit și totdeauna gata să

mărturisească pînă şi motivele josnice, recunoscu faţă de el însuşi că ar fi plăcut să ai o fată ca Patty pentru puţin din vechiul ştiţi-voice. Păcat că ea nu părea de loc să aspire la el. Ar fi fost tocmai potriviţi, mai ales ca vîrstă, el de optsprezece şi ea de şaptesprezece ani. Sidney se simţi întristat şi, fără să-şi dea seama, slobozi un oftat adînc.

— Da, sîntem pregătiţi, Sam, spunea mr. Rillingham la telefon, cu mulţumire şi emoţie în glas. Am aranjat cu societatea de telefoane. Adu-l cînd pofteşti. Sîntem pregătiţi.

Închise telefonul şi se îndreptă către biroul său care era tocmai în partea din fund a magazinului. Sidney remarcă în gînd cît de caracteristic era aşa ceva pentru mr. Rillingham. Dacă era într-adevăr ceva de spus, nu-şi bătea capul să-i spună lui Sidney decît în ultima clipă. În timp ce, pe de altă parte, Sidney era destul de bun ca să-i pălăvrăgeşti, despre Patty mai ales. Adevărul este că lui mr. Rillingham îi plăcea să vorbească de unul singur, dar nu voia să recunoască, pentru că i se părea excentric, aşa că se prefăcea că vorbeşte cu Sidney.

Adolescenţii erau puşi pe cheltuială. Ascultară vreo douăsprezece discuri şi le cumpărară aproape pe toate. Patty era rezemată de tejghea, bătea din picior şi cînta cuvintele. Sidney o putea auzi chiar şi pe deasupra larmei, fiindcă Patty cînta perfect în ritm, dar nu în cheia cuvenită. În felul acesta reuşea să exaspereze nervii lui Sidney. Ştia toate discurile pe dinafară şi nu făcea niciodată nici o greşeală : de pildă, dacă un cîntăreţ behăia de trei ori în cuvîntul „iubire", aşa încît se auzea „iube-he-sesc", Patty făcea exact la fel, fără un behăit în plus sau în minus. Suspina şi se îneca acolo unde trebuia ; era ceva cu totul desăvîrşit. Părea doar că habar n-are ce înseamnă tonalitate în muzică.

Puştii ieşiră cu discurile la subsoară, învelite în hîrtie de Crăciun, şi o clipă magazinul fu liniştit. Mr. Rillingham strigă peste birou :

— Cu ce te ocupi acum, Sidney ?

— Pun firul electric la chestia asta, strigă Sidney. Pe urmă sînt liber. Ziceam că mă duc după. . .

— Ba să stai cinci minute aici, în văzul meu, spuse mr. Rillingham, ca şi cum Sidney ar fi fost un copil zurbagiu. Vor aduce de la magazinul lui Mayhew ceva ce vreau să vă arăt şi ţie şi lui Patty.

— Să ne arătaţi ceva ! spuse Patty, cu exagerată emoţie copilărească. Ceva de Crăciun !

— Da, un dar de Crăciun pentru magazin.

— Oh, pentru magazin ! îşi ţuguie Patty buzele purpurii. De unde ştie *magazinul* că e Crăciun ?

— Lasă, Patty, spuse mr. Rillingham, ridicîndu-se de la birou şi înaintînd puţin. Magazinul nu e singurul care va primi un dar de Crăciun, nu-i aşa ?

Sidney, pîndind atent cu coada ochiului, o văzu pe Patty cum se uită pătrunzător, ca pentru a-l avertiza pe mr. Rillingham, care tăcu şi timp de o clipă dădu impresia că şi-ar fi muşcat limba. Asta îl făcu pe Sidney să analizeze

ultima frază a lui mr. Rillingham. Părea destul de inofensivă, afară de acel „nu-i așa" de la sfîrșit. Să-i spună fetei că va primi daruri de Crăciun era una, dar acel „nu-i așa" sugera că era ceva între ei.

Sidney se gîndi la nevasta lui mr.Rillingham, care seamănă cu un buldog bătrîn și fălcos. Într-o vreme, mrs. Rillingham venea la magazin aproape zilnic, dar cu cîteva luni în urmă, mr. Rillingham cumpărase o casă nouă, afară, la țară, și acum ea venea foarte rar, fiindcă linia de autobuze nu era bună.

— Trebuie să comandăm toate astea, mr. Rillingham, spuse Patty cu ton vioi, de afaceri, întinzîndu-i patronului ei o listă. Am cam terminat stocul de plăci. Nu vă puteți închipui cum s-a vîndut Cliff Richard ! Și ne mai trebuie niște Nat King Cole, să înlocuim ce s-a vîndut, și o mulțime de cha-cha-cha.

— Cha-cha-cha, se gîndi Sidney cu amar. Ți-aș da eu un cha-cha-cha al dracului. Și ăla care e destul de bătrîn ca să fie blestematul de tat'-tu. Lua-v-ar moartea ! vorbi el, destul de tare, pentru sine însuși.

Ușa magazinului scîrții și doi bărbați intrară. Primul era mr. Mayhew cel roșu la față, un bun prieten al lui mr. Rillingham ; în urma lui pășea unul din oamenii lui, cu un aparat voluminos în brațe.

— Noroc, Sam ! zbieră mr. Rillingham. Nu, puneți-l aici, lîngă telefon ! Surîzînd lătăreț, țopăi prin magazin.

Un om de vîrstă mijlocie, care privea posac în jurul său, intră să cumpere cîteva discuri de muzică populară pentru cafeneaua lui. Se duse la raionul unde servea Patty, dar cînd să înceapă această nouă afacere, mr. Rillingham o chemă :

— Patty, lasă-l pe domnul să se uite o clipă singur la discuri, dacă n-are nimic împotrivă. Și vino încoace, te rog. Am ceva să-ți arăt. Și dumneata, Sidney, adăugă el.

Roiră cu toții în jurul aparatului, pe care omul lui mr. Mayhew îl atașa la telefon.

— Se pornește și se oprește foarte ușor, spuse omul. Fii atnet aici, fii atent, Sidney, spuse mr. Rillingham nerăbdător. Vreau să-l mînuiești tu.

— Am mai văzut așa ceva, spuse Sidney cu nepăsare ; nu era adevărat, dar simțea că trebuie să facă ceva pentru demnitatea lui. În mijlocul pălăvrăgelii și al exclamațiilor, instalarea continua.

— Oo ! Ce-i asta ? Patty clocotea de bucurie.

— Dispozitiv care răspunde la telefon, rosti scurt Sidney. Mr. Rillingham se uită la el, furios că îl privase de efectul acestei mici surprize senzaționale.

— Da, vezi, Patty, spuse el cu un surîs patern, acest magnetofon poate răspunde la telefon. Salută clientul, clientul spune ce dorește și magnetofonul imprimă. Apoi, noi ascultăm cînd venim. E ca o... ca o secretară mereu de veghe, încheie el pe un ton de efect.

— Mare scofală, spuse Sidney printre dinți.

— Asta e, atîta tot, spuse omul lui mr. Mayhew care părea nerăbdător să scape de toată afacerea. Vorbiți aici în asta, zise el, întinzînd microfonul lui mr. Rillingham.

— Ah nu, spuse mr. Rillingham pe un ton poznaș. Era atît de emoționat de aparatul care răspunde la telefon încît uita să fie discret. Clienții nu vor dori să audă glasul meu. Vor dori să audă glasul unei domnișoare drăguțe

— Oo, ia mai lasă, spuse Patty. Uita și ea. Uita, precum observă cu răutate Sidney, și să se comporte ca o fată al cărei nume e Patty sau Patti. Fetele pe care le cheamă Pat vorbesc așa : „Oo, ia mai lasă".

— Acum ascultă cu atenție, Patty, spuse mr. Rillingham. Era stăpîn pe sine, cu vocea calmă care i se potrivește unui om de afaceri, și numai scînteierea ochilor arăta cît de imens, aproape nebunește, se bucura. Tu ai să imprimi mesajul. Acum, zi după mine ; aici magazinul de discuri, radio și televiziune Rillingham care vă stă la dispoziție.

— Aici e firma de discuri și televiziune Rillingham care vă stă la dispoziție, spuse Patty cu o voce ascuțită și mieroasă.

— Magazin, nu firmă, spuse mr. Rillingham, răbdător totuși. Și ai uitat „radio". Hai încă odată. Aici e magazinul. . .

Ea se pițigăi după el, cuvînt cu cuvînt, pînă obținu formula care îi invita pe clienți să-și exprime dorințele în domeniile radio, televiziune și discuri, și îi asigura că vor fi serviți de îndată ce magazinul va fi din nou deschis.

— Acum ai învățat, Patty ? întrebă mr. Rillingham cu nerăbdare. Ea încuviință din cap. Aici e magazinul. . .

— Bine, bine, spuse mr. Rillingham. Știu că ai învățat. Ești o fată isteață. Și-acum ce trebuie să facem ca să-l pornim ? Presupun că trebuie să sune telefonul. Sidney, trage-i o goană pînă la cabina telefonică și...

— Nu-i nevoie, spuse omul lui mr. Mayhew. Merge fără. Spuneți-mi cînd vreți, atîta tot.

Mr. Mayhew și mr. Rillingham glumiră puțin împreună, în legătură cu minunile progresului, și apoi mr. Rillingham dădu un semnal, omul porni banda, iar Patty rosti mesajul într-o voce cu totul diferită de cea dinainte, cînd repetase cu mr. Rillingham. Aproape cu o octavă mai jos și cu pronunție americană, spunînd „Rillingham", în loc de „Rillinghum", ca în engleză. După ce isprăvi, Sidney se aștepta ca unul din ei să comenteze deosebirea, dar nu comentă nimeni.

Patty arborase un surîs luminos, în timp ce se adresa aparatului, așa cum fac de obicei oamenii mintal neevoluați, iar acum menținea cu fermitate surîsul, privindu-l pe mr. Rillingham, apoi pe mr. Mayhew, ba chiar, în treacăt, pe Sidney, apoi din nou pe mr. Rillingham.

— Totul a fost foarte bine, spuse mr. Rillingham. Ai înțeles cum funcționează, Sidney ?

— Simplu ca bunăziua, zău așa, spuse omul lui Mayhew, îndreptîndu-se din mijloc.

Omul cel de vîrstă mijlocie, patronul cafenelei, se opri şi el lîngă ei, vremelnic, în drum către uşă.

— Sărbători fericite, spuse el cu ferocitate.

— Aţi găsit ce doreaţi, domnule ? întrebă mr. Rillingham, amabil. Domnişoara vine îndată să...

— Văd că vine, spuse patronul cafenelei. Păcat doar că eu tocmai plecam. Se îndreptă spre uşă. Aş vrea să pot şi *eu* să mă foiesc lăsîndu-mi clienţii să aştepte, spuse el gînditor. Aş da faliment, dacă aş face aşa ceva. Ieşi, închizînd uşa.

— Ştii că-mi place ! cîrîi mr. Rillingham. N-a aşteptat nici cinci minute !

— Exact şapte, spuse Sidney. Încă înainte de a vorbi ştia că era o greşeală să-l corecteze pe mr. Rillingham, dar se simţi dintr-o dată agresiv.

— Bine, bine, băiete, spuse mr. Rillingham, pe un ton foarte agasat. Ştim cu toţii că *dumneata* ai un ceas bun. *Dumneata* ştii întotdeauna ce oră e, nu mă îndoiesc.

— Ca unii dintre ai mei, interveni şi mr. Mayhew, zgîindu-se la Sidney şi dînd din cap a înţelegere. Dacă la altceva nu se pricep, în schimb ştiu cît e ceasul.

Din spatele patronului său, omul lui Mayhew îi făcu semn din ochi lui Sidney. Ceea ce însă nu reuşi să-l dispună pe Sidney. Simţi că roşeşte intens. Ar fi izbucnit fără îndoială, răspunzîndu-i aprins lui mr. Rillingham, dar numărul de răspunsuri de care se simţea în stare

era atît de mare, încît se încîlciră între ele, şi pînă la urmă nu ieşi nimic. Îi venea să-i spună lui mr. Rillingham că e un babalîc cu tîrtiţă grasă şi că mai e şi un escroc viclean. Îi venea să zbiere, să-l audă tot magazinul, că Patty e o prefăcută, cu vocea ei artificială şi cu cele nouăzeci de fotografii ale lui Elvis Pelvis al ei, şi că, fără balcoanele ei, n-ar sta nici o zi în magazin. Îi venea să-i spună lui mr. Mayhew să-şi coasă cu liţă botul lui mare. Nu spuse prin urmare nimic, ci rămase aşa, privind fioros şi roşind. Omul lui Mayhew îi făcu din nou cu ochiul, ba de data asta mai şi ridică din umeri. „Om de treabă, aşa tăcut cum e", se gîndi Sidney.

— Hai, înapoi la lucru, să nu ne mai irosim deverul, spuse mr. Rillingham cu glas puternic, dar în mod simţitor mai puţin amabil. Îl privea acuzator pe Sidney, ca şi cum *el* ar fi fost cel care irosea deverul.

Se făcuse aproape ora trei şi Sidney avea de livrat nişte comenzi înainte de căderea nopţii. Încărcă în camionetă comenzile şi porni. A conduce camioneta era una din îndeletnicirile preferate ale slujbei lui, conducea îndemînatic şi în viteză şi, în timp ce se strecura printre celelalte vehicule, îşi venea în fire. În definitiv, chibzui el, o duce destul de bine. Un tehnician de radio şi televiziune e asigurat pe toată viaţa. E o meserie a prezentului şi a viitorului. Camioneta înainta zumzănind, mîrîia, cu viteză redusă, acolo unde era circulaţie şi, ca o pasăre,

trecea razant pe deasupra porţiunilor libere, în plină viteză, iar Sidney se simţea din clipă în clipă mai bine.

Livră cîteva aparate, montă cîteva ştechere, acceptă ceşti de ceai şi, într-o casă primitoare, o felie de cozonac de Crăciun. Apoi, către ora cinci, veni ultima solicitare. Un tub nou la aparatul de televiziune dintr-o casă mare, în stil georgian, care dădea o impresie de confort.

— Clasa întîi, îşi spuse Sidney pe cînd suna la uşă. Aşteptă. Era frig şi tocmai cînd să sune din nou, i se deschise uşa. În faţa lui apăru o blondă frumoasă. Straşnic cap, se gîndi Sidney. Timp de o clipă, se întrebă dacă visează ; dar geanta lui cu unelte, consolator de plină şi de grea, şi piesele izolate din legătura pe care o ţinea la subsuoară îl liniştiră : ceea ce i se întîmpla era aievea.

— De la Rillingham, spuse el pe un ton impunător. Fata stătea locului şi părea nelămurită, aşa că el adăugă : Pentru repararea televizorului.

Fata se lumină la faţă.

— O, pentru televizor ! spuse ea. Vocea ei era mai plăcută decît a lui Patty : limpede, dar nu atît de subţire. Vreţi să poftiţi înăuntru ?

— Asta şi voiam, se gîndi Sidney. Păşi înăuntru, avînd grijă să-şi ţină picioarele pe covoraşul de la intrare, şi închise uşa în urma lui. Unde e aparatul ? întrebă el.

Fata îl conduse de-a lungul unui coridor, apoi pe uşa de la capătul lui. Încăperea era

plină cu jucării şi haine de copii. Mobila era din lemn neted, perfect curat şi pe pereţi erau prinse tablouri în culori vii.

— Camera copiilor, aşa-i ? spuse Sidney, voios. Da'ce, au două televizoare ? În mijlocul camerei se afla televizorul care trebuia reparat. Furnirul lustruit din care era făcut părea nepotrivit cu stilul simplu şi sobru al mobilierului.

Fata îi răspunse că aveau numai unul. Îl ţineau în camera copiilor fiindcă pe stăpînii ei nu-i interesa televizorul şi spuneau că e mai mult pentru copii. Dar pe ea o interesa. Ea era aici *au pair*[1]. Sidney nu ştia ce înseamnă „o-per", dar se lămuri că ea vedea mai ales de copii şi avea trei ore libere în fiecare zi. De obicei ieşea în cele trei ore, dar în după-amiaza asta stăpînii ei luaseră copiii în oraş şi casa era atît de plăcută şi de liniştită încît se gîndise să nu iasă, mai ales ştiind că aparatul de televiziune urma să fie reparat şi nu voia să nu fie şi ea acolo. Adăugă că era elveţiancă.

Sidney, lucrînd automat, scosese între timp toate măruntaiele aparatului de televiziune. Îi veniră în minte, toate deodată, vreo douăsprezece modalităţi de a face din reparat o treabă de durată. Dar *de durată.* Îi putea telefona lui mr. Rillingham să-i spună că nu se întoarce decît după închidere, să închidă magazinul fără să-l aştepte şi că va gara el camioneta.

[1] A fi *au pair* într-o casă înseamnă a primi locuinţă şi hrană, fără salariu, în schimbul unor servicii.

Privi fata pe furiș, părea că îl place, sau cel puțin că nu-l displace, de îndată ce era dispusă să-și piardă vremea vorbindu-i în engleza ei caraghioasă, în timp ce el repara televizorul. Și era străină. Se prea putea să fie singură. Desigur, era fată de soi, dar cînd era vorba de străini, asta nu conta, și oricum, cine era în ziua de azi mai bun decît un tehnician de radio și televiziune? *Viitorul* conta. Într-o fulgerare Sidney se văzu conducînd nu o camionetă ci o limuzină mare, cromată, cu frumoasa elvețiancă alături de el și cu o țigară groasă între dinți. Viitorul, viitorul!

Elvețianca întîlni privirea lui Sidney cînd el se uită spre ea și îi surîse încîntător.

— Îți place să faci treaba asta? întrebă ea, făcînd semn cu bărbia spre măruntaiele risipite ale televizorului. Sidney tresări și-și dădu apoi seama că îl întreba dacă e mulțumit cu meseria lui. Era exact introducerea pe care o dorea.

— Aș zice că da, spuse el. Cea mai bună meserie din lume. Întreținerea aparatelor de radio și de televiziune. Meseria viitorului. Fii atentă, e cu îmbulzeală.

— Da? spuse fata. Îi oferi din nou surîsul ei încîntător.

— *Îmbulzeală*, nu glumă, spuse Sidney. Toată lumea vrea s-o facă. Dar nouăzeci la sută nu ajung mai departe de... ei, de rudimenți. Montarea cablului și instalarea.

Ridică ochii spre fată ca să vadă dacă îl urmărea, și ea spuse din nou:

— Da?

— N-au cap, înțelegi, o lămuri Sidney. Nu e treabă de tont, să te lupți cu măruntaiele ăștia. Surîse drăgăstos către aparatul de televiziune. Chiar și eu, care știu o grămadă, și am lucrat la cele mai multe tipuri, admit, fără ocol, că sînt chestii de radio și de televiziune pe care nu le știu.

— Da?

— Adică pe care nu le știu *încă*. Dar le voi ști. Urmez cursurile serale la Tek. Așa spunem noi în loc de Technical College. Am de gînd să știu totul și de-a-ndărătelea — teoria și practica. Și *de-a-ndăretelea*. Cea mai mare parte o știu la perfecție. Fiindcă știi ce? Circul, merg prin case.

Se ridică și descoperi că ochii lui erau exact la același nivel cu ai fetei. Era înaltă. Asta îi plăcea.

Ea surîse din nou, fără să pară de loc tulburată, și spuse pronunțînd „e"-urile foarte deschis:

— Ești inginer?

Sidney surîse. Îi plăcea felul ei de a vorbi, îi plăcea chiar cum îl pronunța pe „e" aproape ca pe „a".

— Inginer? Într-un fel da, răspunse el. Dar n-am să stau toată viața în branșa inginerească. Vreau doar s-o stăpînesc bine, apoi voi trece la partea practică. Mă așteaptă un post oricînd vreau, numai că eu nu mă grăbesc. Mr. Rillingham, patronul meu, m-ar lua în administrație oricînd i-aș cere. Deocamdată sînt mă rog, ceea ce s-ar numi organizator administrativ prin-

cipal al departamentului de distribuţii. Ştii, Rillingham e o firmă importantă, cu desfacere foarte mare.

— Da ?

— Foarte, foarte mare, spuse Sidney, şi se dezvoltă neîncetat. Bineînţeles, eu sînt doar un tînăr asociat, deocamdată. Dar orice om trebuie să fie cîndva şi la început. Aşa mi-a spus şi mr. Rillingham cînd mi-a oferit să-i fiu asociat. „Deocamdată eşti asociat secundar, Sidney, a spus el. Dar spune un cuvînt cînd simţi că a venit timpul— bagă de seamă, cînd simţi tu că a venit timpul — să treci în administraţie şi vom începe să ne îngrijim de colaborare de la egal la egal. Vom împărţi negustoria juma-juma". În timp ce vorbea, Sidney îl vedea pe mr. Rillingham stînd dinaintea unei uzine gigantice şi fluturînd către el mîna lui grăsulie. În planul doi al imaginii, automobile şi camioane veneau şi plecau, iar mr. Rillingham, cu surîsul pe buze, întindea un document cu o pată de ceară roşie într-un colţ.

— Am vedeam, am văzut magazinul vostru, spuse elveţianca. Pe colţul de la Rampart Road.

— Unul din magazinele noastre, o corectă Sidney. De fapt prăvălioara aia mică pe care ai văzut-o o ţinem doar ca atracţie, înţelegi : motive sentimentale şi de-alde astea. Cu ăsta au început, cu ăsta a pornit negustoria primul Rillingham, cu ani în urmă. Era mulţumit de felul cum o întorsese. „Primul Rillingham" era o expresie bine găsită. Acum s-a extins mult : magazine pretutindeni. Şi ce moderne ! Aşa ceva n-ai mai văzut. E utilat, nu glumă !

Îi veni deodată o idee şi se uită la ceas.

— Ascultă, am să-ţi arăt cît sîntem de moderni, spuse el. Magazinul închide cam peste zece minute. Să aşteptăm, să le lăsăm timp şi pe urmă facem un apel telefonic.

— Facem un...

— Haide, ca să-mi faci plăcere, rînji el. Nu pot să-ţi spun dinainte, ca să nu-ţi stric bucuria. Dar dacă telefonezi la noi după închidere, îţi garantez că o să ai o surpriză.

Următorul sfert de oră trecu repede. Sidney avu o scurtă convorbire cu Patty, care răspunsese la telefon ; îi spuse că are mai mult de lucru la un televizor şi că nu vine pînă la închidere. O să pună camioneta la locul ei şi pe ei îi va revedea după a doua zi de Crăciun. Închise repede, înainte ca Patty să fi putut obiecta ceva şi se duse să lucreze la televizor. Treaba nu era de fapt de lungă durată şi într-o jumătate de oră pusese frumos totul în ordine.

— Acum, spuse el uitîndu-se la ceas. Pînă acum au avut timp să termine şi să pună totul în ordine, chiar dacă este ajunul Crăciunului, aşa că hai să facem apelul.

— Acum merge ? întrebă fata.

— Da, da, spuse Sidney. Ca s-o convingă, învîrti de butoane şi o imagine fulgeră pe ecran.

— O ! exclamă fata. E Mel Chain ! E actorul meu preferat !

— Okay, okay, spuse Sidney, simțind că-l cuprinde iar enervarea. Lasă asta acum. Ai toată noaptea ca să te uiți la Mel.

— Vin acum, spuse fata. Plină de căință, îl privi surîzînd.

Străbătură împreună coridorul. Sidney își dădea seama că era clipa cea mare a vieții lui. Fata asta o făcea pe Patty să apară ca o mare impostoare, așa cum de altfel și era. Poate că balcoanele ei nu erau atît de bătătoare la ochi, așa pe deasupra, dar el știa că în privința asta multe nu se văd de la început.

Îi spuse fetei să formeze numărul, iar el, surîzînd sigur pe sine, rămase lîngă ea ca să-i urmărească reacția. În timp ce aștepta, simți dintr-o dată atașament față de magazinul Rillingham, ca principiu, și chiar foarte multă afecțiune, sau cel puțin toleranță, față de mr. Rillingham. Chiar și Patty, în limitele ei de prefăcută, nu era probabil fată rea.

Patty, mr. Rillingham. În liniștea casei se auzea telefonul sunînd la celălalt capăt al firului.

— Ce se întîmplă ? întrebă el. Avea o senzație de gol în măruntaie.

Fata îi surîse exact ca înainte, dar în atmosfera rece a vestibului surîsul ei îi păru automat, ceva ce fata se pricepea să aprindă și să stingă.

— Dă-mi mie, spuse el cu bruschețe și îi luă receptorul. Suna normal. Ce se întîmpla ? Nărod cum era, Rillingham închisese magazinul și plecase fără să racordeze dispozitivul de răspuns ? Nu se poate să fi... Dar dacă ar fi fost cineva în magazin, ar fi răspuns pînă acum. Netoții! Plecaseră și dispozitivul cel nou-nouț nu era măcar pus în funcțiune La ce bun să...

Se opri. Cineva ridicase receptorul.

— Da. Cine e ?

Glasul lui mr. Rillingham, care părea plictisit și cam tulburat.

Sidney deschise gura și o închise. N-avea nici un rost să se dea de gol.

— Aici e secția radio și televiziune a magazinului Rillingham, lătră mr. Rillingham. E închis. E trecut de ora închiderii și noi am închis. Era ceva important ?... Alo ! Alo ! Alo !

Vocea lui era atît de mînioasă, încît Sidney se simți înspăimîntat, cu toate că se știa la adăpost. Închise repede și se uită după fată.

— Se pare că este un ușor defect tehnic, rosti el tărăgănat. Fata deschidea ușa ca să intre o ceată întreagă. Mamă, tată, copii, cîini, pachete. Fata sporovăia cu părinții într-o limbă străină, copiii țipau în englezește și un cățeluș începu să latre voios.

— Oh, fir-ați ai ciorilor să fiți ! îi spuse Sidney telefonului mut.

Fără să-l observe nimeni, își adună de pe jos geanta cu unelte și ieși pe ușă. Apoi se sui în camionetă și se întoarse la magazin prin aglomerația din ajunul Crăciunului. De cîte ori se oprea la stopuri, se gîndea la mr. Rillingham și la Patty, încuiați în magazinul cufundat în beznă.

Se opri la șase stopuri cu totul și în acest răstimp trecu prin toate străzile. Duse mașina la garajul din josul străzii, încuie garajul, se îndreptă spre magazin, deschise cu cheia pe care mr. Rillingham nu știa că o făcuse (doar fiindcă îl ricîia că nu are cheie) și înaintă cu pași zgomotoși printre tejghele. Nu aprinse luminile fiindcă spera să-i prindă pe mr. Rillingham și pe Patty întinși îndărătul vreunei tejghele sau băgați în spatele biroului lui mr. Rillingham.

Nu era nimeni. Plecaseră desigur. Îl auzea pe mr. Rillingham spunîndu-i lui Patty: „Hai să plecăm de-aici pînă nu ne mai sună vreun blestemat de surdo-mut", și îi vedea pe amîndoi urcîndu-se în mașina lui mr. Rillingham, trîntind portierele și pornind în mers lunecat, așa cum se văzuse pe el însuși, cu elvețianca alături.

Din curiozitate aprinse lampa și se duse la aparatul pentru răspuns la telefon. Da, mr. Rillingham îl lăsase corect branșat. Trebuie să fi fost ultimul lui gest înainte de a ieși și de a închide ușa.

— Un secretar mereu de veghe, spuse Sidney. Mare scofală.

Decuplă aparatul și porni banda. Ea repetă întocmai mesajul rostit de Patty, cu note joase și un accent grav. Sidney dădu banda și șterse mesajul. Duse apoi microfonul la gură și spuse: „Aici e magazinul de discuri, radio și televiziune Rillingham. Urăm sărbători fericite tuturor clienților noștri. Vă anunțăm cu regret că ne retragem chiar acum din afaceri, Era o negustorie bună, dar am ucis-o cu nepriceperea noastră. Adio pentru totdeauna. Ne-a făcut plăcere să vă servim."

După ce imprimă mesajul, Sidney cuplă corect aparatul cu telefonul, stinse lumina și ieși din magazin. Pe cînd cobora strada se gîndea cît de vesel e că mîine este Crăciunul. Prea lucrase din greu în ultima vreme. Acum se putea odihni și nu era nevoie să-și facă griji cu privire la o nouă slujbă, fiindcă în curînd avea să-și facă armata.

NUNCLE[1]

— De-ai fi măscăriciul meu, uncheașule, te-aș bate fiindcă ai îmbătrînit înainte de vreme.
— Cum adică ?
— N-ar fi trebuit să fii bătrîn înainte de a fi înțelept.

REGELE LEAR

Așadar zăceam în pat și bătrînul Edgbaston venise și mă tot ciocănea cu mîinile lui reci și grele. Parcă erau hălci de carne rece.

— Ei, ce-i cu mine ? am întrebat. Am vorbit înainte de a isprăvi el cu blestematul și nesfîrșitul ciocănit și apăsat și privit, așa ca să insinuez ușor că nu înțeleg de ce unui medic priceput îi trebuie o zi întreagă pînă să declare de ce anume suferă un om.

— Ce vîrstă ai, Tom ? întrebă el, fără să răspundă la întrebarea mea. Și asta e ceva ce detest.

— Nu mult peste patruzeci, am spus eu.

— Cît anume ? insistă el.

Am chibzuit puțin.

— Presupun că vreo zece, am spus în cele din urmă, dacă nu-s greșite calculele mele, voi împlini cincizeci de ani cîndva prin vara asta.

[1] *Nuncle*, „uncheașule" din *uncle* „unchi", cu anticiparea lui *n*, sau din *mine uncle*.

— Ce te face să crezi că vei trăi pînă atunci ? întrebă el, îndreptîndu-se din spinare și trăgînd cearceafurile peste mine ca și cum m-ar fi luat moartea.

— Ia lasă, am spus eu, sînt sănătos tun. Am izbucnit într-un acces de tuse și făceam ca o betonieră prăvălindu-se la vale pe o coastă abruptă. Am ieșit din iarnă cam extenuat, atîta tot, am reușit să rostesc în cele din urmă.

Bătrînul Edgbaston stătea cu spatele la fereastră și se uita la mine. Era în contra luminii, așa că nu puteam vedea, dar îmi puteam închipui ce expresie are.

— Tom, spuse el în sfîrșit, de cîte ori am încercat să te sfătuiesc de bine ?

— De *n* ori, am spus eu, ținînd seamă de gîndirea lui științifică.

— Să nu-ți închipui că am vreun motiv sentimental să te țin în viață, urmă el. Pentru mine personal moartea ta nu va însemna o mare pierdere, de fapt în viața mea va fi o pacoste mai puțin. Am doar o oarecare slăbiciune pentru literatură, atîta tot.

Așa era. Nu la-și fi putut învinovăți niciodată pe nătărăul ăsta bătrîn că ține prea mult la mine ca om. Nu era de acord cu multe din cîte spuneam și cu nimic din cele ce făceam. Dar îi plăceau cîteva din scrierile mele de acum douăzeci și cinci de ani. Așa ne cunoscusem, așa devenise medicul meu. Și motivul pentru care mă tot doftoricea de ani de zile — nu pierdea niciodată ocazia să mi-o spună — era slaba nădejde că, dacă îmi ține hoitul în viață, s-ar putea

ca într-o bună zi să mai scriu vreun lucru demn de hîrtia pe care-l aştern.

Iar acum stătea aplecat asupra mea, răsuflînd puternic pe nas şi semănînd cu un director de şcoală care se întreabă dacă să elimine un elev sau să-i tragă doar cîteva nuiele.

— La ce foloseşti tu, Tom ? mă întrebă el dintr-o dată.

Mă durea capul, mi-era frig şi mă simţeam foarte slăbit. Nu era momentul pentru expresii căutate.

— La nimic, am răspuns eu.

— Exact, spuse el, aşadar ce m-ar împiedica să plec şi să te las să mori ?

— Ţi-aş bîntui casa, am zis eu, nu prea convins.

Pufni cu dispreţ.

— Dacă duhul ţi-e tot atît de slab ca trupul, spuse el, n-ai să fii niciodată în stare să te strecori prin gaura cheii.

Cînd am auzit asta m-a podidit plînsul. Mă simţeam al naibii de idiot, dar nu mă puteam stăpîni. Eram atît de slăbit ! Mă şi simţeam ca o nălucă, şi la gîndul că nu voi avea nici măcar puterea *să mă întorc ca strigoi,* mila de mine însumi îmi străbătu şira spinării şi acum îmi picura din ochi şi pe nas.

— Ce-ai făcut din tine în ultimii zece ani ? urmă bătrînul Edgbaston, fără să ia seama la manifestările mele. Grozav doctor, ce să spun, m-am gîndit eu. N-ai fost altceva decît un stîlp al barului „Leul Negru". În timpul războiului n-ai scris nici un cuvînt. Prea bine : lucrai în

domeniul propagandistic. Ai renunţat la scris pentru motive patriotice. Cu toate că, dă-mi voie să-ţi spun, n-ai făcut altceva decît să freci cotul pe hîrtie.

— Nu numai asta, am spus eu cu glas slab. Aveam şi eu dreptate. Mă mai ocupasem şi cu puţină vînătoare de fuste. De fapt, în privinţa asta, războiul fusese perioada mea de înflorire. Gata să mă ia dracul din pricina asta.

— De îndată ce s-a terminat războiul, continuă el, te-ai întors la vechea ta experienţă. Trăind de azi pe mîine, mutîndu-te dintr-o locuinţă într-alta, toate găsite la întîmplare. Nici casa ta, nici familie, nici viaţă rînduită. Şi dacă vreun editor îţi dădea un avans, îl cheltuiai pe băutură.

— Cu ajutorul prietenilor mei, am intervenit eu

— Era şi cu folos. Cînd n-aveai bani, tot atîta beai. Plăteau prietenii.

Era de rîs. Prietenii mei, precum cu haz îi numeam, erau o cale de scurgere, în sens unic, pentru băuturi, ţigări şi împrumuturi. Adică prietenii mei bărbaţi. Cînd aveam nevoie de sprijin, şi aveam nevoie mereu, mi-l procurau femeile, bunecuvîntate fie inimile lor supradimensionate.

La gîndul acesta am încetat să plîng. Dar lacrimile mi se prelingeau de-a lungul obrajilor, ca şi cum ochii mei ar fi plîns de la sine.

— Cred că eşti primul care recunoşti că nu foloseşti nimănui la nimic, ca persoană, urmă respectabilul meu doctor. Numai literatura ţi-ar

justifica existența. Uită-te însă la tine. Ai scris ceva în ultimii zece ani ?

Era îndîrjit ca Torquemada[1], bătrînul. Iar îmi venea să plîng. Nu scrisesem nimic și el știa al dracului de bine că așa era.

Apoi începu să-și strîngă servieta. Părea într-adevăr că mă lasă în voia soartei. Că pleacă și mă lasă să mor.

— Cel puțin ai grijă de înmormîntarea mea, am spus eu, cu ochii la el.

— Asta e felul tău, spuse el continuînd să-și strîngă lucrurile. Să lași totul pe seama altora. Nimic n-ai face tu însuți.

N-am zis nimic. Mi-era frig, cu toate că era o zi într-adevăr caldă. Mijlocul lui martie.

— Cine vede de tine ? m-a întrebat brusc, întorcîndu-se către mine. Dacă îți dau o rețetă cine se duce să ți-o facă și cine are grijă să iei medicamentele ?

— O, presupun că unul din gașca de la „Leul Negru", am răspuns eu. Bonzo sau Nellie. În cele din urmă, au observat că nu m-am arătat vreo cîteva seri la rînd și au trecut pe-aici să vadă dacă totul e în ordine.

— Beți morți, spuse scurt Edgbaston.

— Ei, lasă, am zis eu. Nellie nu putea fi atît de beată. Doar a reușit să-ți telefoneze. A ajuns pînă la cabină, cînd i-am dat numărul tău, și l-a format corect.

[1] Torquemada, Thomás de (1420-1498), călugăr dominican, mare inchizitor spaniol (din 1483) duhovnic al regilor Ferdinand al V-lea Catolicul și Isabela de Castilia.

— Mi-a trebuit cam un sfert de oră ca să obțin de la ea un mesaj coerent. Dacă n-aș fi bănuit că e dintre amicii tăi și că iar ai dat de bucluc, îi închideam de zece ori telefonul. O ținea una și bună propunînd să-mi *cînte* ceva.

Așa era Nellie, într-adevăr. Se dădea în vînt după cîntat.

— Mă rog, tot a răzbit pînă la tine, am spus eu.

— A răzbit. Și aș zice că doctoria pe care ți-o prescriu eu te va pune din nou pe picioare, dacă poți găsi pe cineva să se repeadă pînă la farmacie și să ți-o aducă. Dar să-ți spun ceva, Tom Rogers. E ultima oară cînd te mai ridici. Cînd erai mai tînăr și mai rămăseseră în constituția ta cîteva părți sănătoase pe care nu reușisesi să le dai gata, o mai scoteai la capăt cu astfel de accidente. Dar acum ești prea bătrîn. Intervalele dintre două prăbușiri ale tale sînt pe cale de a deveni tot mai scurte, iar prăbușirile ele însele vor fi din ce în ce mai grave. Mori, băiete.

Am încercat să nu arăt, dar mă înspăimînta. Asta și voia, se vede cît de colo. Nu voiam să mor.

— Bineînțeles, ai putea frîna procesul, urmă el, în timp ce își închidea servieta. *Ai putea*, dar nu-mi închipui că vrei.

A tăcut ca să mă lase să întreb cum să fac, dar eu n-am întrebat. Știam unde țintește.

— Atunci la revedere, Tom, spuse el, îndreptîndu-se către ușă.

— Ai grijă de tine, am spus eu. Îmi aruncă o privire acră și ieși.

Stăteam culcat și mă gîndeam. Adică, în măsura în care îmi permitea starea mea de slăbiciune. Îmi tot fugea mintea, sau mă simțeam într-una atît de al naibii de slăbit, încît nu eram în stare să mă gîndesc la altceva decît că trebuie să încerc să rămîn în viață. Așa m-am simțit zile întregi.

Subalimentația, cred eu. Și băutura. Zău că nu aveam nevoie să-mi spună bătrînul Edgbaston ce am. Părea că trecuseră ani de cînd nu luasem ceva care să semene cu o masă copioasă. Cînd venea ora de masă, mă găsea de obicei în toiul unei ședințe la „Leul Negru". De cele mai multe ori mîncam *ceva*, desigur. Cîte cineva din bandă îmi făcea cinste cu cîte un pateu cu carne sau un sandviș sau ceva acolo. Dar în jumătate din cazuri uitam să mănînc. Mai cu seamă cînd vorbeam. Da, pe asta se ducea forța creatoare a lui Tom Rogers, în ceea ce ar fi trebuit să fie perioada de mijloc a carierei sale. Vorbă, vorbă, vorbă la barul „Leul Negru". Era, desigur, o trăsătură caracteristică în tabloul vieții contemporane. Îl cunoașteți pe bătrînul Tom Rogers? Numele ăsta îl găsiți menționat în toate istoriile de literatură contemporană. Cum, el? spune alt tip. Acela care acum vreo douăzeci de ani a făcut atîta pentru roman? I-a înălțat chipul, i-a lipit urechile de cap, i-a pieptănat părul și l-a instalat mai comod în sicriu? Da, ăla e. Știai că mai trăiește? Trăiește? zice iar al doilea tip. Trăiește ăla care a scris *Plain Crackers* și *The Fighting Spaniel?* Da, răspunde primul tip, ăla care se pricepe. Ba și mai mult, știu unde-l putem găsi... Și veneau. Avînd fiecare în buzunar bani pentru un whisky sau chiar pentru o bere. Și eu le vorbeam tuturor. Fără manuscrise, luați aminte. Așa ceva nu îngăduiam. Ajunsesem să simt cînd unul avea asupra lui vreun teanc de foi dactilografiate și de îndată ce încerca să-l scoată la iveală mă ridicam, mă îndreptam spre bar ca și cum aș fi avut de gînd să mai comand un rînd de băutură și îmi urmam drumul pe ușă afară. Afară la aer curat. Sfaturile bune erau una, dar să citesc ce scriseseră însemna muncă. În afară de asta, m-ar fi tulburat. Dacă eu nu scriam, de ce naiba să fi scris ei? Cu ce drept încercau să astupe golul pe care-l pricinuise în domeniul romanului contemporan lipsa operelor de maturitate ale lui Tom Rogers? Dacă nu aveau să fie operele, cel puțin lasă să fie *golul*.

Era o viață ciudată, fiindcă eu eram un monument istoric. Nu mă puteam obișnui de loc cu mirarea pe care o arătau oamenii de fiecare dată cînd aflau că sînt încă în viață. De parc-aș fi fost Shelley sau Godwin. Fir-ar să fie, de ce n-aș mai fi trăit încă? mă gîndeam eu. Publicasem *The Fighting Spaniel* în 1931, nu în 1831, cum s-ar fi crezut, după atitudinea lor. Dar am știut tot timpul că au dreptate. Atît de multe se întîmplaseră, se scursese atîta amar de vreme și în toți anii aceia eu tăcusem. Și dacă un autor nu mai scrie, într-un fel înseamnă *chiar* că a murit. A renunțat la partea lui cea mai activă. Nu-i de mirare că majoritatea celor ca-

re citiseră cărţile mele deduceau ori că am murit, ori că pierdut în vreo junglă ecuatorială, eram un fel de Rimbaud şi mormăiam nepăsător cînd o persoană venită acolo din întîmplare observa potrivirea numelului meu şi numele unuia dintre scriitorii celebri ai anilor douăzeci şi treizeci şi ceva. Şi aşa mai departe.

Dar ăsta eram, şi nu Rimbaud. Stăteam doar pe la „Leul Negru", mă chercheleam fără grijă, şi din cînd în cînd mă mai dedicam, puţin cam fără chef, cîte unei partide de zbenguială la pat. În mare parte ca să mă conving că nu sînt trecut. Ceea ce se întîmpla nu era întotdeauna prea convingător, dar o puneam pe seama băuturii. Optimist ca întotdeauna.

Am zăcut la pat o bună bucată de vreme. Nellie şi Bonzo şi alţii îmi făceau din cînd în cînd cîte o vizită scurtă şi mai aduceau cîte ceva, ca de pildă sticle de bere tare şi chifle cu brînză. Orice puteau lua de la „Leul Negru" fără să cumpere din oraş. Ca majoritatea beţivilor, bunătatea lor sufletească era strict limitată. Erau gata oricînd să-şi ajute un camarad, numai să nu fie nevoiţi să-şi desprindă tălpile de pe bara metalică de lîngă bar. Atîta vreme cît le era îngăduit să-şi reazeme cotul de tejgheaua barului, erau nişte sfinţi. Bonzo, ca să fiu drept, s-a dus pînă la farmacie să-mi facă reţeta bătrînului Edgbaston. Frumos al naibii din partea lui. Cel mai palid om pe care-l cunosc, dacă n-ar

avea nasul atît de stacojiu. Singurul lucru care a făcut să scadă puţin fapta lui e că a uitat la ce farmacie o dusese şi au trecut trei sau patru zile pînă a descoperit-o. N-am murit totuşi şi te poţi socoti pe jumătate victorios, cînd depinzi de tipi ca Bonzo care să te vindeci.

Într-o dimineaţă am descoperit că pot să mă scol. Mi-am pus picioarele pe podea, m-am ridicat şi mă ţineam bine de tot. Nici măcar nu *aveam impresia* că în clipa următoare o să mă prăbuşesc.

Dintr-o dată, mi-a trecut prin minte că mi-ar plăcea să mă privesc în oglindă. Oglinda era în celălalt capăt al camerei. Nu era departe, dar mă silea să umblu, şi am pornit cu mare prudenţă. Cam pe la jumătatea drumului, am pus piciorul drept pe ceva tare şi unsuros. Isuse ! m-am gîndit eu. Dar trebuia s-o ţin înainte ; sub oglindă era un scaun şi aveam nevoie de el, ca sprijin. Nu-mi puteam permite să mă opresc şi să mă foiesc pe acolo. Aşa că am continuat să umblu, cu obiectul ăla, orice ar fi fost el, lipit de talpă. Cînd am ajuns la scaun, m-am aşezat puţin, ca să mi se împrăştie petele negre dinaintea ochilor. Apoi am ridicat piciorul şi am curăţat ce era pe talpă. Jumătate dintr-o chiflă cu brînză. Mîncasem probabil brînza iar pîinea o lăsasem să alunece pe podea. La „Leul Negru" nu se afla niciodată mult unt pe chiflele cu brînză, dar mi-era tot una, untul era rînced.

Într-un fel, asta mi-a deschis ochii. Nici nu m-am mai uitat în oglindă. Nu era nevoie. Ăsta sînt, m-am gîndit, Thomas Rogers, unul dintre geniile inventive ale romanului modern. Și stau aici, în văgăuna asta cu aer închis, cu unt rînced pe talpa pantofului drept, nu am de mîncare și pe nimeni care să-mi facă patul.

Trebuie să mă însor, mi-am zis eu, pe cînd șchiopătam înapoi spre pat. *Trebuie să mă însor.*

Abia am avut timp să mă bag în pat și să mă învelesc, că m-a și cuprins somnul și am adormit ca un prunc. Nimic nu domolește mai bine mintea decît o hotărîre luată. Am observat asta adesea.

Chiar așa, veți spune dumneavoastră, dar care femeie ar fi gata să ia un dobitoc bătrîn, isprăvit și stricat, pe Thomas Rogers, în vîrstă de cincizeci de ani, bolnav și cu un viitor strălucit în urma lui ? O întrebare foarte firească ; și totuși, știam prea multe pentru a-mi face griji deosebite în privința asta. Aveam două dintre atuurile cele mai mari și știam asta. Sănătate, frumusețe, bani nu aveam. Tinerețea, ba chiar și vîrsta mea mijlocie trecuseră. Dar știam că voi găsi o nevastă. Datorită unui lucru : că pe femei le impresionează numele. Și nu mi se putea tăgădui că sînt și că voi continua să fiu un nume, chiar dacă nu mai așterneam niciodată nimic pe hîrtie. Și chiar dacă aș fi fost cu desăvîrșire obscur, știam că piața e bună. Femeile au de la natură o dispoziție atît de favorabilă față de instituția căsătoriei, încît le vezi cum fac uneori afacerea cea mai cumplit de proastă, din pur entuziasm pentru altar. Tipul e antipatic, plicticos, o stîrpitură, jegos și nesuferit, dar ce importanță are ? *Vrea să se însoare cu mine !* Așa că îl iubesc, bineînțeles. Și vorbește serios. Se poate garanta că orice conversație masculină e în stare să vrăjească o femeie, dacă se învîrtește în jurul unei fraze cuprinzînd cuvîntul „căsătorie".

Așadar, cînd am ajuns destul de voinic ca să mai cobor, cu pași poticniți, pînă la „Leul Negru", am făcut-o cu un motiv anume. Pe undeva prin talazul de oameni care intrau și ieșeau, trebuia să-mi găsesc și eu tovarășa de viață. Năvodul îl aveam pregătit.

Nu mi-a trebuit mult timp să aleg. Oricum, nu-mi puteam permite să dau tîrcoale așteptînd perfecțiunea pe care s-ar fi putut să n-o găsesc. Doream să fac o căsătorie sigură și să mă aflu confortabil instalat în gospodăria mea, înainte de a avea o nouă criză. Așa că, după ce m-am uitat de formă în jurul meu, doar ca să mă asigur că nu pierdeam o bucățică într-adevăr bună care-mi stătea chiar sub nas, m-am hotărît pentru Daphne.

Ca să fiu sincer, Daphne îmi mai trecuse prin minte și pe vremea cînd nu aveam gînduri de însurătoare. Pentru un bărbat liber, al cărui cămin nu e prea plăcut, fete ca ea păreau uneori foarte ispititoare. Un răspuns la atîtea probleme de viață. Nu era Gorgonzola. Departe de asta. Tocmai asta mă atrăgea. O felie bună,

unctoasă, de Wensleydale. Sau chiar de Olanda. Binefăcătoare, plină. Exact tot atît de hrănitoare ca Gorgonzola, dar fără să provoace indigestie.

Ei, dar să nu mai pierd timpul cu amănuntele. Stăteam într-o seară la „Leul Negru", cînd a intrat ea. Am cîntărit-o cu grijă, privind-o ascuns după ziar și m-am hotărît pe loc. Precum spuneam, n-o vedeam acum prima oară ; de fapt venea regulat la „Leul Negru" și o cunoșteam vag de vreo doi ani. Locuia într-un apartament mic pe o stradă din împrejurimi și venea la „Leul Negru", ca și ceilalți, să vadă drăcovenia. Nu vorbea niciodată mult — era de la natură făcută numai pentru decor — dar toți se obișnuiseră s-o vadă acolo și într-un anume fel o simpatizau cu toții.

Așadar pe cînd, ascuns îndărătul ziarului de seară, o studiam cum își bea berea slabă, sau ce altceva o fi fost, am știut îndată că îmi place înfățișarea ei spumoasă și durdulie, și chipul ei blajin și serios. Poftim Tom, m-am gîndit. Iată mîntuirea ta. Și cartela ta de masă. Cam douzeci și cinci de ani, dar arătînd deja cam coaptă, cam lătăreață. De loc flușturatică. Nu te-ar lăsa baltă pentru un vînzător de perii, cu vorbă dulce, cu Ford și favoriți. Și în plus, e muncitoare.

Într-un timp surprinzător de scurt am pus afacerea pe roate. M-am îndreptat doar spre ea și am împrumutat o liră cu care i-am oferit cîteva rînduri de băutură. Am stat de vorbă vreo două ore și am aflat o grămadă de amănunte despre ea. Și cu cît aflam mai mult, cu atît eram mai mulțumit. Optimismul meu înnăscut fiind cam absent în vremea aceea, eram pregătit, mai mult de cît pe jumătate, la piedici neplăcute. Ca de pildă un soț, aflat pe planul doi ; un invalid incurabil, de pildă, sau un ticălos care tocmai se topise în zare împreună cu economiile ei strînse într-un purcel de porțelan. Era cît pe ce să-mi pierd nădejdea de a fi însurat cum se cuvine, frumos și legal și fără cusur și cu un mic adaus : anunțarea căsătoriei, imnuri nupțiale.

Dar nu ar fi trebuit să-mi fac griji. A fost mai bine decît mă așteptam. Pe fundal se profila chiar o mică proprietate. O vilă la țară, o binecuvîntare cerească. Numai cît a pomenit de ea, și m-am și văzut hoinărind prin cîmpii cu flori, rezemîndu-mă leneș de vechiul parapet de piatră și urmărind cu privirea peștii care săgetau prundișul limpede. M-am emoționat atît de mult încît era cît pe ce să-mi cadă picături de sudoare în adîncurile clare ale ginului meu tonic.

— Vila asta, am întrebat, prinzîndu-i cotul, e neocupată ?

— Nu chiar, spuse Daphne, țintindu-și în ochii mei privirea ei curată. Părea că nu este nimic îndărătul acestei priviri — nici bănuială, nici calcul. Locuiește tatăl meu acolo. Locuiau amîndoi părinții mei, dar de cînd a murit mama, el e...

— Și dumneata, ca o fiică supusă, te duci acolo la sfîrșit de săptămînă și îi pregătești

mese substanțiale, am spus eu, încuviințînd din cap, ca să-mi arăt înțelegerea compătimitoare față de întreaga situație.

— Da, de obicei, spuse ea, cu aceeași privire limpede. Cu toate că, privind în urmă, sînt gata să cred că știe prea bine ce urmăream. Femeia-i femeie, fir-ar să fie.

Oricum, am descusut-o puțin și am extras restul povestirii. Tatăl ei se retrăsese din afaceri, cu toate că avea vîrsta mea, dar prefera calmul vieții de la țară. Liniștea. Ideea se repetă de cîte ori vorbea despre tatăl ei. Părea că e singurul amănunt pe care-l poate da despre el. Avea ceva bani, din investiții și mai cîte, care intrau în casă fără bătaie de cap, iar el continua să trăiască liniștit de pe urma lor. Ea făcea să pară relatarea atît de calmă, încît mi se părea că aud fîșîitul domol și insinuant al banilor. Ba nu, „fîșiit" e prea precis. Doar o șoaptă slabă, cînd se așterneau în teanc ordonat.

Tocmai în momentul acela s-a întîmplat să mă uit la ceas. Zece și jumătate. Precum știți, crîșmele din centrul Londrei nu închid niciodată, vara, înainte de ora unsprezece, iar aceasta era una din primele seri ale anotimpului. Mai aveam o jumătate de oră. Dar hotărîsem ca pînă la ora închiderii să rezolv chestiunea, iar acum, cînd mă aflam dinaintea ei, o jumătate de oră nu mi se părea lungă.

Așa că m-am dus la bar și am luat încă o bere slabă pentru ea, iar pentru mine un brandy. Dădeam ultimii bani pe care mi-i împrumutase, dar nu poți cere pe cineva în căsătorie

la un pahar de gin. Erau ocupați și am fost nevoit să cam aștept pînă m-au servit; n-ar fi trebuit să-mi pese, fiindcă asta mi-a înlesnit scurgerea unui răstimp decent între informația despre veniturile personale ale tatălui ei și neașteptata mea cerere în căsătorie; dar pe cînd stăteam acolo, mă simțeam grozav de nervos. Mă treceau nădușelile și inima mi se zbătea. Parcă alergam pe un peron, în timp ce trenul meu tocmai pleca din gară. Dacă nu intram în panică și acționam cu destulă îndemînare, puteam lesne să deschid o portieră și să mă urc. Dar nu aveam timp de pierdut și, fără îndoială, nu-mi puteam permite nici o greșeală.

Atunci, în timp ce patronul îmi dădea băuturile, am dat cu ochii de un tip în partea cealaltă a încăperii. Avea o foarte vagă asemănare cu bătrînul Edgbaston și pe moment închipuirea mea ambalată mă făcu să cred că este într-adevăr Edgbaston. Iluzia se topi îndată, dar mi-a făcut cu siguranță bine să mă gîndesc la Edgbaston. M-a îndemnat să întreprind asaltul hotărîtor. „Ai să mori", îmi aminteam ce glas avea cînd spunea asta. „Mori, băiete. Desigur, ai putea frîna desfășurarea, dar presupun că n-ai s-o faci".

Ei uite că ai presupus greșit, bătrîn gropar arțăgos, mi-am zis eu. Am dus băuturile la locul unde stătea Daphne.

— Brandy, a spus ea, cu ochii la paharul meu. Parcă mi-ar fi fost nevastă, am observat eu cu satisfacție. S-ar părea că ai nevoie de întărire.

— Da, am spus eu. Încerc să-mi iau inima-n dinți ca să spun ceva.

Auzind așa, a lăsat ochii în jos. Fiindcă, desigur, știa unde băteam. După ce am spus asta, puteam foarte bine să spun totul.

Și naiba să mă ia, cum îi era ei mi-era și mie. Ea nu putea ridica ochii, eu nu puteam vorbi. Aveam pregătit și restul micului meu discurs, dar nu puteam scoate o vorbă.

Am stat așa un răstimp de vreo zece minute, după cît mi s-a părut. Nu-mi amintesc ce se petrecea în mintea mea, dar mi-aduc aminte că la un moment dat am întins mîna după brandy și l-am dat pe gît. *Pe ăsta* n-are rost să-l pierd, oricum, m-am gîndit eu.

Tăcerea se prelungea și atunci am spus, fără să am neapărat vreo intenție anume :

— Bineînțeles, presupun că sînt cam bătrîn.

— Asta nu mă deranjează, spuse ea repede, ridicînd privirea spre mine.

— Dar ce te deranjează ? am spus eu. Că sînt un falit, că am o sănătate minată, că de zece ani n-am făcut alceva decît să stau în barul ăsta și să vorbesc cu oameni veniți aici ca să-mi scotocească mintea cu întrebări, spre profitul lor, pentru ca, după ce plecau, să rîdă pe socoteala mea ?

— Nu, spuse ea. Nu mă deranjează nimic din toate astea.

— Atunci ai ceva împotriva *mea*, am spus eu. Fiindcă nu mai e nimic altceva de mine. Asta e totul.

— Nu, nu, spuse ea. Cu calm, dar aproape cu sălbăticie. Nu-i numai asta. Te înșeli, Tom. Îmi luă mîna și mi-o strînse.

Fir-ar să fie, aveam un nod în gît. Ca să-l înghit, am fost nevoit să mai împrumut ceva de la Daphne și să iau încă un brandy.

Asta era. Soț și soție, rămînînd doar formalitățile. Și încă douăzeci de minute întregi pînă la închidere.

Pînă-n ziua nunții nu l-am cunoscut pe bătrînul lui Daphne. Părea de prisos să mă duc la țară ca să fac dinainte cunoștință cu el. Cît despre venirea lui în oraș, părea că nici despre asta nu poate fi vorba ; bătrînul nu ar fi întreprins niciodată ceva atît de agitat ca o călătorie. Văd că în curs de două fraze scurte l-am făcut de două ori „bătrîn" ; așa îl aveam în minte, cu toate că Daphne îmi spusese că e de vîrsta mea. Și bine înțeles, despre mine nu gîndeam că sînt bătrîn. Puțin cam îndoit pe la colțuri și cam uzat, asta da, dar nu sînt bătrîn. Aveam înaintea mea anii cei mai buni și cei mai productivi — acesta era singurul punct important al problemei.

Nu-mi aduc prea multe aminte din ceremonia nupțială. Mă îndoiesc că e cineva care să-și aducă aminte de nunta lui ; vorbesc de bărbați. Tot ceea ce rețin e o impresie de nemaipomenită viteză. Pășeam prin biserică și nici urmă de preot pe-acolo ; în clipa urmă-

toare, răsărise din vreo ascunzătoare şi dăduse drumul la turuială, aşa cum era învăţat. Presupun că ar fi trebuit să consider reconfortantă lipsa lui de prefăcătorie, cînd arăta atît de cinstit ce corvoadă maşinală era pentru el să repete, încă o dată, străvechea ceremonie. De fapt, mă simţeam doar enervat, cu un amestec de oarecare satisfacţie sfidătoare, ca şi cum aş fi păcălit cu dibăcie un adversar primejdios. Prea bine, bătrîne, mă gîndeam eu, privindu-l cum îi dă înainte cu turuiala. Bolboroseşte tu cît vrei de repede, cu asta nu voi face să fie legătura mai puţin strînsă. Cu vorbăria ta îmi asiguri viaţa, o vilă la ţară şi trei mese pe zi, oricît ai zice de repede sau de încet.

În orice caz, a dat el cumva rasol cu ceremonia şi ne-am pomenit în sacristie, iscălind. (Întreaga cununie a durat cam un sfert de oră, cu semnături cu tot.) Şi apoi iată-ne pe toţi trei faţă în faţă şi dîndu-ne seama abia acum ce enormitate făcusem. La început fusese un al patrulea, Bonzo, cavalerul meu de onoare ; dar n-a mai zăbovit pe acolo, de îndată ce şi-a încheiat rolul în ceremonie.

— Au deschis, mi-a şoptit el şi a şters-o.

— Ei, s-a făcut, spuse bătrînul, cîntărindu-mă din priviri. Am cîştigat un fiu.

Nu prea ştiam cum s-o iau. Bănuiam că glumeşte, dar nu e genul de glumă la care e uşor să răspunzi.

— Mă rog, am zis eu puţintel cam apăsat, n-ai pierdut o fiică, asta e sigur. El încuviinţă din cap. Hotărîsem să mergem să ne instalăm cu el în vilă îndată după luna de miere, şi nu mi se părea că e cazul să-l las să piardă faptul din vedere.

— Ca să fiu drept, nu părea să-l supere. Ne-am întors la apartamenul lui Daphne şi în timp ce ea isprăvea ce era de isprăvit la bagaje, tată-său şi cu mine am tras cîte o duşcă. De fapt, mai multe. A devenit foarte comunicativ.

— Îţi spun eu că n-o să-mi pară rău, zise el, aplecîndu-se către mine şi ţinîndu-şi ochii scînteietori într-ai mei. Am observat că eram cam de aceeaşi înălţime şi carură. Dar figura lui era cu totul deosebită de a mea. Eu sînt cam fălcos, am pungi sub ochi şi semăn în linii mari cu un cîine Saint-Bernard. Figura lui era rotundă şi compactă, ca un măr lucios, fără culoare, şi avea ochii mici, ca nişte coacăze negre. Altă deosebire superficială era că arăta mult mai sănătos decît mine. Dar în definitiv speram să remediez asta.

— N-o să-mi pară rău, spuse el din nou. Mi-a fost cam urît singur în casă. Şi în afară de asta, Tom, simţeam nevoia unei preocupări noi.

Nu mi-a plăcut să aud aşa ceva. Ce preocupări noi ? m-am întrebat. Dar m-am mulţumit să-i torn trei degete de băutură şi mi-am ţinut gura. E un lucru care dă întotdeauna rezultate bune.

— Am avut toată viața multe oale pe foc deodată, continuă el, clipind din ochii mici și sclipitori de parcă s-ar fi uitat într-adevăr într-o flacără fierbinte. Nu învîrteam o singură afacere, știi, ci mai multe. Agenție imobiliară, import și export, ceva vînzări prin licitație, și apoi cele două magazine de obiecte metalice — aveam desigur doar o parte din ele, ca la garaj. Și vînzarea angro de piese pentru baruri. Le aveam pe toate odată. Să știi, Tom, că eram activ. Surîse drăgăstos, ca unul care-și amintește de vremuri fericite.

— De ce te-ai retras din afaceri? am întrebat eu. Tactica mea era să intercalez cîte o întrebare, ici și colo, ca să-l încurajez să-și mențină debitul. Dar voiam într-adevăr să și aflu. Părea să fie un bătrîn plin de viață.

— Așa mi-a venit, spuse el. M-am simțit sătul dintr-o dată. Nevastă-mea a fost bolnavă vreme îndelungată, apoi a murit și am simțit nevoia să rup cu vechea ambianță și cu vechea rutină. A fost o lovitură pentru mine, mi-era dor de ea și voiam să-mi schimb viața cu totul, cîtă vreme eram încă destul de activ. Așa am renunțat la tot, mi-am adunat capitalul și l-am investit, am cumpărat căsuța în care trăiesc. Calculasem totul. Venise timpul să am și eu micile mele pasiuni.

— Pasiuni?

— Da, spuse el, încuviințînd apăsat. Am muncit toată viața, învîrtind cîte șase afaceri deodată, și mi-a plăcut. Nu zic nu. N-am putut rezista niciodată ispitei de a născoci cîte ceva într-o nouă direcție, chiar dacă nu părea să aducă bani. O făceam din plăcere, în cea mai mare parte. Îmi plăcea să simt că mă aflu în centrul unei rețele complicate și că trăgînd sfori ici și colo puteam face să se întîmple cîte ceva. Dar bineînțeles, acest gen de viață nu-mi lăsa nici un răgaz. La sfîrșitul zilei de muncă, nu doream decît liniște și pace la gura sobei, lîngă nevasta și fiica mea.

Liniște. Pace. Ei bine, cel puțin se dezvăluise misterul. Mă întrebam de ce vorbise mereu Daphne de tată-său ca de un fel de Buda. Acum știam. Avea darul de a părea altul, după mediu. Punea atîta viață în tot ce făcea încît, dacă hotăra că la sfîrșitul zilei de muncă va merge acasă și va fi liniștit, atunci așa era. Răspîndea atîta calm în atmosferă, încît orice undă sonoră, pe o întindere de cinci mile, avea să scadă, apoi să dispară. Cînd rostea cuvîntul „liniște" pînă și păsările aveau să pice din ceruri. Și totul în preajma lui era pace, *sau altminteri.*

Am început să-l privesc cu atenție deosebită. Nu e de mirare, rămăsese doar înțeles să mă duc să-mi petrec restul vieții în casa lui. Sau restul vieții *lui,* depinde care din noi murea întîi. Și nu șovăiam de loc să mă văd pe mine în situația asta. El nu semăna a om care are de gînd să moară. Mi-l puteam lesne închipui ajungînd la o sută de ani și radiind necontenit energie.

I-am aruncat o privire şi dintr-o dată m-a năpădit un simţămînt pe care îmi amintesc că-l mai încercasem cîndva, dar nu multă vreme. *Mi-era teamă de el*. Şi era mult de atunci, peste treizeci de ani, de cînd îmi fusese teamă de cineva. Avusesem bineînţeles temerile mele, dar nu de oameni mi-era frică. Asta e avantajul unei vieţi ca a mea: nu-ţi vezi duşmanii. Decît poate doar pe o radiografie. Şi iată că din nou, după treizeci de ani, mi-era teamă de un om. Stăpîneşte-te, mi-am zis. Doar n-o să te mănînce. Şi totuşi, în taină, era exact ceea ce credeam că s-ar putea să facă.

Din fericire, Daphne veni tocmai atunci, îmbrăcată de drum şi gata de plecare. Am observat că îşi duce singură valiza. O notă bună. Asta-i frumuseţea cînd iei o femeie care nu mai e tocmai la vîrsta de măritat. Nu aşteaptă s-o răsfeţi.

M-am ridicat.

— Ei bine, ne revedem la întoarcere, i-am spus bătrînului.

Mă cam temusem că va face vreo observaţie glumeaţă, sau altminteri jenantă, cu privire la luna de miere. Dar m-am temut degeaba. S-a mulţumit să încuviinţeze din cap, ca şi cum ne-am fi dus la cinema, şi spuse:

— Vă aştept la vilă.

Avea darul — îmi dădeam acum seama — să dea la o parte tot ce nu-l privea personal. De fapt, elimina astfel de lucruri din universul lui. Nu era luna lui de miere, aşadar pentru ce s-ar fi frămîntat? Asta îmi plăcea la el, şi totuşi am simţit din nou ghimpele spaimei. Era de speriat felul în care îşi canaliza energia. Te făcea să te întrebi ce s-ar întîmpla dacă ar slobozi-o şi te-ai afla întîmplător în calea lui.

Daphne atinse obrazul tatălui ei cu o sărutare grăbită, apoi am ieşit în stradă şi-am luat un taxi. Totul foarte cum se cuvine. La fel şi luna de miere. N-am de gînd să mă opresc asupra ei, fireşte, dar de fapt nici nu am de ce. Totul a mers strună, fără surprize, fără şocuri. Ea nu se aştepta la prea mult, eu la fel. Era o căsătorie bună din acest punct de vedere.

Din luna noastră de miere îmi amintesc limpede doar că am încercat de mai multe ori să deschid vorba despre bătrînul ei. Îmi amintesc în special de o dimineaţă în care, pe la ora şapte, stăteam întinşi în pat şi ascultam cum bate ploaia în geam.

— Vorbeşte-mi despre copilăria ta, Daphne, am spus eu. Erai mai legată de tatăl tău sau de mama ta?

Era desigur o întrebare pusă cu tîlc, şi mi-am dat seama de îndată că ea n-avea nici o bănuială.

— Mi-erau foarte dragi amîndoi, spuse ea. Numai că, desigur, tata lipsea mai mult de acasă, aşa că nu-mi petreceam prea multă vreme cu el.

Mă crede prost, mi-am zis eu. Propria mea nevastă mă crede un prost. O clipă am

fost posac, apoi mi-am recăpătat buna dispoziție. La urma urmelor, care e bărbatul care poate spune cinstit că nevasta sa *nu* îl crede prost ?

— Extraordinar om, tatăl tău, am zis eu, iar cu intenție.

— Da, spuse ea. E de minune cum s-a cuibărit într-un trai liniștit.

După răspunsul ăsta am renunțat Fiindcă mi-am dat seama că nu era o reticență obișnuită. Ca simplă măsură defensivă, am presupus eu, hotărîse să nu reacționeze nicicum cînd era vorba de tatăl ei sau de neobosita lui energie. Se transformase într-o saltea de burete, cînd venise vorba despre el. În prezența lui, sau cînd era necesar să se gîndească la el, nu reacționa de loc ca o făptură umană.

Poate că ar fi trebuit să fac la fel, mi-am zis eu. S-ar putea să fie singura modalitate de a trăi sub același acoperiș cu el.

Dar la gîndul să trăiesc în preajma lui, temerile mele s-au risipit. La urma urmelor, nu el era important, ci vila. Vedeam cu ochii minții locul în care atît de bine mă puteam adăposti de truda și constrîngerile vieții. Sub acoperișul ei de stuf (așa mi-l închipuiam, cu toate că nu-mi spusese nimeni) mă aștepta o viață asigurată și tihnită, în timp ce anotimpurile se vor scurge, clipă cu clipă. Gata cu proprietăresele arțăgoase, gata cu mansardele care aveau podeaua goală și zgrunțuroasă, gata cu cojile care mi se lipeau de tălpă. Gata cu diminețile în care îmi tremurau mîinile și cumplitele crize de tuse mă țineau cîte o jumătate de oră la toaletă. La gîndul că am scăpat de toate astea, m-am întors către Daphne, am răsturnat-o cu fața în sus și i-am dat o pupătură zgomotoasă. Zău că mi-era dragă cu adevărat. Și cînd te gîndești că fusese de ajuns să-l fac pe popa ăla idiot să turuie două sau trei pagini de vorbe, pentru a mă alege pe viață cu un acoperiș deasupra capului și cu mese îndestulătoare. Căsătoria, ce minunată instituție !

Ba și mai mult, căsuța, cînd am văzut-o în cele din urmă, a corespuns tuturor așteptărilor mele. N-avea, ce e drept, acoperiș de stuf, dar ăsta era un amănunt. De altfel, în stuf se cuibăresc gîngănii. Și era mai mare decît crezusem ; o vilă în toată legea, îngrijită și trainică, dar avea camere mai multe, tavane mai înalte și în general mai mult spațiu în care să te miști decît îndrăznisem să sper. Și avea o încîntătoare pardoseală rece de piatră.

Această pardoseală de piatră ocupă mult loc în amintirile mele despre vilă. O făcea răcoroasă, și tot timpul cît am trăit acolo răcoarea a fost necesitatea cea mai însemnată de care eram conștient. Era o vară așa cum sînt ele pe valea Tamisiei, fierbinte, îmbîcsită, înăbușitoare. Nici măcar cînd ploua nu era mai răcoare. Norii grei păreau că plutesc foarte aproape de vîrfurile copacilor, alcătuind o cu-

pă care închidea în ea aerul apăsător și încărcat de tunete. N-aveai niciodată impresia că ai un cer deasupra capului, nu părea niciodată deschis, nelimitat, un spațiu liber între creștetul tău și stele. Cînd priveam în sus către văzduhul îmbîcsit și doldora de nori, simțeam că, dacă aș umple cu hidrogen un balon și i-aș da drumul, n-ar țîșni în sus și dus să fie ; s-ar fi înălțat doar un metru și ar fi rămas să atîrne acolo.

Și ca să pună capac la toate, am avut mai multe săptămîni de arșiță ; arșiță adevărată. La Marsilia ar fi trecut drept o vară toridă. Totul era fript pe grătar și fiert în zeamă proprie. De cîte ori treceam spre bodegă, întreaga populație canină a locului zăcea pe caldarîm, cu limbile atîrnînd de un cot. Ere suficient să-i văd ca să mă apuce setea și ultimii cincizeci de metri îi parcurgeam aproape alergînd. Toată cantitatea aceea de bere neagră și rece mă atrăgea ca un magnet uriaș.

Dar, precum spuneam, casa era fără cusur. Nu voi uita niciodată clipa în care am văzut-o întîia oară. Daphne și cu mine venisem cu trenul și după ce ne-am dat jos din el am luat autobuzul. În cele din urmă, după cale de vreo jumătate de milă, am descins pe picioarele noastre. Eu am ridicat cele două valize mai grele, ca să arăt că sînt zdravăn, și pornirăm de-a lungul drumului de țară. Garduri vii, copaci, priveliști largi și surîzătoare întrezărite prin golurile din vegetație — lucruri de genul ăsta. Mi-am dat seama că uitasem cu totul existența unor astfel de lucruri. Întreaga mea viață era îngrădită într-un oraș, ba mereu aceleași cîteva străzi ale mereu aceluiași oraș atît de îndelungată vreme încît nu mai știam ce înseamnă să umbli pe un teren nepavat.

Am intrat apoi pe o poartă și am pășit pe o potecă de pietriș alb, pe sub umbra unui gard viu înalt și impunător. Și apoi, la capătul gradului viu, iată căsuța, ridicîndu-se în mijlocul unei grădini de vreun sfert de pogon, la capătul căreia se aflau trei copaci înalți. Vîrful unui turn de biserică, ieșind la iveală pe deasupra copacilor, arăta că pe povîrniș în jos se afla un sat.

Căminul meu ! mi-am zis eu. Și am văzut limpede cît de nețărmurit îmi e norocul. După toți anii aceia sterpi de trîndăvie, de viață trăită pe jumătate, era cît pe ce să devin moaște de G.O.M.[1] Mă vedeam stînd înădărătul uneia din ferestrele zăbrelite, mîzgălind pe hîrtie fraze rafinate, șovăind asupra unui *mot juste*[2] pînă în ultima clipă înainte de ora deschiderii. Valizele începeau să mi să pară cam grele, în ciuda condiției mele fizice ameliorate. Am străbătut poteca într-o clipită, ba a și trebuit să mă întorc pentru ca Daphne și cu mine să putem merge alături. Eram ne-

[1] Inițialele de la *Grand Old Man.*
[2] Cuvînt potrivit (fr.).

răbdător să îmbrățișez noua și fericita mea soartă. Thomas Rogers, bătrînul ursuz și înțelept al Angliei rurale. Celebrul autor, socotit bun pentru gropar.

Așadar ne-am instalat. Fiindcă am pomenit de cîrciuma satului, puteți deduce că mi-am înjghebat curînd un cadru de obiceiuri regulate, așa cum îi stă bine unui bărbat de vîrstă mijlocie. Și, de fapt, condițiile materiale de viață se aranjaseră foarte bine. Daphne și cu mine ocupam dormitorul cel mare, iar tatăl ei a fost atît de bun încît s-a restrîns la o treime a casei, deși era obișnuit s-o aibă pe toată. Și iată-ne instalați confortabil și cu toate puse la punct, cu Daphne care de trei ori pe zi așeza mîncare pe masă și care noaptea se făcea colac lîngă mine, pentru opt ore de somn bun, ca la țară.

Era totul atît de perfect, încît am început să-mi fac griji. Nu trecuseră nici primele săptămîni, că am și început să scormonesc după neajunsuri, așa cum rîmă un arici ca să găsească gîngănii. Notați imaginea cîmpenească. Eram bun de așa ceva. Din fiecare pagină pe care aveam s-o scriu de aici înainte se va înălța mireasma fînului cosit.

Și totuși neajunsurile nu se arătau. Daphne era tot placidă și nu cerea prea mult de la mine, iar eu urmam să fiu drăgăstos cu ea, ceea ce mi se părea din ce în ce mai ușor. Iar Alex nu ne stătea în cale. Așa-l chema

pe bătrîn, Alex. Am fost nevoit să-i zic pe nume, desigur, și am obeservat că obiceiul lui Daphne de a-l numi tată nu a ținut mai mult de două sau trei zile. Părea că-i vine mai ușor să-i zică și ea tot Alex ; de fapt am auzit fără voia mea cînd l-a întrebat dacă are ceva împotrivă. El a mormăit ceva, ținîndu-și ca de obicei energia în rezervă cînd era vorba de lucruri care nu-i stîrneau interesul, și înțelegerea s-a făcut. Eu personal nu mă prea dau în vînt după așa ceva, mi se pare totdeauna ciudat cînd copiii îi zic tatălui lor pe numele de botez, ca și cum ar fi oameni oarecare, și nu cei care le-au dat viață, dar asta nu mă privea pe mine. Iată-ne așadar : Daphne, Tom și Alex. Doi bărbați de cincizeci de ani și o femeie de douăzeci și cinci. Într-o căsuță de țară, vara. Fără treabă, fără proprietar, fără griji.

Decorul era gata aranjat pentru următorul act din drama sufletului meu. Și era limpede că va consta mai cu seamă din cuvinte scrise pe foi de hîrtie. Tot ce aveam de făcut ca să mă instalez în noua mea viață de G.O.M. era să creez din „operele mele tîrzii". Nu era nevoie de mult ; cîteva pagini deodată. Dacă materialul ieșea la iveală cam încet, cu atît mai bine. Puteam vinde din cînd în cînd cîteva mii de cuvinte, ca „lucrare în curs", și să țin pe toată lumea cu sufletul la gură.

Așa simplu vedeam totul. Și totuși perfecțiunea condițiilor mă împiedica să încep. Nu puteam să mă învăț dintr-o dată cu absența

micilor piedici sau a descurajărilor de care trebuia să mă lovesc. Cel puțin acesta era motivul pe care îl invocam față de mine însumi.

Dimineți în șir, îndată după ce era strîns micul dejun, stăteam așezat la masă chiar dinaintea uneia din încîntătoarele ferestre zăbrelite. În fața mea, aranjasem un teanc ordonat de hîrtie curată și trei instrumente de scris ; stiloul, un toc obișnuit de lemn cu peniță de oțel și un creion moale. Căci acesta era obiceiul meu (pe care, cu vreo douăzeci sau treizeci de ani în urmă îl divulgaseră niște articole de revistă unui public emoționat). După cîteva pagini scrise cu unul din instrumente, simțeam că mi se topesc și iscusința și vioiciunea. Pierdeam impresia că țin în mînă un toc cu propria lui simțire și începeam să scriu mecanic, fără să iau parte la ceea ce făceam, ca un funcționar. Apoi venea timpul să iau celălalt toc, sau creionul. Manuscrisele mele cuprindeau toate pasaje în creion moale răspîndite printre rînduri scrise cu cerneală. Cel care mi le-a cumpărat, după ce începuse declinul meu și doream să cîștig cîteva lire printr-un mijloc lesnicios, a tratat cu fixativ pasajele în creion. Vai, vai !

Aveam înaintea mea hîrtia, cele două tocuri și creionul. Mă uitam la ele cîte un sfert de oră, apoi ieșeam și dădeam o raită pe cîmp, în căldura de etuvă, căznindu-mă să am idei. Oricît de devreme ar fi fost, era întotdeauna zăpușeală și arșiță. Aerul părea consumat. Dar cel puțin aveam bunul simț să nu-mi fac din asta o scuză. De fapt, îmi cam plac împrejurări de felul acesta. Nu sînt unul din ăia care au nevoie să fie stîrniți. Dimpotrivă, relaxare îmi trebuie ; o viață de lucru intens, în care să nu fiu nevoit să-mi netezesc piedicile din cale. Atunci îi dau drumul. De aceea mi se părea atît de lesne să vorbesc bine la „Leul Negru", cînd mă lansam, fiind plin ochi de băutură.

Așa că am tot stat acolo vreo douăsprezece dimineți la șir. Cu ochii la hîrtie, la tocuri și la creioane. Apoi mă ridicam și umblam pe afară. Și în curînd se făcea ora deschiderii.

Mă gîndeam că o băutură mi-ar face bine, și dus eram și intram în vorbă cu trîndavii din cîrciumă. Nu puteam să mă port aici ca la „Leul Negru", nici vorbă. Nu mă cunoșteau nici de pe vremea lui Belzebut, dar mite de la Adam. Nu eram decît noul venit, însurat cu fata bătrînului de la vilă. La început am obținut doar cîteva rînjete cam ascunse. Dar asta a trecut : la urma urmelor, eu mă purtasem firesc și ei pricepuseră motivele mele. Asta ar fi făcut oricare dintre ei. Curînd am fost acceptat și luat drept bun. Să mă apuc de lucru, mă gîndeam eu, dar nu-mi prea venea la îndemînă ; să mă apuc de lucru. În curînd îmi va veni inspirația.

Dar nu s-a pornit, și cu atît m-am ales. Nu se întîmpla nimic. O duceam așa mai departe și cu zăduful, și cu mesele regulate, și cu cele opt ore de somn, și cu mine. Tot așa mă duceam

la cîrciumă şi beam, în tihnă, cîte o halbă sau două, rătăceam prin lanuri şi pe uliţe, stăteam la taifas cu Daphne şi cu Alex.

Alex. Nu părea să-i meargă nici lui mai bine decît mine. În loc să lucreze cu regularitate la unul sau altul dintre acele „pasiuni" de care urma, chipurile, să se ocupe, părea incapabil să se hotărască la ceva. Peştii tropicali, arta fotografică, timbrele, suporturile pentru pahare de bere, capacele cutiilor de chibrituri, machetele de trenuri, legătoria de cărţi — toate stăteau în aşteptarea lui, o întreagă lume feerică de „pasiuni" profund tîmpite. Şi totuşi nu se putea hotărî.

Cu toate astea, nu-mi ardea să-mi fac griji pentru el. Aveam şi eu probleme de primă importanţă, şi ele creşteau pe zi ce trecea. Am renunţat pur şi simplu la orice încercare de a scrie şi mi-am îndreptat toată atenţia asupra mea, străduindu-mă să descopăr ce nu merge. A murit ceva în mine ? Nu mai sînt decît unul care a fost cînva scriitor ? Se pare că ne schimbăm cu totul din şapte în şapte ani ; era mai mult de două ori pe atîta de cînd nu mai scrisesem nici un cuvînt. Timp de o clipă, gîndul acesta m-a dus aproape de panică. Apoi m-am calmat. Raţiunea m-a liniştit : la urma urmelor, *ştiam* că nu sînt, ca om, cu totul deosebit de cel care scrisese *Plain Crackers* şi *The Fighting Spaniel*. Eu eram omul acela, ceva mai bătrîn, ceva mai uzat, dar cu hotărîrea proaspătă de a mă lua în stăpînire.

Atunci ce era ? Stăteam aplecat peste portiţă, cu privirea ţintită într-un lan de ovăz, cînd am găsit ceea ce credeam că e răspunsul. Eram prea important şi prea mort ; dac-aş fi fost un autor necunoscut, care arde să atragă atenţia şi să-şi dovedească lui însuşi ce poate, mintea mea şi-ar fi lepădat inhibiţiile şi ideile s-ar fi ivit. Sau dacă, pe de altă parte, aş fi continuat să scriu în loc să tac douăzeci de ani în şir, aş fi avut un public obişnuit să stea cu ochii la mine şi să aştepte să apară, la intervale scurte, cîte o carte de-a mea, şi asta ar fi fost încurajator. Dar eu mă aflam în situaţia cea mai proastă cu putinţă. Două cărţi intrate în Panteonul modern ; apoi nimic. O fantomă vie. Un vulcan stins, fără urmă de fum în craterul lui ; nici măcar o atracţie pentru turişti şi, desigur, nici ameninţare pentru satele învecinate. Un simplu nume, însemnat pe hartă, unul pe care bunul simţ te asigură că va fi însemnat pe hărţi şi de acum înainte, pentru că a făcut cîndva atîta vîlvă.

M-am rezemat de poartă. *Ceva* trebuie să-mi dea ghes, mi-am zis. Un imbold. Dar nu-mi puteam închipui ce anume. Desigur, ceea ce îmi trebuia cu adevărat era puţină atenţie din partea criticii. Un articol într-adevăr bine scris despre opera mea şi încheiat cu un semn de întrebare. Dacă putem aştepta ceva, atunci ce anume, de la un scriitor cu astfel de realizări la activul lui ? Etc. etc. Iar eu ştiam, fireşte, că se dusese naibii orice astfel de nădejde. Critica fusese făcută, iar pe mine mă îmbălsămaseră liniştiţi

Genul de menţionare de care mă bucuram în lucrările de ansamblu asupra literaturii moderne era exact ceea ce actorii acestor rezumate copiau din indexul de autori. *Plain Crackers* ocupa în conştiinţa literară contemporană cam acelaşi loc ca *Anotimpurile* lui Thomson, să zicem.

Măcar de-aş fi cunoscut vreun critic, să vorbesc cu el. Dar nu dădusem niciodată de vreunul ; în orice caz de nici unul veritabil. Adunătura de la „Leul Negru" cuprindea cu nemiluita scriitoraşi care făceau recenzii ; dar n-avea rost să apelez la ei. Erau sateliţi, datorîndu-şi lumina şi mişcarea unor astre mai mari. Dacă vreun mare critic îşi întorcea luarea aminte către mine, ar fi urmat şi ei exemplul. Dar nu puteam aştepta de la ei să dea dovadă de iniţiativă. Luna nu încălzeşte pămîntul.

Am luat-o încet spre casă, foarte abătut. Ştiam că depind numai de mine ; aflam asta după ce-mi dădusem atîta osteneală să-mi rezolv toate problemele. Căsuţa, nevasta, mesele regulate, toate ar fi pierdute pentru mine dacă n-aş fi în stare să ridic povara care mă ţintuieşte de pămînt.

În seara aceea — chiar în seara aceea, pe Dumnezeul meu — am primit o lovitură. Bătrînul Alex părea mai neastîmpărat ca oricînd şi m-am întrebat dacă are de gînd să facă urît, de pildă să-mi ceară să contribui în casă la cheltuielile de întreţinere, sau aşa ceva. Dar să fiu drept : nu era nimic de felul ăsta. Mai bine ar fi fost.

S-a tot foit în timpul cinei şi se tot uita la mine cu ochii lui mici ca nişte năsturaşi de ghete. Îmi venea să-i spun : „Pentru Dumnezeu, dă-i drumul odată, orice ar fi". Dar n-am închis în principiul meu de o viaţă-ntreagă : „Să nu vorbeşti niciodată primul". Aşa că, după ce oftă şi îşi drese glasul atît cît se cuvine, începu :

— Ştii Tom, spuse el, pe cînd stăteam aşezaţi în fotolii, iar Daphne spăla vasele la bucătărie, nu-mi face impresia că am găsit canalizarea pe care o căutam pentru energia mea.

— De ce nu joci la obligaţiuni garantate, i-am sugerat eu. Habar n-aveam ce o fi fost asta, dar mi se părea că necesită o groază de energie.

Mă ignoră în felul acela înspăimîntător al lui. O ţinea drept înainte pe linia ideii lui.

— Primesc cataloage şi chestii de astea, spuse el, dar nimic nu mă atrage cu adevărat. Să-ţi spun ceva, Tom. Gîndurile mele bat mereu în acelaşi loc.

Eu tăceam chitic.

— Să scriu, spuse el

Ştiam eu, mi-am zis, mai curînd sau mai tîrziu toţi îşi închipuie că sînt în stare să scrie.

— Acum cîţiva ani, cînd am venit aici prima oară, mă distram seara scriind cîte ceva, urmă el. Am scris o povestire. Dar n-am publicat-o.

Mai că nu m-a pufnit rîsul cînd am auzit aşa. Leit purtarea celor de la „Leul Negru". Am scris o povestire, dar n-am publicat-o. Nu că n-au putut-o publica. Asta nu spunea nici unul. Scriu, dar nu public. Grozav din partea lui. Nu vrea să descurajeze pe nimeni. Să-i facă să moa-

ră de invidie. Dacă ar fi dat cu ochii de scrierea lui, s-ar fi umflat și ar fi crăpat.

— Ai scris o povestire, am spus eu, cu resemnare. Și te tot bate gîndul să mai scrii una.

— Întocmai, a spus el.

— Păi atunci scri-o, am zis eu.

S-a uitat la mine, stingherit.

— De fapt nu vreau, spuse el. Și părea sincer, fir-ar să fie. Părea într-adevăr că nu vrea.

— Ce tot spui, Alex ? am zis eu, aplecîndu-mă înainte.

— Nu prea știu nici eu, zise el, pe un ton dezolat. Nu mă pot hotărî la nimic. Și mă tot gîndesc la scris. Numai că nu vreau să scriu. Nu văd ce rost ar avea să tot scriu fără să public, și nu știu cum, dar dau înapoi de la asta. E ca și cum aș începe o viață nouă ; să fii autor, să ți se publice lucrările, să ți le citească oamenii și să vorbească între ei despre ele. E o schimbare prea mare pentru un om de vîrsta mea.

— Atunci ia-ți un pseudonim, am zis eu, ca să-i cînt în strună. Oricum, nu m-am gîndit nici o clipă că i s-ar publica ceva din ceea ce ar scrie.

— Ce trăsnaie, spuse el posomorît. Ce pseudonim ? Pare cam copilăros să scornești un nume pentru tine însuți. Ca și cum te-ai da drept altcineva.

Mă întrebam dacă nu cumva e pe cale să înnebunească.

— Bine, dă-mi să văd povestirea pe care ai scris-o, dacă o mai ai, am spus eu. Credeam că

e mai bine să-i fac pe plac. Plecă, ascultător, și aduse un teanc de hîrtii dactilografiate. Cel puțin și le bătuse la mașină ; se luase în serios. Era totuși mai bine decît să înot prin pagini scrise de mînă.

Mi le-a înmînat și am observat cu ușurare că nu sînt prea multe. În douăzeci de minute le puteam citi. M-am simțit atît de ușurat, încît am început să citesc imediat, din pură generozitate, dar tocmai atunci a intrat Daphne, care isprăvise cu spălatul vaselor, și, a propus să ne facem obișnuita plimbare de seară. Am acceptat și m-am ridicat de pe scaun.

— Îți dau povestirea mîine dimineață, Alex, am spus eu. O citesc în pat.

— Foarte bine, a spus el. Dar părea că-mi evită privirea. Așa ceva nu era în firea lui ; avea ceva în gînd.

Daphne și cu mine ieșirăm. Plimbarea noastră obișnuită era pînă la cîrciumă și durata ei obișnuită pînă la ora de închidere. În seara aceea era o minunată lună plină și am hoinărit puțin de-a lungul gardurilor vii și ne-am întors ceva mai tîrziu decît de obicei. Mă așteptam ca Alex să fie în pat, dar cînd intrarăm în casă, el era acolo, la masa de lîngă fereastră, cu lampa aprinsă.

— Veghezi cam tîrziu, Alex, spuse Daphne, puțin îngrijorată. La început n-a ridicat ochii, apoi spuse ca pentru el.

— Aveam ceva de terminat.

— O scrisoare ? Cui ? întrebă ea, privind peste umărul lui.

— O povestire, răspunse el, stînjenit.

La aceste cuvinte, ceva răsună în mine. Eu să fi fost pe afară, hoinărind sub lumina lunii, plimbîndu-mi încărcătura de bere, iar bătrînul Alex să stea la masă, la masa mea, şi să mîzgălească de zor hîrtia ca să termine o povestire ; era tocmai pe dos.

Alex a ridicat privirea spre mine şi am înţeles că şi el gîndea la fel. Părea pe punctul de a încerca să se scuze cumva faţă de mine.

—Dă-mi să văd, Alex, am spus eu. O iau sus şi o citesc o dată cu cealaltă. Nu face nimic dacă nu e bătută la maşină.

— Nu e gata, spuse el. Tu du-te la culcare. Eu rămîn aici să termin.

Daphne deschise gura să protesteze, dar i-am făcut semn să-l lase în pace. Ştiam ce simte şi era mai bine să-i curgă năduşelile pînă termină, dacă tot începuse. Tot mai nădăjduiam să nu fie la urma urmelor decît o indispoziţie trecătoare.

Am urcat scările şi ne-am băgat în pat. Nu aveam obiceiul să citim pînă ne prinde somnul — eram prea de curînd căsătoriţi pentru aşa ceva — dar în seara aceea am rugat-o pe Daphne să nu se supere dacă las puţin lumina aprinsă. Trebuie neapărat să citesc povestirea lui Alex. Doream să descopăr odată dacă era într-adevăr ceva în nebunia asta a lui cu scrisul.

Ea protestă puţin, de formă, apoi se cuibări lîngă mine, ca o dulce moviliţă, şi începu să alunece în somn. Am deschis lucrarea tatălui ei şi am început să citesc.

Aproape de la început, mi-am dorit să n-o fi citit. De la prima frază, era limpede că nu am de-a face cu obişnuita trăncăneală produsă de omul care spune „Aş fi putut scrie, dacă aveam timp", şi apoi, ca dovadă, scoate la iveală vreo vorbăraie prolixă şi lipsită de viaţă. Mă aşteptam — sau, ca să spunem lucrurilor pe nume, *nădăjduiam* — că lucrarea lui Alex are să fie de teapa asta. Dar mi-am dat seama de îndată că *această* cale era închisă. Nu era, desigur, un material perfect lucrat. Nu era produsul studierii pricepute a celor mai bune modele, sau, în general a vreunui model. Era doar Alex. Reuşise să canalizeze în cuvinte înfricoşătoarea lui energie. E desigur cel mai rar lucru din lume. Oameni energici sînt cîţi vrei, dar nici unul din o sută nu e în stare să-şi manifeste această energie decît prin prezenţa lor fizică. Pune-i să aştearnă ceva pe hîrtie şi se vor exprima stîngaci, pompos, inert. Dar eu îl aveam dinainte pe Alex din care ieşeau scîntei. Nu era treabă de profesionist, era viaţă. M-a apucat o poftă nebună să am un creion în mînă. Erau ici şi colo cîteva mărunţişuri pe care să le fi retuşat puţin şi orice editor ar fi devorat-o.

Dar era tocmai pe dos !

Alex ar fi trebuit să stea întins într-un pat comod, cu razele de lună strecurîndu-se pe fereastră, iar eu să stau jos, dinaintea mesei, şi să-mi alerge pana pe hîrtie. Energia mea, şi nu a lui, s-ar fi cuvenit să dea năvală şi să explodeze, acolo în camera de jos. Eu eram Tom Rogers, eu figuram în toate volumele de istorie a

literaturii. El nu era nimeni. Ba mai şi ştia că nu e nimeni, şi aşa voia să rămînă. Dar iată că el scrie, gîndeşte, creează, comunică. Şi iată-mă pe mine în noul meu rol : aşezat în pat lîngă nevasta mea, cu somnul dulce şi citind ce scrisese el. Cel care primeşte comunicarea, ceva ce-mi jurasem întotdeauna să nu fiu.

Am dat drumul pe podea colilor bătute la maşină, am stins lumina şi am încercat să adorm. Dar mi-era cu neputinţă. Nu poate nimeni dormi cînd i se sfarmă sub picioare temeliile vieţii. Îmi stăruia în minte imaginea lui Alex scriind în camera de jos, peniţa care se mişca activ pe hîrtie, şi la fiecare trăsătură părea că se evaporează cîte o picătură din sîngele meu. Nu că dintr-un motiv strict logic m-ar fi stingherit scrisul lui. De ce n-am fi scris amîndoi ? Dar nici nu m-am ostenit să-mi prezint mie însumi acest argument. Tocmai genul ăsta de logică strînsă nu e logic cînd ai de-a face cu inspiraţia imaginativă. Iată-ne pe Alex, Daphne şi pe mine, într-un cadru care fusese aranjat cu scopul de a-mi îngădui să scriu. Nu fusesem ipocrit : Daphne ştia, fără să-i fi spus eu, că însurătoarea era într-adevăr destinată să mă repună pe linia de plutire, în primul rînd ca soţ şi apoi ca scriitor. Şi ce s-a petrecut ? Bătrînul Alex a dat lovitura, iar eu nu. Era acum jos, scriind de zor, iar eu stăteam culcat acolo, în întuneric, şi mă treceau nădușelile.

Dintr-o dată mi-am dat seama că nu mai pot îndura. Am sărit din pat şi mi-am căutat pe dibuite halatul şi papucii. Daphne a îngăimat un protest somnoros, dar i-am spus să adoarmă la loc, că mă întorc. Îndată după aceea, eram pe scări, apoi jos în salon

Alex şedea la aceeaşi masă, exact aşa cum îl lăsasem. Dar nu scria ; se uita ţintă înaintea lui.

— Te-ai împotmolit ? l-am întrebat.

— Nu, spuse el pe un ton şters. Am isprăvit.

Presupun că ar fi trebuit să-l felicit, sau aşa ceva. Dar vremea politeţei trecuse. Trebuia să aflu dacă lucrarea e bună sau nu, dacă aceea pe care o citisem fusese doar un noroc întîmplător.

Foile erau întinse dinaintea lui. Le-am adunat fără să cer voie şi m-am dus cu ele la fotoliul meu, aprinzînd lampa din tavan cînd am trecut pe lîngă comutator. Apoi m-am apucat să citesc.

Lectura mi-a luat cam un sfert de oră. După primele cinci minute, am început să uit că Alex şedea acolo observîndu-mă ; dar cînd am ajuns la capătul ultimei pagini i-am simţit din nou prezenţa foarte intens. Numai că de data asta, şi de acum înainte, aveam de-a face cu alt Alex. Un artist, pe Dumnezeul meu !

M-am dus spre el şi am pus foile la loc pe masă şi ne-am uitat unul la celălalt. Cîtăva vreme, nici unul dintre noi nu scoase un cuvînt, apoi el spuse :

— Jalea e că zău nu vreau.

Genul ăsta de afirmaţie îi scoate din sărite pe unii, ştiu. Dacă nu vrei, atunci de ce-o *faci ?*

Dar eu știam că simțămintele pe care încerca Alex să le exteriorizeze sînt adevărate. Văzusem zbuciumul nervos prin care trecuse, încercînd să fugă din calea talazului de imaginație, care în cele din urmă îi năpădise sîngele. Era copleșit de acest talaz, iar eu de Alex, și știam amîndoi asta.

— Firește, n-am să public, de bună seamă, spuse el cu glas slab. Dar știam că e doar o tentativă ușoară de a se minți pe sine însuși. Încă vreo șase povestiri și se va strecura pe furiș pînă la cutia poștală și le va trimite la diverși intermediari sau mai știu eu cui. Întîi te arde să creezi, dar îndată după aceea te arde să-ți scoți materialul în văzul oamenilor, să provoci o reacție.

— Sînt prea bătrîn ca să debutez, spuse el pe un ton jalnic, ca și cum eu l-aș fi silit, fără milă, să urce spre o carieră pe care nu o dorea. Și apoi presupune că nu acceptă ce am scris, izbucni într-un ton de exasperare pe care n-o mai putea îndura. Toate acestea sînt foarte bune... poate spune oricine... dar ce mă fac dacă nu acceptă... ?

— Ascultă, Alex, i-am spus eu cu blîndețe. Ai început să scrii și vei mai scrie. Tehnica ta are nevoie să fie puțin șlefuită, dar asta poți face fără îndoială singur. Unul dintre indiciile că ești un scriitor adevărat este că nu mi-ai cerut nici o îndrumare. Știi din instinct că mersul tău înainte depinde numai de tine.

El încuviință din cap, amărît.

— Și pe cît pot discerne ce se petrece în mintea ta, am urmat eu, nu truda și disciplina îți repugnă. Pe tine te înspăimîntă ceea ce altora li s-ar părea că le e răsplata : să publici, să-ți apară numele tipărit și așa mai departe.

— Nu vreau să primesc toate astea în viața mea, izbucni el din nou. Sînt prea bătrîn.

Nu știam ce să spun. Stăteam așa, amîndoi, cu lămpile aprinse și cu gîzele care se rătăciseră de pe afară, din cîmpia cufundată în beznă și în somn. Noaptea era atît de fierbinte și de înăbușitoare, încît te întrebai cum puteau zbura gîzele prin aerul compact și aderent. Odată intrate în cameră, se tot roteau zumzăind în jurul lămpilor, evident înnebunite.

Și dintr-o dată m-a cuprins o presimțire cumplită. Nu era ceva ce aș fi putut lămuri pe înțeles, doar simțămîntul că starea asta de lucruri avea să se caște și să mă înghită. O adevărată panică prevestitoare de rele. Pe urmă mi-a trecut și m-am apucat să privesc lucrurile în față.

— Tu ești în stare să scrii, Alex, iar eu nu. Ești un nou venit în toată treaba asta, iar mie mi s-a învechit îndemînarea. Scriam și eu, cu ani în urmă, cînd duceam altă viață, și dacă aș reuși acum să dau ceva din mine, s-ar publica imediat, fiindcă numele meu e cunoscut. Scrierile tale, ca primă lucrare a unui om de vîrstă mijlocie, neînzestrată cu farmecul tinereții și nici cu setea de informație o vîrstei înaintate, și-ar croi poate drum mai anevoie. Totuși, un drum oarecare își vor croi, poți fi sigur.

Şi spuneam toate astea mai mult ca să-l îmbărbătez. Am fost întotdeauna convins că, într-o situaţie derutantă, te linişteşti dacă treci sus şi tare la faptele principale. Dar el mă întrerupse brusc.

— Vreau să tratăm chestiunea ca pe o afacere, spuse el.

M-a descumpănit. Am tăcut şi l-am privit aşteptînd să mai spună ceva.

— Acesta e singurul mod de a trage un folos bun, zise el. Îmi plăcea felul în care vorbea despre subita revelaţie a talentului său, de parcă ar fi fost un simplu ghinion. Mi-a plăcut întotdeauna să mă apuc de afaceri noi. Zău că n-ar fi trebuit să renunţ niciodată. Dar a fost şocul, cînd a murit May. Am simţit că nu vreau nimic altceva decît să trăiesc liniştit. Dar nu ar fi trebuit s-o fac. M-a adus doar la povestea asta.

— Dar poţi s-o iei şi aşa, am pus eu. Eşti băgat pînă-n gît într-un lucru pe care nu-l poţi trata ca pe o afacere.

— Nu-s de părerea ta, spuse el, stînd foarte drept şi clipind foarte des. Nu-l mai văzusem niciodată sub aspectul ăsta. Probabil că aşa se purta în afaceri. Nu văd de ce nu ar putea fi tratată negustoreşte, dacă lucrăm împreună.

Să lucrăm împreună ? Nărod bătrîn ! mi-am zis eu. Mă dezamăgea.

— Credeam că înţelegi mai bine, am spus eu. Păreai de acord cînd ţi-am spus că mersul tău înainte depinde numai de tine. Nu-ţi pot da sfaturi care să te ajute *cu adevărat*.

— Nu pricepi ce vreau să spun, zise el cu nerăbdare. Contribuţia pe care eu ţi-o cer e o concesiune la reputaţia şi la clientela ta. Nu ai nimic de făcut. Aş obţine rente mai bune pe marfa mea.

Credeam că aiurează. Concesiune ? Rente ? Marfă ?

— Ce vrei să spui ? am întrebat eu. Care ar putea fi contribuţia mea ?

— Numele tău, spuse el.

Mintea nu acceptă unele idei, chiar dacă ele sînt limpezi şi simple. Îl auzisem foarte bine, dar nu puteam ataşa vreun înţeles vorbelor lui.

— Numele meu ? am repetat eu. *Numele meu ?*

— Concesiunea asupra firmei tale.

Au trecut încă două secunde pînă să pătrund sensul vorbelor lui. Apoi m-am lăsat pe spate în scaun şi am început să rîd. La început am încercat să mă reţin, dar cu cît rîdeam, cu atît mi se părea ideea mai desfătător de hazlie. O fuziune ! Utilajul şi metodele lui moderne, numele meu cu temelie solidă. Vila în chip de centrală a succesului literar !

Acum cînd mă uit în urmă, nu prea ştiu ce mi s-a părut atît de hazliu. Poate rîsul meu se datora în mare parte loviturii neaşteptate şi mîhnirii. La urma urmelor, cînd ai fost cîndva un scriitor adevărat, cu originalitate şi influenţă recunoscută, înghiţi cam greu o astfel de sugestie, chiar fără să încerci s-o priveşti cu seriozitate. Şi bineînţeles, eu nu o luam în

serios. Rîdeam doar, lăsat pe spate, rîdeam din ce în ce mai tare. Și în mijlocul unui hohot de-al meu, s-a deschis ușa încadrînd-o pe Daphne.

— Alex ! Tom ! Da'ce se întîmplă ? a întrebat ea.

— Nimic, a zis bătrînul Alex, cam morocănos, începînd să-și adune hîrtiile.

— Întocmai, nu-i nimic, am reușit eu să pufnesc. Mi-a spus doar o glumă bună, atîta tot.

La cuvintele astea, s-a supărat și a spus că dacă n-avem nimic mai bun de făcut decît să ne pierdem toată noaptea spunîndu-ne glume și să rîdem atît de zgomotos încît s-o trezim, atunci e păcat că nu avem nici o treabă. Cu aceste ultime cuvinte mi-a atins, firește, punctul sensibil, și era cît p-aci să iau foc. Dar nu am fost în stare. Eram sătul, sătul de rîs, sătul de supărare, de conversație, sătul în general de a fi treaz. I-am spus noapte bună lui Alex și am urmat-o pe Daphne la culcare. Și pentru cine știe ce motiv am adormit de îndată și am dormit opt ore fără vise, întocmai cum îmi făgăduiam cînd auzisem prima oară despre vilă.

În dimineața următoare m-am sculat la ora obișnuită și m-am cufundat de îndată în sacrosancta mea rutină cotidiană : micul dejun, apoi locul meu dinaintea mesei, cu teancul ordonat de hîrtie, cu stiloul, penița de oțel și creionul. Cu toate că mă știam tot atît de incapabil ca și în zilele precedente să adun trei cuvinte laolaltă, am continuat cu încăpățînare pregătirile,

fără să-mi dau timp de gîndire. Voiam să-mi spun că e o dimineață obișnuită, voiam s-o fac asemenea celorlalte, pe scurt, să procedez ca și cum noaptea precedentă n-ar fi existat, cu speranța nesăbuită că, dacă mă prefac destul de intens, s-ar fi putut dovedi că fusese un vis urît.

Dar mi-am dat seama imediat că dacă fusese un vis, îl visase și Alex. Nu s-a arătat la micul dejun — dar nu eram instalat la masă nici de zece minute, cînd l-am auzit coborînd scările, ducîndu-se în bucătărie și apoi afară, pe ușa din dos, și iată-l în grădină. Nu *făcea* nimic, nici nu scosese scaunul pliant ca să se instaleze comod. Stătea doar acolo, făcea din cînd în cînd cîțiva pași în sus și în jos ; era maniera lui de a-mi atrage atenția și de a mă obliga să privesc lucrurile în față, fără să-mi dea ocazia să mă plîng că mă bate la cap.

M-am uitat la coalele curate, frumos tăiate, din fața mea. Îmi și luasem stiloul în mînă, fără să-i deschid capacul ; rutina făcuse tot ce putea face. Și iată-mă stînd acolo ca o marionetă, incapabil să scriu o frază. Dacă mi-ar fi venit în minte cea mai simplă și mai banală povestire, o înșiruire oarecare de întîmplări, orice subiect cu două personaje care să discute în modul cel mai inept, în stilul zise-el, zise-ea, i-aș fi dat înainte, încrezător că penița mea o să-și ia avînt de la sine, după ce se va scutura de rugină. Dar nu. Totul era mort, sugrumat, împotmolit fără speranță. Și blestemata de zā-

pușeală care tot intra pe fereastră, și o pînză de sudoare care începea să mi se țeasă pe la subțiori și de-a lungul spinării.

Dintr-o dată, n-am mai putut îndura. Am dat drumul stiloului de parcă m-ar fi ars — într-un fel, chiar mă ardea — și am ieșit repede în grădină. Alex era în partea cealaltă a peluzei, prefăcîndu-se că se uită peste gard, către sat. M-am dus drept la el.

— Prea bine, Alex, am spus. Vinde-mi ideea ta. Te ascult.

— Foarte simplu, spuse el, intrînd direct în acțiune ca și cum nu se scursese nici un răstimp de la ultima noastră convorbire. Eu scriu mai departe, iar tu n-ai decît de trimis editorului tău tot se scriu eu. Nu se poate să nu atragă atenția din plin și să nu se vîndă o sumedenie de exemplare. Așa că venitul va fi frumușel și facem juma-juma.

Se uita la mine atît de pătrunzător, dar atît de sincer, încît am simțit că sînt pierdut. M-a frapat dintr-o dată că are ochii lui Daphne, ochii aceia limpezi care nu aveau nimic îndărătul lor. Știam că singura mea speranță de scăpare e să născocesc cîteva piedici convingătoare.

— Bine, dar gîndește-te la inconvenientele practice, am început eu încetișor, alcătuind mașinal cuvintele și sperînd că în timp ce vorbesc îmi vor veni în minte alte dezavantaje potrivite. Am pornit cu pași lenți prin jurul peluzei, iar Alex îmi ținu pasul. Purtarea lui era,

ca întotdeauna, prietenoasă, încrezătoare, ba chiar respectuoasă.

— Să presupunem că-i dăm drumul, am spus eu, încercînd să prezint lucrurile ca pe o speranță a eșecului. Tu reușești să creezi jumătate de duzină de povestiri tot atît de bune ca astea două. Nu spun că așa ceva e sigur, dar ai fi în stare. E posibil. Și presupune că au să facă vîlvă. Va renaște, precum spui, interesul pentru Thomas Rogers. Așadar străvechiul vulcan stins nu era stins. Și totul a început de cînd s-a însurat. Grozavă veste de senzație, nu? Nu-i poți închipui pe editori, cum le vine îndată tuturor în minte ideea? Și nu numai editorilor, dar și redactorilor de la ziare, oameni care au fler pentru materialul gazetăresc. Ce fel de mașinație e asta? vor spune ei. Socrul ăsta, un bărbat de vîrsta lui Rogers; miroase a senzațional, aici. Sînt probabil foarte legați, sau? E oare soția lui adevărata sursă de inspirație? Cu ce se îndeletnicesc ceilalți doi, în timp ce Rogers scrie? Ce zice socrul cînd se gîndește că adăpostește literatură engleză sub modestul lui acoperiș? M-am oprit ca să-mi trag răsuflarea și l-am ațintit cu o privire acuzatoare; povestea mea începea să mă convingă *pe mine*, darmite pe el. O să-i faci să vină aici, Alex, pe reporteri. Ulii veștilor de senzație. Băieți care sînt în stare să scoată material ziaristic și dintr-un bloc de marmură, iar dacă nu, îl scornesc și îl fac atît de convingător, încît blocul de marmură va cumpăra un ziar ca să vadă ce i s-a întîmplat și va crede tot, vorbă

cu vorbă. O să se ascundă îndărătul uşilor şi pe sub gardurile vii. N-ai să fii niciodată sigur că te lasă în pace. Şi cînd te vor vedea că stai la scris ore în şir, vor dori să ştie ce se petrece. Nu e cu putinţă să-i ia atîta timp socotelile gospodăriei, vor zice ei.

— Le voi spune că lucrez ca secretar al tău, spuse Alex cu promptitudine. Am să spun că îţi copiez foile manuscrise pe care le-ai scris noaptea şi că sînt singurul care le pot descifra.

— În cazul acesta, spusei eu, împungîndu-i braţul cu degetul meu arătător, va trebui să baţi la maşină. Nu s-a pomenit vreodată secretar care să-şi bată capul să copieze de mînă opera cuiva şi s-o bată mai tîrziu la maşină. La un moment dat tot vor voi să audă ţăcănitul maşinii de scris, iar tu nu ştii să baţi la maşină, nu-i aşa, Alex ? N-ai maşină de scris, nu-i aşa ?

Păru uluit cîteva secunde, apoi se lumină.

— Daphne ştie să bată la maşină, spuse el. Bate orice şi e în stare să scoată din clapele maşinii un ţăcănit bun să atragă atenţia oricui.

— Şi povestea ta care va fi ? Ce se va presupune că faci ore-n şir dinaintea mesei de scris ?

— Că îţi pun manuscrisul în ordine, spuse el, ţinînd-o morţiş.

Am rîs scurt.

— Regret Alex, dar trebuie să pricepi că nu va prinde. Cînd se va presupune că produc eu acele manuscrise necrezut de complicate, care îţi iau zilnic ore-ntregi de lucru ca să le pui în

ordine ? În toiul nopţii ? Atunci de ce nu arde lumina ? De ce, precum poate vedea oricine, dormim cu toţii ? Ţine minte ce-ţi spun, se vor căţăra pînă la ferestre.

Începu să se strîmbe de nervozitate. Obiecţiile pe care i le aruncam în cale nu-l prea convingeau. Era destul de şmecher ca să-şi dea seama că fac înadins să pară colaborarea imposibilă, dar simţea că trebuie să le combată şi asta însemna să răspundă argumentelor mele.

— Bine, atunci va trebui să inventăm pentru mine o îndeletnicire, spuse el în cele din urmă. Fiind eu om retras din afaceri şi care se pomeneşte dintr-o dată atît de aproape de un scriitor celebru, e firesc să mă intereseze opera ta. Aşa că vom... vom anunţa că scriu un studiu despre romanele tale.

— Cu neputinţă, am spus eu categoric.

— De ce ? a insistat el.

— Păi nu sare în ochi ? Mai curînd sau mai tîrziu vor întreba unde e. Oamenii nu scriu studii ca să nu le publice.

— Da' facem noi un studiu, spuse el, oprindu-se brusc în loc şi aţintindu-şi asupra mea privirea lui pătrunzătoare.

Am deschis gura să întreb ce vrea să spună, apoi am înţeles dintr-o dată.

— Sfinte Dumnezeule ! am spus eu. Nu-mi amintesc dacă m-a apucat chiar ameţeala, dar sînt sigur că mi s-au tăiat picioarele. Propui într-adevăr ca eu... ca eu să stau într-una din camere scriind un studiu despre propria mea operă, pentru a fi publicat sub numele tău, în

timp ce tu stai în cealaltă, scriind povestiri care să fie publicate sub numele meu ?

— Ai înțeles repede, răspunse el.

M-am dus drept în casă și m-am așezat. Simțeam că plesnesc. Nu înțelesese Alex nimic ? Nu pricepea ce implicații avea pentru mine ideea lui ? Dacă ar fi pornit în mod deliberat să doboare rînd pe rînd tot ce mă susținea, pînă mă prăbușeam într-o rînă și rămîneam căzut la pămînt, nu putea proceda mai potrivit.

Stăteam în fotoliul meu, sub presiune, gata să izbucnesc într-o vîlvătaie de revoltă. Atunci a intrat Daphne.

— Dragul meu, da' ce se întîmplă ? exclamă ea. Arăți îngrozitor, doar nu v-ați certat, tu și Alex ?

Alex, mi-am zis eu. Nici sub apăsarea emoției nu greșește să-i zică „tata". Obiceiul ăsta e definitiv îngropat și acest amănunt, dintr-un motiv oarecare, mi s-a părut de rău augur.

— Să ne certăm ? Nici gînd, am spus eu. Mă auzeam vorbind într-un fel anume și îmi simțeam fața strîmbîndu-se într-un surîs anume, care cu siguranță dădeau de crezut că ne luasem în coarne și că acuma eu încercam s-o liniștesc.

Daphne stătea și mă privea, cu tulburarea întipărită pe fiecare linie a feței și a trupului ei. Mi-am dat seama că e dintr-o dată foarte speriată.

— Dragul meu, te rog, spuse ea cu vocea topită într-un șoptit, *te rog* nu te certa cu Alex. Fă *orice* ca să vă înțelegeți, numai să nu, să

nu vă certați... gîndește-te că trăim toți trei laolaltă aici și...

— Dar nu ne-am certat, fir-ar să fie ! am rostit eu tare, aproape strigînd.

Și din nou m-a frapat tonul meu neconvingător. Atunci a intrat Alex.

Stătea și se uita la mine, în timp ce Daphne își muta privirea de la unul la celălalt, iar pe tot chipul ei erau încă răspîndite zbuciumul și neliniștea. Dintr-o dată am înțeles că Alex cîștigase. Nu mă puteam apăra de el fără să provoc, nu tocmai o ceartă, dar o situație pe care Daphne ar fi luat-o sigur drept ceartă. Ar face-o cumplit de nefericită, și în afară de faptul că, de-ar fi fost nefericită, și-ar fi pierdut liniștea, adică însușirea ei pe care o apreciam cel mai mult, nici nu voiam s-o fac să sufere. Una cîte una, săgețile lunecau înapoi la locul lor ; eram prins în capcană, țintuit în planul lui Alex.

Mi-am ridicat privirea către el, încercînd să ghicesc dacă își dă seama ce se petrece în mintea mea. Dar ochii lui nu exprimau altceva decît vechea înflăcărare. Pricepea că mă încolțise în clipa în care luam o hotărîre și întreaga lui ființă era atentă să afle ce cale voi urma. În afară de asta, nimic. Sau în orice caz nimic ce puteam deosebi eu.

— Daphne, am spus eu fără să-mi tremure glasul și fără să ridic tonul, poți să ne dai azi o cină rece ? Alex și cu mine ieșim la plimbare și aș zice că o să trecem și pe la bodegă. Ar fi bine să nu ne preocupe venirea la oră fixă.

Cu spatele la Alex, îmi aruncă o privire de recunoştinţă şi duioşie, şi îşi adună o clipă buzele a sărut.

— O să vă fac o salată mare şi bună, spuse ea, cu tot ce vă place vouă.

Apoi ieşi din cameră şi mă lăsă cu Alex.

Aşadar asta e. Asociaţia a intrat în activitate. În după amiaza aceea chiar, pe cînd mă retrăsesem să-mi fac obişnuita siestă, Alex s-a dus cu autobuzul în oraşul învecinat şi s-a întors cu o maşină de scris portabilă şi cu un teanc in-cvarto. Şi după ce m-am sculat şi ne-am luat toţi trei ceaiul, a sosit vremea să lucrăm. Sau aproape ; erau doar preliminarii. Trebuia să-i destăinuim ideea şi lui Daphne.

Înainte de cină, în cîrciumă, îmi storsesem creierul cum să mă feresc din calea acestei noi şi neplăcute întorsături. Întreaga poveste nu mă punea în lumina cea mai favorabilă, şi nu-mi surîdea gîndul ca soţia mea iubită să ştie că eu fac o fraudă. Sugerasem vag să n-o punem pe Daphne la curent, dar Alex, răsturnînd rolurile, afirmase scurt că e cu neputinţă. Pentru el e cît se poate de bine, m-am gîndit eu cu amărăciune ; ea e fiica, nu soţia lui ; fireşte, pentru el nu se pune, esenţial ca pentru mine, problema de a ieşi cu faţa curată.

Dar degeaba. De spus trebuia să-i spunem, dacă nu eu, atunci Alex. Iar mie îmi repugna gîndul acesta. Aşa că, după ce a dus ceştile de ceai la bucătărie, ca să le spele, am urmat-o şi am închis uşa după mine. Alex mi-a făcut din ochi un semn de îmbărbătare, cînd am trecut

pe lîngă scaunul lui ; rezultatul a fost că mi-am dorit să-l fac să-şi înghită dinţii.

Fără să mai pierd timpul cu introduceri, am prins-o pe Daphne de braţ şi am dus-o afară, în grădină :

— Vreau să-ţi spun ceva, am rostit eu maşinal.

— Dragul meu, nu te osteni să-mi spui dacă preferi să taci, zise ea. Era într-adevăr foarte dulce. Nu e nevoie să ştiu tot. Dacă te-ai certat cu Alex, dar aţi scos-o la capăt, îmi e de ajuns. Şi ca dovadă îmi adresă un surîs drăguţ.

Timp de cîteva clipe am şovăit, aşa cum stăteam în aerul fierbinte al după-amiezii. Era atît de ispititor să renunţ pur şi simplu, să surîd, să-i dau o sărutare şi o pălmuţă la fund, să mă duc drept la Alex în casă şi să-i spun că s-a isprăvit cu toată combinaţia naibii. Apoi m-am gîndit cît de calm va aduna piesele la loc şi o va lua de la început. Are ani întregi înaintea lui, şi toată răbdarea din lume mă va readuce la acelaşi punct, iară şi iară, pînă cînd, în cele din urmă voi primi, numai de sătul ce-aş fi.

Aşa că am spus tot, dintr-o suflare. În cîteva minute i-am prezentat toată povestea. Şi, trebuie să recunosc, m-am simţit mai bine. În orice caz este cu neputinţă să le ascunzi ceva femeilor. Chiar dacă nu le spui, află ele prin instalaţia lor înnăscută de telegrafie fără fir. Vreau să spun că fusesem nevoit să-i expun complet situaţia care se născuse între mine şi Alex, şi asta înseamnă că puteam tot atît de bine să-i spun că el a cîştigat lupta.

Ea a ascultat cu atenție, asigurîndu-se că a înțeles cum se cuvine, punct cu punct, și la nevoie încuviințînd din cap.

— Ei bine, asta e, am încheiat eu. Ești măritată cu un escroc. Mă privi cu o expresie pe jumătate timidă, apoi rîse.

— Mă rog, dacă-i așa, atunci sînt și fata unui escroc, și atunci escrocheria e în familie.

Asta mi-a plăcut. M-a făcut să simt că mi-am ales o nevastă bună. Totuși, voiam să tratez chestiunea cu seriozitate.

— Uite ce-i, am spus eu. Ți-am mărturisit că sînt secătuit. Fără viață. O mașină care scria, dar nu mai scrie, bună doar de pus la muzeu. Iar acum mă înham la o fraudă. Trebuie să o luăm în piept.

— Eu o *iau*, spuse ea, cu liniște desăvîrșită. Și nu mă înspăimîntă cîtuși de puțin.

— Dar *cum* de nu te înspăimîntă, am insistat eu.

— Am încredere în tine, spuse ea simplu.

Am făcut cîțiva pași în tăcere. Încredere? Cînd am mărturisit că am renunțat să mai încerc și încep o carieră de pungaș?

— Nu înțelegi, spuse apucîndu-mi brațul, că situația asta nu poate dura la nesfîrșit? Presupune că Alex se menține cîțiva ani, mai curînd sau mai tîrziu va fi obosit, terminat, va fi scris tot ce avea de scris. Se va opri. Și atunci tu vei...

— Voi prelua eu lucrul, asta vrei să spui? am întrerupt-o eu aprig. Vom schimba mesele de lucru și Alex poate face secretariat, sau poate adăuga încă un capitol la opera critică *Thomas Rogers; portretul unui geniu?* Nu, Daphne, nu. Mă înăbușeam aproape de-a binelea: probabil eram stacojiu la față. Mi-am dat seama că înfățișarea ei e binișor speriată. Îți spun acum și în locul acesta, am zis eu, solemn, stăpînindu-mă, că de îndată ce pornim să facem saltul ăsta, s-a terminat cu mine. De îndată ce prima povestire a lui Alex va intra la tipar sub semnătura mea, adevăratul Thomas Rogers va fi mort în mod oficial. *Mort în mod oficial!* am repetat eu, și la aceste cuvinte am fost nevoit să înghit un hohot de plîns năvalnic care își croia drum cu sila pe gîtlejul meu în sus. Era întocmai ca în clipa în care bătrînul Edgbaston îmi spusese că voi muri. Numai că atunci îmi adunasem forțele și dîrzenia ca să-mi spun că *nu vreau* de loc să mor, absolut de loc. Și iată-mă acum spunînd asta eu însumi, anunțînd propria mea moarte.

Deodată m-am uitat la Daphne și am observat că se schimbase ceva la ea. Cu bărbia împunsă înainte, avea o înfățișare neînduplecată și hotărîtă. Am fost atît de surprins, încît am uitat cît de amărît sînt.

— Ia ascultă-mă, Tom, spuse ea. Vorbești prostii și n-am de gînd să mai ascult nici un singur cuvînt. Planul lui Alex nu mă neliniștește, nu e ceva serios. Serios este că trebuie să-ți păstrezi respectul de tine însuți. Nu am de gînd să fiu măritată cu un om căruia nu-i pasă ce se va întîmpla cu el.

— Așa? am spus eu.

— Aşa, dă-i înainte cu planul ăsta al lui Alex. Îl va face fericit şi-i va procura pentru energia lui o canalizare fără de care ar plesni probabil. La urma urmelor, spui chiar tu că ceea ce scrie are valoare. Singurul fel în care îi va da curs este afacerea asta naivă cu năluci, şi noi avem chiar răspunderea să-l ajutăm să-şi folosească talentul.

Am încuviinţat din cap. Şi mi-a fost ciudă că nu mă gîndisem eu la acest aspect al lucrurilor.

— Greşeşti dacă îţi închipui că mă tulbură, cît de cît, ideea asta ţicnită cu scrisul sub alt nume, urmă ea. Nu m-ar nelinişti chiar de aţi duce-o aşa o viaţă întreagă fără să renunţaţi ca opera lui să fie a ta, şi a ta să fie a lui. Află că nu e genul de lucruri care supără *de obicei* pe o femeie : femeile ştiu ce e de primă importanţă. Mie nu-mi pasă ce aranjament facem ca să străbatem prin viaţă. Dacă planul lui Alex aduce bani, ei bine, putem să-l acceptăm.

— Dar nu-ţi dai seama că treci cu vederea lucrul cel mai însemnat dintre toate ? am izbucnit eu. Un om nu poate trăi fără mîndrie, este...

— Da bineînţeles că-mi dau seama, mă întrerupse ea, stăpînă pe situaţie şi înlăturîndu-mă, pur şi simplu. Ştiu ce vă dă vouă ghes. La Alex e instinctul omului de afaceri care vrea să facă o vînzare bună şi să-şi exploateze cît mai bine resursele. La tine, egoismul şi orgoliul. Nu lovesc în tine, urmă ea, oprind

protestul meu, ştiu că nu s-ar realiza nimic dacă bărbaţii n-ar avea genul ăsta de mîndrie. Bineînţeles că trebuie s-o ai, nu trebuie s-o înăbuşi.

— Păi e tocmai ceea ce eu...

— O, ai venit, Alex ? strigă ea către el. El se abătuse prin grădină, cu o înfăţişare nevinovată, dar evident pentru a vedea ce pricinuieşte irosirea preţiosului timp al asociaţei sale. Hai, vino încoace. Vreau să auzi ce-i spun lui Tom.

— Ei, spuse el, clipind din ochii lui mici, în timp ce străbătea peluza. Şi *ce anume* îi spui lui Tom ?

Tonul lui lăsa să se înţeleagă limpede că, după concepţia lui, *eu* ar fi trebuit să-i spun *ei* ceva.

— Pun condiţii, spuse ea cu glas ferm şi hotărît.

— Condiţii, ei ? mormăi el ca pentru sine, parcurgînd ultimii metri de peluză care îi rămăseseră de parcurs şi oprindu-se dinaintea noastră. Şi ce condiţii or fi alea ?

— Ei bine, mai precis o singură condiţie, spuse ea. Mica voastră asociaţie pare foarte bine ticluită şi sînt datoare să vă felicit. Dar e un amănunt pe care trebuie să-l adaug. Refuz să fiu măritată cu un om căruia i s-a luat pămîntul de sub picioare. Tom este autor : pe calitatea asta se sprijină toată mîndria lui, tot ceea ce îl susţine. Iar dacă îl deposedezi de mîndria asta şi nu-i laşi decît impresia că e un escroc, se va prăbuşi. Nu pe dinafară, poate,

ci în el însuși. Se va descompune sufletește și nevasta lui nu vrea asta.

— Bine, dar pentru Dumnezeu, draga mea, am spus eu pierzîndu-mi răbdarea, cum crezi că putem evita așa ceva.

— Simplu, spuse ea, întorcîndu-se către mine și zîmbind. Tu trebuie să mai scrii, independent de combinația voastră. Dacă nu poți o vreme, nu-i nimic, va veni. Și atunci vei scrie exact ce te îndeamnă mintea să scrii, și...

— Dumnezeule Atotputernic! am izbucnit eu. Eram într-adevăr dezamăgit, cred că mă agățasem de vorbele ei, nădăjduind cumva că ea va propune soluția ideală, și iată că Daphne n-avea decît ideea asta prostească, să-i dau înainte cu scrisul.

— Te rog, mă întrerupse ea. Lasă-mă să *isprăvesc*. Ce importanță are dacă îi predai scrisul lui Alex și lași să fie scrisă de el a doua jumătate a operei tale? Tu poți lucra pe-ndelete la o capodoperă, ceva care nu cere grabă, un lucru pe care îl vei putea șlefui și perfecționa pînă cînd vei fi pe deplin mulțumit. Iar cu banii pe care îi va aduce ideea lui Alex, dacă prinde, vei avea îndestulare și orice condiții materiale dorești. Poți călători dacă vrei, poți pleca în Anglia în timpul iernii.

— Așa e, se amestecă Alex, cu foc. Orice scrii îi poți lăsa lui Daphne, să publice după ce murim amîndoi. Nu va mai fi nevoie să păcălim pe nimeni, de îndată ce vom fi amîndoi duși, iar planul își va fi atins scopul. Daphne

va reglementa totul, va avea grijă ca operele tale complete să fie selecționate cum se cuvine, de fapt, îmi vine acum în minte, vom semna amîndoi un act care va specifica ce anume a scris fiecare din noi...

— Ajunge, am zbierat eu. Mă apucase un rîs strident și loveam aerul cu palmele desfăcute. O să înnebunesc între voi doi... Vorbeam înainte, dar rîsul îmi înghițea vorbele. Dintr-un motiv oarecare, vedeam limpede partea hazlie a lucrurilor. Ce întorsătură a soartei! mă gîndeam eu. Eu, Tom Rogers, ale cărui opere nu s-au vîndut niciodată pînă la ultimul exemplar, eu care nu am scris niciodată pentru a face plăcere marelui public, ci m-am mulțumit întotdeauna să fiu un nume în istoria literaturii! Integritatea în persoană. Iar acum, restul drumului îl voi face călare pe un uriaș matrapazlîc, iar între timp voi șlefui niște capodopere pe care nu le voi scoate la iveală, ci le voi pune la păstrare în sertarul de sus a lui Daphne, ca să fie oferite lumii după moartea mea. Ideea părea prea caraghios de năstrușnică pentru a fi transpusă în cuvinte. Năstrușnică, dar nu imposibilă. Știam, tot timpul cît rîdeam atît de tare, că o voi adopta. Da, voi șlefui și voi pune la păstrare. Și voi semna declarații și voi avea grijă să le semneze și Alex, indicînd posterității ce se datorează fiecăruia din noi în producția noastră comună.

— Socotesc că lucrul acesta îi va pricinui lui Daphne dificultăți la drepturile de autor,

spuse Alex gînditor, privind în zare peste gardul viu. Mintea lui pătrunzătoare se și îndeletnicea cu amănunte. La urma urmelor, va veni vremea în care Daphne va trăi din veniturile astea, și atunci... dacă ceea ce ți s-ar cuveni ție mi-ar reveni în realitate *mie*, se vor ivi unele complicații, așa-i ?

— Nimic mai ușor, am spus eu. Vom face pur și simplu un testament fiecare și o vom numi unicul nostru legatar. În definitiv, dacă îi lăsăm amîndoi tot ce avem, cine-i va căuta pricină, întrebînd-o dacă ceea ce primește e de la tine sau de la mine ? Ea va încasa, oricum.

Alex rînji de la o ureche la cealaltă.

— Singurul păcălit va fi publicul, spuse el, molipsindu-se de la subitul meu optimism. O să stea la coadă ca să cumpere operele tîrzii ale lui Thomas Rogers și apoi, după ce vor muri ambii vinovați, publicul va fi nevoit să stea iar la coadă, ca să le cumpere din nou.

Am rîs cu toții ; am observat că participarea lui Daphne e tot atît de inimoasă ca și a noastră, și că ea se uită cu emoție de la mine la Alex. Mi-am dat seama că e fericită, mîndră de noi amîndoi, bucuroasă că trecuse furtuna și mulțumită că ocupă o poziție centrală, pivotul întregii mașinării.

— I-a gîndiți-vă, am zis eu, rîzînd zgomotos. Vestea ca o bombă, discuții și certuri, procese, dovezi finale incontestabile, apoi toți cei care fac pe deștepții după ce lucrurile s-au lămurit, cei care știau că era ceva suspect în toate

astea, care nu admiseseră niciodată pe deplin ca autentice lucrările tîrzii ale lui Rogers, și tot restul de tura-vura și de explicații... ce n-aș da să le aud.

— Și legătorii de cărți, interveni Alex, cu spiritul lui practic. Vor face o afacere excelentă, legînd din nou volumele și schimbînd literele numelui tău cu ale numelui meu.

Pe Dumnezeu, așa vor face, m-am gîndit eu deodată. *Dacă mai rămîne pînă în douăzeci de ani vreo urmă de neam omenesc, dacă mai citesc cărți și își dau osteneala să distingă ce e bun de ce nu e bun, vei fi și tu acolo, Alex, așa cum voi fi și eu.* Era un gînd liniștitor, și dintr-o dată m-am oprit din perorat și din rîs. Situația era serioasă : jucam un joc în care piesele erau reputația noastră, munca vieții noastre, supraviețuirea noastră în posteritate. *Adevărata moarte e uitarea.* E un proverb, într-o limbă oarecare, și aș pune prinsoare că omul care l-a născocit a fost scriitor. Nu cred că altă categorie de oameni — ba chiar alt fel de artiști — să dorească atît de pătimaș stima posterității. Chiar și Shakespeare o dorea, precum se vede limpede în cîteva dintre sonetele lui. Și ceea ce avea preț în ochii lui, putea avea preț și în ochii mei. Doream să apară în indicele volumelor groase de referință mențiunea : „Rogers Thomas, de la o mie nouă sute și atît pînă la o mie nouă sute și atît“. Voiam ca oamenii care nu pot dormi noaptea să ia cărțile mele din

raft și să fredoneze ușor citind un pasaj favorit. Voiam ca nevestele neglijate, soții părăsiți, adolescenții neînțeleși, toți dezmoșteniții soartei să-mi răsfoiască scrierile și să găsească în ele ceva care să-i susțină, și să fie bucuroși că am trăit pe lumea asta. *Veniți la mine voi toți cei care* etc. Într-adevăr așa simțeam. Era ciudat ce motive felurite aveam. Pe de o parte eram cu totul dezinteresat, fără să rîvnesc la bani sau la public numeros, fără zelul de a înhăța recompense strălucitoare, dorind doar să fac o treabă bună și să știu că mi-am dat toată silința ; pe de altă parte, și fără să fie cîtuși de puțin contradictoriu, doream să fiu un sfînt, un erou, un mîntuitor al omenirii. Voiam să-și cufunde oamenii gălețile lor mici în fîntîna mea adîncă și bogată și să le ridice sus pline. Doream să dau tuturor celor care veneau către mine.

Dar iată-l pe Alex, artist tot atît de autentic ca și mine. Nu scrisese încă mult, dar eu văzusem destul și știam. Avea scrisul în sînge. Părea însă că se descurcă fără ideile mărețe de care eu nu mă puteam lipsi. Era doar un tip liniștit, modest, cu spirit practic, blagoslovit cu energie și inventivitate, și care încerca să le folosească în așa fel încît să nu deranjeze pe nimeni, inclusiv pe el însuși. Ar fi trebuit să-și fie pildă. Dar nu-l puteam considera așa. Nu-l vedeam decît ca pe o amenințare, ca pe un primejdios termen necunoscut.

Era ciudat. Mă simțeam ca un om care intră vesel pe ușă și se pomenește deodată în fața

unui zid. Ceilalți doi surîdeau încă, simțindu-se înflăcărați și felicitîndu-se pe ei înșiși. O parte din mine se simțea și ea tot așa. Dar cealaltă parte rămînea de gheață, înfricoșată, aproape disperată.

Totuși, lucrurile erau stabilite. Iată-ne pe toți trei, uniți în acest complot ciudat. Nu-mi puteam închipui cum aș mai fi dat înapoi, chiar dacă aș fi fost în stare să-mi concentrez voința pentru o astfel de hotărîre. Înainte : eram nevoit să merg înainte.

Apoi mi-am adus aminte de o sticlă pe care o aveam sus, vreun sfert de kilogram de whisky delicios. Destul ca să tragem fiecare cîte o dușcă bunicică.

— Înăuntru, frați întru sclavie, am spus eu pe un ton imperios. Soră sclavă, adu pahare. Frate sclav, așază-te. Gătați-vă să petrecem cu cinstire.

— Adică să bem ? zise Alex, doritor ca de obicei să aibă totul de-a gata.

— Da, tu meștere singuratic, am zbierat eu, bătîndu-l pe spinare. Adică băutură, tu, Homer al pămîntului nostru.

Și cum o pornisem cu toții spre casă, eu am grăbit pasul și am luat-o înainte. Îmi doream numai cîteva secunde pentru mine însumi, singur cu sticla. Împărțeala dreaptă e una, iar starea de urgență e alta.

În dimineața următoare m-am trezit cu durere de cap. Daphne se sculase din pat, iar locul ei era rece, ca și cum ar fi plecat de mult. În afară de asta, mi-am dat seama după

poziţia razelor de soare pe perete că e mai tîrziu decît ora la care mă trezeam de obicei.

Am închis din nou ochii. Aveam un gust amar în gură. M-am mişcat, doar mi-oi găsi o poziţie bună să adorm la loc, şi simţeam dureri şi slăbiciuni în mădulare. Prea bine, înseamnă că am băut cam mult. Nu era nici o noutate. Douăzeci de ani la şir mă simţisem în fiecare dimineaţă aşa.

Dar la gîndul acelor douăzeci de ani cu dimineţi mohorîte şi tulburi, descurajarea mi-a înţepenit trupul. Ce e asta ? N-am trecut prin destule frămîntări, prin destule schimbări, ca să mă asigure că toate astea sînt definitiv trecute ?

Am aşteptat puţin, ca să-mi adun puterile, apoi am aruncat brusc păturile şi am sărit din pat : o veche şmecherie. Picioarele mele au atins podeaua cu două plesnituri seci. Slavă Domnului, în casa asta nu erau chifle cu brînză uscate. La această amintire, mi-am recăpătat buna dispoziţie, în ciuda durerii de cap. Păstrează măsura ! Cîteva pahare din cînd în cînd. La urma urmelor, seara trecută botezasem asociaţia.

Am bocănit pe scări în jos. Daphne era la bucătărie şi făcea aluat. Ceasul arăta unsprezece şi jumătate.

— Dumnezeule, am spus eu cu vioiciune silită. Voi fi concediat, am întîrziat din prima zi de lucru. Nu trebuie să se mai repete, nu-i aşa ?

M-am uitat la ea neliniştit, s-o văd dacă zîmbeşte, făcîndu-mi curaj că e doar o glumă, o greşeală măruntă, fără însemnătate. Şi, spre uşurarea mea, a zîmbit.

— Puţină cafea, domnul şi stăpînul meu ? a întrebat ea, cu o privire poznaşă.

— Cafea, sclavă, am spus eu.

Şi aşa cum stătea acolo dinaintea mesei, cu mîinile pline de făină, mi-am dat seama din nou că e o femeie a naibii de arătoasă şi de atrăgătoare. Moale dar fermă, ca o pernă, caldă şi aromată, toate astea într-o singură făptură. Durerea de cap îmi zvîcnea puternic îndărătul ochilor, parcă s-ar fi străduit să mă reţină, dar eu, fără să-i dau atenţie, m-am dus drept la Daphne.

— Ştii ce cred ? am spus eu prinzînd-o de umeri. Cred că ar trebui să fii sărutată.

Şi-a ridicat faţa într-o poziţie comodă pentru mine, cu gura în bătaia intenţiilor mele. Sărutarea mea s-a lăsat pe gura ei, ca o albină.

— Şi ştii ce mai cred ? am spus după un răstimp, desprinzîndu-mi buzele de ale ei, cu scopul să-i comunic ceva, cred că ar trebui să rămîi însărcinată.

Zău că îmi scăpaseră vorbele astea. Cu totul spontan. Adevărul este că venise tocmai momentul. Daphne era în mod atît de evident tipul de mamă — un fel de glie-mamă, tihnită şi mirosind a fîn, un ocean în care să se verse, binevenite, rîurile toate, era un recipient, un

sîn primitor, femeia pe care, doar suflînd asupră-i, o faci să prindă rod. Asta era tipul ei, ca să spun așa. Adevărata ei natură. Fusese temporar pusă în umbră de înflorirea din luna de miere, de cînd o făcusem mireasa mea. Acum, în clipa asta, am observat că înflorirea se trecuse în mod firesc, și iat-o mai mamă decît orice mamă. Și deodată, cînd am văzut-o stînd așa, cu mîinile în făină, mi-am dat seama că doresc să-mi poarte pruncul în pîntec.

Și aici e punctul în care povestea începe să fie greu de spus. Pentru că adevărul adevărat este că am simțit-o că se crispează la cuvîntul „însărcinată". Mușchii și încheieturile îi rămaseră o clipă ca de gheață, într-o atitudine de spaimă și refuz. Eu am rămas nemișcat, ținînd-o în brațe, iar ea s-a relaxat din nou, aproape destul de repede ca să cred că mă înșelasem. Aproape.

— Va trebui să-mi dai drumul, dragul meu, murmură ea, și pot spune că se silea să-și păstreze glasul scăzut și calm. Trebuie să încălzesc cafeaua.

I-am dat drumul. La urma urmelor, mă durea capul și aveam într-adevăr nevoie de cafea. Și desigur asta mă scuza că nu mă mențin tare pe poziție. Mă durea capul așa de tare, încît nu puteam, firește, înregistra cum se cuvine faptul că nevasta mea, femeia de douăzeci și cinci de ani, dă semne neîndoielnice de repulsie și tulburare la gîndul de a avea un copil cu mine. Și asta în momentul în care

viitorul părea să devină strălucit din punct de vedere financiar. Nu, mă durea capul, de bună seamă. M-am dus în salon. Scaunul meu era acolo, tras lîngă masă, chiar la fereastra cu zăbrele. Afară, valea Tamisei începuse să răspîndească pîclă, în lumina soarelui, densă și plină.

M-am așezat, și după cîteva minute Daphne îmi aduse cafea, tare și fierbinte, făcută din boabe prăjite, întocmai așa cum îmi plăcea mie. Am luat-o cu grijă; cînd am ridicat ceașca la gură, durerea mea de cap pulsa violent, ca și cum ar fi știut că viața ei e pe sfîrșite și ar fi dorit să iasă afară, la luptă.

— Unde e Alex ? am întrebat-o pe Daphne.

— Scrie.

— Am întrebat unde e, nu ce face, am insistat eu, încercînd, în interesul nostru al tuturor, să elimin tonul certăreț din glasul meu.

— Sus în camera lui, spuse ea. Are acolo sus o măsuță de joc pe care scrie.

Vorbea ca și cum Alex ar fi scris în fiecare dimineață de treizeci de ani încoace. Nu, nu trebuie să-l îndepărtăm pe bătrînul Alex de la măsuța lui de joc. S-a învățat cu ea, n-ar putea scrie un singur cuvînt la un birou obișnuit.

Mă simțeam bolnav, sălbatic și plin de ură; și în sensul că mi se cuvenea ura celorlalți și în sensul că uram eu însumi. Scîrț, scîrț, scîrț, făcea de bună seamă penița lui Alex. O auzeam, în gînd. Asta mai lipsea, să-și găsească

şi o măsuţă de joc rahitică, pe cînd eu, bătrînul Tom Rogers, cel căruia îi merge totul din plin, aveam un scaun lîngă fereastra cu zăbrele, şi masa cea bună, şi instrumente de scris de trei feluri... Alex zgîria probabil hîrtia cu unghiile sau folosea un chibrit ars, sau aşa ceva. Va fi gîndind că e prea mult să ceară un toc. Treaba lui era să scrie fără încetare, să producă bunuri de pe urma cărora aveam să trăim noi, iar treaba mea era să-mi joc rolul, să dau replica în scenariul cu Grand Old Man.

— Ţi-e bine acum ? a întrebat Daphne ; voioşia din glasul ei o fi fost falsă, dar cel puţin îi reuşea bine. Mai vrei puţină cafea, sau te duci sus, să te îmbraci, şi să mă laşi să-mi frămînt aluatul ?

Să mă îmbrac... desigur, mi-am dat eu seama, sînt în pijama. Nici măcar în halatul de casă. Nu mă spălasem, nu mă bărbierisem. Nici o mirare că fata se cam împotrivise gîndului de a rămîne însărcinată, cînd m-am năpustit asupra ei în halul în care eram. Reacţie pur şi simplu instinctivă, trupească. Eram un bătrîn dezgustător, cu pungi sub ochi, abia trezit dintr-un somn de beţie, tulbure şi cu durere de cap, şi probabil cu o răsuflare care ar fi ars şi vopseaua de pe uşi — ce potrivit moment pentru a-i spune unei femei că vrei să-ţi facă un copil !

M-am simţit plin de căinţă şi stupid. Dar am fost destul de înţelept ca să nu ţin discursuri, sau să încep să întreprind ceva pe loc. Am şters-o doar din cameră, pe scări în sus. Abia trecuseră două minute şi eram în cadă, iar instalaţia de apă caldă cînta voios. Săpun, apă, oţel rece şi pastă de dinţi, în cantităţi mari — asta era reţeta. Şi să-l lăsăm o vreme pe bătrînul Alex la măsuţa lui de joc.

După ce m-am spălat, m-am ras şi m-am îmbrăcat destul de îngrijit, dimineaţa era aproape pe sfîrşite. Îmi rămînea tocmai atît timp cît să mă duc la cîrciumă şi să beau în tihnă o halbă ca să-mi risipesc ultimul iz de mahmureală. Şi apoi, după masa de prînz, mi-am făcut desigur siesta. Era aproape cinci cînd m-am instalat în cele din urmă la masa de lucru cu tocurile mele, cu sticla de cerneală şi cu creionul. Şi, cum nu mă prea trăgea inima să încerc să adun idei pentru capodoperele postume pe care urma să le scriu, mi-am irosit timpul pînă la cină notînd cîte ceva pentru studiul critic despre mine însumi.

Pe scurt, ba cu una, ba cu alta, am reuşit să-mi recîştig şi să-mi păstrez încă o zi puterea de stăpînire şi voioşia. Alex nu s-a arătat decît la orele de masă, şi atunci se uita numai în farfurie şi părea preocupat. Faptul acesta care, dacă aş fi fost în altă dispoziţie, m-ar fi descurajat făcîndu-mă să mă gîndesc cît de adîncit trebuie să fie în ceea ce face, m-a făcut în realitate să mă simt destul de mulţumit. Cam greu, nu ? m-am gîndit eu cu un rînjet larg în sinea mea. Prea bine, fălosule, robeşte

și tu puțin ! Să te văd cîtă vreme vei fi în stare să te ții bine fără să te lași păgubaș și să plîngi după peștii ăia exotici, sau după împletiturile de răchită !

Așa că, la urma urmelor mă simțeam încă destul de bine cînd Daphne și cu mine ne-am dus la culcare. Alex, care părea frînt de oboseală, se retrăsese pe la nouă și jumătate, iar noi doi făcusem cu plăcere o plimbare pe cîmp, de care m-am bucurat cu atît mai mult cu cît știam că Alex e pus la păstrare, în pat, și că nu-l vom găsi stînd și așteptîndu-ne să facem conversație cînd ne întoarcem. Totul a mers de minune, iar cînd ne-am cufundat în răcoarea așternutului — Daphne se pricepea grozav să păstreze toată rufăria bine întreținută și curată — am simțit un nou val de bine și de recunoștință la gîndul că am făcut o căsătorie atît de reușită.

Părea momentul potrivit : cum Daphne se cuibărise lîngă mine, și cum brațele mele se încolăciseră din obișnuință în jurul ei, am spus, fără nici o pregătire, aproape fără să vreau :

— Iubito, ce zici de copilaș ?

Ea nu și-a schimbat poziția, a mormăit doar :

— Care copilaș ?

— Cel pe care am să ți-l fac, am spus eu.

Dintr-o dată am simțit cît de important este s-o fac să mă ia în serios. O doream într-un fel nou, mai puternic, mai plenar. Ceva ce nu simțisem pînă atunci pentru o femeie : ca și cum aș fi dorit-o cu înfocare nu numai pe ea,

dar și tot ce zăcea dincolo de ea : tînjind deja după mădularele gingașe și după ochii mari ai copiilor, copiii *mei*, ale căror umbre le purta în trupul ei.

— Acum, Daphne, am spus eu cu nerăbdare, plimbîndu-mi mîinile pe pielea ei moale. Acum, iubito, acum.

Nu spunea nimic. Știa despre ce vorbesc, dar nu putea să rostească cele cîteva cuvinte care m-ar fi scos într-un fel sau într-altul din îndoiala mea. Ca să vorbim deschis, fără ascunzișuri — pentru că trebuie să arăt limpede despre ce vorbesc — nu poți ști, cu mijloacele anticoncepționale moderne, dacă femeia le-a folosit sau nu. Și ea nu-mi spunea. Mi-a dat voie să o iau — ușor, moale, cald, cum îi era firea ; iar după aceea, stăteam culcat în beznă și nu știam dacă fusese pregătită sau nu pentru concepție. De ce n-am *întrebat*-o de-a dreptul ? N-aș putea spune. Doar că era ceva care mă făcea să simt că nu am dreptul. Și ce mă făcea să simt așa ? Nu știu, nu știu, nu știu.

În dimineața următoare, am făcut o reală sforțare. Stăteam dinaintea mesei, pe la ora nouă și jumătate, citindu-mi lucrările de tinerețe și făcînd însemnări pe o coală albă. Culcat în pat, hotărîsem că cea mai bună cale de a ieși din greutățile de acum era să lucrez intens și să fac o treabă bună din acest studiu de început al operei mele, pe care se presupunea că îl voi scrie. În definitiv, aveam de înăbușit o cantitate oarecare de vinovăție. Era

foarte bine să ocup locul de cinste, locul lui Grand Old Man la masă, în vreme ce Alex mîzgălea la masa lui de joc, dar mă simțeam desigur puțin vinovat. Mi se cuvenea, de bună seamă, dar dreptul acesta moral îl dobîndisem al naibii de mult — chiar înainte de a se fi născut Daphne — și trebuia să fac ceva pentru a-l restabili. Așa că m-am pus cinstit pe lucru. De citit nu aveam prea mult — două romane și vreo șase nuvele ; greutatea era să cuget asupra lor și să le pun preț. Știam, desigur, că dintr-un anume punct de vedere făceam o nebunie. O sumedenie de oameni ar fi ridicat brațele la ceruri văzînd că un scriitor se înscrie de bună voie critic al propriei sale opere : ar spune ori că e nebun, ori că e secătuit ca autor, și cu asta basta. Dar eu îmi dădeam seama că e un obstacol firesc peste care trebuie să trec. La urma urmelor însă, era foarte cu putință ca actuala mea carență de inspirație, incapacitatea mea de a porni, după ani de tăcere, să fie în legătură cu o lipsă de spirit autocritic. Poate că ceea ce îmi trebuia era o porție bună și serioasă de chibzuire, de autoanalizare, ca artist, dacă nu neapărat ca om. Talentul acesta al meu, în vremea lui de tinerețe nechibzuită, produsese o operă nu de întindere, dar de influență ; acum, după ce se așternuse praful pe ea, aveam să revăd această operă, să despart ce e puternic în ea de ceea ce e slab și să văd apoi ce

mai e de făcut. Așa judecam — bine sau rău, nu știu nici azi. Voiam să mă conving pe mine însumi să îndeplinesc un lucru dificil, care devenise necesar — e clar, firește, și, pînă la un punct, îmi fusese întotdeauna clar. Fapt care nu afectează neapărat calitatea argumentelor.

În orice caz, mă pusesem pe lucru și într-un fel îmi și plăcea — făcusem o groază de însemnări și ajunsesem totuși abia la jumătatea lui *The Fighting Spaniel* — cînd m-am uitat din întîmplare pe geam și l-am văzut pe Alex. Pășea în sus și în jos pe peluză, privind țintă înaintea lui și mișcîndu-și buzele.

Aha ! mi-am zis eu. Chinurile creației ! Și m-a cuprins o colegială compătimire. Cunoșteam eu chinurile astea. Cu toate că trecuseră treizeci de ani de cînd le încercasem ultima oară, am recunoscut simptomele, parc-ar fi fost ieri. În timp ce îl urmăream cu privirea pe Alex care pășea greoi în sus și în jos, cu fruntea încrețită, ba strîngînd din ochi ba deschizîndu-i larg pe măsura gîndurilor, limpezi sau întunecate, mi-am amintit cum asemuisem deseori scrisul cu viața sexuală, ca pe ceva despre care nu poți spune, la drept vorbind, dacă e plăcere sau durere, dar care pune în umbră orice altceva, atîta vreme cît ești în puterea lui.

Umbla în cercuri largi, și, pe cînd îl priveam, trecu la un metru de fereastră ; am strigat către el o remarcă oarecare. Am uitat ce

anume — ceva cam ca „Tragi tare, Alex"? Sau „Așa, băiete" — dar ce îmi amintesc într-adevăr este că s-a uitat țintă la mine, cu ochii lui mici și duri, și nu arăta nicicum că m-ar recunoaște, sau că ar auzi ce spun. A fost o lovitură pentru mine, și încă zdravănă. Pentru că de la un scriitor m-aș fi așteptat să fie cu gîndul dus, dar de la Alex, nu prea. Dintre toți oamenii el era singurul care n-ar fi trebuit să piardă contactul cu realitatea, el trebuia să privească atent fiecare amănunt din jurul lui. Era un businessman, ce dracu: întreaga lui *raison d'être* era spiritul de observație viu, rapid. Privirea asta fixă și pierdută nu i se potrivea, nici mișcarea mută a buzelor. Mi-a venit să mă reped afară, să-l apuc de umeri și să-l scutur bine. N-am făcut-o însă. Un partener în afaceri nu-l scutură pe celălalt. Dar asta eram, nu trebuia să uit, parteneri de afaceri.

Pînă seara, m-am cam ferit din calea lui Alex. Și fără să fiu foarte sigur, aveam impresia că Daphne se ferește din calea mea. Nu era ceva ce puteam afirma cu precizie, dar părea închisă în ea însăși, rezervată. Cina a fost apăsătoare de tot — Daphne și Alex păreau amîndoi incapabili, sau nedoritori, să-mi vorbească, și totuși nu puteai spune că le merge bine conversația în doi. Parcă fiecare din noi ar fi fost închis în cîte un glob de sticlă.

M-a deprimat în așa hal, încît îmi venea să izbucnesc, să spun ceva, să-i întreb ce naiba nu

le convenea. Sau, mai exact, simțeam că ar fi *trebuit* să izbucnesc. Voiam să fac ceva hotărîtor și tot încercam, pe cînd ciuguleam din mîncare, să mă montez pînă la gradul de tensiune necesar. Dar nu mergea, pur și simplu. Mă simțeam teribil de apatic, greoi, descurajat. După cină am spus doar că nu lipsesc mult și m-am dus la cîrciumă. Îmi amintesc cum mi s-a lipit de față aerul fierbinte, cînd am deschis ușa; chiar și cîteva ore după apusul soarelui, tot era mai cald afară decît în casă. Blestemam căldura în timp ce coboram greoi ulița, o blestemam fiindcă făcea să se scurgă din mine toată supletea și fiindcă mă făcea să-mi simt vîrsta. Dar știam tot timpul că sînt nedrept. Nu căldura era de vină.

Cred că a doua zi s-a întîmplat — dar aici s-ar putea să mă cam încurc, înghesuind zilele una într-alta — să cobor, dimineața, cu impresia pătrunzătoare și limpede că ceva nu merge cum trebuie. Atmosfera casei părea alta: mai apăsătoare, cumva. M-am dus la bucătărie și Daphne îmi dădu cafeaua. Alex nu se vedea; nimic neobișnuit, dat fiindcă era matinal, și de cele mai multe ori lucra înainte de a mă arăta eu. Dar în dimineața aceea m-a străfulgerat intuiția că nu se îndeletnicește cu nimic bun. Doream grozav să aflu unde este.

— Alex lucrează? am întrebat-o pe Daphne.

— Da, spuse ea. Cred că era glasul ei obișnuit; vreau să spun că nu suna ciudat, sau mai știu eu cum. Era cu spatele la mine și spăla le-

gume în cuvetă, aşa că nu puteam şti dacă expresia ei e alta decît cea obişnuită.

M-am ridicat de la masă şi m-am dus către uşă. Mi s-a năzărit mie, sau a făcut Daphne o uşoară mişcare cînd am trecut pe lîngă ea, ca şi cum mădularele ei s-ar fi pus în mişcare din proprie iniţiativă, şi trebuiau potolite printr-un efort de voinţă ? Nu ştiu. E uşor să pui în loc astfel de înfrumuseţări cînd priveşti în urmă şi umpli în mintea ta golurile de amănunt.

Am împins uşa salonului şi Alex era acolo, la masa de lucru de lîngă fereastra cu zăbrele. În scaunul lui G.O.M.

O clipă, nu mi-a venit în minte ce să-i spun, apoi am zis calm :

— Nu te deranja, Alex.

A ridicat privirea — o ţinuse pînă atunci asupra coalei de hîrtie din faţa lui — şi mi-a aruncat cîteva clipiri pîlpîitoare. Nu-i văzusem niciodată pînă atunci expresia asta evazivă.

— Vrei să stai aici ? a întrebat el pe neaşteptate.

— Nu neapărat, am spus eu, sec. Pot folosi măsuţa ta de joc, dacă nu ai nevoie de ea.

Ar fi trebuit, la vîrsta mea, să fi învăţat că nu trebuie să fiu sarcastic. Oamenii sînt mult prea înclinaţi să ia în serios ironia, mai cu seamă dacă se întîmplă să le convină.

— Asta gîndeam şi eu, spuse el îndată. N-ar strica să mai schimbăm.

Să schimbăm m-am gîndit eu. Ai dreptate, fir-ar să fie, n-are să ne strice schimbarea. Vom schimba locurile. Frumoasă treabă, Alex. De la maşini direct pe puntea de comandă.

— Unde e măsuţa de joc ? am întrebat eu, fără elan. În camera ta ?

— Da, spuse el şi se apucă din nou de lucru.

Pe cînd suiam scările spre camera lui, ca să iau măsuţa de joc, îmi tot scotoceam prin minte să găsesc vreo linie precisă pentru purtarea pe care trebuia s-o fi avut. E cu putinţă ca un om să cadă la fund atît de lesne ! Destul să sufle Alex o dată, ca să mă zboare ca pe o pană prăfuită. Dar, oricît aş fi încercat, nu eram în stare să-mi adun hotărîrea de a face scandal. Ca să spun aşa, nu cîştigam nimic făcînd scandal. În definitiv, Alex era elementul productiv în asociaţia noastră. El scria, iar eu, nu. Făceam şi eu *ceva*, ceea ce era mai bine decît înainte ; dar faptele mari el era acela care le săvîrşea.

Am cărat în spinare pînă jos măsuţa de joc şi am scos-o în grădină. Nu voiam s-o am în camera mea de dormit ; dormitorul meu aparţinea şi lui Daphne, şi era tocmai momentul în care nu voiam să-mi amintesc de faptul acesta şi de tot ce ţinea de el. De altminteri m-am gîndit că dau altă faţă înfrîngerii mele dacă ies în grădină. S-ar fi părut că îi cedez de bună voie lui Alex salonul, fiindcă doresc să stau la aer. Jalnic, da. Şi totuşi, în astfel de împrejurări, omul se agaţă şi de un fir de pai.

Am instalat măsuţa de joc, mi-am adus un scaun şi m-am aşezat, şi am continuat lucrul la *The Fighting Spaniel*. Îmi plăcea grozav. N-o mai citisem de cînd corectasem probele, cu atîţia ani în urmă ; poate să pară ciudat, dar nu era. Scriitorii se împart în două — cei care îşi recitesc la nesfîrşit cărţile, din scoarţă în scoarţă, şi cei care nu suportă nici să le deschidă. Eu făceam parte, fără doar şi poate, din a doua categorie. Cele două romane ale mele se succedaseră destul de repede — un răstimp de cîţiva ani le cuprindea pe amîndouă. Au urmat apoi trei sau patru ani în care nu l-am mai citit nici pe unul nici pe celălalt, fiindcă aveam de gînd să scriu un al treilea şi nu voiam să mă gîndesc la celelalte două, ca să nu repet intriga. Au trecut cinci, şase, şapte, zece ani, şi mi-am dat seama dintr-o dată că nu mai îndrăznesc să-mi citesc romanele, sau nici măcar nuvelele, fiindcă mă temeam că mă vor face să-mi fie ruşine de inactivitatea mea. Totuşi, cinci ani mai tîrziu, eram al naibii de sigur că aşa se va întîmpla — numai că acum nu-i mai ziceam inactivitate ; îi ziceam sterilitate, eşec, vacuitate. După alţi cinci ani, îi ziceam din nou inactivitate. Pentru că nu puteam suporta aspra realitate. Eram nevoit să-mi închipui că mă păstrez pentru o maturitate îndelungată şi luminoasă.

Şi acum iată, în cele din urmă, îndelungata, luminoasa mea maturitate. În mîinile capabile ale lui Alex. Iar gloria mea postumă, cînd aveau

să fie plătite toate datoriile şi iertate toate dezamăgirile, era în palmele încinse şi uscate ale mele. Vai, vai ! Şi în dimineaţa asta, parcă nu avea importanţă. Îmi făcea plăcere să stau afară, îmi plăcea gîndul că Daphne curăţă legume la bucătărie, pentru prînzul meu, şi zău că-mi plăcea chiar şi gîndul că Alex stă la masa de lîngă fereastra cu zăbrele, istovindu-şi puterile.

Un om cu venituri, cu dividende şi cu casă. Idiotul ! Ar fi putut să mă lase pe mine cu toate chinurile, să-mi rod tocul, să-mi smulg părul. Dar iată că le îndura el, şi iată-mă pe mine, care n-aveam altceva de făcut decît să-mi citesc operele de tinereţe, straşnic de bune, şi să-l las să-i dea el înainte cu lucrul. Nici nu-mi amintesc să mă fi mirat cît de repede mi se topise ciuda că-l văzusem stînd la locul meu.

Îmi urmam lectura chicotind şi la fiecare cîteva pagini puneam cartea jos şi priveam în jurul meu şi radiam de încîntare. Grădina dormea în amiaza apăsătoare ; albinele zburau ameţite de colo-colo şi duduitul unui tractor se auzea de undeva de pe cîmp — sunet plăcut, îmbietor la somn, dacă nu e prea apropiat ; nu-i la înălţimea talăngilor, fie, dar azi nu se prea mai aud talăngi, şi trebuie să ne mulţumim cu ce avem. Totul părea fără cusur. Asta era formula pe care o visasem. Singurul ingredient care lipsea era patalamaua mea de G.O.M., cele cîteva pagini de proză cizelată, sau poate doar cîteva rînduri ? Sau cîteva cu-

vinte ? Pe care le-aş fi scris în fiecare dimineaţă înainte de a se deschide cîrciuma... cîrciuma. M-am uitat la ceas. Mai aveam o jumătate de oră. Grozav ! Am mai citit pînă cînd a bătut ceasul bisericii. Isprăvisem aproape *The Fighting Spaniel*. Puteam începe apoi *Plain Crackers*. Şi cînd voi termina, era foarte posibil ca bătrînul Alex să aibă ceva material pentru mine, aşa că m-aş putea apuca să explic, în numele lui, cum se leagă a doua perioadă a mea de cea dintîi. Toate bune, mi-am zis eu. Mi-am vîrît cartea sub braţ şi am pornit-o spre cîrciumă.

Cele cîteva zile care au urmat au fost foarte fericite. Începusem chiar să scriu ; scris adevărat, ca al lui Alex, nu era, erau totuşi aşternute pe hîrtie, nişte însemnări. M-am lansat bine şi frumos într-un eseu curăţel şi inteligent despre lucrările mele de tinereţe. Am explicat că, într-un fel, *Plain Crackers* însemna un progres faţă de *The Fighting Spaniel*, pentru că simbolismul era mai bogat şi se preta mai lesne la interpretări mai variate. (Naiba să mă ia, exclamă cititorul, eu nici nu observasem vreun simbolism.) Pe de altă parte, era discutabil faptul că *The Fighting Spaniel* e cea mai bună din amîndouă, fiindcă aici simbolismul era mai risipit şi mai puţin liber. Cu alte cuvinte, puteai spune mai uşor la ce face aluzie Rogers. Dar nu prea uşor, desigur. De fapt, îndată ce mă pornisem, am emis atîtea sugestii cu privire la „sensul“ acestor cărţi, încît mi-a luat toată dimineaţa pînă să mă hotărăsc care e mai bună. Făcusem cu siguranţă să reiasă din eseul meu că pentru a te putea descurca în materialul acela, trebuia să fii un critic într-adevăr bun, un mare critic. Ca Alex, de pildă. Gîndul ăsta mă făcea să rîd cu atîta poftă, încît am fost nevoit să mă duc în celălalt capăt al grădinii, de teamă să nu-l tulbur pe cel care ne cîştiga pîinea.

Cîteva zile am lucrat din greu, tot atît cît Alex. Sau tot atîtea ceasuri, în orice caz. „Din greu“ nu e desigur expresia potrivită : era o îndeletnicire desfătătoare, în care nu se ivea nici o greutate ; ca atunci cînd ţi-e îngăduit să vorbeşti pe larg despre un subiect care ţi se pare fermecător. Îi pare greu unui pescar pasionat să vorbească despre peşti, sau unui înfofolit de profesor despre perspectivele de viitor ale primilor unsprezece ? Ei bine, cam tot aşa e să faci critică literară (am descoperit eu), cînd subiectul te interesează destul de mult. O parte din plăcerea mea se datora, fără îndoială, unui net sentiment de uşurare. Avusesem tot soiul de spaime şi de şovăieli înainte de a începe să scriu despre propria mea operă, în ciuda tuturor strădaniilor mele de a mă convinge că totul e bine. Nu eram oare prea mult implicat în povestea asta ? Nu era ca şi cum aş fi jucat pe propriul meu mormînt, citind, o dată cu fiecare pagină, necrologul unui talent ? Şi altele asemenea. Dar acum, eu stînd în grădină la soare, iar Alex în casă, storcîndu-şi puterile, totul era minunat. Îmi făcea plă-

cere să-mi reînnoiesc cunoştinţa cu cărţile mele, cît despre chestia cu jucatul pe mormînt, nici nu-mi mai trecea prin minte. Părea că mi s-a luat de pe umeri o greutate, o povară pe care o purtasem treizeci de ani.

Era o închipuire, sau într-adevăr mi-au plăcut atunci mai mult decît oricînd vizitele mele la cîrciumă ? Simţeam că vorbesc cu localnicii mai firesc, mai uşor decît îmi aminteam că vorbisem vreodată.

Eram „unul de-ai lor" ; nu erau bariere care să mă izoleze, nici sîcîitoarea sforţare de a mă folosi într-un fel sau altul de situaţii, să-i vrăjesc cu un val de vorbe, sau, alteori, să stau şi să ascult gînditor, apoi să mă reped acasă pentru a strămuta spiritul conversaţiei lor pe pagina dactilografiată. Aşa ceva era pentru Alex. El ducea acum greul. Bietul de el : totuşi, el şi-o dorise.

A mers aşa o săptămînă. La ora dejunului mă întorceam agale de la cîrciumă, cu mintea tihnită şi trupul răcorit, ca să mă aşez dinaintea unei mese bogate, în legătură cu care nu pierdeam niciodată prilejul s-o felicit pe nevasta mea. Şi zi de zi Alex, încruntat, ciugulea din mîncare, se scula grăbit de la masă ca să se plimbe prin grădină, în luptă cu vreun personaj nesupus, sau cu vreo nuanţă de sentiment care nu se lăsa exprimată în cuvinte.

Începea să-şi pară vîrsta ; în ochii mei, părea îmbătrînit cu vreo cinci ani la fiecare douăzeci şi patru de ore. Toată energia aceea trează,

impresia pe care o dădea de maşinărie seacă curată, fără vîrstă, care slobozea doar din vreme în vreme cîte un ţăcănit, în veci neobosită şi de neuzat — toate astea pieriseră. Era zbîrcit, acrit, cu privirea tulbure, cu cearcăne purpurii în jurul ochilor lui mici şi negri. Aş fi vrut să-mi fie milă de el, dar prea mă simţeam eu însumi uşurat. Lasă-l să încaseze ! mă gîndeam eu. Lasă-l să descopere cum vine asta : atunci poate că data viitoare va dori să se apuce de alt gen de afaceri, poate va deschide o prăvălie de dulciuri.

Am renunţat la încercarea de a intra în legătură cu el ; nu vorbeam niciodată, nu făceam niciodată planuri. Îl întîlneam numai de două ori pe zi, la masă ; nu avea, în mod evident, dorinţa de a fi sociabil, şi mie asta îmi convenea. Dacă doream tovărăşia cuiva, o aveam pe Daphne, dar şi aici era ceva care chiar că mă neliniştea puţin — Daphne părea tot atît de morocănoasă şi de preocupată ca şi el. Am deschis vorba despre asta, o dată, dar numai o dată.

— Capul sus, iubito, am spus eu într-o zi, după ce Alex luase cîteva îmbucături din mîncare şi plecase apoi, fără un cuvînt, în grădină. Nu te lăsa abătută din pricina lui Alex. E firesc.

— Nu-i vorba că m-aş lăsa abătută, mă repezi ea. Aş vrea doar să poată fi ajutat cumva, atîta tot.

Cînd privesc în urmă, nu pricep cum de nu mi s-a părut izbitor şi ciudat că vorbeşte des-

pre el ca şi cum ar fi avut o boală incurabilă. Dar la vremea aceea am considerat asta ca pe ceva firesc.

— Lasă-l în pace, îşi va reveni, am spus eu, cu bună dispoziţie. Se luptă cu o povestire, ce vrei ? Fără doar şi poate unul din ei va ieşi în curînd învingător ; şi dacă ar fi să pariez, pe Alex aş paria. Acuşi, acuşi pune povestirea cu umerii la pămînt, ţine minte ce-ţi spun.

— Ţie nu ţi-e greu să iei lucrurile aşa uşor şi în rîs, spuse ea cu răceală, privindu-mă de parcă aş fi făcut glume în timpul unei execuţii. În definitiv nu tu treci prin toate astea.

— Dar fir-ar să fie, am spus eu, stîrnit să protestez puţin, am trecut şi eu destul de des prin toate astea, la timpul meu.

Vorbeam înainte, dar glasul meu părea că se stinge. Părea că ne lovise acelaşi gînd, în aceeaşi clipă ; cu toate că nerostit, se citea destul de limpede în ochii lui Daphne şi desigur în mine lovea. *De ce destul de des?* Se isprăvise într-adevăr cu mine ?

— Vorbeşti ca şi cum ai fi renunţat, spuse ea dar nu într-un fel care arăta mult interes. În timp ce vorbea, strîngea farfuriile, ca şi cum subiectul ar fi fost prea neînsemnat ca să-i ocupe întreaga atenţie. Am deschis gura ca să-i spun că nu aşa se vorbeşte despre odihna binemeritată a unui scriitor căruia i se recunoaşte că a restructurat romanul englez ; dar am închis gura la loc. Era un subiect în care nici eu nici ea nu ne puteam permite prea multă ciorovăială ; era primejdios.

Oricum, eram mînios. Alex n-avea decît să-şi păstreze gloria pentru el — eu eram cu desăvîrşire mulţumit să-mi continui aşa viaţa mea tihnită şi munca mea uşoară — dar dacă stîrnea zîzania între mine şi nevastă-mea, eram dispus să dăm cărţile pe faţă. De ce s-o tulbure pe Daphne cu aerele şi mofturile lui ? M-am dus imediat în grădină şi m-am îndreptat către el.

— Cum merge lucrul, Alex ? am întrebat eu, păstrînd un toi vioi.

— Parc-ar mişca, spuse el plictisit.

— Ai ceva gata pînă acum ? am întrebat eu, exigent. S-a uitat la mine întrebîndu-se parcă dacă să mă trimită la treburile mele, apoi spuse:

— Nu.

— Ei bine, am spus eu categoric, cred că ar trebui să afli că sînt ţinut în loc. Nu-mi pot continua studiul critic pînă nu ai ceva gata. Eu am terminat cu preţuirea operei mele de tinereţe.

De data asta am privit cu totală neîncredere, de parcă era absolut imposibil să fi spus eu ceea ce crezuse el că aude.

— Eşti *ce?* spuse el fără grabă.

— Ţinut în loc, am spus eu.

A plecat fără să-mi răspundă. L-am urmărit cu privirea cum a coborît pe aleea grădinii, cum a ieşit pe poartă şi a pornit-o peste cîmp. Îmi închipuiam cum îi apasă arşiţa creierul obosit.

Sărmanul Alex ! Îmi dădeam seama că-l supărasem. Dar totuşi, avusesem dreptate să-i

spun cum stau lucrurile. În definitiv eram într-adevăr ţinut în loc. În dimineaţa aceea încheiasem prima parte a studiului şi aveam nevoie de ceva de la el ca să pot începe descrierea perioadei tîrzii a lui Rogers. Ce fel de afacere gîndea el că facem ?

În seara aceea am luat-o pe Daphne cu mine la cîrciumă. Nu voia să vină ; Alex stătea la masa de lucru, ba mîzgălind ca un apucat, ba ţinîndu-şi privirea, cîte cinci minute, în peretele dinaintea lui, fără să mişte un singur muşchi, şi mi-am dat seama că ea ar fi preferat să rămînă acasă şi să se învîrtească prin jurul lui. Am insistat, tocmai din cauza asta.

— O să-ţi facă bine să ieşi puţin, am spus eu pe cînd coboram pe uliţă. Dacă vrei părerea mea, treaba asta începe să-ţi tulbure simţul proporţiilor.

N-a spus nimic şi totuşi mi s-a părut că o aud cum îşi trage răsuflarea ca să răspundă ceva. Dar a renunţat.

Am stat la cîrciumă vreo oră — două, la taifas cu localnicii. Acum se învăţaseră cu mine, şi în general tovărăşia lor îmi părea foarte plăcută. Ca preocupări de bază bîrfa locală nu era diferită de cea de la „Leul Negru", dar avea un iz rural pe care-l găseam foarte atrăgător. Daphne tăcea, dar nu părea că stă pe ghimpi şi ne-a prins ora zece pe drum spre casă ; pe mine, taifasul şi cele cîteva halbe de bere bună şi amară mă ameţiseră uşor şi mă făcuseră tolerant.

Pe cînd ne apropiam de casă am văzut că în salon arde lumina ; Alex lucra, Daphne iuţi pasul, părînd foarte nerăbdătoare să intre să vadă cu ce îl poate ajuta. Mi-a venit să o împiedic, sau să găsesc un pretext ca s-o fac să mai stea afară un minut sau două, doar aşa, ca să mai ţin piciorul pe frînă. Dar dispoziţia mea îngăduitoare a fost mai tare şi am lăsat-o pe Daphne s-o pornească înainte.

După ce a intrat, eu m-am mai plimbat puţin pe afară. Noaptea era atît de frumoasă, încît nu eram grăbit să mă ascund sub un acoperiş. Luna era strălucitoare, aproape plină şi lumina ca ziua. Turnul bisericii, ivit deasupra copacilor, era atît de frumos, cenuşiu ca un păstrăv, iar pe cer se întindeau nori neclintiţi, cu o strălucire mohorît-argintie.

Dacă aş fi avut chef mi-aş fi adus un scaun şi m-aş fi aşezat comod în grădină, în atmosfera aceea blîndă. Auzeam murmurul vocii lui Daphne şi cîteva mormăieli ale lui Alex, dar zvonul acesta nu-mi tulbura tihna. Nu distingeam ce spuneau, dar îmi puteam închipui : ea încerca probabil să-l ia de la lucru şi să-i dea un pahar cu lapte sau mai ştiu eu ce, iar el o ruga probabil să-l lase în pace. Eu surîdeam, cu îngăduinţă, cu bunătate. Bătrînul Rogers, Dragoste Frăţească. Rogers cel Înţelegător.

Am intrat în casă. Bineînţeles Alex era aşezat dinaintea mesei în scaunul său obişnuit, în scaunul *meu*, şi un pahar cu lapte fierbinte stătea, neluat în seamă, lîngă cotul lui. Daphne nu-şi pierduse timpul.

Cînd am trecut și-a ridicat privirea către mine și a înclinat capul, cu gîndul dus.

— Nu uita să-ți bei laptele fierbinte, am spus eu cam rînjit. Nu mi-a dat absolut nici o atenție ; nu-mi dădeam seama dacă m-a auzit.

M-am uitat în bucătărie ; Daphne nu știu ce tot bălăcea pe la cuvetă.

— Ai lapte fierbinte și pentru mine ?

— După bere ? a spus ea. Merge ?

N-am discutat. Dacă aș fi spus că ceea ce e destul de bun pentru Alex, poate fi destul de bun și pentru mine, e limpede ce mi-ar fi răspuns. Ah, bine, de fapt nu doream lapte. Precum spunea Daphne, laptele nu va merge probabil după bere. N-aveam nevoie decît de un somn bun de opt ore, fără vise, și cu Daphne făcută colac lîngă mine, așa încît să pot ajunge cu mîna pînă la ea, s-o ating. Mi-am îndeplinit rutina spălatului dinților și al feței în ritm repejor și m-am băgat în pat.

Dar nu puteam adormi fără Daphne. Am încercat, dar în zadar. Mi-am explicat faptul zicîndu-mi că mă va trezi cînd va intra în cameră, dar știam bine : adevăratul motiv era că nu-mi găseam odihna pînă nu știam unde e Daphne. Gîndul că e jos cu Alex, legată de el printr-o misterioasă solidaritate, mă făcea să mă simt amenințat. Nu puteam spune ce anume mă înspăimînta, dar adevărul e că atunci cînd se află într-o casă doi bărbați și o singură femeie, ea e mai legată de unul decît de celălalt. Iar eu doream să fie legată *de mine*.

A trecut un răstimp lung. M-am gîndit că poate mi s-a părut mie lung, fiindcă așteptam, dar în cele din urmă m-am uitat la ceas și am văzut că e unsprezece și jumătate. Eram în pat aproape de o oră ; ce avea de gînd Daphne ?

M-am dus la capătul scărilor. Nu se auzea nimic.

— Daphne, am strigat.

— Da, a răspuns ea îndată.

— De ce stai acolo ? am strigat, ca și cum n-aș fi știut. Era, fără îndoială, faptul că Alex lucra încă. Nu voia să se culce și să-l lase acolo, mîzgălind într-una.

—Alex ! am zbierat eu fără să aștept răspunsul lui Daphne. Pentru numele lui Dumnezeu, du-te la culcare și las-o pe fata asta să se odihnească puțin !

Ușa salonului se deschise și Alex se ivi la picioarele scărilor, trimițîndu-mi o privire sardonică. Lumina lunii intra pe fereastră și vedeam fața lui foarte clar.

— Credeam că te plîngi de a fi ținut în loc, spuse el. Încerc tocmai să termin ceva, să-ți dau material pe care să lucrezi.

— Mă rog, sfatul meu e să-ți strîngi hîrțoagele, am răspuns eu scurt. Afară de cazul în care îți dorești o hemoragie cerebrală. Și m-am întors iar în pat, ca să nu mă iau la ceartă cu el. Știam că nu voi dormi dacă-i dau ocazia să mă scoată din fire.

Dar nici atunci Daphne n-a venit imediat. Eram pe punctul de a sări din pat și de a co-

borî ca s-o aduc sus, cînd a apărut în cele din urmă.

— Ce naiba se-ntîmplă ? pornisem tocmai să spun, dar m-a oprit scurt.

— Nu trebuie să te superi, Tom, spuse ea, dacă stau cu Alex cînd lucrează pînă tîrziu. Cred că e nedrept să-l las singur.

Am închis cartea pe care o citeam cu o plesnitură de care nu era nevoie. Începea să-mi vină foarte greu să mă stăpînesc.

— Și cum dracu crezi că-i poți fi de folos ? am întrebat ținîndu-mi glasul în frîu.

— N-are rost să discutăm, spuse ea, punîndu-și ordonat fusta împăturită pe speteaza unui scaun. Nu-l pot părăsi. Mi-l tot închipui făcînd vreo criză și zăcînd acolo pînă dimineața.

S-a băgat în pat și s-a pregătit de somn. Mi s-a părut că se menține afurisit de scrupulos în jumătatea ei de pat.

— Ce se-ntîmplă, am întrebat-o eu, întinzînd mîna și plimbîndu-mi degetele pe spinarea ei. Îți amintești că era o vreme în care ne înțelegeam bine ?

— E cald, vorbi ea în pernă și se trase ușor de-o parte.

Nu i-am dat importanță. Femeile au toane, ca găinile, și n-ai încotro, ești nevoit să le lași pînă le trece.

Am adormit, iar a doua zi m-am ferit din calea ei și a lui Alex. Aveam sentimentul că totul merge anapoda, dar nu vedeam cum aș fi intervenit și cum aș fi încercat să schimb situația fără riscul de a o înrăutăți.

A fost o zi nenorocită. Isprăvisem tot ce puteam lucra la studiul critic și nu îndrăzneam să-i mai dau pinteni lui Alex. Am încercat să citesc, dar nu prea erau cărți în casă, iar din cîte erau, pe unele le citisem, pe altele nu doream să le citesc. Am stat la cîrciumă aproape tot timpul cît a fost deschisă, dar berea parcă mă apăsa și mă deprima. M-am gîndit să iau cîteva pahare de whisky, ca să mai prind puteri, dar nu mi-a venit ideea decît după ce mă umplusem cu bere, așa că am reușit doar să mă îmbăt. Fără folos.

Era lună plină în noaptea aceea. M-am întors de la cîrciumă între zece jumătate și unsprezece, și noaptea era atît de călduroasă, încît chiar am nădușit puțin, pe cînd urcam panta. Lilieci se învîrteau pe lîngă mine, în nebunești acrobații aeriene, și imenși fluturi de noapte se roteau spre înălțimi încercînd să atingă luna. Să știți că asta și vor. Face parte din ciclul lor de viață.

Daphne și Alex erau amîndoi în hol, ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat de noaptea trecută. Aveau dreptate ; nimic nu se schimbase *într-adevăr*, doar că eram toți trei cu douăzeci și patru de ore mai bătrîni. Bătălia cea mare se afla încă la orizont.

Sub valul de enervare am fost cît p-aci să încep ostilitățile pe loc. Fir-ar să fie, nu e Alex în stare să scrie cîteva povestiri de cinci parale fără să provoace dezbinarea în viața noastră a tuturor ? Drept cine se ia ?

— Ascultă Alex, am spus, Cehov era în stare să-și scrie povestirile în răgazurile pe care i le lăsa viața lui activă ; avea o familie pe umeri și practica medicina. Nu crezi că ai putea...

— Tom, du-te la culcare ! a strigat Daphne dintr-o dată, sărind de pe scaun.

— Nu sînt obosit, am spus eu. Vreau să-i spun lui Alex vreo cîteva lucruri și...

— Dacă nu ești obosit, interveni brusc Alex, de la masa lui, atunci lucrează.

Timp de o secundă, am rămas mut de mînie. Apoi am reușit să rostesc cîteva cuvinte.

— Să lucrez, am spus eu, cu o vagă senzație de sufocare. A dracului de bună sugestie. Dacă mă întrebi, am să-ți spun că și așa se lucrează prea mult în casa asta. Ce s-ar întîmpla dacă ne-am fierbe creierii amîndoi, nu numai unul din noi ?

Mi-am dat seama că avea de gînd să-mi răspundă ceva destul de aprig, dar Daphne a intervenit încă o dată.

— Tom, spuse ea cu hotărîre, *te rog.* TE ROG du-te la culcare.

— Nu vreau să mă duc la culcare, am spus eu cu încăpățînare, fără să ridic glasul.

— Atunci du-te și citește, sau fă ceva, spuse ea. Nu ți-am cerut deseori să faci ceva pentru mine.

Nu pot suferi oamenii care spun : „Nu ți-am cerut deseori să faci ceva pentru mine“. Asta spun numai persoanele care au mereu

cîte o pretenție — persoane care ori îți cer să faci cîte ceva pentru ele, ori, dacă nu, se laudă cu lipsa lor de egoism. Daphne, așa cum o știam eu, nu era în nici un caz așa.

— Isuse, am spus eu. Dar mi-am dat seama dintr-o dată că mica răfuială se terminase. Alex se întorsese iar la manuscrisul lui, iar Daphne era din nou pe scaun, veghindu-l.

Am urcat încet scările. Toată agresivitatea îmi pierise. Nu e cu putință în raporturile personale să-i silești pe oameni să facă ceea ce nu vor.

M-am dezbrăcat și m-am băgat în pat. Nu aveam chef de nici o lectură și în orice caz știam că aș încerca zadarnic să mă concentrez asupra unei cărți, așa că am stins lumina și m-am întins, încercînd să chibzuiesc. Doream să fac, pas cu pas, cale întoarsă prin toate întîmplările, de la sosirea mea încoace, ca să stabilesc cu precizie ce fusese greșit.

Dar, spre deosebire de noaptea precedentă, n-am rămas multă vreme singur. După vreo zece minute a intrat Daphne. A venit drept către pat și s-a așezat privindu-mă în față.

— Tom, a spus ea, te deranjează dacă aprind lampa ?

— Sigur că nu, am răspuns, întrebîndu-mă ce urma să mai spună.

— Vreau să-ți vorbesc, a spus ea și a tras de șnurul care a inundat camera cu lumină electrică.

— Să-mi vorbești ? am spus eu clipind. Dacă-i numai asta, atunci lumina lunii e des-

tul de puternică. E lună plină. Pot distinge fiecare amănunt din...

— Nu pot spune lucrurile pe care am să ți le spun, fără să aprind lumina, m-a întrerupt ea.

Cînd am auzit așa, mi-am dat seama că urmează ceva cu totul infernal. Ce anume, n-aveam idee. Dar mi-am făcut curaj.

— Aștepți să viu în pat lîngă tine, spuse ea.

— Firește.

— Ei bine, spuse ea, lipindu-și buzele strîns una de alta timp de o clipă, n-am de gînd să vin.

— Vrei să spui că ai de gînd să stai iar trează lîngă Alex ? am întrebat eu.

— Nu, spuse ea clătinînd din cap. Vreau să spun că am de gînd să dorm jos. Izbucni în plîns și începu să se legene pe pat.

M-am ridicat rezemîndu-mă într-un cot și cu celălalt braț i-am cuprins umerii.

— Spune-mi ce ai, draga mea, spune-mi ce ai, mă auzeam rostind, iar și iar. Am stat așa multă vreme, ea hohotind cu disperare, iar eu zicînd : Spune-mi ce ai.

Trebuia să-i vorbesc așa — eram atît de încordat, încît nu puteam să tac — chiar dacă știam că n-avea ce să-mi spună. Venise și se așezase pe pat și izbucnise în această violentă criză de plîns și cu asta îmi spusese tot ce era de spus. Nu putea s-o mai ducă așa. Știam de ce. Încurcase ițele. O fată de douăzeci și cinci de ani care locuia în aceeași casă cu doi

bărbați de cincizeci de ani căreia i se cerea să aibă sentimente filiale pentru unul din ei și sentimente conjugale pentru celălalt. La început nu fusese greu, dar din pricina blestematului de plan al lui Alex, începuse să ia fiecare ceea ce îi era caracteristic celuilalt, și dusesem lucrurile pînă într-un punct în care ea le încurcase de tot. „Hai spune-mi" repetam eu într-una, dar altul mi-era gîndul. Voiam să spun „iubește-mă", voiam să spun „întoarce-te la mine", voiam să spun „dă timpul înapoi și hai să fim iar cum eram înainte de a ne cădea pe cap tot iadul ăsta". Dar nu puteam rosti decît acel „hai spune-mi", sărac și fără sens.

Încetul cu încetul, plînsul ei se potoli, și în cele din urmă se răsturnă brusc, cu capul pe pernă aproape de al meu. Și dintr-o dată îmi veni în minte un remediu riscat. S-o iau. Acum. Așa cum era. Nu era probabil pregătită și aveam ocazia să o las însărcinată.

Nu era bine ce făceam ? Mi se părea că e singura cale de a ieși din bucluc. De îndată ce aș pătrunde în ea și aș fecunda-o, întregul chimism al emoțiilor ei ar reveni la normal. Va uita de Alex și de toate lucrările lui, de îndată ce va purta un copil în pîntec. Și cum copilul va fi al meu, ea se va îndrepta către mine în zbor firesc, ca de pasăre.

Iată-mă deci în genul de situație caraghioasă, patetică, vag sinistră, în care viața pare să mă azvîrle mereu. Încercam să-mi violez propria nevastă, acolo în dormitor, nă-

pădiţi de lumina electrică orbitoare, cu fluturi intrînd pe fereastră şi cu bătrînul Alex jos la masa lui de lucru.

Primele gesturi au fost destul de simple. Am aruncat repede cuvertura de pe mine, ca să am libertate în mişcări, şi am înşfăcat-o pe Daphne înainte de a putea scăpa. Nu prea ştiam cum se petrece un viol, dar ştiam că esenţial este să fii năvalnic, şi mi-am apăsat buzele pe ale ei, i-am ţintuit umerii de pernă şi am început să-mi strecor mîna în hainele ei, pe la spate. Voiam să ajung la sîni. Şi dintr-o dată temelia logică a lumii a alunecat de sub mine şi aşa cum se întîmplă în astfel de clipe, trăiau în mine doi bărbaţi în acelaşi timp. Unul era turbat, înnebunit de spaimă şi de pofte trupeşti. Doream să-i apuc sînii, să-i am în mîini, să-i sărut şi să-i privesc, cu o înflăcărare care era pe jumătate pură lubricitate, pe jumătate panică, groaza că dacă nu ajung imediat la ei s-ar putea să-mi fie refuzaţi pe totdeauna. Îmi aduc aminte că eram cu mîna sub rochia ei, la spate, încercînd cu disperare să desfac sutienul pe dibuite. Între timp cealaltă jumătate a mea asista, urmărea acţiunea cu ochi reci şi cercetători. „Asta-i metoda, băiete, îi spunea jumătatea lucidă jumătăţii dezlănţuite. Ţine-o tot aşa. Trage o dată bine şi smulge blestemăţia aia de pe ea, pe urmă dintr-o răsucire îi tragi rochia de pe umeri, şi ai tăi sînt". Auzeam desluşit cuvintele ca şi cum le-ar fi rostit propria mea umbră : iar la fraza „dintr-o răsucire îi tragi rochia", am înnebunit de-a binelea. Am avut viziunea clară, net conturată a valului de dorinţă pe care l-aş fi făcut să năvălească din trupul meu în trupul Daphnei, dacă aş fi putut elibera sînii ei din severul lor veşmînt de constrîngere. Vedeam un adevărat val, pornind de-a-ndăratelea din sfîrcurile sînilor, măturînd tot ce era în ea spaimă şi ruşine, un val săltat, bogat, încununat cu spumă, apăsător ca apa, năvalnic ca sîngele.

În clipa următoare am simţit în tîmplă o lovitură care m-a făcut să văd un fulger orbitor, apoi, timp de o secundă, n-am mai văzut nimic. Mă lovea cu pumnii. Nu cunoscuse niciodată răsfăţul, aşa că avea muşchi, nu glumă, şi părea că ştie unde să lovească. Abia îmi revenisem, cînd a căzut a doua lovitură, bum, în tîmpla cealaltă. Asta era prea de tot. Trebuia să-mi liberez amîndouă mîinile, ca să încerc să le prind pe ale ei, de încheieturi, dar în clipa următoare mi-a şi dat un brînci puternic care m-a rostogolit într-o rînă afară din pat

M-am ridicat, dar Daphne era mai tînără şi mai iute. S-a tîrît de pe pat pe partea cealaltă şi a rămas în picioare, privindu-mă cu o expresie ciudat de moartă şi încheindu-şi rochia la spate. În felul ăsta mă aflam încă între ea şi uşă ; dar dacă mai avusesem vreo nesăbuită nădejde de a-mi reînnoi atacul, această nădejde pieri curînd.

— Am intenţia să ies pe uşa asta, Tom, spuse ea. Glasul : rece, mort, uniform. Ochii : fără expresie.

— Cum doreşti, am spus eu. Ştiam că e inutilă orice încercare de a discuta. Şi aveam groaznica impresie că Alex, dacă ar fi auzit zgomot de răfuială, ar fi putut veni sus să vadă ce se întîmplă.

Dacă ar fi venit l-aş fi ucis. Eram sigur, aşa precum sigur eram că trăiesc.

M-am dat la o parte şi Daphne a ieşit din cameră fără să mă privească. Am auzit-o coborînd scările, cu rochia încheiată, gata să ofere o înfăţişare firească şi să vadă dacă Alex şi-a făcut porţia de lucru şi dacă s-a dus la culcare. De la soţia unei personalităţi la fiica unei personalităţi nu era zău cale lungă, şi dacă personalitatea în retragere abia încercase să o violeze, ea îi va fi iertătoare, retrospectiv, ştiind că personalitatea cealaltă care se ridică, nu va face niciodată una aşa boacănă.

S-a aşternut liniştea asupra casei. Alex era în camera lui, invocîndu-l probabil pe Morfeu cu ajutorul unei pastile de barbituric. Daphne, probabil, se întinsese pe canapeaua de jos. Era atîta linişte, încît se auzeau toate zgomotele casei, aşa cum se aud cînd lumea doarme — cîte un scîrţîit sec, abia şoptit, şi dintr-o dată cîte o măruntă pocnitură, ca de pistol.

Am zăcut aşa vreme îndelungată. În cele din urmă, o uşoară dîră de lumină pe cer mă anunţa că ziua următoare începea. Sorocul meu în casa asta se împlinise. Atîta timp cît a ţinut a fost bine.

N-am fost nevoit să aprind lumina ca să mă scol şi să mă îmbrac. Nu aveam nimic de strîns : lăsam acolo puţinele mele obiecte personale, inclusiv studiul meu critic despre Tom Rogers. Casa asta era un adăpost bun pentru ele. În orice caz, mie nu aveau să-mi folosească la „Leul Negru".

Mi-am tîrît paşii pe scări în jos. Alex sforăia şi am nădăjduit că visa vreo intrigă rentabilă. Din camera unde dormea Daphne nu se auzea nimic. Avea întotdeauna somn liniştit, cald şi aromat.

Pînza de lumină a zorilor era încă foarte ştearsă. Cînd am deschis uşa şi am păşit afară, lumea dormea dusă. Vedeam bine, dar pe lumina lunii.

Am ieşit din grădină şi am pornit de-a lungul gardului viu, pe urma paşilor pe care-i făcusem în prima zi, cînd căram cu atîta nerăbdare valizele către noul meu cămin. La capătul gardului viu m-am oprit şi am privit îndărăt. Căsuţa stătea ghemuită printre copaci, cu straturile de flori adormite în jurul ei şi cu lumina lunii strălucind neted deasupra ei. Decorul era blînd şi am simţit ceva din blîndeţea asta ajungînd parcă pînă la mine. Lucrurile nu se desfăşuraseră cum s-ar fi cuvenit, dar mi-am zis că voi încerca totuşi să nu fiu nerecunoscător.

M-am întors şi am pornit pe drumul meu. Undeva, ascunsă în frunzişul des, a început să cînte cea dintîi pasăre a zilei.

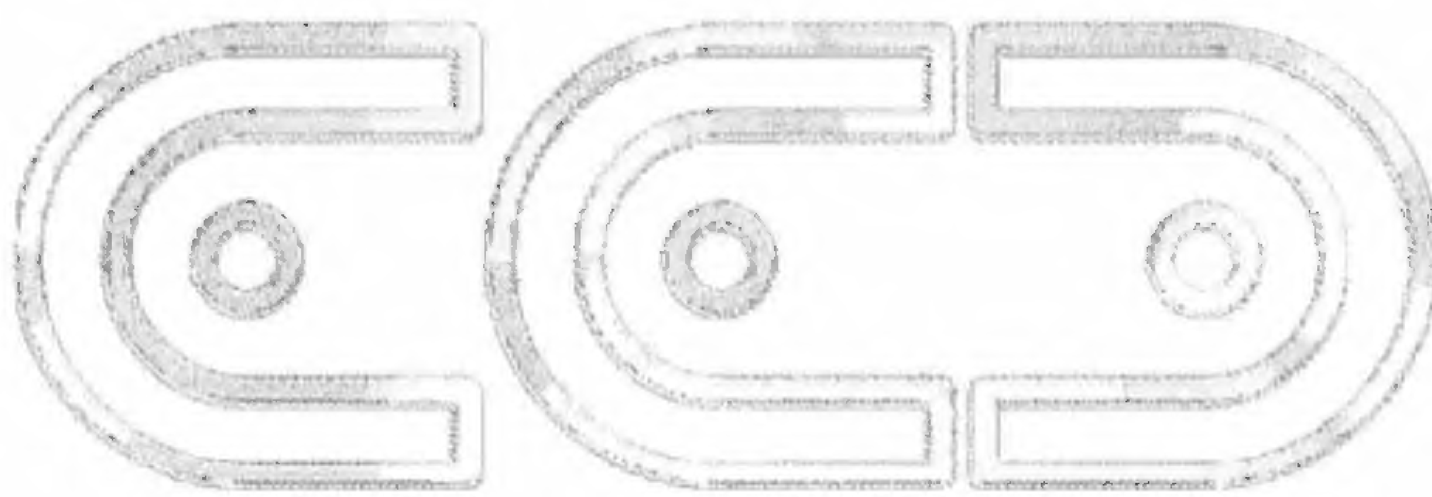

CUPRINS

COLI TIPAR 9,25
TIPARUL EXECUTAT
la ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „OLTENIA"
Craiova, Strada Mihai Viteazu nr. 4
Republica Socialistă România
Comanda nr. 248

Scanare și prelucrare digitală

de

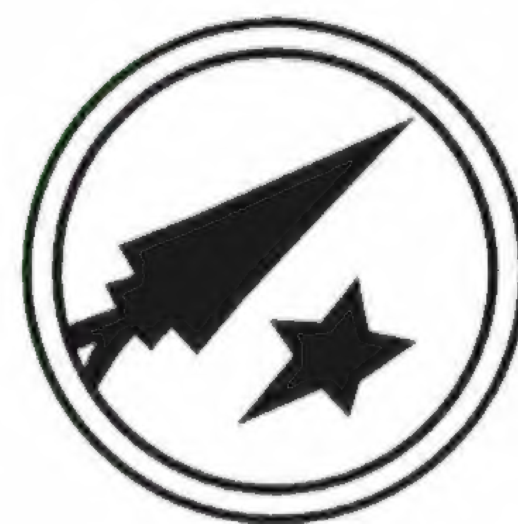

Anonim

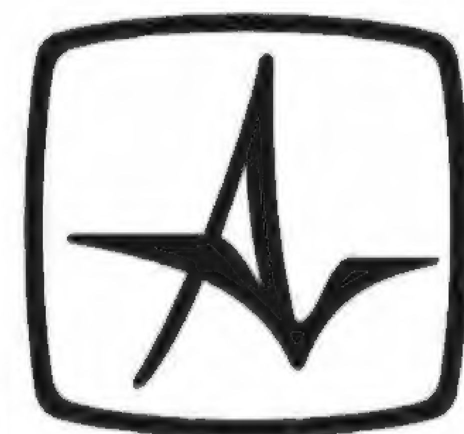

și

CAT Graur

Antwerpen

2023